

**NİĞDE FERTEK KİLİSE CAMİ VE YAKIN ÇEVRESİNİN ÇOCUK VE
YAŞLI KULLANICI GRUPLARI İÇİN DÜZENLENMESİ VE
RESTORASYON ÖNERİSİ**

Necati ERGÜN

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

TEMMUZ 2022

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Necati ERGÜN

04/07/2022

NİĞDE FERTEK KİLİSE CAMİ VE YAKIN ÇEVRESİNİN ÇOCUK VE YAŞLI KULLANICI GRUPLARI İÇİN DÜZENLENMESİ VE RESTORASYON ÖNERİSİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Necati ERGÜN

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Temmuz 2022

ÖZET

Bu tez çalışmasında Niğde İli, Merkez İlçesi, Fertek Mahallesi'nde bulunan Fertek Kilise Cami konu edilmektedir. Niğde ve çevresinde 19.yy tarihli birçok kilise yapısı mevcuttur. Lozan antlaşması sonucu gerçekleşen nüfus mübadelesinden sonra bu yapılar ihmal, bilinçsiz onarım ve koruma önlemlerinin yetersizliğinden dolayı tahribata uğramıştır. Fertek Kilise'si, cumhuriyetin ilanından sonra işlev değişikliğine uğrayıp cami olarak kullanıldığı için büyük ölçüde özgünlüğünü koruyan yapılardan birisi olmuştur. Fertek Kilise Cami diğer yapılara nazaran kendine özgü mimari üslubu, ahşap bezemeleri, cami işlevi olmasına rağmen içinde bulunan freskler vb. özelliklerinden dolayı seçilmiştir. Çalışmanın amacı yapının mevcut durumunun belgelenmesi, çocuk ve yaşlı kullanıcı grupları için yapı ve çevresinin düzenlenerek restorasyon önerisi getirilmesi ve bu kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarılmasıdır. Çalışma kapsamında yapının mevcut durumu ve yapılan değişiklikler belgelenmiş, Niğde ve çevresinde bulunan yakın dönem kilise yapıları incelenmiş ve karşılaştırmalı çalışması yapıp özgün hali tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda toplanan veriler ışığında gerekli fiziksel müdahalelerle, çocuk ve yaşlı kullanıcı gruplar içinde sürdürülebilir restorasyon önerisi hazırlanmıştır.

Bilim Kodu : 80106
Anahtar Kelimeler : Restoration, Fertek, kilise, Niğde, yaşlı, çocuk
Sayfa Adedi : 412
Danışman : Doç. Dr. Özlem SAĞIROĞLU DEMİRCİ
İkinci Danışman : Öğr. Gör. Dr. Can GÜNGÖR

NIGDE FERTEK CHURCH MOSQUE AND ITS NEIGHBORHOOD FOR CHILD AND
ELDERLY USER GROUPS AND RESTORATION PROPOSAL

(M. Sc. Thesis)

Necati ERGUN

GAZİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES

July 2022

ABSTRACT

In this thesis, Fertek Church Mosque, located in Fertek Neighborhood of Niğde Province, Merkez District, is the subject. There are many 19th century church structures in and around Niğde. After the population exchange that took place as a result of the Treaty of Lausanne, these structures were destroyed due to neglect, unconscious repair and inadequacy of protection measures. Fertek Church is one of the structures that can preserve its originality to a large extent, since it underwent a change in function after the proclamation of the republic and was used as a mosque. Fertek Church Mosque was chosen because of its unique architectural style, wooden decorations and frescoes that have been preserved until today, although it has a mosque function compared to other buildings. The aim of this study is to determine the condition of the existing structure and to ensure the transfer of this cultural heritage to future generations by carrying out the restoration, taking into account the necessary arrangements for the access of children and elderly user groups. Within the scope of the study, the current state of the building and the changes made were documented, the recent church structures in Niğde and its surroundings were examined and the original state was determined by making a comparative study. In the light of the data collected as a result of the study, a sustainable restoration proposal was prepared for the child and elderly user groups with the necessary physical interventions.

Science Code : 80106
Key Words : Restoration, Fertek, church, Niğde, elderly, child
Page number : 412
Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Özlem SAĞIROĞLU DEMİRCİ
Co-supervisor : Instructor Dr. Can GÜNGÖR

TEŞEKKÜR

Çalışmalarım boyunca yardım ve düşüncelerini esirgemeyen, sabır ve titizlikle beni yönlendiren danışmanlarım Doç. Dr. Özlem SAĞIROĞLU DEMİRCİ ve Öğr. Gör. Dr. Can GÜNGÖR'e, rölöve çiziminde yardımcı olduğu için Mimar Uğur ÖZBODUR'a, arazi süresince birlikte çalıştığım meslektaşlarım Mimar Tuğberk GÜLSER ve Mimar Merve ERBAŞ'a, bütün süreçte yanımda olan kardeşim Av. Halit ERGÜN'e her zaman destek olan eşim Seda ERGÜN kızım Defne ERGÜN ve ailem Mustafa ERGÜN, Şayibe ERGÜN ve Melike ERGÜN'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLERİN LİSTESİ	xiii
RESİMLERİN LİSTESİ	xv
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xv
1.GİRİŞ.....	1
2. NİĞDE KENTİ’NİN FİZİKİ ÖZELLİKLERİ İLE NİĞDE KENTİ’NİN TARİHİ, SOSYAL YAPISI	5
2.1. Fiziki Özellikleri	5
2.1.1. Konumu ve topografyası.....	5
2.1.2. İklim ve bitki örtüsü.....	7
2.1.3. Nüfus, ulaşım ve ekonomi	7
2.2. Niğde Kenti’nin Tarihi ve Tarihi Eserleri.....	8
2.2.1. Niğde Kenti’nin tarihi	8
2.2.2. Niğde İlinde bulunan tarihi eserler	11
3. FERTEK MAHALLESİ VE FERTEK KİLİSESİ HAKKINDA GENEL VE TARİHİ ARAŞTIRMA	17
3.1. Ferteke Mahallesi'nin Konumu ve Tarihsel Gelişimi	17
3.1.1. Ferteke Mahallesi'nin konumu.....	17
3.1.2. Ferteke Mahallesi'nin tarihsel gelişimi	17
3.2. Ferteke Kiline Camii Hakkında Genel ve Tarihi Araştırma.....	19

3.2.1. Fertek Kilise Camii hakkında tarihi araştırma	19
3.2.2. Fertek Kilise Camii ve yakın çevresinin analizleri	20
3.2.3. Fertek Kilisesi' nin mülkiyet bilgileri ve tescil durumu	20
4. KİLİSE YAPISI, BÖLÜMLERİ VE MİMARİ ELEMANLARI	23
4.1. Kilise Yapısının Tarihsel Süreci	23
4.2. Plan Elemanları	24
4.2.1. Narteks	25
4.2.2. Naos	25
4.2.3. Apsis	26
4.2.4. Galeri (Gynaikeion)	27
4.2.5. Pastoforion Odacıkları	27
4.2.6. Bema	27
4.2.7. Avlu.....	27
4.3. Mimari Elemanlar	27
4.3.1. Niş	27
4.3.2. İkonastasis.....	28
4.3.3. Ambon.....	28
4.3.4. Despot Koltuğu	28
4.3.5. Altar	28
5. FERTEK KİLİSESİ'NİN MEVCUT DURUMUNUN TESPİTİ VE BELGELENMESİ.....	29
5.1. Grafik Belgeleme	29
5.1.1. Yöntem.....	29
5.1.2. Rölöve	30
5.2. Yapının Tanımsal Analizi	30

Sayfa

5.2.1. Yöntem.....	30
5.2.2. Genel tanımlama	30
5.2.3. Dış tanımlama	36
5.2.4. İç tanımlama.....	56
5.2.5. Plan elemanları.....	90
5.2.6. Taşıyıcı elemanlar	92
5.2.7. Mimari elemanlar	104
5.2.8. Malzeme kullanımı	116
5.2.9. Bezeme.....	117
5.2.10. Fiziksel durum	120
6. KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMA	123
6.1. Karşılaştırma Çalışma Metodolojisi.....	123
6.2. Nevşehir Kiliseleri	124
6.2.1. Nevşehir Derinkuyu Aziz Theodoros Trion Kilisesi	124
6.2.2. Derinkuyu Başmelekler Kilisesi (Derinkuyu Cumhuriyet Cami).....	132
6.3. Kayseri Kiliseleri	139
6.3.1. Kayseri Agios Prokopios Kilisesi (Ağırnas Rum Kilisesi).....	139
6.3.2. Kayseri Gesi Kayabağ (Darsiyak) Yanartaş Kilisesi	146
6.4. Niğde Kiliseleri	155
6.4.1. Niğde Merkez Kilise (H. Prodromos Manastırı Kilisesi)	155
6.4.2. Niğde Ermeni Kilisesi.....	161
6.4.3. Niğde Aşağı Kayabaşı Kilisesi	166
6.4.4. Niğde Aktaş Kilisesi	173
6.4.5. Niğde Ballı Kilisesi.....	180
6.4.6. Niğde Konaklı Rum Kilisesi.....	186

Sayfa

6.4.7. Niğde Hasaköy Kilisesi.....	195
6.4.8. Niğde Hançerli Kilisesi.....	203
6.4.9. Niğde Ovacık Kilise Camii.....	211
6.4.10. Niğde Küçükköy (Aziz Nikolaos) Kilisesi	216
6.4.11. Niğde Hamamlı Kilisesi.....	225
6.4.12. Niğde Dikilitaş Kilisesi.....	234
6.4.13. Bor Merkez Kilise (Rum Kilisesi)	240
6.4.14. Niğde Yeşilburç Kilise Cami	248
6.5. Karşılaştırmalı Çalışmanın Değerlendirilmesi.....	252
6.5.1. Genel özellikler.....	252
6.5.2. Plan elemanları.....	253
6.5.3. Taşıyıcı elemanlar	258
6.5.4. Mimari elemanlar	261
7. RESTİTÜSYON.....	265
7.1. Restitüsyon Metodolojisi	265
7.2. Restitüsyon İçin Kaynak Kullanımı	265
7.3. Restitüsyonda Kaynak Kullanımı Üzerine Değerlendirme.....	267
7.3.1. İşlevsel restitüsyon.....	267
7.3.2. Fiziksel restitüsyon	267
8. RESTORASYON.....	277
8.1. Fertek Kilise Camii'nin Bugünkü Durumunun Değerlendirilmesi	277
8.1.1. Mimari özellikler	277
8.1.2. Çevresel faktörler.....	277
8.1.3. Sosyal faktörler	278
8.2. Çocuk ve Yaşlı Grupların Genel Değerlendirilmesi	278

Sayfa

8.3. Fertek Kilise Camii'nin Çocuk ve Yaşlı Grupları İçin Önemi	279
8.5. Restorasyon Yaklaşımı.....	283
8.6. Restorasyon Müdahaleleri.....	284
8.6.1. Temizleme.....	284
8.6.2. Sağlamaştırma.....	286
8.5.3. Yenileme	288
8.5.4. Çağdaş ek	289
8.6. Restorasyon Aşamaları.....	290
9. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	297
KAYNAKLAR.....	301
EKLER.....	307
EK-1. Rölöve Çizimleri.....	308
EK-2. Değişim ve bozulmalar paftaları.....	338
EK-3. Restitüsyonda kaynak kullanımı paftaları.....	352
EK-4. Restitüsyon paftaları.....	366
EK-5. Fiziksel müdahaleler paftaları.....	378
EK-6. Restorasyon paftaları.....	392
EK-7. Karşılaştırmalı çalışma tablosu Niğde ve çevresi kiliseleri.....	408
ÖZGEÇMİŞ.....	412

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 5.1. Doğu cephesi dış tanımlama tablosu.....	49
Çizelge 5.2. Doğu cephesi dış tanımlama tablosu devamı.....	50
Çizelge 5.3. Batı cephesi dış tanımlama tablosu.....	51
Çizelge 5.4. Batı cephesi dış tanımlama tablosu devamı.....	52
Çizelge 5.5. Güney cephesi dış tanımlama tablosu devamı.....	54
Çizelge 5.6. Kuzey cephesi dış tanımlama tablosu.....	55
Çizelge 5.7. Kuzey cephesi dış tanımlama tablosu devamı.....	56
Çizelge 5.8. Narteks iç tanımlama tablosu.....	81
Çizelge 5.9. Naos iç tanımlama tablosu.....	82
Çizelge 5.10. Naos iç tanımlama tablosu devamı.....	83
Çizelge 5.11. Diakonikon iç tanımlama tablosu.....	84
Çizelge 5.12. Apsis iç tanımlama tablosu.....	85
Çizelge 5.13. Merdiven holü iç tanımlama tablosu.....	86
Çizelge 5.14. Protesis odası iç tanımlama tablosu.....	87
Çizelge 5.15. Galeri katı iç tanımlama tablosu.....	88
Çizelge 5.16. Galeri katı iç tanımlama tablosu devamı.....	89

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 2.1. Niğde İli haritası.....	6
Şekil 3.1. Fertek Mahallesi haritası.....	17
Şekil 3.2. Kapadokya Bölgesi'nin günümüz haritası	18
Şekil 4.1. Kilise plan elemanları.....	24
Şekil 4.2. Narteks.....	25
Şekil 4.3. Naos.....	26
Şekil 4.4. Apsis.....	26
Şekil 6.1. Nevşehir Derinkuyu Aziz Theodoros Trion Kilisesi'nin planı.....	125
Şekil 6.2. Derinkuyu Başmelekler Kilisesi'nin planı.....	133
Şekil 6.3. Kayseri Agios Prokopios Kilisesi (Ağırnas Rum Kilisesi)'nin planı.....	140
Şekil 6.4. Kayseri Gesi Kayabağ (Darsiyak) Yanartaş Kilisesi'nin planı.....	147
Şekil 6.5. Niğde Merkez (H. Prodromos) Kilisesi'nin planı	156
Şekil 6.6. Niğde Merkez Ermeni Kilisesi'nin planı	162
Şekil 6.7. Niğde Aşağı Kayabaşı Kilisesi'nin planı	168
Şekil 6.8. Niğde Aktaş Kilisesi'nin planı.....	175
Şekil 6.9. Niğde Ballı Kilisesi'nin planı	181
Şekil 6.10. Niğde Konaklı Rum Kilisesi'nin planı	188
Şekil 6.11. Niğde Hasaköy Kilisesi'nin planı	196
Şekil 6.12. Niğde Hançerli Kilisesi'nin planı	204
Şekil 6.13. Niğde Ovacık Kilise Camisi'nin planı	212
Şekil 6.14. Niğde Küçükköy (Aziz Nikolaos) Kilisesi'nin planı	218
Şekil 6.15. Niğde Hamamlı Kilisesi'nin planı	226

Şekil	Sayfa
Şekil 6.16. Niğde Dikilitaş Kilisesi'nin planı	235
Şekil 6.17. Bor Merkez (Rum) Kilisesi'nin planı	241
Şekil 6.18. Niğde Yeşilburç Kilisesi'nin planı	249

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 2.1. Niğde Kalesi	11
Resim 2.2. Niğde Saat Kulesi	12
Resim 2.3. Sungur Bey Cami.....	13
Resim 2.4. Alâeddin Cami.....	13
Resim 2.5. Ak Medrese.....	14
Resim 2.6. Hüdavend Hatun Kümbeti.....	15
Resim 2.7. Niğde Dışarı Cami.....	15
Resim 2.8. Niğde Kılıklı Cami.....	16
Resim 3.1. Niğde Fertek Kilise Cami Kitabesi.....	19
Resim 3.3. 1924 yılı bakanlar kurulu kararı.....	21
Resim 4.1. Dura Europos kilise evinin planı.....	24
Resim 5.1. Fertek Kilisesi'nin üstten görünüşü.....	31
Resim 5.2. Fertek Kilisesi'nin batı cephesi.....	31
Resim 5.3. Fertek Kilisesi'nin çevresi.....	32
Resim 5.4. Fertek Kilisesi'nin çevresi.....	32
Resim 5.5. Şadırvan, tuvalet, lavabo ve gasilhane.....	33
Resim 5.6. Fertek Kilisesi'nin çevresi.....	33
Resim 5.7. Fertek Kilisesi'nin çevresi.....	33
Resim 5.8. Fertek Kilisesi'nin güneybatı cephesi kemerler ve minare.....	35
Resim 5.9. Fertek Kilisesi'nin batı cephesi kemerler ve giriş kapıları.....	35
Resim 5.10. Fertek Kilisesi'nin batı cephesi.....	37
Resim 5. 11. Fertek Kilisesi'nin batı cephesi kemerleri.....	37
Resim 5. 13 (a), (b). Fertek Kilisesi'nin batı cephesi K2 ve K1.1 kapısı.....	38

Resim	Sayfa
Resim 5. 13. Fertek Kilisesi'nin batı cephesi K1 ana giriş kapısı.....	38
Resim 5. 14. Fertek Kilisesi'nin batı cephesi.....	39
Resim 5. 15. Fertek Kilisesi'nin batı cephesi naosa bakan pencereler.....	39
Resim 5. 16. Fertek Kilisesi güney cephesi.....	40
Resim 5. 17. Fertek Kilisesi'nin güney cephesinde bulunan pencereler.....	40
Resim 5. 18. Fertek Kilisesi'nin güney cephesinde bulunan elips pencereler.....	41
Resim 5. 19. Fertek Kilisesi'nin güney cephesinde bulunan lokma demirler.....	41
Resim 5. 20. Fertek Kilisesi'nin güney cephesinde bulunan çörten.....	42
Resim 5. 21. Fertek Kilisesi'nin güney cephesinde bulunan minaret.....	42
Resim 5. 22. Fertek Kilisesi'nin kuzey cephesi.....	43
Resim 5. 23. Fertek Kilisesi'nin kuzey cephesinde bulunan pencereler.....	43
Resim 5. 24. Fertek Kilisesi'nin kuzey cephesinde bulunan elips formlu pencereler....	44
Resim 5. 25. Fertek Kilisesi'nin kuzey cephesinde bulunan lokma demirler.....	44
Resim 5. 26. Fertek Kilisesi'nin kuzey cephesinde bulunan çörten.....	44
Resim 5. 27. Fertek Kilisesi doğu cephesi.....	45
Resim 5. 28. Fertek Kilisesi doğu cephesi.....	45
Resim 5. 29. Fertek Kilisesi doğu cephesi.....	46
Resim 5. 30. Fertek Kilisesi'nin doğu cephesinde bulunan çatıya çıkış kapısı.....	46
Resim 5. 31. Fertek Kilisesi'nin doğu cephesi hareketlilik.....	46
Resim 5. 32. Fertek Kilisesi'nin çatısı.....	47
Resim 5. 33. Fertek Kilisesi'nin çatıdaki çörtenler.....	47
Resim 5. 34. Fertek Kilisesi'nin çatıya çıkış sağlayan merdiven.....	48
Resim 5.35. Fertek Kilisesi'nin çatısı.....	48
Resim 5.36. Fertek Kilisesi'nin çatısı.....	48

Resim	Sayfa
Resim 5.37. Fertek Kilisesi'nin 'u' şeklinde narteks bölümü.....	58
Resim 5.38. Fertek Kilisesi'nin narteks bölümü yer döşemeleri.....	59
Resim 5.39. Fertek Kilisesi'nin tavan işlemleri.....	59
Resim 5.40. Fertek Kilisesi'nin orta madalyon bezeme.....	59
Resim 5.41 (a),(b). Fertek Kilisesi'nin sivri kemerleri, gergi çubukları, pencereleri...	60
Resim 5.42. Fertek Kilisesi'nin girişin sağlandığı K1 kapısı.....	60
Resim 5.43. Fertek Kilisesi'nin K3 kapısı önü rüzgârlık.....	61
Resim 5.44. Fertek Kilisesi'nin naos bölümü.....	62
Resim 5.45. Fertek Kilisesi'nin beşik tonoz örtüsü.....	63
Resim 5.46. (a) ve (b). Yapıya sonradan eklenen mihrap ve minber	63
Resim 5.47. Fertek Kilisesi'nin apsis bölümüyle naos bölümü arası muhdes bölme...	64
Resim 5.48. Yapının üçgen alınlıklı kapılarının iç kısmı.....	64
Resim 5.49. Fertek Kilisesi'nin Z05 bölümüne geçiş kapısı.....	64
Resim 5.50. Fertek Kilisesi'nin dikdörtgen formlu ahşap pencereler.....	65
Resim 5.51. Yapıya sonradan eklenen kürsü.....	65
Resim 5.52. Fertek Kilisesi'nin içerisindeki ahşap lambri kaplama.....	65
Resim 5.53. Z03 bölümü tavan ve duvar kaplamaları.....	66
Resim 5.54. Z03 Bölümü içerisindeki naos ile bağlantılı olan kapı.....	67
Resim 5.55. Z03 bölümüne giriş rüzgarlık alanı.....	67
Resim 5.56. Z03 bölümündeki muhdes sürgülü kapı ve sunak masası.....	68
Resim 5.57. Z03 Bölümüne giriş kapısı iç tarafı.....	68
Resim 5.58. Z03 Bölümüne giriş kapısı dış tarafı.....	68
Resim 5.59. Fertek Kilise'si apsis bölümü.....	69
Resim 5.60. Apsis içerisinde duvarlar alçı sıva ve boya kaplama.....	70

Resim	Sayfa
Resim 5.61. Naos ve apsis bölümü arası muhdes bölme.....	70
Resim 5.62 (a) ve (b) P3.1. penceresi iç ve dış mekan.....	70
Resim 5.63. K09 kapısı ve duvarlardaki lambri kaplama.....	71
Resim 5.64. Duvarlarda bulunan freskler ve niş.....	71
Resim 5.65 (a),(b),(c). Duvarlardaki freskler.....	71
Resim 5.66. Z05 Bölümü genel görünüm.....	73
Resim 5.67. Z05-Z06 bölüm arası ahşap bölme duvar.....	73
Resim 5.68. Merdiven.....	74
Resim 5.69. Korkuluklar.....	74
Resim 5.70 (a), (b). K3.1. ve K6 kapıları.....	75
Resim 5.71. Z06 genel görünümü ve sunak masası.....	76
Resim 5.72. K5 nolu kapı, tavan ve duvardaki PVC kaplama.....	76
Resim 5.73. Galeri katı genel görünüm.....	77
Resim 5.74. Kemerler arası gergi çubukları.....	78
Resim 5.75. P:2.1. penceresine ulaşan merdiven ve kapı.....	78
Resim 5.76. Galeri katına ulaşım sağlayan merdiven.....	78
Resim 5.77. Ahşap korkuluk ve muşabak.....	79
Resim 5.78. Taş üzeri nemlenme ve sıva dökülmesi.....	79
Resim 5.79. Zemin ahşap giriş üzeri ahşap kaplama.....	79
Resim 5.80. Zemin ahşap üzeri toprak kaplama.....	80
Resim 5.81. Sütunlar arası yarım daire kemerler.....	80
Resim 5.82. Galeriye aydınlatan dairevi ve elips pencereler.....	80
Resim 5.83 (a),(b),(c). Kilise avlusu genel görünüm.....	90
Resim 5.84. Kilise avlusundaki gasilhane, tuvalet, depo ve şadırvan.....	91

Resim	Sayfa
Resim 5.85. Kilise içerisindeki alçı sıva kaplı taşlar.....	92
Resim 5.86. Kilise subasman kotundaki renkli kesme taş uygulaması.....	93
Resim 5.87. Kilisenin naos bölümündeki sütunlar.....	94
Resim 5.88. Kilisenin narteks bölümündeki sütunlar.....	94
Resim 5.89. Kilisenin narteks bölümü zemin döşemesi.....	95
Resim 5.90. Kilisenin naos bölümü zemin döşemesi.....	95
Resim 5.91. Kilisenin galeri bölümü zemin döşemesi.....	96
Resim 5.92. Kilisenin naos bölümü kemerleri.....	97
Resim 5.93. Kilisenin naos bölümü sonradan arası kapanan kemerler.....	98
Resim 5.94. Kilisenin galeri bölümü kemerler.....	98
Resim 5.95. Kilisenin narteks bölümü sivri kemerler.....	98
Resim 5.96. Kilisenin naos bölümü gergi demirleri.....	99
Resim 5.97. Kilisenin kuzey cephesindeki demir kılıçlama.....	99
Resim 5.98 (a) ve (b). P1.1 Pencere lentosu ve K1.1. kapı lentosu.....	101
Resim 5.99. P13 Pencere lentosu.....	101
Resim 5.100. P6.1. ve P11. pencere lentosu.....	101
Resim 5.101. Narteks üzeri ahşap kaplama.....	102
Resim 5.102. Naos üzeri tonoz.....	103
Resim 5.103 (a) ve (b). Apsis üzeri yarım kubbe ve galeri katı üzeri yarım kubbe.....	103
Resim 5.104. Fertek Kilise'si kapıları (a) K1 kapısı (b) K1.1 kapısı (c) K2 kapısı (d) K3 kapısı (e) K3.1 kapısı (f) K4 kapısı (g) K5 kapısı (h) K6 kapısı (i) K7 kapısı (j) K8 kapısı (k) K9 kapısı.....	106
Resim 5. 105. P1.x pencereleri iç ve dış görünüşü.....	107
Resim 5.106. P2.x pencereleri iç ve dış görünüşü.....	108
Resim 5.107. P3.x pencereleri iç ve dış görünüşü.....	108

Resim	Sayfa
Resim 5.108. P4. Penceresi iç ve dış görünüşü.....	109
Resim 5.109. P5.x. Pencereleeri iç ve dış görünüşü.....	109
Resim 5.110. P6.x. Pencereleeri iç ve dış görünüşü.....	110
Resim 5.111. P7.x. Pencereleeri iç ve dış görünüşü.....	110
Resim 5.112. P8.x. Pencereleeri iç ve dış görünüşü.....	110
Resim 5.113. P9 Penceresi iç ve dış görünüşü.....	111
Resim 5.114. P10.x. Pencereleeri iç ve dış görünüşü.....	111
Resim 5.115. P11 Penceresi iç ve dış görünüşü.....	112
Resim 5.116. P12.x. Pencereleeri iç ve dış görünüşü.....	112
Resim 5.117. P13. Penceresi iç ve dış görünüşü.....	112
Resim 5.118. n1 ve n2 nişi.....	113
Resim 5.119. n3 ve n4 sunağı.....	113
Resim 5.120. Çatı saçak silmeleri.....	114
Resim 5.121. Lokma demirli parmaklık.....	114
Resim 5.122. Birbirine geçmeli demir parmaklık.....	115
Resim 5.123. Merdiven ve korkulukları.....	115
Resim 5.124. Narteks bölümü sütun başlıkları.....	117
Resim 5.125. Narteks bölümü kuzey cephesi ahşap tavan işlemleri.....	117
Resim 5.126. Narteks bölümü batı cephesi ahşap tavan işlemleri.....	118
Resim 5.127. Batı cephesi K2 kapısı.....	118
Resim 5.128. Apsis bölümündeki freskler.....	119
Resim 5.129. Tonoz ve kemer üzerindeki süslemeler.....	119
Resim 5.130. Naos içerisindeki ahşap sütun başlıkları.....	119
Resim 6.1. Aziz Theodoros Trion Kilisesi'nin batı cephesi.....	125

Resim	Sayfa
Resim 6.2. Aziz Theodoros Trion Kilisesi'nin kuzey cephesi.....	126
Resim 6.3. Aziz Theodoros Trion Kilisesi'nin doğu cephesi.....	126
Resim 6.4. Aziz Theodoros Trion Kilisesi'nin güney cephesi.....	126
Resim 6.5. ve Resim 6. 6. Narteks bölümü ve sütun süsleme.....	127
Resim 6.7. (a) ve (b). Narteks bölümündeki giriş kapıları.....	127
Resim 6.8. Narteks bölümündeki mezarları.....	127
Resim 6.9 (a), (b) ve (c) Narteks bölümündeki sütun başlıkları.....	128
Resim 6.10. Aziz Theodoros Trion Kilisesi'nin kitabesi.....	128
Resim 6.11. Aziz Theodoros Trion Kilisesi'nin Naos Bölümü.....	128
Resim 6.12. Aziz Theodoros Trion Kilisesi'nin naos bölümü tavan işlemleri.....	129
Resim 6.13. Aziz Theodoros Trion Kilisesi'nin apsis bölümü.....	129
Resim 6.14. (a),(b) ve (c). Apsis bölümü nişleri ve bezemeleri.....	129
Resim 6.15. Aziz Theodoros Trion Kilisesi'nin galeri katı.....	130
Resim 6.16. Aziz Theodoros Trion Kilisesi'nin galeri katı korkulukları.....	130
Resim 6.17. Aziz Theodoros Trion Kilisesi'nin galeri katı zemin kaplamaları.....	130
Resim 6.18. Aziz Theodoros Trion Kilisesi'nin galeri katına çıkan merdiven.....	131
Resim 6.19. Aziz Theodoros Trion Kilisesi'nin çan kulesi.....	131
Resim 6.20. Aziz Theodoros Trion Kilisesi'nin avlu duvarı ve girişlerden birisi.....	131
Resim 6.21. Başmelekler Kilisesi'nin batı cephesi.....	134
Resim 6.22. Başmelekler Kilisesi'nin kuzey cephesi.....	134
Resim 6.23. Başmelekler Kilisesi'nin doğu Cephesi.....	134
Resim 6.24. Başmelekler Kilisesi'nin güney cephesi.....	135
Resim 6.25. Başmelekler Kilisesi'nin geniş silüeti.....	135
Resim 6.26. (a), (b) Başmelekler Kilisesi'nin avlu duvarı giriş kapıları.....	135

Resim	Sayfa
Resim 6.27. (a), (b) Başmelekler Kilisesi'nin narteks bölümü ve naos giriş kapısı.....	136
Resim 6.28. Başmelekler Kilisesi'nin kitabesi.....	136
Resim 6.29. Başmelekler Kilisesi'nin kapatılan kubbe ve tavan işlemleri.....	136
Resim 6.30. Başmelekler Kilisesi'nin naos bölümü genel görünüm	137
Resim 6.31. Başmelekler Kilisesi'nin naos bölümündeki mihrap ve minber.....	137
Resim 6.32. Başmelekler Kilisesi'nin apsis bölümü ikonostasis.....	137
Resim 6.33. (a) ve (b) Başmelekler Kilisesi'nin apsis bölümü içten görünüm.....	138
Resim 6.34. Galeri katının naostan genel görünümü	138
Resim 6.35. ve Resim 6. 36. Başmelekler Kilisesi'nin merdiven ve korkuluk.....	138
Resim 6.37. Başmelekler Kilisesi'nin galeri katı.....	139
Resim 6.38. Agios Prokopios Kilisesi'nin batı cephesi.....	141
Resim 6.39. Agios Prokopios Kilisesi'nin güney cephesi.....	141
Resim 6.40. Agios Prokopios Kilisesi'nin doğu cephesi.....	141
Resim 6.41. Agios Prokopios Kilisesi'nin kuzey cephesi.....	142
Resim 6.42. Agios Prokopios Kilisesi'nin narteks bölümü.....	142
Resim 6.43. Narteksdan naos bölümüne giriş kapısı ve özgün olmayan kitabe.....	142
Resim 6.44. Agios Prokopios Kilisesi'nin naos bölümü.....	143
Resim 6.45. Agios Prokopios Kilisesi'nin narteksdan naos bölümüne giriş kapısı.....	143
Resim 6.46. (a),(b),(c) Agios Prokopios Kilisesi'nin sütun başlıkları.....	143
Resim 6.47. Agios Prokopios Kilisesi'nin beşik tonoz tavan işlemleri.....	144
Resim 6.48. Agios Prokopios Kilisesi'nin apsis bölümü.....	144
Resim 6.49. (a), (b) Agios Prokopios Kilisesi'nin galeri katına çıkan merdivenler.....	144
Resim 6.50. Agios Prokopios Kilisesi'nin galeri katı.....	145
Resim 6.51. Agios Prokopios Kilisesi'nin papaz evi ile ilişkisi.....	145

Resim	Sayfa
Resim 6.52. Agios Prokopios Kilisesi'nin papaz evi.....	145
Resim 6.53. Yanartaş Kilisesi'nin batı cephesi.....	148
Resim 6.54. Yanartaş Kilisesi'nin doğu cephesi.....	148
Resim 6.55. Yanartaş Kilisesi'nin kuzey cephesi.....	148
Resim 6.56. Yanartaş Kilisesi'nin güney cephesi.....	149
Resim 6.57. (a), (b) Yanartaş Kilisesi'nin narteks bölümü genel görünüm.....	149
Resim 6.58. (a), (b) Narteks bölümünden ve güney duvarından naosa giriş kapısı.....	149
Resim 6.59. Yanartaş Kilisesi'nin kitabesi.....	150
Resim 6.60. Yanartaş Kilisesi'nin naos bölümü.....	150
Resim 6.61. Yanartaş Kilisesi'nin naos bölümü üzerindeki yıkılan kubbe.....	150
Resim 6.62. Yanartaş Kilisesi'nin yıkılan kubbenin çatı üzerinden görünümü.....	151
Resim 6.63. Yanartaş Kilisesi'nin apsis bölümü.....	151
Resim 6.64. (a),(b).(c) Yanartaş Kilisesi'nin apsis bölümündeki nişler.....	151
Resim 6.65. Yanartaş Kilisesi'nin galeri katı.....	152
Resim 6.66, Resim 6. 67. Yanartaş Kilisesi'nin galeri katına çıkan merdivenler.....	152
Resim 6.68. Yanartaş Kilisesi'nin apsis üzerindeki bölüm ve çatılar.....	152
Resim 6.69. Yanartaş Kilisesi'nin apsis üzerindeki bölümler.....	153
Resim 6.70. Yanartaş Kilisesi'nin çatısı.....	153
Resim 6.71. Yanartaş Kilisesi'nin yıkılan çan kulesinin ve zincirinin yeri.....	153
Resim 6.72. Yanartaş Kilisesi'si kompleksini oluşturan: kilise,yetimhane,papaz evi...	154
Resim 6.73. Yanartaş Kilisesi'si kompleksi büyük avlu kapısı.....	154
Resim 6.74. Yanartaş Kilisesi'si kompleksini oluşturan: avlu duvarı ana giriş ve okul	154
Resim 6.75. H. Prodromos Kilisesi'nin batı cephesi.....	156
Resim 6.76. H. Prodromos Kilisesi'nin doğu cephesi.....	157

Resim	Sayfa
Resim 6.77. H. Prodromos Kilisesi'nin kuzey cephesi.....	157
Resim 6.78. H. Prodromos Kilisesi'nin güney cephesi.....	157
Resim 6.79. ve Resim 6. 80. H. Prodromos Kilisesi'nin narteks bölümü.....	158
Resim 6.81. (a) ve (b) H. Prodromos Kilisesi'nin kitabesi ve giriş kapısı.....	158
Resim 6.82. (a),(b). Batı cehesindeki ejder figürü ve naos bölümündeki sütun başlığı..	158
Resim 6.83. H. Prodromos Kilisesi'nin naos bölümü.....	159
Resim 6.84. H. Prodromos Kilisesi'nin galeri katına çıkan taş merdiven.....	159
Resim 6.85. H. Prodromos Kilisesi'nin apsis bölümü.....	159
Resim 6.86. H. Prodromos Kilisesi'nin galeri katı bölümü.....	160
Resim 6.87. H. Prodromos Kilisesi'nin beşik tonoz üzeri tavan işlemleri.....	160
Resim 6.88. H. Prodromos Kilisesi'nin narteksten naos giriş kapısı.....	160
Resim 6.89. Ermeni Kilisesi'nin doğu cephesi.....	162
Resim 6.90. Ermeni Kilisesi'nin batı cephesi.....	162
Resim 6.91. Ermeni Kilisesi'nin kuzey cephesi.....	163
Resim 6.92. Ermeni Kilisesi'nin güney cephesi.....	163
Resim 6.93. Ermeni Kilisesi'nin parekklesion odası.....	163
Resim 6.94. Ermeni Kilisesi'nin narteks bölümü.....	164
Resim 6.95. Ermeni Kilisesi'nin narteksten naosa girişi sağlayan kapı.....	164
Resim 6.96. Ermeni Kilisesi'nin naos bölümü.....	164
Resim 6.97. (a) ve (b). Galeri katına çıkan ahşap merdiven ve korkulukları.....	165
Resim 6.98. Ermeni Kilisesi'nin apsis bölümü.....	165
Resim 6.99. Ermeni Kilisesi'nin naosa girişi sağlayan kapı ve galeri katı.....	165
Resim 6.100. Ermeni Kilisesi'nin galeri katı.....	166
Resim 6.101. (a) ve (b) Ermeni Kilisesi'nin sütun başlıkları.....	166

Resim	Sayfa
Resim 6.127. Aktaş Kilisesi'nin apsis bölümü ikonostasis.....	178
Resim 6.128. Aktaş Kilisesi'nin apsis bölümü ikonostasisin içten görünümü.....	178
Resim 6.129. (a) ve (b) Aktaş Kilisesi'nin sütun başlıkları ve sıva dökülmeleri.....	178
Resim 6.130. Aktaş Kilisesi'nin mihrap ve minberi.....	179
Resim 6.131. Avluda oturma birimi olarak kullanılan sütun başlıkları.....	179
Resim 6.132. Aktaş Kilisesi'nin avlu duvari girişi.....	179
Resim 6.133. Aktaş Kilisesi'nin kuzey cephesinden apsise giriş kapısı.....	180
Resim 6.134. –Ballı Kilisesi'nin batı cephesi.....	182
Resim 6.135. Ballı Kilisesi'nin kuzey cephesi.....	182
Resim 6.136. Ballı Kilisesi'nin doğu cephesi.....	182
Resim 6.137. Ballı Kilisesi'nin güney cephesi.....	183
Resim 6.138. (a) ve (b) Ballı Kilisesi'nin narteks bölümü ve sütun başlığı.....	183
Resim 6.139. (a) ve (b) Narteks bölümünden naosa giriş kapısı içi ve dışı.....	183
Resim 6.140. Ballı Kilisesi'nin naos bölümü.....	184
Resim 6.141. Ballı Kilisesi'nin apsis bölümü.....	184
Resim 6.142. Ballı Kilisesi'nin galeri katı bölümü.....	184
Resim 6.143. Ballı Kilisesi'nin kuzey cephesi yonu taşla kapatılan kapı ve apsis nişi	185
Resim 6.144. Yetimhane binasının ön cephesi.....	185
Resim 6.145. (a) ve (b) Çan kulesi ve içindeki taş merdivenler.....	185
Resim 6.146. Ballı Kilisesi genel silüet.....	186
Resim 6.147. (a),(b) Ballı Kilisesi'nin kuzey tarafında bulunan kemik mağarası.....	186
Resim 6.148. Konaklı Rum Kilisesi'nin doğu cephesi.....	188
Resim 6.149. Konaklı Rum Kilisesi'nin kuzey cephesi.....	188
Resim 6.150. Konaklı Rum Kilisesi'nin batı cephesi ve avlu duvarı.....	189

Resim	Sayfa
Resim 6.151. (a) ve (b) Konaklı Rum Kilisesi'nin batı cephesi ve taş üzeri işlemler	189
Resim 6.152. Konaklı Rum Kilisesi'nin güney cephesi.....	189
Resim 6.153. Konaklı Rum Kilisesi'nin güneybatı cephesi silüeti.....	190
Resim 6.154. Konaklı Rum Kilisesi'nin narteks bölümü.....	190
Resim 6.155. (a),(b) ve (c) Narteks bölümünden naos bölümüne giriş kapıları.....	190
Resim 6.156. Narteks giriş kapıları üzerindeki kitabeler.....	191
Resim 6.157. Konaklı Rum Kilisesi'nin narteks bölümündeki sütun başlıkları.....	191
Resim 6.158. Konaklı Rum Kilisesi'nin çatısı.....	191
Resim 6.159. Konaklı Rum Kilisesi'nin naos bölümü.....	192
Resim 6.160. Konaklı Rum Kilisesi'nin naos bölümüne giriş kapıları.....	192
Resim 6.161. Konaklı Rum Kilisesi'nin naos bölümündeki sütun başlıkları.....	192
Resim 6.162. Konaklı Rum Kilisesi'nin apsis bölümü.....	193
Resim 6.163. Konaklı Rum Kilisesi'nin apsis bölümündeki nişler.....	193
Resim 6.164. Konaklı Rum Kilisesi'nin galeri katı bölümü.....	193
Resim 6.165. Konaklı Rum Kilisesi'nin galeri katına çıkan taş merdivenler.....	194
Resim 6.166. Konaklı Rum Kilisesi'nin çatıya çıkan taş merdiven.....	194
Resim 6.167. Konaklı Rum Kilisesi'nin çatıya çıkış kapısı.....	194
Resim 6.168. Hasaköy Kilisesi'nin batı cephesi.....	197
Resim 6.169. Hasaköy Kilisesi'nin güney cephesi.....	197
Resim 6.170. Hasaköy Kilisesi'nin doğu cephesi.....	197
Resim 6.171. Hasaköy Kilisesi'nin kuzey cephesi.....	198
Resim 6.172. Hasaköy Kilisesi'nin narteks bölümü.....	198
Resim 6.173. Hasaköy Kilisesi'nin narteksden naos bölümüne giriş kapıları.....	198
Resim 6.174. Hasaköy Kilisesi'nin narteks sütun başlıkları.....	199

Resim	Sayfa
Resim 6.175. (a),(b),(c),(d) Parekklesion odası, lahit, naosa geçiş kapısı ve bu bölümün giriş kapısı.....	199
Resim 6.176. Hasaköy Kilisesi'nin apsis bölümü.....	200
Resim 6.177. Hasaköy Kilisesi'nin orta apsis bölümündeki nişler.....	200
Resim 6.178. (a) ve (b) Hasaköy Kilisesi'nin naos bölümü ve beşik tonoz.....	200
Resim 6.179. Hasaköy Kilisesi'nin içinde bulunan önü taş yığılan mihrap nişi.....	201
Resim 6.180. Hasaköy Kilisesi'nin galeri katı bölümü.....	201
Resim 6.181. Hasaköy Kilisesi'nin galeri katı bölümüne çıkan merdiven izi.....	201
Resim 6.182. Hasaköy Kilisesi'nin etrafında bulunan mezar taşları.....	202
Resim 6.183. Hasaköy Kilisesi'nin çan kulesi ve avlu duvarı.....	202
Resim 6.184. Hasaköy Kilisesi'nin avlu duvarı ve genel silüeti.....	202
Resim 6.185. Hançerli Kilisesi'nin güney cephesi.....	204
Resim 6.186. Hançerli Kilisesi'nin kuzeydoğu cephesi.....	205
Resim 6.187. Hançerli Kilisesi'nin batı cephesi.....	205
Resim 6.188. Hançerli Kilisesi'nin güneybatı cephesi.....	205
Resim 6.189. Hançerli Kilisesi'nin genel silüeti.....	206
Resim 6.190. Hançerli Kilisesi'nin narteks bölümü.....	206
Resim 6.191. Narteks bölümünden naos bölümüne girilen kapıların dış ve iç tarafları..	207
Resim 6.192. Hançerli Kilisesi'nin naos bölümü.....	207
Resim 6.193. Hançerli Kilisesi'nin içindeki imam odası.....	207
Resim 6.194. Hançerli Kilisesi'nin naos bölümü sütun başlıkları.....	208
Resim 6.195. Hançerli Kilisesi'nin apsis bölümü.....	208
Resim 6.196. Hançerli Kilisesi'nin apsis bölümünde bulunan nişler.....	208
Resim 6.197. Hançerli Kilisesi'nin avlusunda bulunan şadırvan.....	209
Resim 6.198. Şadırvanda bulunan oturak olarak kullanılan sütun başlıkları.....	209

Resim	Sayfa
Resim 6.199. Haerli Kilisesi'nin avlusunda bulunan yıkılan an kulesi sütunları.....	209
Resim 6.200. Haerli Kilisesi'nin avlu duvarı.....	210
Resim 6.201. Haerli Kilisesi'nin avlu duvarının alt kotunda bulunan eme.....	210
Resim 6.202. Avlu duvarının alt kotunda bulunan çeşmenin kitabesi.....	210
Resim 6.203. Ovacık Kilisesi'nin batı cephesi.....	212
Resim 6.204. Ovacık Kilisesi'nin doğu cephesi.....	213
Resim 6.205. Ovacık Kilisesi'nin kuzey cephesi.....	213
Resim 6.206. Ovacık Kilisesi'nin güney cephesi.....	213
Resim 6.207. Ovacık Kilisesi'nin sonradan kapatılan narteks bölümü.....	214
Resim 6.208. Ovacık Kilisesi'nin naos bölümü.....	214
Resim 6.209. Ovacık Kilisesi'nin naos kısmındaki mihrap ve minber.....	214
Resim 6.210. Ovacık Kilisesi'nin apsis bölümü.....	215
Resim 6.211. ve Resim 6. 212. Ovacık Kilisesi'nin apsis bölümündeki niler.....	215
Resim 6.213. Ovacık Kilisesi'nin galeri katı korkuluğu.....	215
Resim 6.214. Ovacık Kilisesi'nin galeri katına sonradan ilave edilen bölümü.....	216
Resim 6.215. Ovacık Kilisesi'nin an kulesi.....	216
Resim 6.216. Küçükköy Kilisesi'nin batı cephesi.....	218
Resim 6.217. Küçükköy Kilisesi'nin kuzey cephesi	219
Resim 6.218. Küçükköy Kilisesi'nin güney cephesi.....	219
Resim 6.219. Küçükköy Kilisesi'nin doğu cephesi.....	219
Resim 6.220. Küçükköy Kilisesi'nin narteks bölümü.....	220
Resim 6.221. (a),(b) Küçükköy Kilisesi'nin narteksdan naosa geçiş kapısı dışı ve içi... ..	220
Resim 6.222. Küçükköy Kilisesi'nin narteks bölümünün kapatılan bölümü.....	220
Resim 6.223. Küçükköy Kilisesi'nin naos bölümü.....	221

Resim	Sayfa
Resim 6.224. Küçükköy Kilisesi'nin tavan kubbe işlemleri.....	221
Resim 6.225. Küçükköy Kilisesi'nin naosda bulunan sütun başlıkları.....	221
Resim 6.226. Küçükköy Kilisesi'nin apsis bölümü.....	222
Resim 6.227. Küçükköy Kilisesi'nin apsis bölümünde bulunan nişler.....	222
Resim 6.228. Küçükköy Kilisesi'nin galeri katı bölümü.....	222
Resim 6.229. Küçükköy Kilisesi'nin kuzeybatı cephesi.....	223
Resim 6.230. Kuzey cephede bulunan galeri katına giriş bölümü.....	223
Resim 6.231. Güney bölümünde bulunan yılanbaşı figürü ile sonlanan kat silmesi....	223
Resim 6.232. Kemik mağarası olduğu düşünülen yapı girişi.....	224
Resim 6.233. Küçükköy Kilisesi'nin yanında bulunan yapının içindeki odalar.....	224
Resim 6.234. Küçükköy Kilisesi'nin avlu duvarı.....	224
Resim 6.235. Hamamlı Kilisesi'nin batı cephesi.....	227
Resim 6.236. Hamamlı Kilisesi'nin kuzey cephesi.....	227
Resim 6.237. Hamamlı Kilisesi'nin doğu cephesi.....	227
Resim 6.238. Hamamlı Kilisesi'nin güney cephesi.....	228
Resim 6.239. Hamamlı Kilisesi'nin batı cephesinde bulunan mermer haç işlemleri...	228
Resim 6.240. Hamamlı Kilisesi'nin batı cephesinde bulunan bezemeler.....	228
Resim 6.241. (a) ve (b) Narteks bölümünün örtüsü çapraz tonoz ve kubbe.....	229
Resim 6.242. Hamamlı Kilisesi'nin narteks bölümü.....	229
Resim 6.243. Hamamlı Kilisesi'nin narteks bölümü yan tarafları.....	229
Resim 6.244. Hamamlı Kilisesi'nin narteks bölümü sütun başlıkları.....	230
Resim 6.245. Hamamlı Kilisesi'nin narteks bölümünden naosa giriş kapıları.....	230
Resim 6.246. Hamamlı Kilisesi'nin giriş kapısı üzerinde bulunan Karamanlıca yazı...	231
Resim 6.247. Hamamlı Kilisesi'nin naos bölümü örtüsü beşik tonoz.....	231

Resim	Sayfa
Resim 6.248. Hamamlı Kilisesi'nin naos bölümü.....	231
Resim 6.249. Hamamlı Kilisesi'nin naos bölümü zemini.....	232
Resim 6.250. Hamamlı Kilisesi'nin apsis bölümü.....	232
Resim 6.251. Hamamlı Kilisesi'nin apsis bölümünde bulunan nişler.....	232
Resim 6.252. Hamamlı Kilisesi'nin naos bölümü sütun başlıkları.....	233
Resim 6.253. Hamamlı Kilisesi'nin galeri katı.....	233
Resim 6.254. Galeri katında askeri depo olarak kullanılan zamanda yıpratılan kemer..	233
Resim 6.255. Hamamlı Kilisesi'nin galeri katı zemini.....	234
Resim 6.256. Hamamlı Kilisesi'nin yıkılan çan kulesi kalıntıları.....	234
Resim 6.257. Dikilitaş Kilisesi'nin batı cephesi.....	236
Resim 6.258. Dikilitaş Kilisesi'nin kuzey cephesi.....	236
Resim 6.259. Dikilitaş Kilisesi'nin güney cephesi.....	236
Resim 6.260. Dikilitaş Kilisesi'nin doğu cephesi.....	237
Resim 6.261. Dikilitaş Kilisesi'nin narteks bölümü.....	237
Resim 6.262. Dikilitaş Kilisesi'nin narteksten naosa bölümüne giriş kapısı.....	237
Resim 6.263. Dikilitaş Kilisesi'nin narteks bölümün örtüsü çapraz tonoz.....	238
Resim 6.264. Dikilitaş Kilisesi'nin naos bölümü.....	238
Resim 6.265. Dikilitaş Kilisesi'nin naos bölümündeki halı dokuma atölyesi.....	238
Resim 6.266. Dikilitaş Kilisesi'nin apsis bölümü nişi.....	239
Resim 6.267. Dikilitaş Kilisesi'nin apsis bölümü.....	239
Resim 6.268. Dikilitaş Kilisesi'nin naos bölümü sütun başlıkları.....	239
Resim 6.269. Dikilitaş Kilisesi'nin galeri katı.....	240
Resim 6.270. Bor Merkez Kilisesi'nin batı cephesi.....	242
Resim 6.271. Bor Merkez Kilisesi'nin güney cephesi.....	242

Resim	Sayfa
Resim 6.272. Bor Merkez Kilisesi'nin doğu cephesi.....	242
Resim 6.273. Bor Merkez Kilisesi'nin kuzey cephesi.....	243
Resim 6.274. ve Resim 6.275. Bor Merkez Kilisesi'nin narteks bölümü.....	243
Resim 6.276. (a), (b) Narteks bölümünden naosa giriş kapısı ve üzerindeki kitabe.....	243
Resim 6.277. Narteks bölümünde bulunan sütun ve sütun başlıkları.....	244
Resim 6.278. (a), (b). Güney ve kuzey cephelerinden nartekse giriş sağlayan kapılar..	244
Resim 6.279 (a) ve (b) Kuzey ve doğu cephesinde bulunan kitabeler.....	244
Resim 6.280. Bor Merkez Kilisesi'nin apsis bölümü.....	245
Resim 6.281. Bor Merkez Kilisesi'nin apsis bölümünde bulunan nişler.....	245
Resim 6.282. Sonradan inşa edilen galeri katına ilave yapılan betonarme bölüm.....	245
Resim 6.283. Bor Merkez Kilisesi'nin galeri katı bölümü.....	246
Resim 6.284. Bor Merkez Kilisesi'nin sonradan inşa edilen ilave galeri katı.....	246
Resim 6.285. Bor Merkez Kilisesi'nin galeri katına çıkan taş merdivenler.....	246
Resim 6.286. Sonradan inşa edilen ilave galeri katı bölümüyle mevcut galeri katı.....	247
Resim 6.287. (a), (b) Naos bölümü ve sonradan eklenen betonarme kolon ve kirişler..	247
Resim 6.288. Bor Merkez Kilisesi'nin naos bölümü.....	247
Resim 6.289. Niğde Yeşilburç Kilisesi doğu cephesi.....	249
Resim 6.290. Niğde Yeşilburç Kilisesi güney cephesi ve çan kulesi.....	250
Resim 6.291. Niğde Yeşilburç Kilisesi batı ve kuzey cephesi.....	250
Resim 6.292. Niğde Yeşilburç Kilisesi kuzey cephesi.....	250
Resim 6.293. Niğde Yeşilburç Kilisesi güney cephesi.....	251
Resim 6.294. Niğde Yeşilburç Kilisesi batı Cephesi (Restorasyon Öncesi)	251
Resim 6.295. Niğde Yeşilburç Kilisesi çan kulesi.....	251
Resim 6.296. Niğde Yeşilburç Kilisesi duvar boyaması ve freskler	252

Resim	Sayfa
Resim 7.1 (a), (b). Narteks tavan kaplaması ve narteks bozulan taş zemini.....	268
Resim 7.2 (a),(b). Naos bölümü genel görünüm ve kapı arkasındaki ahşap dolap.....	269
Resim 7.3 (a), (b). Naos ve apsis bölümü arası bölme ve apsis zemin kaplaması.....	269
Resim 7.4 (a), (b). Protesis bölümünde muhdes bölme protesis odası ahşap tavan.....	270
Resim 7.5 (a), (b). PVC altındaki ahşap kaplama diakonikon odası.....	270
Resim 7.6 (a), (b). Galeri bölümü ahşap kaplama ve korkuluktaki muşabak.....	271
Resim 7.7 (a), (b) Üzümlü Kilisesi giriş kapısı içi ve dışı.....	272
Resim 7.8 (a), (b). Hamamlı Kilisesi giriş kapısı içi ve dışı.....	272
Resim 7.9 (a), (b). Küçükköy Kilisesi giriş kapısı içi ve dışı.....	272
Resim 7.10 (a), (b) Fertek Kilisesi giriş kapısı içi ve dışı.....	273
Resim 7.11. Aktaş Kilisesi'nde ikonastasis bölümündeki özgün ahşap kapı.....	273
Resim 7.12 (a), (b) P8 ve P9 özgün penceresi.....	274
Resim 7.13. Nakşidil Sultan Türbesi oval penceresi.....	275
Resim 7.14. Kayseri Gesi Kayabağ Yanartaş Kilisesi'nin yanındaki yetimhane.....	275
Resim 7.15. (a), (b) Hamamlı Kilisesi ve Konaklı Kilisesi zemin kaplaması.....	276
Resim 7.16 (a), (b) Fertek Kilisesi Çatısı ve çatıdaki özgün olmayan taş oluk.....	276
Resim 8.1. Kılavuz Yüzey ve Uyarıcı Yüzey.....	281
Resim 8.2. Braille alfabesiyle oluşturulmuş tabela.....	281
Resim 8.3. Erişilebilirlik sembolleri.....	282
Resim 8.4. İndüksiyon ses devre işareti.....	283
Resim 8.5. Lambader.....	293

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış simgeler ve kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Simgeler

M

Metre

m²

Metrekare

Açıklamalar

Kısaltmalar

Açıklamalar

A

Ahşap

AS

Alçı Sıva

BO

Boya

D

Demir

dx

Duvar Numaraları

HYYİ

Hissedilebilir Yürüme Yüzeyi İşareti

İD

İndüksiyon Döngüsü

KA

Kaplamasız

KS

Kireçli Sıva

KT

Kesme Taş

KY

Kaya

kyx

Kapı Numaraları

keyx

Kemer Numaraları

nyx

Niş Numaraları

PVC

Polinival Klorür

pyx

Pencere Numaraları

syx

Sütun Numaraları

T

Taş

zx

Zemin Numaraları

1. GİRİŞ

Kapadokya bölgesi kısaca tanımlarsak güneyde Niğde-Gümüşler, güneybatıda Aksaray İhlara, kuzeyde Kızılırmak ve doğuda Kayseri Yeşilhisar içerisinde kalan bölgedir [1]. Kapadokya bölgesinin konumu Anadolu Coğrafyası'nın merkezi bir noktasına denk gelmesi sebebiyle birçok medeniyetten izler taşır. Lozan Barış Görüşmeleri sırasında imzalanan, Türkiye'deki Rumlar ile Yunanistan'daki Müslümanların değişimine ilişkin "Yunan ve Türk Halklarının Mübadelesine İlişkin Sözleşme ve Protokol" sonucunda Niğde ili göç durumunun en çok yaşandığı yerlerden birisi olmuştur [2]. O dönem Niğde ilinin kasabalarından biri olan Fertek kasabası da bu olgudan etkilenen yerlerdendir.

Bu çalışma, Niğde ili Merkez ilçesi Fertek Mahallesi'nde bulunan 187 yıllık Fertek Kilise Camii'ni konu almaktadır. Lozan Antlaşması sonrasında rumların nüfus mübadelesiyle gitmesiyle yapı boş kalmıştır. Cumhuriyet'in ilanından sonra 1924 yılında alınan kararla yapı camiye dönüştürülmüş günümüze kadar bu işlevle gelmiştir. Diğer kilise yapıları kullanım dışı kalması nedeniyle bakımsız kalmış ve bozulma sürecine girmiştir. Nitelikli mimari elemanları, ahşap işçilikleri, cami olmasına rağmen içinde bulunan özgün freskler ve özgün mimari tasarımı tez çalışması kapsamında seçim kriterlerini oluşturmuştur.

Niğde ve çevresinde bulunan birçok kültür varlığı kilise yapısı atıl, boş işlevsiz bir vaziyette günbegün bozulmalara ve yıkılmalara uğramaktadır. Bu tezin amacı; Fertek Kilise Cami'nin mevcut durumunun belgelenmesi, problemlerine uygun müdahale kararlarının alınmasıdır. Çocuk ve yaşlı kullanıcı grupları için yapının ve çevresinin düzenlenerek restorasyon önerisi getirilmesi ve bu kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarılmasıdır.

Çocuk ve yaşlı kullanıcı gruplarının farklı aktivitelerle birlikte vakit geçirerek dede-torun ilişkisinin kuvvetlenebileceği ortam sağlanması amaçlanmıştır. Küçük yaş grupları kendinden daha yaşlı gruplardan kazanımları daha fazla olduğu için, kendisinin daha iyi anlaşıldığını hisseder. Yaşlı kullanıcı grupları için bakıldığında çocuklarla geçirilen vakit, hayata bağlılık ve motivasyon açısından çok değerlidir. Yapıdaki rezerve alanların bu şekilde birlikte zaman geçirilecek şekilde değerlendirilmesi fakat bu konuda herhangi bir modeli önermek yerine bunun psikolog veya eğitim uzmanlarının kararına bırakılmıştır.

Çalışma kapsamında, yapının rölövesi alınmış, değişim ve bozulmalar rölövenin üzerine işlenmiştir. Niğde ve çevresinde çok sayıda kilise olduğu için ciddi bir araştırma yapıp birçoğu incelenmiş, çizelgeler oluşturulmuştur. Bütün bu veriler ışığında yapının restitüsyon projesi hazırlanmıştır. Fertek Kilise Cami'ni sürdürülebilir kültürel miras olarak gelecek kuşaklara aktarabilmek için yapının problemlerine yönelik onarım ve müdahale kararları dikkatlice verilmiş ve restorasyon önerisi hazırlanmıştır. Restorasyon sonucunda geleceğimizi şekillendirecek olan çocuklarımızla, toplumumuzun hafızası ve kökleri olan yaşlılarımızın bütünleşebileceği bir mekân olması amaçlanmıştır. Yapılan tez çalışması aşağıda verilen 9 bölümde sunulmuştur.

Birinci bölümde çalışmanın konusu, amaç, kapsam ve yöntemi anlatılmıştır.

İkinci bölümde Niğde ilinin fiziki özellikleri, kentte bulunan tarihi eserler, kentin genel tarihi ve sosyal yapısı anlatılmıştır.

Üçüncü bölümde Fertek Mahallesi'nin konumu ve tarihsel gelişimi araştırılmıştır. Fertek Kilise'si hakkında tarihi araştırma, tescil durumu hakkındaki bilgiler açıklanmıştır.

Dördüncü bölümde kilise yapısının bölümleri ve mimari elemanları hakkında yapılan araştırmalar yer almaktadır.

Beşinci bölümde yapının günümüzdeki durumunun tespiti ve belgelenmesi yapılmıştır. Yapının mekanları ve elemanları iç tanımlama analiz çizelgelerinde, cepheleri ise dış tanımlama analiz çizelgelerinde incelenmiştir. Rölöve ve malzeme analizi çizimleri de sunulmuştur.

Altıncı bölümde yapıdaki izler, Niğde ve çevresinde yapılan karşılaştırma çalışmalar doğrultusunda yapıdaki değişim ve bozulmalar saptanmıştır. Bu yapılan araştırmalar ve bulgular çizelge haline getirilmiştir.

Yedinci bölümde Fertek Kilise'sinin karşılaştırmalı çalışma sonucu elde edilen veriler ışığında ve yapı ile ilgili gerekli kaynaklardan elde edilen bilgiler doğrultusunda restitüsyon önerisi yapılmıştır.

Sekizinci bölümde Fertek Kilise Cami'nin gelecek nesillere kültürel miras olarak aktarılabilmesi için yapılan çalışmalar ve getirilen öneriler restorasyon projesi kapsamında sunulmuştur.

Sonuç bölümünde ise, tez çalışmasının neyi amaçladığı tekrardan özetlenerek, genel bir değerlendirilmesi yapılmıştır.

2. NİĞDE KENTİ'NİN FİZİKİ ÖZELLİKLERİ İLE NİĞDE KENTİ'NİN TARİHİ, SOSYAL YAPISI

2.1. Fiziki Özellikleri

2.1.1. Konumu ve topografyası

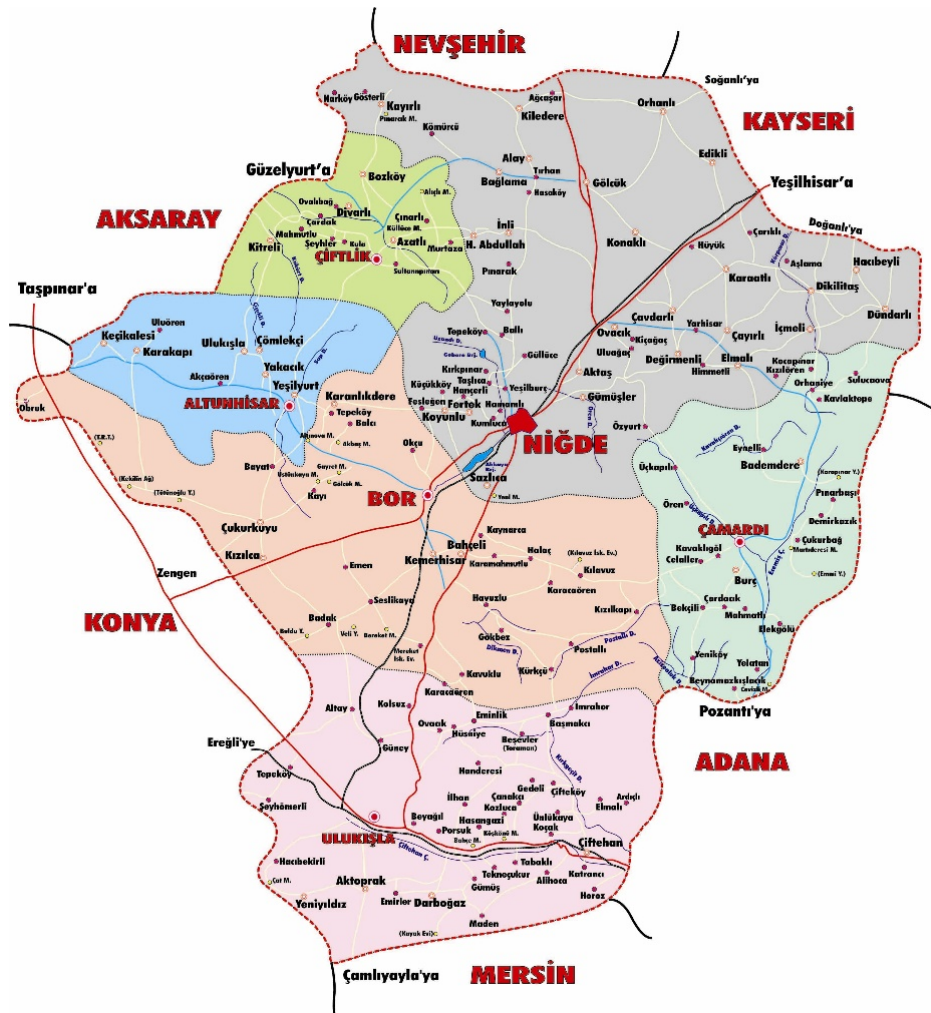
Niğde, coğrafi konumu olarak Türkiye'nin iç Anadolu bölgesinin Orta Toroslar içinde bulunan Bolkarlar ve Orta Toros Dağları'nın arasında kuzey tarafta bulunur. Niğde ilinin batıdan Konya ve Aksaray illerine, doğudan Kayseri iline, kuzeyden Nevşehir iline, güneyde ise Mersin ve Adana illerine sınırı vardır [1, 3, 4]. Niğde ilinin rakımı 1 129 metredir [5].

Niğde'nin güneye bakan kısmında bulunan Çamardı ve Ulukışla ilçeleri, Akdeniz bölgesi sınırları içinde bulunmaktadır. Niğde ilinin kuzeybatısında Hasan Dağı, kuzeydoğusuna doğru Erciyes Dağı, son olarak güneyinde sıra dağlar olarak Toros Dağları bulunur [4, 6, 7]. Niğde'nin bu coğrafi durumu şehrin ekonomik gelişiminde ve nüfusunun dağılışında çok büyük tesirleri söz konusu olmuştur.

İlin güney ve güneydoğusun da yer alan Bolkarların en yüksek noktası 3 524 metre ile Medetsiz Tepesidir [8]. Torosların diğer kısmı olan Aladağlar Niğde'nin doğusuna düşmektedir. Niğde'nin Kayseri ili ve Adana ili ile sınırlarını belirleyen bu Aladağların en yüksek noktası ise 3 756 metredir. Ayrıca Demirkazık Zirvesi olarak da adlandırılır [9, 10]. İlin kuzeybatısında Melendiz Dağları bulunur. Melendiz Dağları'nın en yüksek tepesi 2 963 metre ile Beşparmak Tepesi'dir [7]. Niğde'nin batı kısmında Ankara Yolu üzerinde Hasan Dağı bulunur. Yüksekliği 3 268 metredir ve Aksaray ilinin sınırları içinde yer alır [9, 7]. Niğde ilinin ovaları 1 350 metre yüksekliğe sahip olan Misli Ovası ve 1 400 metre yüksekliğe sahip olan Melendiz Ovası ile 1 100 metre yüksekliğe sahip olan Altınhisar ve Bor Ovası gelir [9]. Niğde'nin başlıca akarsuları Melendiz Çayı, Karasu, Çakıt Çayı ve Ulurmak Çayı'dır. Çakıt Suyu Çukurova'ya akar. Ulurmak ise İhlara Vadisi'ne Karasu ise Akkaya Barajı'na akar [9].

Niğde ilinde Aladağlarda ve Bolkarlarda buzul aşınmasıyla oluşmuş göller vardır [9]. Akgöl, Çinigöl, Yedigöller ve Karagöl bunlardan birkaçıdır. Ayrıca Narlıgöl çökme sonucu oluşmuştur [9].

Niğde'nin oluşumu I. ve II. jeolojik zamanlara tarihlenmektedir [3]. Alp Ozeanizmi sırasında İç Anadolu'da meydana gelen hareketler kırık hatları oluşturmuş ve bu sürecin devamında Miosen-Alp Pliosen'den Kuvaterner'e kadar olan devrede çok yoğun volkanik faaliyetler gerçekleşmiş bu sürecin sonunda volkanik dağlar ve platolar oluşmuştur [1, 9]. Şehrin yapısı bu süreç sonunda neojen volkanik tüfü ile karışık yapı halindedir. Bu yapı beraberinde çok yumuşak işlemeye elverişli taş çeşidini meydana getirmiştir. Aslında ilin sahip olduğu mimari eserlerde de bariz dikkati çeken bu taş yapısı kahverengi ve açık boz renktedir [5]. Niğde ili matematik konumu itibarıyla 37°25' - 38°58' kuzey paralelleri ile 33°10' - 35°25' doğu meridyenleri arasında yer almaktadır [1, 3, 4].

Şekil 2.1. Niğde İli haritası

2.1.2. İklim ve bitki örtüsü

Niğde'nin ilinin konumu gereği İç Anadolu Bölgesi'nde olması ayrıca etrafının dağlarla çevrili olması sebebiyle bölgede karasal iklim hâkimdir. Karasal iklimin genel özellikleri Niğde ilinde de geçerlidir [3]. Yani yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve kar yağışlıdır. Kar yağışı, yağmur yağışı ise genelde ilkbahar mevsiminde gerçekleşir [5].

Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nün Niğde iline ait 2021 verilerine göre Niğde ilinin yıllık ortalama sıcaklığı 11.2 derecedir [11]. Buna ek olarak şu ana kadar gerçekleşen en yüksek sıcaklık temmuz ve ağustos ayında 38,5 derecedir [11]. Ayrıca tespit edilen en düşük sıcaklık ise ocak ayında - 25,6 derecedir. Niğde ilinin aylık ortalama yağış miktarı 344,2 mm'dir [11]. Niğde de yağışın en çok olduğu ay mayıs ayıdır. Yağışın en az olduğu ay ise temmuz ayıdır [7].

Orman örtüsünün zenginliği bakımından Niğde ili çok zayıftır. Niğde'nin yüzölçümüne oranla orman örtüsü sadece bölgenin %5 'lik kısmını teşkil eder [5]. Yalnızca 45131 hektarlık alandır. Rakamların bu kadar düşük olması sebebiyle Niğde için antik dönemlerde "Ağaçsız Ülke" denilmektedir [1, 12].

Bilindiği üzere mimari de doğal çevre şartları bir unsur olarak doğrudan yerleşimi etkiler. Mesela ormanların sık bulunduğu yerlerde evlerin yapı malzemesinde orman ürünleri sık kullanılır. Niğde de orman örtüsü çok zayıf olduğundan genelde mimaride taş ve kerpiç yapı malzemesi olarak kullanılmıştır [5].

2.1.3. Nüfus, ulaşım ve ekonomi

Niğde ilinin toplam nüfusu 2021 verilerine göre 362 071'dir. Niğde merkez nüfusu 230 779 ve en büyük ilçesi olan bor ilçesinin nüfusu ise 60 233'dür. Niğde nüfusunun yüzde olarak %50,18'i erkek ve %49,82'si kadındır. Niğde'nin yüzölçümü 7 312 km²'dir. Niğde'ye bağlı Merkez ilçe dâhil 6 ilçe bulunur ve buna ek olarak 23 beldesi ve 131 köy vardır [10]. Niğde ilinin nüfus yoğunluğuna göre kilometrekare başına 49 insan düşer. Niğde hem bölgesel hem de ulusal olarak etrafındaki civar illeri birbirine bağlayan kavşak noktası halindedir. Güney ve Orta Anadolu ile Kuzey ve Batı Anadolu'yu birbirine bağlayan hem kara yolları hem de demir yolları söz konusudur [5].

Niğde kara yolları bakımından çevresindeki iller olan Adana, Mersin, Kayseri, Konya, Nevşehir, Aksaray ile kara yoluyla bağlıdır. Ayrıca buna ek olarak Adana, Kayseri ve Konya illeri ile Niğde'nin demiryolu bağlantısı vardır. İl Merkezi ve tüm ilçeleri arasında karayolu mevcut olup Bor ve Ulukışla ilçeleriyle de demiryolu ulaşımı vardır [8]. İl sınırları içindeki karayolları ağının uzunluğu 454 km demiryollarının uzunluğu ise 150 km'dir [8, 3].

Niğde tarımsal üretim açısından çok elverişli araziye sahiptir. Buna bağlı olarak Niğde İli'nin ekonomisinin temelini tarım ve hayvancılık oluşturur. Türkiye bazında en çok elma üretimi Niğde de gerçekleşir. Buna ek olarak Niğde' de baklagiller, ayçiçeği, patates, buğday, arpa, çavdar, fasulye, nohut, sarımsak ve şekerpancarı da yetişir [10]. Ayrıca il topraklarının %35,38'i yani 275 783 hektar alan tarım arazisi, 44,10'u yani 343 749 hektar alan çayır – mera arazisi ve 7,93'ü yani 61 815 hektar alan ormanlık ve fundalık arazi, 12-59'u ise 98 175 hektarlık arazi tarım dışı arazidir [1, 13, 9].

2.2. Niğde Kenti'nin Tarihi ve Tarihi Eserleri

2.2.1. Niğde Kenti'nin tarihi

Niğde coğrafi olarak bulunduğu konum itibariyle tarih öncesinden günümüze değin çok çeşitli medeniyetlerin merkezi olmuştur. İlin tarihi, tarih öncesi çağlara değin yani Neolitik ve Kalkolitik çağlara dayanır. Niğde'nin günümüzde turizm olarak en canlı bölgelerinden birisi olan Tyana yani günümüz adıyla Kemerhisar zamanın önemli şehir merkezlerinden birisi olmuştur [1, 3, 6].

Anadolu'nun en eski medeniyetlerinden Hitit İmparatorluğu döneminde Tyana bir ildi [14]. Ancak Eski Hitit Devleti'nin yıkılması sonrasında M.Ö. 1 380'de kurulan II. Hitit Devleti zamanın da Tyana, devletin merkez şehri olmuştur [15, 12, 16, 10]. Şehir yaklaşık olarak 1000 yıl Hitit egemenliği altında kalmıştır. MÖ 710' da Asurluların Hitit egemenliğine son vermesiyle bölge Asurluların hâkimiyeti altına girmiştir [10].

Asurlular döneminde Nahita (Niğde) Kralı Sarvanas ismine Hitit hiyerogliflerinde rastlanmaktadır [15]. Ancak bölgede Asur hâkimiyetinin son bulmasıyla beraber Frig egemenliği başlamıştır [15, 12, 10, 3].

Niğde de Frig egemenliğinden sonra Pers egemenliği ve onun devamında Lidyalıların idaresi söz konusudur. Niğde Lidya'lılardan sonra Makedonya'lıların hükmü altına girmiştir. Bu süreçte Büyük İskender'in Persler'i yenmesiyle beraber Niğde, Bergama Krallığı'na bağlanmıştır [17, 3, 15].

Niğde Milattan Önce I. yüzyıl da Roma idaresi altına girmiştir. O dönemlerden geriye Niğde de Roma askerlerine ait mezar taşları, askeri mağara ve tabyalar bulunmuştur. Ayrıca günümüz de Niğde'de Roma Havuzu olarak bilinen ancak milattan sonra 2. yüzyılın sonu 3. yüzyılın başında inşa edilen yapı o dönemin en büyük kalıntılarından [1, 12, 3, 18]. Yapının temel amacı o dönemin merkezi konumunda olan Tyana (Kemerhisar) kentine su taşımak amacıyla yapılmıştır [13]. Yapının inşaatı sürecinde harcına dönemin sikkeleri veya bir takım demir parçalar kullanılmıştır [19]. Bulunan sikkelerden anlaşıldığı üzere yapı milattan sonra 197 ile 217 yılları arasında roma imparatoru Trajan ve Hadrian tarafından yaptırılmıştır [19, 13, 20].

Roma İmparatorluğu'nun doğu ve batı olarak ayrılmasından sonra bölge Doğu Roma İmparatorluğu ya da diğer bir ifadeyle Bizans İmparatorluğu'nun egemenliğine geçmiştir. Niğde ilinde bulunan Andaval Kilisesi de bu dönemlerden kalmıştır [21, 10, 13]. Tarih boyunca hem Hristiyan hem de Müslümanlar için kutsal hac yolunda yer alan kentte Roma İmparatoru Konstantin'in annesi Helena adına bu bölgede kilise yapılmıştır [21, 1, 12, 3]. Zaten Niğde tarih boyunca hem Hristiyanlar hem de Müslümanlar için kutsal hac yolunda kalmıştır.

Milattan sonra 7. yüzyılın başlarında Niğde, Arap ve Sasanilerin akınlarına maruz kalmıştır. Sasani istilası 620 (7. yy)' de başlar ve günümüz İç Anadolu olarak ifade ettiğimiz bölgeye giriş yaparlar [1, 12]. Ancak buna müteakip Bizans İmparatoru Herakleios döneminde yapılan savaşlarla bölgede sasani etkisi kırılmış ve bölge tekrardan Roma egemenliğine girmiştir [5]. O zamanlar da Niğde ve Tyana Doğu Roma İmparatorluğu için askerlerin toplandığı merkez konumunu almıştır [12].

Bölgede Roma egemenliği uzun süre dayanamamış 640'lı yıllarda başlayan arap akınları bölgenin egemenliğini tekrardan değiştirmiştir [22]. Harun er-Reşit döneminde günümüz Niğde – Aksaray arasındaki Melendiz olarak da tanımlanan bölge fethedilmiştir [3]. Ancak

bu fetihler bölgede kalıcı olamayacak imparator Nikiforos döneminde bölge Tarsusa kadar tekrar geri alınacaktır [5].

Niğde ilinin Türk hâkimiyetine girişi 1071 Malazgirt zaferini izler. Zaferin devamında 1176 tarihinde Konya ilinin Selçuklu Devleti'ne başkent olmasıyla beraber Niğde Selçuklu Devleti yani Türklerin hâkimiyetine girmiştir. Ancak bölgenin tam olarak hâkimiyetinin sağlanması dönemin Selçuklu Devleti hükümdarı Melikşah'ın generali Emir Ahmed Gazi Danişmend Taylu ve oğlu Emir Gazi tarafından gerçekleştirilmiştir [9]. Bu sürecin sonunda kısa zamanda bölge Danişmentlilerin hükmüne girmiştir [1, 12].

Niğde'nin müslümanlaşması ile beraber mimari eserlerde değişimler söz konusu olmuştur. Günümüz Niğde merkezinde bulunan Niğde Kalesi ve çevresi özellikle Selçuklu Mimarisi'nin etkisi dikkat çeker. Selçuklu dönemi I. İzzettin Keykavus tarafından kalenin dış surları ve güneydoğusunda bulunan bedesten inşa edilmiştir [9, 3]. Kalenin inşaatına ve duvarlarının tamamlanmasına Selçuklu Devleti sultanı Alâeddin Keykubat Dönemi'nde devam edilmiştir [23]. O dönemlerde yapılan eserler ile beraber Niğde kalesi ve çevresi günümüzde mevcut haline kavuşmuştur [9]. Niğde kalesine ek olarak Niğde Alâeddin Camii'de aynı dönemin eserlerindendir [24]. Ayrıca kale içinde bulunan Rahmaniye Camii de aynı dönemin eseridir.

Moğol akınlarının devamı sonrasında Selçuklu döneminin sona ermesi ile beraber Niğde'de İlhanlılar Dönemi başlamıştır [4, 25]. Bu dönemde Niğde'de en belirgin değişiklik artık nüfusun sadece iç kale surların da yaşamayıp surların dışında da yerleşmeler ve şehrin merkezinde genişlemeler görülmektedir. Dönemin İlhanlı Devleti valisi Sungur Ağa tarafından Sungurbey Camii ve türbesi yaptırılmıştır [24, 10, 9]. Hüdavend Hatun Türbesi ve imareti de bu döneme ait eserlerdir [9, 3]. Ayrıca bu dönemde mimaride dini mimari harici sivil mimaride gelişmeler görülmektedir. Bunların çoğu daha önce de belirttiğimiz üzere kentin merkezinin sur dışına taşması ile gerçekleşmiştir. Ancak Niğde çok kısa sürede Karamanoğullarının hâkimiyetine girmiştir. Niğde Karamanoğulları Dönemi'nde yazlık başkent olarak kullanılmıştır [25]. Akmedrese bu dönemde inşa edilmiştir [26, 25].

Niğde'nin Osmanlı yönetimine geçişi Fatih Sultan Mehmet döneminde olmuştur [9, 3, 18]. Osmanlı Dönemi'nde şehrin askeri ehemmiyeti eskiye nazaran çok azalmış bundan dolayı da kale ve surların bakımı yapılamamıştır. Niğde'de Osmanlı Dönemi eserleri 15. yüzyılda

ve 16. yüzyılda yapılan cami ve mescitler olarak dikkat çeker [5]. Osmanlı dönemi yapılarından biri Niğde Dışarı Camii'dir. Buna ek olarak Paşa Camii, Paşa Hamamı, Dışarı Camii Osmanlı Dönemi mimari eserleridir [27].

Niğde'de yalnız Müslümanların ibadethaneleri yoktur. Ayrıca gayrimüslimlere ait ibadethaneler de inşa edilmiştir. Özellikle Tanzimat Fermanı'ndan sonra 19. yüzyılda Niğde merkezde dikkati çeken üç tane kilise söz konusudur [28]. Bunlarda iki tanesi Niğde Kalesi'nin eteklerinde bulunan Ermeni ve Rum Kiliseleri ayrıca Kayabaşı Mahallesi'ndeki Rum Kilisesi'dir [9, 28, 29].

2.2.2. Niğde İlinde bulunan tarihi eserler

Niğde Kalesi

Tarihi açıdan sürekli savaşlar gören ve medeniyetlerin çatıştığı bir bölge olan Niğde'nin merkezinde Niğde Kale'si bulunur. Söz konusu kale hâkim olan bir tepeye inşa edilmiştir. Kalenin ne zaman yapıldığına dair kesin bilgilere ulaşılamasa da, yapının mimarisinde ve yapı da kullanılan malzemeden anlaşıldığı üzere yapı yaklaşık 8. ya da 9. yüzyılda inşa edilmiş olduğu düşünülmektedir [10, 29]. Ancak kalenin surlarının yapımı ve yapının genişletilmesi Selçuklu Sultanı 1. Alaeddin Keykubad tarafından 13. yüzyılda gerçekleştirilmiştir [12, 23, 9, 10, 29]. Ancak bölge Osmanlı döneminde askeri önemini kaybedince kale de önemini kaybetmiştir [27].

Resim 2.1. Niğde Kalesi [30]

Yapı bu sebepten dolayı belirli süre bakımsız kalmış ancak Osmanlı Dönemi'nde Sadrazam İshak Paşa tarafından 1740 yılında restore edilmiştir [31]. Daha sonra ise yapı tamamen kaderine terk edilmiştir. Yapı günümüzdeki halini 2007 yılında gerçekleştirilen yenileme çalışmalarından sonra almıştır [31].

Niğde Saat Kulesi

Günümüzde Niğde il merkezine bağlı Mustafa Üçler Caddesi üzerinde yer alan Niğde Saat Kulesi, Niğde Kalesi'nin eski burçlarından birisi üzerine inşa edilmiştir [12, 10, 23]. 41 metre yüksekliğe sahip kulenin yapımı 1901 yılında Ziya Paşa tarafından gerçekleştirilmiştir [20].

Resim 2.2. Niğde Saat Kulesi [32]

Sungur Bey Cami

Niğde kalesinin eteklerinde bulunan Sungur Bey Camii, Niğde il merkezinde yer alan tarihi ibadethanelerden birisidir. Kitabesi bulunmasa da yapı İlhanlı Dönemi Niğde valisi Sungur Ağa tarafından 1335 yılında inşa ettirilmiş olduğu varsayılmaktadır [33, 10, 27]. Hoca Ebubekir, tarafından minber ve kuzey taç kapısının ahşap kanatları yapılmıştır. İlerleyen zamanda Hacı Muhammed tarafından doğu taç kapısının ahşap kanatları eklenmiştir [10]. Cami, 18. yüzyılda barut mahzeni olarak kullanılırken yangına maruz kalmış ve büyük zarar görmüştür.

Resim 2.3. Sungur Bey Cami [34]

Alâeddin Camii

Niğde il merkez de yer alan Alâeddin Cami, 1223 yılında Selçuklular Dönemi'nde yaptırılmıştır [10, 19]. Niğde'de bulunan Selçuklular Dönemi'nden harap olmadan kalan Niğde ili için simgesel yapılardan bir tanesidir [29]. Ahur Abdullah Oğlu Zeyneddin Beşare Bey tarafından Sultan Alâeddin Keykubad adına inşa ettirilmiştir. Sıddık ve kardeşi Gazi, caminin mimarlarıdır [10, 35]. Caminin mimari yapısı dikdörtgen plana sahiptir. Ayrıca caminin inşasında düzgün kesme taş kullanılmıştır. Kuzey ve doğu cephelerinde taç kapılar yer almaktadır.

Resim 2.4. Alâeddin Cami [36]

Ak Medrese

Niğde Ak Medrese Karamanoğlu Alaaddin Ali Bey tarafından 1409'da yaptırılmıştır [12]. Adını kapısındaki beyaz mermerden alır. Selçuklu Dönemi mimari tarzının Niğde'deki en güzel örneklerinden birisidir. 1936'da restore edildikten sonra bir dönem arkeoloji müzesi olarak kullanılmıştır [10]. Geometrik motiflerle süslü giriş kapısı özellikle dikkati çeker.

Resim 2.5. Ak Medrese [37]

Hüdavend Hatun Kümbeti

İlhanlılar dönemi Niğde valisi Sungur Ağa zamanında, Dördüncü Kılıç Arslan'ın kızı Hüdavend Hatun tarafından 1312 senesinde yaptırılmıştır [33, 10]. Yapı Sekizgen planlıdır. Yapı içten kubbe dıştan ise piramit çatı ile örtülmüştür. Yapının doğusunda bulunan taç kapı yıldız geçme ve motiflerle süslüdür [38, 10].

Resim 2.6. Hüdevend Hatun Kümbeti [39]

Dışarı Camii – Çelebi Hüsamettin Camii

Günümüze çeşitli onarımlardan geçerek gelen camii, özgün özelliğini büyük ölçüde muhafaza etmiştir. Günümüz de halen aktif olarak kullanılmaktadır. Camiinin son cemaat kısmı zaman içinde yıpranmış ve yıkılmıştır. Daha sonradan özgün plan şemasına, biçimine ve yerine uygun olarak tekrar inşa edilmiştir [10]. Yapı, tek kubbelidir. Yapının dış kısmında ve çevresinde 17,10 x 17,10 m. ölçülerinde harim bölümü mevcut ayrıca kuzeyinde 5,40 x 17,10 m. ölçülerinde üç kubbeli son cemaat yeri vardır [10]. Yapının kuzeybatı köşesinde tek şerefeli minare bulunmaktadır.

Resim 2.7. Niğde Dışarı Cami [40]

Kıgılı Camii

Yapının doğu cephesinde bulunan inşa kitabesine göre, yapı 1694 – 1695 yılları arasında yapılmıştır [12]. Yaptıran Hacı Hasan’dır [29]. Günümüze kadar yapı birtakım onarımlardan geçmiş olsa da yapının birçok kısmı özgün halini muhafaza etmektedir. Yapı günümüz de halen aktif olarak kullanılmaktadır. Tek kubbeli bir camidir. Yapının dış kısmı ve çevresine bakıldığında 15,00x17,00m. boyutların da harim bölümü mevcuttur. Ayrıca yapının kuzeydoğu köşesindeki tek şerefeli minareden mevcuttur [31]. Yapının kubbesi kurşun ile kaplanmıştır [31].

Resim 2.8. Niğde Kıgılı Cami [41]

3. FERTEK MAHALLESİ VE FERTEK KİLİSESİ HAKKINDA GENEL VE TARİHİ ARAŞTIRMA

3.1. FerteK Mahallesi'nin Konumu ve Tarihsel Gelişimi

3.1.1. FerteK Mahallesi'nin konumu

Niğde'nin 5 km uzaklıkta güney – batısında yer alır [42]. Niğde FerteK Mahallesi 37.971260 enlem, 34.623440 boylamda yer almakta olup, coğrafi koordinatları 37°58'16,5"N 34°37'24,4"E 'dir.

Şekil 3.1. FerteK Mahallesi haritası [43]

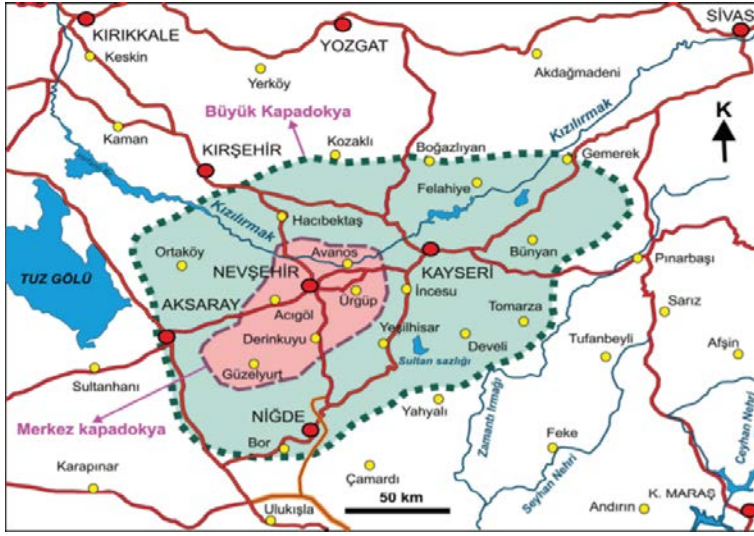
3.1.2. FerteK Mahallesi'nin tarihsel gelişimi

Daha önce de ifade ettiğimiz üzere Niğde birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Söz konusu medeniyetlerden geride kalan birçok eser mevcuttur. Bu eserler Niğde ve çevresinde tarihi dokunun okunabilmesini sağlamaktadır. O bölgelerden biri olan FerteK yerleşimi de tarih boyunca pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış [44].

FerteK, adı etrafındaki bölgelerin adlarına nispeten değişmeden günümüze gelmiştir. [1, 45]. FerteK Mahallesi coğrafi olarak tarihi Kapadokya Bölgesi'nin sınırları içinde kalmakta olup günümüz Niğde ilinin yerleşkelerinden birisidir. Niğde ilinin batıya doğru genişlemesi ile

beraber Fertek mahalle olarak Niğde merkeze bağlanmıştır. Fertek Mahallesi'nin Niğde merkeze mesafesi 5 kilometredir [44].

Kapadokya bölgesi kısaca tanımlarsak Güneyde Niğde-Gümüşler, güneybatıda Aksaray İhlara, kuzeyde Kızılırmak ve doğuda Kayseri Yeşilhisar içerisinde kalan bölge Kapadokya'dır [5, 14]. Kapadokya Bölgesi'nin konumu Anadolu coğrafyasının merkezi bir noktasına denk gelmesi sebebiyle birçok medeniyetten izler taşır.

Şekil 3.2. Kapadokya Bölgesi'nin günümüz haritası [46]

1878-1879 yıllarında Fertek Bor'a bağlı nahiye olarak ifade edilmektedir [17]. Fertek Nahiyesi'nde 5 köy sayısı, 1447 hane miktarı, nüfusu ise yaklaşık 4948' dir [17].

Bölgede günümüzde meyvecilik bağcılık çok yaygındır. Bu durum yalnızca günümüzde değil 14. yüzyılda seyyah İbn Battûta Anadolu'yu gezmiştir. Bu seyahatinde Niğde'ye de uğramıştır [47]. Niğde o dönemlerde etrafına nazaran kalabalık bir şehir olduğunu ayrıca çoğunluğun geçimini meyvecilikten sağladığını ifade etmektedir [47]. Günümüzde geniş meyve bahçeleri ve bağlarla çevrili yerleşimlerden biri olan Fertek eskiden olduğu gibi halk geçimini bu şekilde sağlamaktadır.

Lozan Barış Görüşmeleri sırasında imzalanan, Türkiye'deki rumlar ile Yunanistan'daki müslümanların değişimine ilişkin "Yunan ve Türk Halklarının Mübadelesine İlişkin Sözleşme ve Protokol" sonucunda Niğde ili göç durumunun en çok yaşandığı yerlerden birisi

olmuştur [2]. O dönem Niğde ilinin kasabalarından biri olan Fertek kasabası da bu olgudan etkilenen yerlerdendir.

3.2. Fertek Kilise Camii Hakkında Genel ve Tarihi Araştırma

3.2.1. Fertek Kilise Camii hakkında tarihi araştırma

Kapadokya Bölgesi'nin özelliklerini taşıyan Niğde ili, tarihte stratejik konumuyla Kapadokya'da önemli bir yerleşim yeri olmuştur [45]. Niğde ve çevresindeki yapılarda Kapadokya Bölgesi'nin geleneğine uygun olarak taş malzeme kullanımı yoğundur [44, 42, 48, 49]. Niğde Fertek Kilise Camii'nde de buna uygun olarak kesme taş malzeme kullanılarak inşa edilmiştir [4, 50].

Niğde de nüfus mübadelesinden sonra birçok kilise camii'ye çevrilmiştir [4]. Camiye çevrilen bu yapılardan birçoğu işlev değişikliğiyle kullanıldığı için yapısal olarak sağlam kalmıştır. Fakat diğer kullanılmayan kilise yapıları bakımsızlıktan daha fazla zarar görmüştür [4]. Fertek Kilise Camii, Niğde Bölgesi'nde kiliseden camii'ye çevrilen yapılar arasında en büyük olanıdır [51, 4].

Yapının inşa kitabesinin, batı cephedeki narteks bölümünün ortasında dairevi bir çıkıntı yapan giriş bölümünün üzerinde yer aldığı bilinmektedir [42, 50]. Kitabeye göre Kara Maho oğlu Hacı Nikola tarafından 1835 yılında hizmete girmiştir [42, 52, 31]. Kilisenin ismi de Cebail ve Mikail Melekleri Kilisesi olarak belirtmektedir [4]. Ancak Günümüzde kitabe yerinde değildir. Kitabe Niğde müzesinde bulunmaktadır. Günümüzde yerinde bulunmayan kitabe oldukça hasarlıdır ve bu nedenle sergilenememektedir [4].

Resim 3.1. Niğde Fertek Kilise Cami kitabesi [52]

Ayrıca günümüzde daha sonra eklenen yapının narteks bölümünde günümüz Türkçesi ile yazılmış mermer kitabe bulunmaktadır (Bkz. Resim3.2.). Bu kitabe de “ Bu Mabed Fertekli Rumlardan Kara Maho Oğlu Hacı Nikola Karamanlis Tarafından 1831 Yılında Yaptırılmıştır” ibaresi yazmaktadır [51].

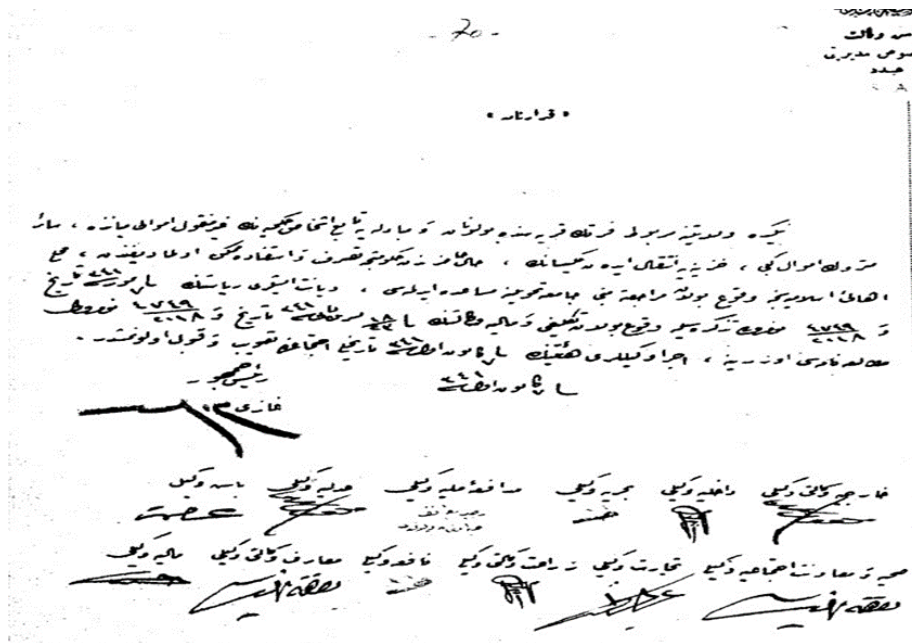
Resim 3.2. Sonradan eklenen mermer Türkçe kitabe

3.2.2. Fertek Kilise Camii ve yakın çevresinin analizleri

Niğde Fertek Kilisesi, Niğde ilinin Fertek Mahalesi’nin merkezinde 13 Pafta, 2198 Parsel üzerinde yer almaktadır [53]. Fertek Kilise Cami’nin GPS koordinatları: 37.973654°-34.621300° [51].

3.2.3. Fertek Kilisesi’ nin mülkiyet bilgileri ve tescil durumu

Niğde Fertek Kilisesi Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu’nun 16.01.1992 gün ve 1218 numaralı kararı ile tescil edilmiştir. Kilise olarak inşa edilen yapı 1924 yılından sonra Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk, Başbakan İsmet İnönü ve diğer bakanlar kurulu üyelerinin 1924 yılında yayınladığı bir kararname ile camiye dönüştürülmüştür [4].

Resim 3.3. 1924 yılı bakanlar kurulu kararı [54]

“Niğde Vilayetine merbut Fertek Karyesinde bulunan mübadeleye tabi eşhas-ı hükmiyenin gayrimenkul emvali meyanında sair metruk emval gibi Hazineye intikal eden mekisanın hali hazırından Hükümetçe tasrif istifade mümkün olmadığından maa ahali islamiyesince vuku bulan müracata mebni camiye tahviline mücade edilmesi Diyanet İşleri Riyasetinin fi 7.... 241 tarih ve 4749/2118 numaralı tezkiresiyle vuku bulan teklifi ve Maliye vekaletinin fi 18/22...241 tarih ve 4749/2118 numaralı müitalanamesi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin fi 241 tarihli içtimasında tasvib ve kabul olunmuştur. [55]”

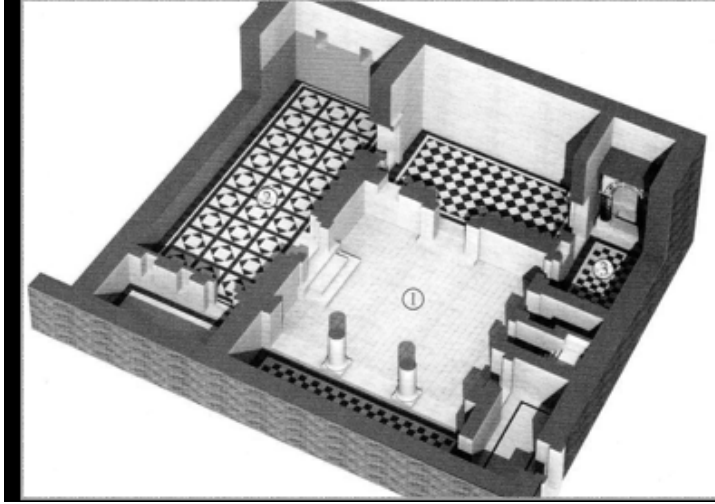
4. KİLİSE YAPISI, BÖLÜMLERİ VE MİMARİ ELEMANLARI

4.1. Kilise Yapısının Tarihsel Süreci

Günümüzde Hristiyanların ibadet ettiği mekânlar kilise olarak adlandırılır. Kilise kelimesinin anlamı toplanmak, toplantıya davet etmek manasına gelir [56, 57]. Kelimenin kökeni yunanca “ekklesia” kelimesine dayanır. Ekklesia dini anlamdan kullanımdan evvel kelime yunanca da birden çok mana için kullanılırdı [58]. İlk başlarda halkın toplandığı meclis anlamında kullanılmıştır [59]. Ayrıca Ekklesia özel davetiye aracılığıyla özel bir gaye için toplumun dışına çağrılmış bir grup ya da topluluk için de kullanılmıştır [60]. Kısaca kilise kelimesi mana olarak bina olarak değil de cemaat ya da toplanmak anlamında kullanılır [58, 59, 60].

Kilise yapısı hristiyanlıkla eş zamanlı olarak ortaya çıkmamıştır. Hristiyanlığın ilk ortaya çıktığı zamanlar da Hristiyanlık dini ilk olarak fakir halkın içinde yayıldığı için insanların özel dini mabetler yapmaya maddi imkânları olmuyordu. Bu sebepten dolayı Hristiyanlık dininin ilk aşamalarında dinin mensupları özel konutlarda ya da villaya benzer yapılarda toplanırlardı [60, 61]. Bu evlerin yapısı tipik bir Roma evi gibidir. Yani evlerin yapısı merkezi bir avlu ve bu avlunun etrafında bulunan sıralı birkaç odadan oluşurdu. Bu şekilde çok odası olması evin kiliseye çevrilmesinden sonra ona çeşitli kullanım imkânları yaratıyor. Mesela bir oda sadece ibadet için, bir başka oda vaftiz için, bir oda mesela yalnızca dua için kullanılırdı. Ayrıca bazı odalar ortak kullanım için gerekli olan malların depo edilmesi için kullanılırdı [62]. Bu evlerde günümüz kiliselerine benzer şekilde şapel de bulunuyordu (Bkz. Resim 4.1.). Bilinen en yaygın ev kilisesi Suriye’de Dura Europas şehir kazılarında ortaya çıkarılmıştır [60, 61].

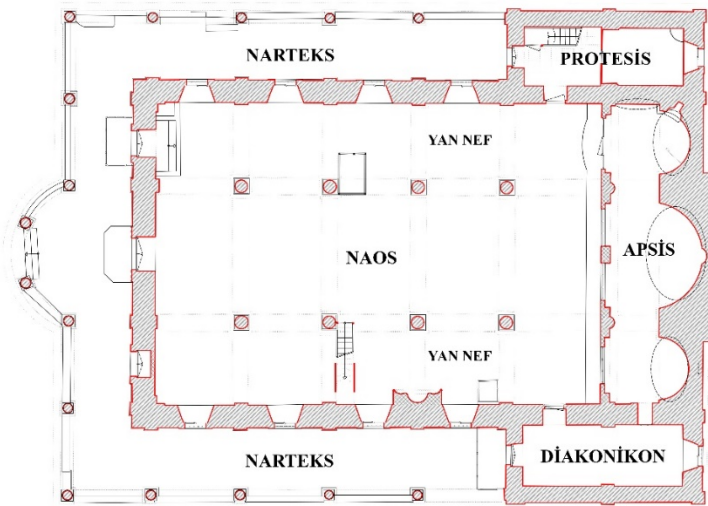
Zaman içinde bu ev kiliseleri yetersiz kalmıştır. Ayrıca Hristiyanlık dinine mensup olanların sayısı gittikçe artmıştır. İmparator Konstantin (274–337) Dönemi’nde Hristiyanlığın Roma’nın resmî dini hâline gelmesiyle birlikte Hristiyanlık dini zirve noktasını görmüş ve bu durum dini mabetlerde büyük değişiklikleri beraberinde getirmiştir [59, 62]. İlk olarak ülke genelin de putperest tapınakların inşasına son verilmiştir [59]. Sonra da günümüz anlamında kilise yapısı hristiyanlığın gerektirdiği dinsel törenlere uygun bir biçim kazandırılmıştır [62].

Resim 4.1. Dura Europos kilise evinin planı [62]

4.2. Plan Elemanları

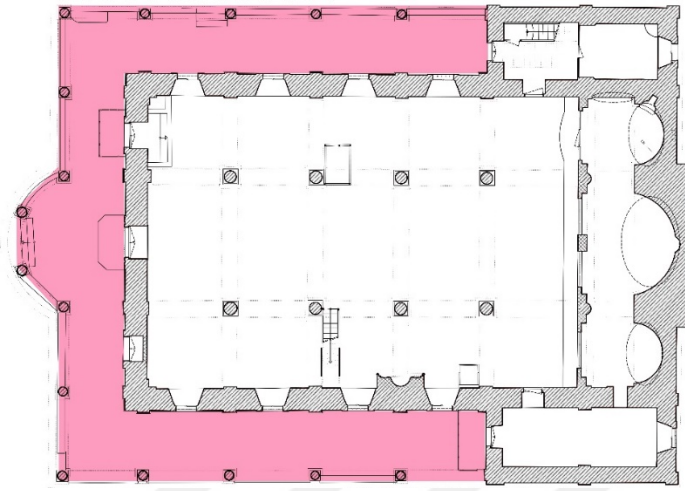
Plan tipolojisi bakımından kiliseler bazilikal, kubbeli, merkezi, transept(haç) olmak üzere dörde ayrılır. Kiliseler doğu-batı doğrultusunda uzanır. Batı cephesinde ön girişi tanımlayan narteks, doğuda apsis bölümü bulunur. Çoğu kilisede narteksin üzerinde galeri katı bulunur (Bkz. Şekil 4.1.).

Şekil 4.1. Kilise plan elemanları

4.2.1. Narteks

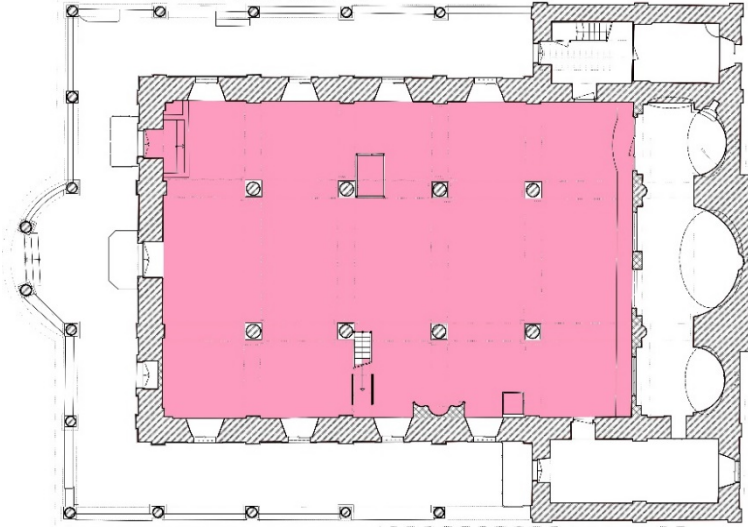
Narteks, kilisenin genelde batı tarafında yer alan ana bölüme geçmeden önceki giriş alanıdır [57]. Kuzey – güney doğrultusunda dikdörtgen planlıdır. Ancak bazen “U” planlı da olabilmektedir [61]. Bu bölüm kolonlarla ve kapıyla ana mekândan ayrılmıştır. Narteks, bu dine ilgi duyanların ve vaftiz olmayanların toplandığı kilisenin bir bölümü iken Bizans Dönemi’nde daha çok vaftiz ve cenaze törenleri için kullanılmıştır (Bkz. Şekil 4.2.).

Şekil 4.2. Narteks

4.2.2. Naos

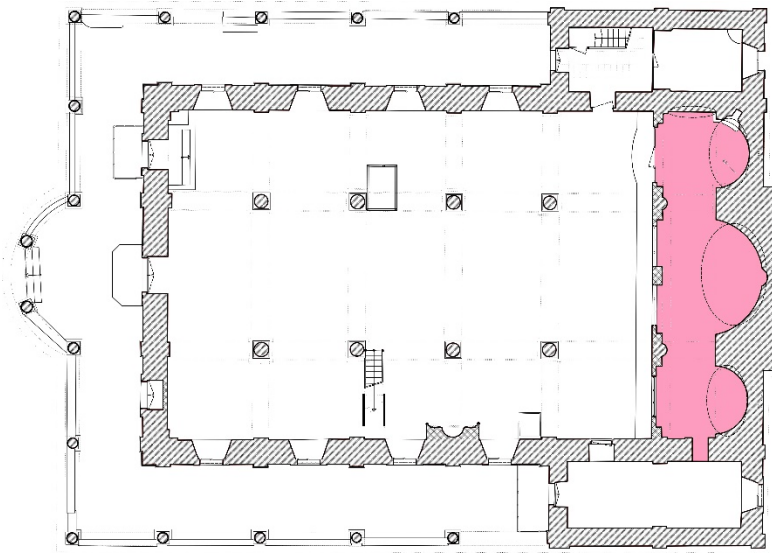
Naos, kilisede ayinlerde cemaatin toplandığı ana mekândır [57, 61]. Naosa giriş narteksten sayılır. Bu mekânda aynı zamanda ayinlerle beraber halk, cenaze törenlerini, vaftiz ve ayrıca nikâhlarını da yapmaktadırlar. Naosun tanımlanması yapı içerisinde bulunan neflere göre değişmektedir. Tek nefli yapılarda naos, baş mekân konumundadır. Birden fazla nefli yapılarda naos, narteks ile apsis arasındaki mekândır (Bkz. Şekil 4.3.).

Şekil 4.3. Naos

4.2.3. Apsis

Apsis bölümü kilisenin doğu tarafında yer almaktadır. Bema bölgesi merkezi bölgedir, yüksekliği daha fazladır [61]. Diakonikon bölgesi, apsisin güney kısmıdır. Bu bölümde ayin sırasında kullanılan giysiler kitaplar ve bazı kutsal eşyalar yer almaktadır. Protesis bölgesi apsisin kuzey kısmıdır. Apsiste yer alan ayinlerin büyük kısmı burada olması sebebiyle diakonikon bölgesinden daha komplekstir (Bkz. Şekil 4.4.).

Şekil 4.4. Apsis

4.2.4. Galeri (Gynaikeion)

Galeri bölümü genellikle narteksin yan nefleri üzerinde bulunur [57]. Kaynaklarda Erken Bizans Dönemi'nde bu mekânın kadınlar için olduğu belirtilir.

4.2.5. Pastoforion Odacıkları

Kiliselerde apsisin iki yanında pastoforion odacıklar bulunabilir [61]. Bizans tarihinde bu odalara prothesis ve diakonikon terimleri kullanılmıştır. Kuzey taraftaki prothesis odası ayin öncesi kutsal unsurların hazırlanması için kullanılan bir mekândır. Güney taraftaki diakonikon odasında ayin sırasında kullanılan giysiler, kitaplar ve bazı eşyalar muhafaza edilmektedir [61].

4.2.6. Bema

Rahiplerin oturması için ayrılan, litürjinin gerçekleştirildiği kutsal mekândır [61]. Apsisin ön kısmında yer alır. Bemanın merkezinde kilisenin en önemli, bulunması zorunlu olan ve sunak masası olarak bilinen altar yer alır. Kiliselerde kutsal eşyalar altaren üzerinde yer alır [60].

4.2.7. Avlu

Kiliseye giriş yapılan batı yönünde büyük bir ön avlunun bulunduğu bazı yapılarda görülür. Cemaatin kiliseye girmeden önce ayin için toplandığı açık mekân olarak belirtilir.

4.3. Mimari Elemanlar

4.3.1. Niş

Kiliselerde nişler liturjik malzemenin konulması için kullanılır [57]. Genelde nişler kiliselerin kuzeyinde yarım ve yuvarlak kemerli yapılmıştır. Kiliseler de bulunan apsis sayısına göre nişlerinde yeri ve sayısı değişir [57, 60].

4.3.2. İkonastasis

İkonastasis kısaca bema ile naosu ayıran ve üzerine ikonaların yerleştirildiği duvardır [63]. Kiliselerin bazılarının da mermer bazılarında ahşap kullanılır. Birbirinden farklı ikonaları tasvirlerden oluşmaktadır [57, 63].

4.3.3. Ambon

Kiliselerde İncil'in okunması için oluşturulmuş kürsüdür [60]. Basamaklarla çıkılır. İlk dönemlerde kilisenin orta kısmında yer alan ambon zaman içerisinde kiliselerin kuzey kısmında yer almıştır [63]. Genelde ahşap malzemeden yapılan ambonların bezemeleri ikonastasis ile benzerlik göstermektedir [57].

4.3.4. Despot Koltuğu

Kilisenin ruhani başkanı olan despotun kilisede ayini yönetmek için yapı içinde ona ayrılmış olan koltuktur [63]. Genelde ahşaptan yapılan despot koltuğu kilisenin içinde orta nefe bakacak şekilde yer alır. Oyma ve kabartma tekniğiyle bezemelerle süslenir [57].

4.3.5. Altar

Kiliselerde, ayinle ilgili kutsal eşyaların üzerinde bulunduğu altar, apsis önünde yer almaktadır [60]. Altar, ahşap malzemeli olup, dikdörtgen biçiminde ve ayaklıdır. Bazı kiliselerde ise altar, apsisin içinde yer alır [51].

5. FERTEK KİLİSESİ'NİN MEVCUT DURUMUNUN TESPİTİ VE BELGELENMESİ

Fertek Kilisesi'nin analizi grafik ve tanımsal belgeleme olmak üzere iki farklı metodoloji kullanılarak yapılmıştır. Yapının mevcut durumunun analizi yapılması için arazide ölçüm, fotoğraf çekimi ve çevre gözlemleri yapılmıştır. Yapılan bu analizler büro çalışmalarında yazılı metin ve çizimler haline getirilerek tamamlanmıştır.

5.1. Grafik Belgeleme

Grafik belgeme(rölöve), bir yapının hâlihazır durumunun ölçüm, fotoğraflama vb. metotlar ile tespit edilip yapının özelliği ve boyutuna göre çizilerek belgelenmesidir. Kullanılan yöntem ve buna bağlı olarak ekipman detayları aşağıda özetlenmiştir.

5.1.1. Yöntem

2016 yılında yapının mevcut durumunun tespiti için çalışma Mimar Uğur ÖZBODUR tarafından yapılmıştır. Yapının ölçüm işlemi içim lazer tarayıcı, fotoğraf makinesi, lazermetre kullanılarak modern teknikte yapılmıştır. Bu rölöve çizimleri altlık olarak kullanılmıştır. Günümüzdek, durumunun tespiti için yapının etrafında ön tespitler yapılarak incelemede bulunulmuştur. Genel olarak düzlemde öncelikle ardışık sonrasında ise çapraz ölçüler alınarak, üçgenleme metodu ile plan ölçümleri tamamlanmıştır. Yapının cephe, plan krokileri çizilirken, lazer metre ve klasik yöntemler kullanılarak ölçülerin doğru şekilde krokiler üzerine işlenmesi sağlanmıştır. Total station cihazı ile alınan ölçülerle, krokiler üzerindeki ölçüler karşılaştırılarak kontrol edilmesi sağlanmıştır.

Yapının batı cephesinde yer alan giriş kapısının eşiği kotu $\pm 0,00$ olarak kabul edilmiştir. Yapının fotoğraflama çalışması iç mekân, dış mekân ve mimari elemanların her detayında yapılmıştır. İzin dâhilinde drone çekiminden faydalanılarak çizimler yapılmıştır. Görülmeyen yerler bu şekilde gösterilmiştir. Alınan tüm ölçüler, fotoğraflar ve bilgiler dijital ortama aktarılmıştır. Kilisenin grafik belgeleme(rölöve) çizimleri için Autocad Architecture (2014) ve fotoğraf düzeltmek için Adobe Photoshop(cc) programları kullanılmıştır.

5.1.2. Rölöve

Yapılan çalışmalar neticesinde kilise yapısının vaziyet planı, kat planları, kesitleri, görünüşleri ve detayları mimari çizim tekniklerine uygun olarak hazırlanmış ve grafik belgelemesi yapılmıştır. Autocad Architecture (2014) programı kullanılarak çizimler yapılmıştır (Bkz.EK1 Şekil 1- Şekil 17).

5.2. Yapının Tanımsal Analizi

5.2.1. Yöntem

Bu bölümde kilisenin mevcut durumunun genel tanımlama, dış tanımlama, iç tanımlama, plan elemanları, taşıyıcı elemanlar, mimari elemanlar, malzeme kullanımı analizleri yer almaktadır.

İlk olarak kilise, genel özellikleri açısından değerlendirilmektedir. Genel tanımlamada yapının konumu, çevre ile ilişkisi, yapı tekniği, kullanılan malzeme ve genel mevcut durum ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Dış tanımlamada; kilisenin cephe özellikleri ve cephe elemanlarından bahsedilmiş ve bu tanımlamalar her detayı işlenmiş cephe tabloları ile desteklenmiştir (Bkz. Çizelge 5.1 – Çizelge 5.8). İç tanımlamada tüm mekânlara mahal numarası verilmiştir. Bütün bu mahaller, her detay işlenerek ayrıntılı şekilde iç mekân tanımlama tablolarında belirtilmiştir (Bkz. Çizelge 5.9 – Çizelge 5.17).

5.2.2. Genel tanımlama

Konum

Niğde Fertek Kilise Cami, Niğde Fertek Mahallesi'nde mahallenin Fertek Ortaokulu'na çapraz denk gelecek şekilde konumlanmıştır. Fertek Mahallesi'nin eski 2198 parsel, yeni 393 ada 7 parsel üzerinde yer almaktadır. Parsel büyüklüğü 1834,56 m², yapı oturma alanı 879,05 m² 'dir. Yapı yaklaşık 31,25m x 24,11m boyutlarındadır. Avlunun batısında yol, kuzeyde okul bahçesi, güneyde ye yer evlerin duvarlarıyla çevrilidir. Kilise doğu – batı

yönünde uzunlamasına konumlandırılmıştır. Dikdörtgen plan şemasına sahiptir (Bkz. Resim 5.1). Yapının ana giriş cephesi olan batı cephesi en gösterişli cephedir (Bkz. Resim 5.2).

Resim 5.1. Fertek Kilisesi'nin üstten görünüşü

Resim 5.2. Fertek Kilisesi'nin batı cephesi

Bahçe

Fertek Mahallesi merkezinde bulunan yapının 955,51 m² bahçesi bulunmaktadır. Bahçe dört yönden istinat duvarı ile çevrilidir. Kilisenin geniş bir avlusu mevcuttur. Kilise doğu batı yönünde uzunlamasına konumlanmış olup kilisenin avlu duvarlarına uzaklığı kuzeyde; 11

metre, güneyde; 10 metre, doğuda; 7 metre, batıda 14 metredir. Bahçenin içerinde yapıya sonradan ilave yapılmış minare, şadırvan, gasilhane ve lavabo bulunmaktadır.

Resim 5.3. Fertek Kilisesi'nin evresi

Resim 5.4. Fertek Kilisesi'nin evresi

Resim 5.5. Şadırvan, tuvalet, lavabo ve gashane

Resim 5.6. Fertek Kilisesi'nin çevresi

Resim 5.7. Fertek Kilisesi'nin çevresi

Yapı

Yapı iki kattan oluşmaktadır. Günümüzde üst katı yıpranmalardan ve bakımsızlıktan dolayı kullanılamamaktadır. Yapı, narteks, naos, apsis, pastophorion ve galeri katı olmak üzere toplamda 5 birimden oluşmaktadır. Yapının narteksi kuzey, güney ve batı olmak üzere üç yönden “U” biçimindedir. Narteksin üzerinde “U” biçiminde galeri katı bölümü yer almaktadır. Yapı üç nefli ve üç apsisli bazilikal plan tipindedir.

Narteks bölümü ve ana mekân olan naos bölümü olmak üzere iki ayrı üst örtü planı bulunan yapının örtü sistemi her iki tarafta da kırma çatılı olarak yapılmıştır. Her iki bölümün örtü malzemesi de koyu gri renkli kesme taştır. Binanın zemininde dış duvar kalınlığı yaklaşık 100 cm galeri katında ise 70 cm kalınlığındadır. Kilise sarımtırak Niğde kesme taşı ile koyu gri renkli kesme taşlardan inşa edilmiştir. Bu kesme taşlar arasında ince derz aralıklı kireç harç vardır. Bu kesme taşlar duvardan başka yerde de kullanılmıştır. Kırma çatı üst örtüsünün silmelerinde beşik tonozun üst örtüsünde sütunlarda, vaftiz, naos ve narteks bölümlerinin zeminlerinde kullanılmıştır. Narteks üzerinde yer alan gynekaion katı, naosu “U” şeklinde sarmakta olup üzeri yarım daire kemer formu beşik tonoz ile örtülmüştür. Galeri katına çıkış naosun kuzeydoğu köşesinde yer alan odadaki ahşap merdiven ile sağlanmaktadır. Yapıda çan kulesi bulunmamaktadır. Yapıya sonradan ilave mihrap, minber ve minare eklenmiştir (Bkz. Resim 5.8.).

Mekânsal Tanımlama

Giriş Kat: Yapının ana girişi batı cephesindedir. Bu cephe, en gösterişli cephedir. Alt katta narteks üst katta galeri duvarları görülmektedir. Bu cephede narteks bölümü yuvarlak kemerli 7 açıklıktan oluşur. Ortadaki taşırılan kemer boşlukları diğerlerine göre daha küçüktür. Bu cephede dikdörtgen formu üçgen alınıklı 3 adet kapı bulunmaktadır (Bkz. Resim 5.9.).

Yapının naosu dikine beşer sütundan oluşan iki sıra destekle üç nefe ayrılmıştır. Sütunlar dikey şekilde atılmış dairesel formu kemerlerle bağlanmıştır. Orta nef yan neflere göre daha geniş ve yüksek tutulmuştur. Kilisenin naosu tek katlıdır. Ayrıca naosu çevreleyen galeri katı vardır. Naos içerisinde yapıya sonradan ilave yapılan mihrap ve minber bulunmaktadır.

Zemin katta apsis bölümü, kışlık namaz kılınan bölüm ve üst kata ulaşılan merdivenin olduğu üç bölüm daha vardır.

Galeri katı: bu kata giriş kuzey cephesinde bulunan merdiven holü bölümünden ulaşılmaktadır. Zemindeki ahşap döşeme oldukça yıpranmıştır. Çıkılırken kullanılan merdiven ve korkulukları ahşaptır. Galeri katından naosa bakan bölümde ahşap korkuluklar vardır. Kilisenin üzeri içten beşik tonoz, dıştan ise iki yöne eğimli kırma çatı ile örtülmüştür.

Resim 5.8. Fertek Kilisesi'nin güneybatı cephesi kemerler ve minare

Resim 5.9. Fertek Kilisesi'nin batı cephesi kemerler ve giriş kapıları

5.2.3. Dış tanımlama

Fertek Kilisesi'nin dış tanımlamasında batı cephesi (ön cephe), güney cephesi (sağ yan), kuzey cephesi (sol yan), doğu cephesi (arka) ve cephe elemanlarının malzemesi değişme durumları 'Dış Tanımlama Tabloları' yardımıyla incelenmiştir (Bkz. Çizelge 5.1- Çizelge 5.8).

Cepheler incelenirken öncelikle cephenin genel özellikleri ele alınmıştır. Analizler yapılarak her cephede yer alan elemanlara ayrı ayrı numaralar verilmiş ve bu elemanların taşıyıcı malzeme, yüzey özellikleri, özgün olup olmadığı gibi özellikleri incelenerek dış analiz tabloları yapılmıştır. Aynı zamanda bu elemanlar için tabloya özellikleri ve durumlarını anlatan kısa notlar yazılmıştır.

Batı Cephesi (ön cephe)

K1 kapısı ile naosa girişin sağlandığı cephedir. Bu cephe iki katlı ve kesme taştan yapılmıştır. Yapının ana girişi olan batı cephesi iki kademeli olarak yapılmış ve daha hareketli bir mimari kurguya sahiptir (Resim 5.11.). Cephenin 1.kat yüzeyinde 5 adet ahşap üzeri sac kaplamalı kapı bulunmaktadır. 3 kapının da üzerinde üçgen alınlık vardır. (Resim 5.12.). Alt katta narteks üst katta ise galeri katının duvarından oluşmaktadır. Narteksin sütunları, sütunları bağlayan kemerleri ve revak bölümü ayaktadır. Açık narteks bölümü kısa boyutlu sütunlar üzerine oturan yuvarlak kemerli 6 gözden oluşmaktadır (Resim 5.14.). Narteks ekseninde, naosa girişi sağlayan dikdörtgen formlu ve üçgen alınlıklı üç adet kapı açıklığı yer almaktadır (Resim 5.13.). Kapıların her biri nefe denk gelecek biçimde olup orta nefe açılan kapı daha büyük daha gösterişlidir. Güney ve orta nefe açılan kapılar günümüzde kullanılmamaktadır.

Narteks ve galeri cephesi olan bu ön cephe sarı renkli taş malzeme ile inşa edilirken ana mekân olan naosun geride kalan cephesi koyu renkli taş ile inşa edilmiştir. Arkada kalan ve ana mekân olan naosun batı cephesi koyu renkli taş ile inşa edilmiştir (Resim 5.14.). 2. kat yüzeyinde galeri katına bakan biri dikdörtgen ikisi elips şeklinde demir korkuluklu, taş söveli ahşap pencereler bulunmaktadır. Naosa bakan galeri katının üzerinde 3 adet dairesel ahşap pencere bulunmaktadır (Resim 5.15.) (Bkz. Çizelge 5.3.-5.4.).

Resim 5.10. Fertek Kilisesi'nin batı cephesi

Resim 5.11. Fertek Kilisesi'nin batı cephesi kemerleri

Resim 5.12 (a) ve (b). Fertek Kilisesi'nin batı cephesi K2 ve K1.1 kapısı

Resim 5.13. Fertek Kilisesi'nin batı cephesi K1 ana giriş kapısı

Resim 5.14. Ferteke Kilisesi'nin batı cephesi

Resim 5.15. Ferteke Kilisesi'nin batı cephesi naosa bakan pencereler

Güney Cephesi (sağ yan cephe)

Güney cephesi, altta narteks üstte galeri katı olmak üzere iki kattan oluşmaktadır (Resim 5.16.). Narteksi çevreleyen kemerler ile hareketlilik kazandırılmıştır. Her kemer içerisinde naosa bakan dikdörtgen formlu pencereler yerleştirilmiştir (Resim 5.17.). Kemerlerin üzerinde ise galeri katına bakan üç adet elips şeklinde pencere bulunmaktadır (Resim 5.18.). Cephedeki pencerelerin söve ve lentoları koyu renkli kesme taştan yapılmıştır. Alt kat pencereleri dıştan lokma parmaklıklı, özgün olmayan ahşap doğramalı pencerelerdir. Üst kat pencereleri de ahşap doğramalı fakat dışlarında birbirine geçmeli demir parmaklık vardır

(Resim 5.19.). Cephede iki farklı çörtten vardır. Sarı renkli olan galeri katının çörttenidir. Bu çörtten naosun alt çatı hizasından bina başlangıcına kadar gelir. Koyu renkli çörtten diğerinden farklıdır. Naos üzerindeki çatıdan, alt çatıya suyu aktaran çörtendir. Üstünde bezemeler vardır (Resim 5.20.). 1984 yılında bu cepheye minare yapılmıştır. Yapıya sonradan eklenen minare, giriş aksına göre sağda yer almaktadır (Resim 5.21.).

Resim 5.16. Fertek Kilisesi güney cephesi

Resim 5.17. Fertek Kilisesi'nin güney cephesinde bulunan pencereler

İki şerefeli olan minare, dikdörtgen formlu taş kaide üzerine oturmaktadır. Kaidelerle minare gövdesiyle birleşen taş kürsü arasında taş silme bulunmaktadır. Gövde ile kürsü yine taş bir silme ile ayrılmıştır. Minare külahı yapı karakteristiğine uygun şekilde

taş olarak yapılmış olup oldukça sade bakır bir âlem ile sonlandırılmıştır (Bkz. Çizelge 5.5-5.6).

Resim 5.18. Fertek Kilisesi'nin güney cephesinde bulunan elips pencereler

Resim 5.19. Fertek Kilisesi'nin güney cephesinde bulunan lokma demirler

Resim 5.20. Fertek Kilisesi'nin güney cephesinde bulunan çörten

Resim 5.21. Fertek Kilisesi'nin güney cephesinde bulunan minare

Kuzey Cephesi (solyan cephe)

Kuzey cephesi, altta narteks üstte galeri katı olmak üzere iki kattan oluşmaktadır (Resim 5.22.). Narteksi çevreleyen kemerler ile hareketlilik kazandırılmıştır. Her kemer içerisinde naosa bakan dikdörtgen formlu pencereler yerleştirilmiştir (Resim 5.23.). Kemerlerin üzerinde ise galeri katına bakan üç adet elips şeklinde pencere bulunmaktadır (Resim 5.24.). Cephedeki pencerelerin söve ve lentoları koyu renkli kesme taştan yapılmıştır. Alt kat pencereleri dıştan lokma parmaklıklı, özgün olmayan ahşap doğramalı pencerelerdir. (Resim 5.25.). Üst kat pencereleri de ahşap doğramalı fakat dışlarında birbirine geçmeli demir

parmaklık vardır. Cephede iki farklı çörtten vardır. Sarı renkli olan galeri katının çörttenidir. Bu çörtten naosun alt çatı hizasından bina başlangıcına kadar gelir. Koyu renkli çörtten diğerinden farklıdır. Naos üzerindeki çatıdan, alt çatıya suyu aktaran çörtendir. Üstünde bezemeler vardır (Resim 5.26.) (Bkz. Çizelge 5.7-5.8).

Resim 5.22. Fertek Kilisesi'nin kuzey cephesi

Resim 5.23. Fertek Kilisesi'nin kuzey cephesinde bulunan pencereler

Resim 5.24. Ferteek Kilisesi'nin kuzey cephesinde bulunan elips formu pencereler

Resim 5.25. Ferteek Kilisesi'nin kuzey cephesinde bulunan lokma demirler

Resim 5.26. Ferteek Kilisesi'nin kuzey cephesinde bulunan çörten

Doğu Cephesi (arka cephe)

Naosun cephesi olan arka cephe sarı renkli kesme taştan inşa edilirken, cephede öne çıkan apsis bölümü koyu gri renkli kesme taştan yapılmıştır. Cephe iki kattan oluşmaktadır (Resim 5.27.). Her iki katta da beşer adet pencere bulunmaktadır (Resim 5.28.). Dikdörtgen formulu olan pencereler dıştan lokma parmaklık demir ile kapatılmıştır. Bu cephe düz olarak yapılmış fakat piramidal kurguyla yapıldığı için hareketlilik kazandırılmıştır. (Resim 5.29.). Kıрма çatı saçağı ile sonlanmıştır. Çatıya çıkış olarak kullanılması için galeri pencerelerinden birisi kapıya çevrilmiştir (Resim 5.30.). Neflerin, naosun ve galeri katının kemerlerinin oturduğu payeler hafif dışarı çıkarılarak cephe beşe bölümlenmiştir. Bu da cepheye hareketlilik kazandırmıştır (Resim 5.31.) (Bkz. Çizelge 5.1-5.2).

Resim 5.27. Fertek Kilisesi doğu cephesi

Resim 5.28. Fertek Kilisesi doğu cephesi

Resim 5.29. Fertek Kilisesi doğu cephesi

Resim 5.30. Fertek Kilisesi'nin doğu cephesinde bulunan çatıya çıkış kapısı

Resim 5.31. Fertek Kilisesi'nin doğu cephesi hareketlilik

Çatı ve Saçak

Fertek Kilisesi'nin çatı örtüsü 2 kademelidir. Narteks ve naos bölümünün çatıları kırma çatılı olarak yapılmıştır. Narteks bölümü naosdan biraz aşağıda kalır ve naosun beden duvarına dayanır (Resim 5.32.). Her iki bölümün kaplama malzemesi koyu gri renkli kesme taştır. Taşların arası yapılan müdahaleler ile derzlenmiş ve koruma altına alınmıştır. Çatı üzerinden yağmur suları taş çörtenler ile atılmaktadır (Resim 5.33.). Çatıya ulaşmak için, galeri katının kuzeydoğu köşesindeki metal kapaklı pencereden geçilerek ve sonradan ilave edilen bir metal merdiven vasıtasıyla çatıya ulaşım sağlanmaktadır (Resim 5.34.). Yapının dört köşesinde çatı saçak silmeleri bulunmaktadır (Resim 5.35.-5.36).

Resim 5.32. Fertek Kilisesi'nin çatısı

Resim 5.33. Fertek Kilisesi'nin çatıdaki çörtenler

Resim 5.34. Fertek Kilisesi'nin çatıya çıkış sağlayan merdiven

Resim 5.35. Fertek Kilisesi'nin çatısı

Resim 5.36. Fertek Kilisesi'nin çatısı

Çizelge 5.1. Doğu cephesi dış tanımlama tablosu

DIŞ ANALİZ

CEPHE TANIMLAMA TABLOSU

DOĞU CEPHESİ

Naosun cephesi olan arka cephe sarı renkli kesme taştan inşa edilirken, cephede öne çıkan apsis bölümü koyu gri renkli kesme taştan yapılmıştır.

Cephe iki kattan oluşmaktadır. Her iki katta da beşer adet pencere bulunmaktadır. Dikdörtgen formu olan pencereler dıştan lokma parmaklık demir ile kapatılmıştır.

Bu cephe düz olarak yapılmış fakat piramidal kurguyla yapıldığı için hareketlilik kazandırılmıştır. Kıvrma çatı saçağı ile sonlanmıştır. Çatıya çıkış olarak kullanılması için galeri pencerelerinden birisi kapıya çevrilmiştir.

Neflerin, naosun ve galeri katının kemerlerinin oturduğu payeler hafif dışarı çıkartılarak cephe beşe bölünmüştür. Bu da cepheye hareketlilik kazandırmıştır.

z.x: Zemin Numaraları
d.x: Duvar Numaraları
k.y.x: Kapı Numaraları
p.y.x: Pencere Numaraları
s.y.x: Sütun Numaraları
ke.y.x: Kemer Numaraları
b.t.x: Beşiktonoz Numaraları

K.Y.: Kaya
K.T.: Kesme Taş

A.S.: Alçı Sıva
BO.: Boya
K.S.: Kireçli Sıva
K.A.: Kaplamasız

X: En(m)
Y: Boy(m)
Z: yükseklik(m)

A: İyi (taşıyıcı ve malzemeye dönük sorunları olmayan elemanlar)
B: Orta (sıva, boya, badana gibi bakım gereksinimi olan elemanlar)
C: Kötü (taşıyıcı ve malzeme sorunları olan elemanlar)

YAPISAL ELEMANLAR

MALZEME

ÖLÇÜLER

YAPISAL DURUM

FOTO NO:

BÖLÜM	MİMARİ	FORMU	K.Y.	K.T.	A.S.	BO.	K.S.	K.A.	X	Y	Z	NOTLAR	A	B	C	FOTO NO:
D5	-	-		●				●		24,10	8,13	Taş divitlerinde yüzey kaybı mevcuttur. Duvar özgündür, yer yer yüzey kirlenmesi görülmektedir.		●		
	P2.1			●				●	0,32	1,63	4,16	Koya gri renkli kesme taştan söveleri yapısal olarak sağlamdır. Yüzey kayıpları ve yüzey kirlenmesi vardır. Lokmalı demir parmaklıklar sağlamdır. Örgün olmayan: metal kapak takılmamıştır.		●		
	P2			●				●	0,25	1,66	4,13	Koya gri renkli kesme taştan söveleri yapısal olarak sağlamdır. Yüzey kayıpları ve yüzey kirlenmesi vardır. Lokmalı demir parmaklıklar sağlamdır. Örgün olmayan: ahşap pencere takılmamıştır.		●		
	P3			●				●	0,24	1,21	4,14	Koya gri renkli kesme taştan söveleri yapısal olarak sağlamdır. Yüzey kayıpları ve yüzey kirlenmesi vardır. Lokmalı demir parmaklıklar sağlamdır. Örgün olmayan: ahşap pencere takılmamıştır.		●		
	P3.1			●				●	0,25	1,20	4,16	Koya gri renkli kesme taştan söveleri yapısal olarak sağlamdır. Yüzey kayıpları ve yüzey kirlenmesi vardır. Lokmalı demir parmaklıklar sağlamdır. Örgün olmayan: ahşap pencere takılmamıştır.		●		
	P4			●				●	0,25	1,31	4,42	Koya gri renkli kesme taştan söveleri yapısal olarak sağlamdır. Yüzey kayıpları ve yüzey kirlenmesi vardır. Lokmalı demir parmaklıklar sağlamdır. Örgün olmayan: ahşap pencere takılmamıştır.		●		
	kemerin oturduğu payenin çıkıntısı			●				●	0,11	0,64	5,76	Neflerin, naosun ve galeri katının kemerlerinin oturduğu payeler hafif dışarı olan taş çıkıntısı cepheyi beşe bölünmüştür. Bu da cepheye hareketlilik kazandırmıştır. Yapısal olarak sağlamdır, fakat yüzeysel olarak yıpranma ve kirlenme vardır.	●			
	naos çatı saçağı silmesi			●				●	0,23	34,34	7,91	Cepheyi sarı iki katmanlı taştan yapılmıştır. Yapısal olarak sağlamdır, fakat yüzeysel olarak yıpranma ve kirlenme vardır.		●		
D6	-	-		●				●		24,10	13,38	Taş divitlerinde yüzey kaybı mevcuttur. Duvar özgündür, yer yer yüzey kirlenmesi görülmektedir.		●		
	P7.1			●				●	0,32	1,34	9,31	Koya gri renkli kesme taştan söveleri yapısal olarak sağlamdır. Yüzey kayıpları ve yüzey kirlenmesi vardır. Örgün olmayan: metal kapak takılmamıştır.		●		
	P8			●				●	0,30	1,44	9,98	Koya gri renkli kesme taştan söveleri yapısal olarak sağlamdır. Yüzey kayıpları ve yüzey kirlenmesi vardır. Lokmalı demir parmaklıklar sağlamdır. Örgün, ahşap doğramalı pencere takılmamıştır.		●		
	P8.1			●				●	0,26	1,50	9,97	Koya gri renkli kesme taştan söveleri yapısal olarak sağlamdır. Yüzey kayıpları ve yüzey kirlenmesi vardır. Lokmalı demir parmaklıklar sağlamdır. Örgün, ahşap doğramalı pencere takılmamıştır.		●		

Çizelge 5.2. Doğu cephesi dış tanımlama tablosu

DOĞU CEPHESİ TANIMLAMA TABLOSU DEVAMI																	
YAPISAL ELEMANLAR			MALZEME							ÖLÇÜLER			YAPISAL DURUM				FOTO NO:
			TAŞIYICI			YÜZEY				X	Y	Z	NOTLAR	A	B	C	
BÖLÜM	MİMARİ	FORMU	K.Y.		K.T.	A.S.	BO.	K.S.	K.A.								
D6	p9				●				●	0,28	1,85	10,94	Koyu gri renkli kesme taşta söveleri yapısal olarak sağlamdır. Yüzey kırılgan ve yüzey kirlenmesi vardır. Lokmalı demir parmaklıklar sağlamdır. Örgün, ahşap doğramalı pencere takılmıştır.		●		
	P7				●				●	0,28	1,33	9,17	Koyu gri renkli kesme taşta söveleri yapısal olarak sağlamdır. Yüzey kırılgan ve yüzey kirlenmesi vardır. Örgün olmayan ahşap pencere takılmıştır.		●		
	kemerin oturduğu payenin çıkıntısı												Cephede belirli aralıklarda galeri katının kemerlerinin oturduğu payelerin taşı çıkıntıları bulunmaktadır. Bu çıkıntılar galeri katının üst saçığından üst çatı saçığına kadar yükselebilir. Yapısal olarak sağlamdır, fakat yüzeysel olarak yıpranma vardır.				
	çatı saçığı silmesi												Cepheyi saran iki kademeli taşın yapılmıştır. Yapısal olarak sağlamdır, fakat yüzeysel olarak yıpranma vardır.				

Çizelge 5.3. Batı cephesi dış tanımlama tablosu

DIŞ ANALİZ

CEPHE TANIMLAMA TABLOSU

BATI CEPHESİ

K1 kapısı ile naosa girişin sağlandığı cephe. Bu cephe iki katlı ve kesme taştan yapılmıştır.

Cephenin 1.kat yüzeyinde özgün 5 adet ahşap üzeri sac kaplamalı kapı bulunmaktadır.3 kapının üzerinde üçgen alınlık vardır.

2.kat yüzeyinde galeri katına bakan biri dikdörtgen ikisi elips şeklinde demir korkuluklu, taş söveli ahşap pencereler bulunmaktadır. Naosa bakan galeri katının üzerinde 3 adet dairesel ahşap pencere bulunmaktadır.

Narteksin sütunları, sütunları bağlayan kemerleri ve revak bölümü ayakta.

z.x: Zemin Numaraları
d.x: Duvar Numaraları
k.y.x: Kapı Numaraları
p.y.x: Pencere Numaraları
s.y.x: Sütun Numaraları
ke.y.x: Kemer Numaraları
b.t.x: Beşiktonoz Numaraları

K.Y.: Kaya
K.T.: Kesme Taş

A.S.: Alçı Sıva
BO.: Boya
K.S.: Kireçli Sıva
K.A.: Kaplamasız

X: En(m)
Y: Boy(m)
Z: yükseklik(m)

A: İyi (taşıyıcı ve malzemeye dönük sorunları olmayan elemanlar)
B: Orta (sıva,boya,badana gibi bakım gereksinimi olan elemanlar)
C: Kötü (taşıyıcı ve malzeme sorunları olan elemanlar)

YAPISAL ELEMANLAR

MALZEME

TAŞIYICI

YÜZEY

ÖLÇÜLER

YAPISAL DURUM

FOTO NO:

BÖLÜM	MİMARİ	FORMU	K.Y.	K.T.	A.S.	BO.	K.S.	K.A.	X	Y	Z	NOTLAR	A	B	C	FOTO NO:
D1	-	-		●				●	1,10	26,6	5,30	Taş duvarlarda yüzey kaybı mevcut Duvar özgün		●		
K1				●	●	●			1,19	1,30	3,17	Taş sövelerde yüzey kaybı mevcut Kapı keran taş sütunlar alçı ve boyayla kaplanmıştır.Özgün, ahşap üzeri sac kaplamalı kapı takılmıştır.		●		
K1.1				●	●	●										
K2				●	●	●			1,14	1,64	4,75	Taş sövelerde yüzey kaybı mevcut Kapı keran taş sütunlar alçı ve boyayla kaplanmıştır.Özgün, ahşap üzeri sac kaplamalı kapı takılmıştır.		●		
K3				●				●	0,83	1,01	2,20	Taş sütunlarda yüzey kaybı mevcuttur. Özgün, ahşap üzeri sac kaplamalı kapı takılmıştır.		●		
K3.1				●				●								
ke.1				●	●			●	0,64	3,55		Cepheden yapısal olarak iyi görünmektedir. Fakat iç tarafı alçı ve boyayla kaplanmıştır. Taş kemerlerde yüzeyel yıpranma görülmektedir.		●		
ke.1.1				●	●			●	0,64	3,76				●		
ke.1.2				●	●			●	0,64	3,80				●		
ke.1.3				●	●			●	0,64	3,79				●		
ke.2				●	●			●	0,66	2,64		Cepheden yapısal olarak iyi görünmektedir. Fakat iç tarafı alçı ve boyayla kaplanmıştır. Taş kemerlerde yüzeyel yıpranma görülmektedir.		●		
ke.2.1				●	●			●	0,66	3,26				●		
ke.2.2				●	●			●	0,66	3,18				●		
s.1-s.1.1 s.1.2-s.1.3 s.1.4-s.1.5 s.1.6-s.1.7				●				●	0,51	0,53		Taş sütun yapısal olarak iyi durumdadır. Fakat yüzeyel yıpranmalar görülmektedir. Ayaklarının bir kısmı gömülmüştür.	●			
sütun başlığı(tip1)				●				●	0,76	0,70		Taş sütunun taş köşesi yapısal olarak iyi durumdadır. Fakat yüzeyel yıpranmalar görülmektedir.	●			
sütun başlığı(tip2)				●				●	0,76	0,70		Taş sütunun taş köşesi yapısal olarak iyi durumdadır. Fakat yüzeyel yıpranmalar görülmektedir.	●			
üçgen alınlık(tip1)				●	●	●			0,09	2,05		Taş alınlıkta yüzey kaybı mevcuttur.Alçı ve boyayla kaplanmıştır.		●		

Çizelge 5.4. Batı cephesi dış tanımlama tablosu

BATI CEPHESİ TANIMLAMA TABLOSU DEVAMI																
YAPISAL ELEMANLAR			MALZEME						ÖLÇÜLER			YAPISAL DURUM				FOTO NO:
			TAŞIYICI		YÜZEY							NOTLAR	A	B	C	
BÖLÜM	MİMARİ	FORMU	K.Y.		K.T.	A.S.	BO.	K.S.	K.A.	X	Y					
D1	Üçgen alınlık (tip2)				●	●	●			0,06	2,74		Taş sövelerde ve alınlıkta yüzey kaybı mevcuttur. Alçı ve boyayla kaplanmıştır.		●	
D2	-	-			●				●	0,76	24,13	9,71	Taş duvarlarda yüzey kaybı mevcuttur. Duvar özgün		●	
P10					●				●	0,32	0,58	8,09	Koyu gri renkli kesme taştan söveleri yapısal olarak sağlamdır fakat yüzeyel olarak yıpranma vardır. Deniz purnahhikası vardır. Özgün olmayan ahşap pencere takılmıştır.		●	
P10.1					●				●	0,32	0,59	8,09			●	
P11					●				●	0,44	0,64	8,14	Koyu gri renkli kesme taştan söveleri yapısal olarak sağlamdır fakat yüzeyel olarak yıpranma vardır. Deniz purnahhikası vardır. Özgün olmayan metal pencere takılmıştır.		●	
kemerin oturduğu payının çıkıntısı					●				●	0,09	0,56	9,33	Cephede belirli aralıklarda galeri katman kemerlerinin oturduğu payelerin taş çıkıntıları bulunmaktadır. Bu çıkıntılar merkezin üzerindeki galeri katman dış saçığına kadar yükselir. Yapısal olarak sağlamdır, fakat yüzeyel olarak yıpranma vardır.	●		
çatı saçağı silmesi					●				●	0,35	24,6	9,71	Cepheleri sarımsı iki katmanlı taştan yapılmıştır. Yapısal olarak sağlamdır, fakat yüzeyel olarak yıpranma vardır.		●	
kat silmesi					●				●	0,05	24,2	5,31	Cepheleri sarımsı taştan yapılmıştır. Yapısal olarak sağlamdır, fakat yüzeyel olarak yıpranma vardır.		●	
D3	-	-			●				●	0,89	16,57	13,33	Taş duvarlarda yüzey kaybı mevcuttur. Duvar özgün		●	
P12					●				●	0,23	0,88	10,84	Galeri katı kırma çarısı ile üst çatı arasında kalan, sacosu balkon penceresidir. Yapısal olarak sağlamdır, fakat yüzeyel olarak yıpranma vardır. Özgün olmayan ahşap pencere takılmıştır.		●	
P12.1					●				●	0,24	0,88	10,83			●	
P13					●				●	0,26	1,03	12,05	Galeri katı kırma çarısı ile üst çatı arasında kalan, sacosu balkon penceresidir. Yapısal olarak sağlamdır, fakat yüzeyel olarak yıpranma vardır. Özgün olmayan ahşap pencere takılmıştır.		●	
çatı saçağı silmesi					●				●	0,29	16,57	13,33	Cepheleri sarımsı iki katmanlı taştan yapılmıştır. Yapısal olarak sağlamdır, fakat yüzeyel olarak yıpranma vardır.		●	
kemerin oturduğu payının çıkıntısı					●				●	0,03	0,63	12,0	Cephede belirli aralıklarda galeri katman kemerlerinin oturduğu payelerin taş çıkıntıları bulunmaktadır. Bu çıkıntılar galeri katman dış saçığına kadar yükselir. Yapısal olarak sağlamdır, fakat yüzeyel olarak yıpranma vardır.	●		
D4	-	-			●				●			38,1	Minare sonradan yapılmıştır. Yapısal olarak sağlamdır, fakat yüzeyel olarak yıpranma vardır		●	
minare şerefesi (Zadet)					●				●	0,60	2,93	20,2 ve 27,3	1984 yılında taştan yapılmış minarenin 2. şerefesi vardır. Yapısal olarak sağlamdır, fakat yüzeyel olarak yıpranma vardır.	●		
kat silmesi					●				●	0,24	2,00		1984 yılında taştan yapılmış minarenin 4. şerefesi vardır. Yapısal olarak sağlamdır, fakat yüzeyel olarak yıpranma vardır.	●		
minare kaide kısmı					●				●	0,47	2,50	6,40	1984 yılında taştan yapılmış minarenin kaidesidir. Yapısal olarak sağlamdır, fakat yüzeyel olarak yıpranma vardır.	●		

Çizelge 5.5. Güney cephesi dış tanımlama tablosu

DIŞ ANALİZ

CEPHE TANIMLAMA TABLOSU

GÜNEY CEPHESİ

Güney cephesi, altta narteks üstte galeri katı olmak üzere iki kattan oluşmaktadır. Narteksi çevreleyen kemerler ile hareketlilik kazandırılmıştır. Her kemer içerisinde naosa bakan dikdörtgen formlu pencereler yerleştirilmiştir. Kemerlerin üzerinde ise galeri katına bakan üç adet elips şeklinde pencere bulunmaktadır. Cephedeki pencerelerin söve ve lentoları koyu renkli kesme taştan yapılmıştır. Alt kat pencereleri dıştan lokma parmaklıklı, özgün olmayan ahşap doğramalı pencerelerdir. Üst kat pencereleri de ahşap doğramalı fakat dışlarında birbirine geçmeli demir parmaklık vardır. Cepheye iki farklı çörtlen vardır. Sarı renkli olan galeri katının çörtlenidir. Bu çörtlen naosun alt çatı hizasından bina başlangıcına kadar gelir. Koyu renkli çörtlen diğerinden farklıdır. Naos üzerindeki çatıdan, alt çatıya suyu aktaran çörtendir. Üstünde bezemeler vardır. 1984 yılında bu cepheye minare yapılmıştır.

z.x: Zemin Numaraları
d.x: Duvar Numaraları
k.y.x: Kapı Numaraları
p.y.x: Pencere Numaraları
s.y.x: Sütun Numaraları
ke.y.x: Kemer Numaraları
b.t.x: Beşiktonoz Numaraları

K.Y.: Kaya
K.T.: Kesme Taş
D.E.: Demir

A.S.: Alçı Sıva
BO.: Boya
K.S.: Kireçli Sıva
K.A.: Kaplamsız

X: En(m)
Y: Boy(m)
Z: yükseklik(m)

A: İyi (taşıyıcı ve malzemeye dönük sorunları olmayan elemanlar)
B: Orta (sıva,boya,badana gibi bakım gereksinimi olan elemanlar)
C: Kötü (taşıyıcı ve malzeme sorunları olan elemanlar)

YAPISAL ELEMANLAR

MALZEME

ÖLÇÜLER

YAPISAL DURUM

FOTO NO:

TAŞIYICI

YÜZEY

NOTLAR

A B C

BÖLÜM	MİMARİ	FORMU	K.Y.	DE.	K.T.	A.S.	BO.	K.S.	K.A.	DE.	X	Y	Z	NOTLAR	A	B	C	FOTO NO:
D10	-	-			●				●		1,10	32,05	5,27	Taş duvarlarda yüzey kaybı mevcuttur. Duvar özgündür, yer yer yüzey kirlenmesi görülmektedir.		●		
	P1.4				●				●		0,29	1,57	3,79	Koyu renkli kesme taştan söveleri ve lentolar yapısal olarak sağlamdır. Yüzey kayıpları ve yüzey kirlenmesi vardır. Pencere dıştan lokma parmaklıklı özgün olmayan ahşap doğramalı pencerelerdir.		●		
	P1.5				●				●		0,30	1,62	3,81			●		
	P1.6				●				●		0,31	1,63	3,76			●		
	P1.7				●				●		0,29	1,61	3,77			●		
	ke.3.5 ke.3.6 ke.3.7 ke.3.8 ke.3.9				●				●		0,60 0,61 0,62 0,60 0,62	3,88 4,14 4,17 4,07 3,98	5,04 5,04 5,06 5,07 5,04	Cepheye yapısal olarak iyi görünmektedir. Taş kemerlerde yüzeysel yıpranma görülmektedir.		●		
	S.2.5 S.2.6 S.2.7 S.2.8 S.2.9				●				●		0,23 0,23 0,23 0,20 0,21	0,45 0,45 0,45 0,40 0,43	2,39 2,39 2,37 2,34 2,37	Kemerlerin oturduğu taş sütunlar silindirik gövde olarak yapılmıştır. Yapısal olarak iyi durumdadır. Fakat yüzeysel yıpranmalar görülmektedir. Ayaklarının bir kısmı gömülmüştür.		●		
	kat silmesi				●				●					Cepheye oran tek kademelili taştan yapılmıştır.Yapısal olarak sağlamdır, fakat yüzeysel olarak yıpranma vardır.		●		
	sütun başlığı				●				●					Taş kemer başlıkları kare planlı ve sarkettidir. Fakat yüzeysel yıpranmalar görülmektedir.		●		
	gergi çubuklar			●						●				Kemer aralan gergi çubuklar ile bağlanmıştır. Özgün değildir, sonradan yapılmıştır.		●		
D11	-	-			●				●					Taş duvarlarda yüzey kaybı mevcuttur. Duvar özgündür, yer yer yüzey kirlenmesi görülmektedir.		●		
	P6.3				●				●					Koyu renkli kesme taştan söveleri ve lentolar yapısal olarak sağlamdır. Yüzey kayıpları ve yüzey kirlenmesi vardır. Pencere dıştan birbirine geçmeli demir parmaklıklı kapalı özgün olmayan ahşap doğramalı pencerelerdir.		●		
	P6.4				●				●							●		
	P6.5				●				●							●		
	kemerin oturduğu paycının çıkıntısı				●				●					Narteksin üzerinden galeri katının sağına kadar yükselen taştan çıkıntılardır. Yapısal olarak sağlamdır, fakat yüzeysel olarak yıpranma ve kirlenme vardır.		●		

Çizelge 5.5. Güney cephesi dış tanımlama tablosu

GÜNEY CEPHESİ TANIMLAMA TABLOSU DEVAMI																			
YAPISAL ELEMANLAR			MALZEME								ÖLÇÜLER			YAPISAL DURUM				FOTO NO:	
			TAŞIYICI		YÜZEY						X	Y	Z	NOTLAR	A	B	C		
BÖLÜM	MİMARİ	FORMU	K.Y.		K.T.	A.S.	BO.	K.S.	K.A.										
D11	kat silmesi				●				●		0,27	27,59	9,66	Cepheyi sırtın iki kademedi tuvan yapılmıştır. Yapısal olarak sağlamdır, fakat yüzeyel olarak yitirmiş ve kırılmıştır.		●			
D12	-	-			●				●		1,09	23,78	13,34	Taş duvarlarda yüzey kaytı mevcuttur. Duvar özgündür, yer yer yüzey kırılması görülmektedir.		●			
	ÇÖRTEN				●				●				11,34	Cephede iki farklı taş çöten vardır. Bu çörteler yandaki şemada birbirinin devamı şeklindedir. Üstte olan çöten koyu renkli ve üzerinde bezeme vardır.		●			
	kat silmesi				●				●		0,33	23,78	11,34	Cepheyi sırtın iki kademedi tuvan yapılmıştır. Yapısal olarak sağlamdır, fakat yüzeyel olarak yitirmiş ve kırılmıştır.		●			

Çizelge 5.6. Kuzey cephesi dış tanımlama tablosu

DIŞ ANALİZ

CEPHE TANIMLAMA TABLOSU

KUZEY CEPHESİ

Kuzey cephesi, altta narteks üstte galeri katı olmak üzere iki kattan oluşmaktadır. Narteksi çevreleyen kemerler ile hareketlilik kazandırılmıştır. Her kemer içerisinde naosa bakan dikdörtgen formlu pencereler yerleştirilmiştir. Kemerlerin üzerinde ise galeri katına bakan üç adet elips şeklinde pencere bulunmaktadır. Cephedeki pencerelerin söve ve lentoları koyu renkli kesme taştan yapılmıştır. Alt kat pencereleri dıştan lokma parmaklıklı, özgün olmayan ahşap doğramalı pencerelerdir. Üst kat pencereleri de ahşap doğramalı fakat dışlarında birbirine geçmeli demir parmaklık vardır. Cepheye iki farklı çörtlen vardır. Sarı renkli olan galeri katının çörtlenidir. Bu çörtlen naosun alt çatı hizasından bina başlangıcına kadar gelir. Koyu renkli çörtlen diğerinden farklıdır. Naos üzerindeki çatıdan, alt çatıya suyu aktaran çörtendir. Üstünde bezemeler vardır.

z.x: Zemin Numaraları
d.x: Duvar Numaraları
k.y.x: Kapı Numaraları
p.y.x: Pencere Numaraları
s.y.x: Sütun Numaraları
ke.y.x: Kemer Numaraları
b.t.x: Beşiktonoz Numaraları

K.Y.: Kaya
K.T.: Kesme Taş
D.E.: Demir

A.S.: Alçı Sıva
BO.: Boya
K.S.: Kireçli Sıva
K.A.: Kaplamsız

X: En(m)
Y: Boy(m)
Z: yükseklik(m)

A: İyi (taşıyıcı ve malzemeye dönük sorunları olmayan elemanlar)
B: Orta (sıva,boya,badana gibi bakım gereksinimi olan elemanlar)
C: Kötü (taşıyıcı ve malzeme sorunları olan elemanlar)

YAPISAL ELEMANLAR

MALZEME

ÖLÇÜLER

YAPISAL DURUM

FOTO NO:

TAŞIYICI

YÜZEY

NOTLAR

A

B

C

BÖLÜM	MİMARİ	FORMU	K.Y.	DE.	K.T.	A.S.	BO.	K.S.	K.A.	DE.	X	Y	Z	NOTLAR	A	B	C	FOTO NO:
D7	-	-			●				●		1,09	29,50	5,32	Taş duvarlarda yüzey kayışı mevcuttur. Duvar özgündür, yer yer yüzey kirlenmesi görülmektedir.		●		
P1					●				●		0,31	1,65	3,91	Koyu renkli kesme taştan söveleri ve lentoları yapısal olarak sağlamdır. Yüzey kayışları ve yüzey kirlenmesi vardır. Pencereler dıştan lokma parmaklıklı özgün olmayan ahşap doğramalı pencerelerdir.		●		
P1.1					●				●		0,28	1,71	3,93			●		
P1.2					●				●		0,27	1,73	3,85			●		
P1.3					●				●		0,29	1,58	3,86			●		
ke.3					●				●		0,62	4,16	5,04	Cepheden yapısal olarak iyi görülmektedir. Taş kemirlerde yüzeyel yıpranma görülmektedir.		●		
ke.3.1					●				●		0,61	4,12	5,04			●		
ke.3.2					●				●		0,61	4,08	5,06			●		
ke.3.3					●				●		0,61	4,11	5,07			●		
ke.3.4					●				●		0,61	3,84	5,07			●		
S.2					●				●		0,20	0,42	2,43	Kemerlerin oturduğu taş stüteler silindirik gövdeli olarak yapılmıştır. Yapısal olarak iyi durumdadır. Falcı yüzeyel yıpranmalar görülmektedir. Ayaklarının bir kısmı gömülmüştür.		●		
S.2.1					●				●		0,21	0,43	2,43			●		
S.2.2					●				●		0,21	0,43	2,43			●		
S.2.3					●				●		0,21	0,42	2,43			●		
S.2.4					●				●		0,22	0,43	2,43			●		
kat silmesi					●				●		0,05	21,71	5,31	Cepheyi saran tek kademe silme taşları yapılmıştır.Yapısal olarak sağlamdır, fakat yüzeyel olarak yıpranmas vardır.		●		
sütun başlığı					●				●		0,70	0,70	3,05	Taş kemer başlıkları kare planlı ve seriktir. Falcı yüzeyel yıpranmalar görülmektedir.		●		
gergi çubuklar				●					●		0,08	3,44	3,18	Kemer araları gergi çubukları ile bağlanmıştır. Özgün değildir, sonradan yapılmıştır.		●		
D8	-	-			●				●		0,75	27,60	9,69	Taş duvarlarda yüzey kayışı mevcuttur. Duvar özgündür, yer yer yüzey kirlenmesi görülmektedir.		●		
P6					●				●		0,30	0,97	8,30	Koyu renkli kesme taştan söveleri ve lentoları yapısal olarak sağlamdır. Yüzey kayışları ve yüzey kirlenmesi vardır. Pencereler dıştan lokma parmaklıklı özgün olmayan ahşap doğramalı pencerelerdir.		●		
P6.1					●				●		0,29	1,01	8,15			●		
P6.2					●				●		0,28	0,97	8,25			●		
kemerin oturduğu payının çıkıntısı					●				●		0,05	0,57	9,33	Narteksin üzerindeki galeri katının dışına kadar yükselen tuğla çıkıntılarıdır. Yapısal olarak sağlamdır, fakat yüzeyel olarak yıpranmas ve kirlenme vardır.		●		

Çizelge 5.7. Kuzey cephesi dış tanımlama tablosu

KUZEY CEPHESİ TANIMLAMA TABLOSU DEVAMI																	
YAPISAL ELEMANLAR			MALZEME							ÖLÇÜLER			YAPISAL DURUM				FOTO NO:
			TAŞIYICI		YÜZEY					X	Y	Z	NOTLAR	A	B	C	
BÖLÜM	MİMARİ	FORMU	K.Y.		K.T.	A.S.	BO.	K.S.	K.A.								
D8	kat silmesi				●				●	0,27	27,59	9,66	Cepheyi sırtı iki kademele tuştan yapılmıştır.Yapısal olarak sağlamdır, fakat yüzeyel olarak yığılma ve kırılma vardır.		●		
D9	-	-			●				●	1,09	23,78	13,34	Taş duvarlarda yüzey kayna mevcuttur. Duvar özgündür, yer yer yüzey kırılması görülmektedir.		●		
	ÇÖRTEN				●				●			11,34	Cephede iki farklı taş çöten vardır.Bu çörttenler yandaki şemada birbirinin devamı şeklindedir. üstte olan çörtten koyu renkli ve üzerinde bezeme vardır.		●		
	kat silmesi				●				●	0,33	23,78	11,34	Cepheyi sırtı iki kademele tuştan yapılmıştır.Yapısal olarak sağlamdır, fakat yüzeyel olarak yığılma ve kırılma vardır.		●		

5.2.4. İç tanımlama

Fertek Kilisesi'nin iç analiz tablolarında zemin kat ve 1.kat planları, bu planlarda yer alan mekânların yapı bileşenleri (duvar, kapı, pencere), buralarda gözlenen değişim ve bozulmalar incelenmiştir. Yapının iç tanımlama tabloları hazırlanırken her mekân ayrı ayrı ele alınmıştır. Bu mekânlardaki yüzey ve elemanlara numara verilerek çizelgeye aktarılmıştır (Bkz. Çizelge 5.8.-5.16.).

Yapı iki kattan oluşmaktadır. Zemin kat döşeme apsis bölümü kotu +0,46, naos bölümü kotu +0,20, 2.kat galeri katı kotu +5,30'dur. Ama mahallerin döşeme kotları yer yer farklılık gösterebilir.

Zemin Kat Mekânları

Fertek Kilisesi zemin kat bölümü 6 mahalden oluşur. Bunlar narteks bölümü, mahfil bölümü, kışlık namaz kılınan alan, apsis bölümü, merdiven holü bölümü ve imam odasından oluşmaktadır (Bkz. Çizelge 5.8.-5.14.).

1. Kat Mekânları

Fertek Kilisesi'nin 1.kat bölümü tamamen galeri katından oluşmaktadır (Bkz. Çizelge 5.14.-5.16.).

Zemin Kat Mahalleri

Z01: Narteks Bölümü

Mahal +0,02 kotundadır. Narteks bölümü “U” biçiminde kuzey, güney ve batı olmak üzere üç yönden çevrelemektedir (Resim 5.37.). Zemin kattaki tüm mekânlara geçiş buradan sağlanmaktadır. Bu bölümde toplam 5 kapı vardır. Tüm duvarlar taştan yapılmıştır. Narteks zemini kesme taş ve plak taş ile döşelidir. Ancak bu kesme taşlar üzerinde yıpranmadan dolayı sonradan ilave edilmiş beton kaplama yapılan kısımlar vardır (Resim 5.38.).

Narteks bölümü tavanı ahşap kaplama ile örtülüdür. Kuzeyde ve batıda kalan ahşap kaplama yüzeyleri süslenmiştir. Kuzeydeki narteksin tavanı kasetleme şeklinde karelere bölünerek iç kısımları bezenmiştir (Resim 5.39.). Batı bölümünde ise güneydeki kısmın başlangıcına kadar süslenen tavan orta bölüme kadar kuzey narteksin tavanını takip ederek gelmiştir. Orta alanda tavanın ortasında büyük bir madalyon ve etrafı kıvrım dallar, çiçek yapraklarından oluşan bezeme vardır (Resim 5.40.). Narteks etrafında 16 adet sütun vardır. Taştan olan bu sütunlar birbirine ön tarafta yatay, kilisenin beden duvar tarafında ise dikey bir şekilde atılmış sivri kemerlerle bağlanmıştır (Resim 5.41.). Narteksteeki olası kemer açılmalarını önlemek için atılan gergi çubuklarında yıpranmalar görülse de işlevini hala sürdürmektedir (Resim 5.42.).

D1 duvarı ekseninde üç adet giriş kapısı üçgen alınlıklı olarak düzenlenmiştir. Bu kapılar K1, K1.1 ve K2 kapılarıdır. Bu üç adet giriş kapısı üçgen alınlıklı olarak düzenlenmiştir. Dışarıda üçgen alınlıklı olan kapı açıklıkları içeriden yarım daire kemer formu ile hafif şevli olarak yapılmışlardır (Resim 5.42.). Kapı açıklıklarındaki iki kanatlı ve ahşap üzeri sac kaplamalı olan kapı kanatları şu an camiye giriş sağlayan K1 kapısı hariç K1.1 ve K2 kapıları dışarıdan sağlam bir şekilde ayakta dursa da iç kısımdan ahşap bölücü malzemeler ile kullanım dışı bırakılmıştır. K1 kapısının önüne sonradan PVC malzemedan rüzgârlık bölümü yapılmıştır. Camiye giriş ve çıkış bu bölümden sağlanmaktadır (Resim 5.42.).

D2 duvarında yaklaşık ölçüleri eni 105cm, yüksekliği 197cm boyutlarında 4 adet pencere bulunmaktadır. Bunlar P1, P1.1, P1.2, P1.3 pencereleridir. Her kemer arasında bir adet pencere bulunmaktadır. Dikdörtgen formludur. Cephedeki pencerelerin söve ve lentoları koyu gri renkli kesme taştan yapılmıştır. Pencereler dıştan lokma parmaklıklı, özgün olmayan ahşap doğramalı pencerelerdir (Resim 5.41.).

D3 duvarında yaklaşık ölçüleri eni 105cm, yüksekliği 197cm boyutlarında 4 adet pencere bulunmaktadır. Bunlar P1.4, P1.5, P1.6, P1.7 pencereleridir. Her kemer arasında bir adet pencere bulunmaktadır. Dikdörtgen formludur. Cephedeki pencerelerin söve ve lentoları koyu gri renkli kesme taştan yapılmıştır. Pencereler dıştan lokma parmaklıklı, özgün olmayan ahşap doğramalı pencerelerdir.

D4 duvarında K3.1 nolu kapı bulunmaktadır. K3.1 iki kanatlı ve ahşap üzeri sac kaplamalı kapı kanatları olan bir kapıdır. Bu kapı narteksten (Z01), merdiven holü (Z05) olan bölüme geçişin sağlandığı yerdir (Resim 5.38.).

D5 duvarında K3 nolu kapı bulunmaktadır. K3 iki kanatlı ve ahşap üzeri sac kaplamalı kapı kanatları olan bir kapıdır. Bu kapı narteksten (Z01), kışlık namaz kılınan (Z03) bölüme geçişin sağlandığı yerdir. K3 kapısının önüne sonradan pvc malzemedan rüzgârlık bölümü yapılmıştır (Resim 5.43.).

Resim 5.37. Fertek Kilisesi'nin 'u' şeklinde narteks bölümü

Resim 5.38. Fertek Kilisesi'nin narteks bölümü yer döşemeleri

Resim 5.39. Fertek Kilisesi'nin tavan işlemleri

Resim 5.40. Fertek Kilisesi'nin orta madalyon bezeme

Resim 5.41 (a) ve (b). Fertek Kilisesi'nin sivri kemerleri, gergi çubukları, pencereleri

Resim 5.42. Fertek Kilisesi'nin girişin sağlandığı K1 kapısı

Resim 5.43. Fertek Kilisesi'nin K3 kapısı önü rüzgârlık

Z02: Naos Bölümü

Mahal 316,70 m² alana sahip ve +0,20 kotundadır. Doğu – batı yönünde bazilikal planda uzanan naos, dikine beşer sütundan oluşan iki sıra destekle üç nef ayrılmıştır. Toplam 10 adet daire planlı taş sütun vardır (Resim 5.44.). Orta nef yan neflere istinaden daha geniş ve yüksek tutulmuştur. Naos ve yan nefler alan birer yarım daire apsisle nihayetlenmektedir. Ancak orta alandaki ana apsis daha geniş ve yüksek tutularak diğerlerinden daha vurgulu olarak öne çıkartılmıştır. Naosun üzeri dıştan kesme taş malzeme ile kırma çatılı olarak kapatılırken içten beşik tonozlu olarak kapatılmıştır (Resim 5.45.).

Yapının camiye dönüştürülmesinden dolayı naos bölümü ve apsisi bölümü camekânlı geçici bir duvar ile son yıllarda birbirinden ayrılmıştır. Naosun zemini günümüzde ahşap laminant kaplama ve üzeri halı ile kapatılmıştır. Kilisenin camiye çevrilmesi ile yapıya mihrap, minber ve minare gibi bölümler eklenmiştir (Resim 5.46.). Naosun güney duvarına mihrap ve minberin yerleştirilmesi ile kilise cami olarak kullanılmaya başlanmıştır. Daha sonraki bir dönemde ise kilisenin naosu ile doğu bölümünde yer alan apsislerin önüne pencere ve kapı açıklıkları olan geçici bir duvar örülerek bu bölümün naos ile olan irtibatı kesilmiştir (Resim 5.47.). Mihrap nişi oldukça sadedir. Ahşap kapı ve korkuluklara sahip olan minberin köşk kısmına on iki basamaklı merdiven ile çıkılmaktadır (Resim 5.46.).

D1 duvarında üç adet giriş kapısı vardır. Fakat bunlardan sadece K1 kapısını görmekteyiz. K2 kapısı ahşap ile içeriden kapatılmıştır. K3 kapısını ise hiç göremiyoruz. Alçı sıva ve boyayla kapatılmıştır (Resim 5.48.). Taş duvarlar alçı sıva ve boyayla kaplanmıştır. D2 duvarında yaklaşık ölçüleri eni 120cm, yüksekliği 208cm boyutlarında 4 adet pencere bulunmaktadır. Bunlar P1, P1.1, P1.2, P1.3 pencereleridir. Z05 bölümüne geçişin sağlandığı K6 demir kapıda bu duvardadır (Resim 5.49.). Bu duvarda doğu cephesine bakan dikdörtgen formlu, dıştan lokma parmaklıklı özgün olmayan ahşap doğramalı pencereler bulunmaktadır (Resim 5.50.). D3 duvarında sonradan yapıldığı tespit edilen ahşap bölme yapının özgün olmayan elemanıdır. D4 duvarına yapı camiye çevrildikten sonra mihrap, minber ve kürsü gibi elemanlar yerleştirilmiştir (Resim 5.51.). Bütün duvarlar yerden 1,30m ahşap lambri ile kaplanmıştır. (Resim 5.52.).

Resim 5.44. Fertek Kilisesi'nin naos bölümü

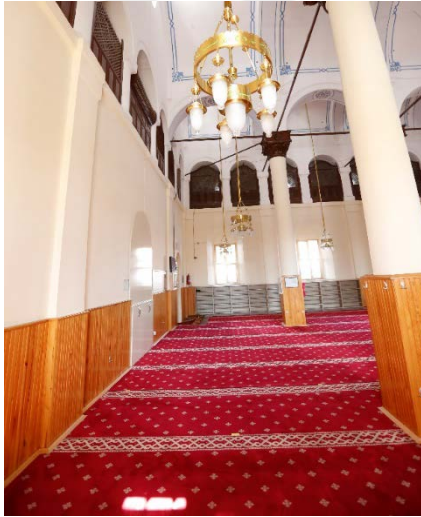
Resim 5.45. Fertek Kilisesi'nin beşik tonoz örtüsü

Resim 5.46. (a) ve (b). Yapıya sonradan eklenen mihrap ve minber

Resim 5.47. Fertek Kilisesi'nin apsis bölümüyle naos bölümü arası muhdes bölme

Resim 5.48. Yapının üçgen alınlıklı kapılarının iç kısmı

Resim 5.49. Fertek Kilisesi'nin Z05 bölümüne geçiş kapısı

Resim 5.50. Fertek Kilisesi'nin dikdörtgen formlu ahşap pencereler

Resim 5.51. Yapıya sonradan eklenen kürsü

Resim 5.52. Fertek Kilisesi'nin içerisindeki ahşap lambri kaplama

Z03: Diakonikon Bölümü (Kışlık Namaz Kılınan Alan)

Mahal 23,10 m² alana sahip ve +0,04 kotundadır. Bu mekânın hem naos ile hem de apsis ile bağlantısı bulunmaktadır (Resim 5.53.). Fakat şu anda naos ile bağlantılı olan kapı içeriden ahşap ile kapatılmıştır (Resim 5.54.). Tavanı PVC malzemeden tavan yüksekliği düşürülerek kapatılmıştır (Resim 5.53.). Zemini günümüzde ahşap kaplama ve üzeri halı ile kapatılmıştır. Dışarıdan PVC ve ahşap kaplama ile rüzgârlık oluşturulmuştur (Resim 5.55). Mekânın içerisinde dairesel taş malzemeden yapılmış sunak masası bulunmaktadır (Resim 5.56.).

D1 duvarında sonradan açılmış apsis bölümüne geçişin K9 özgün olmayan sürgülü kapıyla sağlandığı bir boşluk vardır (Resim 5.56.). D2 duvarında bu bölüme girişin sağlandığı K3 kapısı bulunmaktadır. D3 duvarında P2 numaralı pencere dıştan dikdörtgen lokmalık demir parmaklıklı, içten ise yarım daire kemer formudur. Özgün olmayan ahşap doğramalı penceredir. Bütün taş duvarların yüzeyleri ahşap lambri ile kaplanmıştır (Resim 5.57.).

Resim 5.53. Z03 bölümü tavan ve duvar kaplamaları

Resim 5.54. Z03 Bölümü içerisindeki naos ile bağlantılı olan kapı

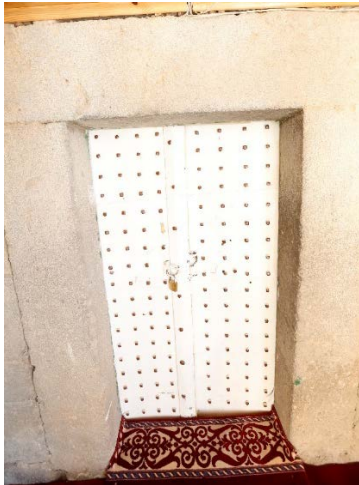
Resim 5.55. Z03 bölümüne giriş rüzgarlık alanı

Resim 5.56. Z03 bölümündeki muhdes sürgülü kapı ve sunak masası

Resim 5.57. Z03 Bölümüne giriş kapısı iç tarafı

Resim 5.58. Z03 Bölümüne giriş kapısı dış tarafı

Z04: Apsis Bölümü

Mahal 52,30 m² alana sahip ve +0,42 kotundadır. Zemini günümüzde ahşap kaplama ve üzeri halı ile kapatılmıştır. Bu bölüm doğu cephesinde, dışta düz duvarla sonlanan içeride ise yarım daire planı şeklindedir (Resim 5.59.). Ana apsis kuzey ve güneydekinden daha yüksek ve geniş yapılmıştır (Resim 5.59.). Duvarlarda taş yüzeylerin üzeri alçı sıva ve boyayla kapanmıştır (Resim 5.60.). Cami olarak kullanılmaya başlanınca pencere ve kapı açıklığı bulunan bir duvar örülerek Z02 Naos bölümü ile Z04 Apsis bölümü ayrılmıştır (Resim 5.61.). İki mahal arasında kot farkı bulunmaktadır.

D1 duvarında ahşap bölme olan kapı K7 ve pencereler bulunmaktadır (Resim 5.62.). D2 duvarında n1 niş bulunmaktadır (Resim 5.64.). Yüzey kirlenmesi ve sıva dökülmesi vardır. D3 duvarında P3.1 penceresi vardır. Pencere dıştan dikdörtgen lokmalı demir parmaklıklı, içten ise yarım daire kemer formludur. Özgün olmayan ahşap doğramalı penceredir (Resim 5.62.). D6 duvarında Z03 bölümüne geçişin sağlandığı boşluk ve K9 kapısı bulunmaktadır (Resim 5.63.). Bütün duvarlar yerden 0,53m ahşap lambri ile kaplanmıştır (Resim 5.63.). Apsis bölümünün duvarlarında fresk izleri görülmektedir (Resim 5.65.).

Resim 5.59. Fertek Kilise'si apsis bölümü

Resim 5.60. Apsis içerisinde duvarlar alçı sıva ve boya kaplama

Resim 5.61. Naos ve apsis bölümü arası muhdes bölme

Resim 5.62 (a) ve (b). P3.1. penceresi iç ve dış mekan

Resim 5.63. K09 kapısı ve duvarlardaki lambri kaplama

Resim 5.64. Duvarlarda bulunan freskler ve niş

Resim 5.65 (a). Duvarlardaki freskler

Resim 5.65 (b). Duvarlardaki freskler

Resim 5.65 (c). Duvarlardaki freskler

Z05: Merdiven Holü

Mahal 10,80 m² alana sahip ve +0,20 kotundadır. Zeminini günümüzde taş zemin üzeri halı ile kapatılmıştır (Resim 5.66.). Bu bölümde Z01 narteks ve Z02 naos bölümüne açılan kapılar vardır. Duvarlarda taş yüzeylerin üzeri alçı sıva ve boyayla kapanmıştır. Bu mahalden şu anda imam odası olarak kullanılan bir mekân ahşap malzemedan bölünerek ayrılmıştır (Resim 5.67.). Galerî katına çıkışı sağlayan ahşap merdiven burada bulunmaktadır (Resim 5.68.). Özgün olarak günümüze ulaşan bu merdiven ve korkulukları yıpranmasına rağmen yapısal olarak ayaktadır (Resim 5.69.).

Mahalin duvarlarında nemlenme, yüzey kirlenmesi ve yer yer sıva dökülmesi vardır (Resim 5.68.). D4 duvarındaki K3.1 kapısından bu bölüme giriş sağlanmaktadır (Resim 5.70.). D3 duvarındaki K6 kapısından naos bölümüne geçiş yapılabilmektedir (Resim 5.70.). D2 duvarındaki K5 kapısı imam odası olarak kullanılan protesıs bölümüne geçişin sağlandığı yerdir (Resim 5.67.).

Resim 5.66. Z05 Bölümü genel görünüm

Resim 5.67. Z05-Z06 bölüm arası ahşap bölme duvar

Resim 5.68. Merdiven

Resim 5.69. Korkuluklar

Resim 5.70 (a) ve (b). K3.1. ve K6 kapıları

Z06: Protesis Odası

Mahal 10,90 m² alana sahip ve +0,20 kotundadır. Zemini günümüzde ahşap kaplama ve üzeri halı ile kapatılmıştır (Resim 5.71.). Bu bölüm Z05 merdiven holü bölümünden ahşap bölme ile ayrılmıştır. Taş duvarlar PVC kaplama ile kapatılmıştır (Resim 5.72.). Duvarı dışarıdan açık olan pencere içeriden kapatılmıştır. Mekânın içerisinde dairesel taş malzemeden yapılmış sunak masası vardır (Resim 5.71.). Mahalin D2 duvarında taş altar bulunmaktadır. Yüzeyinde kirlenme olsa da yapısal olarak sağlamdır. D4 duvarındaki K5 kapısından giriş sağlanmaktadır.

Resim 5.71. Z06 genel görünümü ve sunak masası

Resim 5.72. K5 nolu kapı, tavan ve duvardaki PVC kaplama

101: Galeri Katı (Kadınlar Mahfili)

Mahal 222,50 m² alana sahip ve +5,38 kotundadır. Narteks üzerinde yer alan galeri katı, naosu ‘U’ şeklinde sarmaktadır (Resim 5.73.). Bu katın üzeri yarım daire kemer formu beşik tonoz ile örtülmüştür (Resim 5.74.). Galeri katına çıkış naosun kuzeydoğu bölümünde Z05 bulunan ahşap merdiven ile sağlanmaktadır (Resim 5.76.). Galeri katının naosa bakan kısmında kemerler arasında özgün ahşap korkuluklar bulunmaktadır (Resim 5.77.). Kilisenin bu bölümünün üzeri de kesme taş malzeme kaplıdır. Taş üzeri de alçı sıva ve boyayla kaplanmıştır. Ancak yüzey sıvaları yer yer dökülmüş ve kesme taşlar gözükmemektedir (Resim

5.78.). Galeri katının zemini ahşap kiriş üzeri ahşap kaplama olarak yapılmıştır (Resim 5.79.). Güneydeki bölümde ahşap kiriş ve onun üzeri tahrip olmuş ahşap kaplama onun da üzerinde toprak malzeme bulunmaktadır (Resim 5.80.).

Galeri katındaki sütunlar kare kesitli sütun başlıklarına oturan yarım daire kemerlerle bağlanmıştır (Resim 5.81.). Buradaki sütunlar, naosdakilerle simetri oluşturacak şekilde aynı hizada konumlandırılmıştır. Naos ve nartekste kullanılan gergi çubukları, kemer açılmalarını önlemek için burada da kullanılmıştır (Resim 5.74.).

Galeri katının D5 duvarında P7 nolu penceresi metal kapak ile sonradan kapı haline getirilmiştir. Çatıya çıkılan merdivene geçiş buradan sağlanmaktadır (Resim 5.75.).

Galeri katının aydınlatılması, kilisenin üst tarafında yer alan ikinci sıra pencerelerle sağlanmıştır (Resim 5.82.). Doğu tarafında D5 ve D6 tarafında kemerli yapılırken, kuzey D1, güney D3 ve batıda D2 dairevi pencere yapılmıştır (Resim 5.82.). Pencereler dışa doğru daralır şekildedir. Kuzey ve güneyde simetrik üç adet, doğuda iki batıda üç adet toplam 11 adet pencereyle galeri katı aydınlatılmaktadır.

Resim 5.73. Galeri katı genel görünüm

Resim 5.74. Kemerler arası gergi çubukları

Resim 5.75. P:2.1. penceresine ulaşan merdiven ve kapı

Resim 5.76. Galeri katına ulaşım sağlayan merdiven

Resim 5.77. Ahşap korkuluk ve muşabak

Resim 5.78. Taş üzeri nemlenme ve sıva dökülmesi

Resim 5.79. Zemin ahşap kiriş üzeri ahşap kaplama

Resim 5.80. Zemin ahşap üzeri toprak kaplama

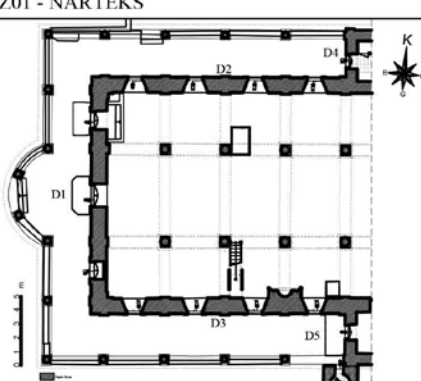
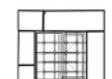
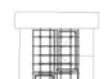

Resim 5.81. Sütunlar arası yarım daire kemerler

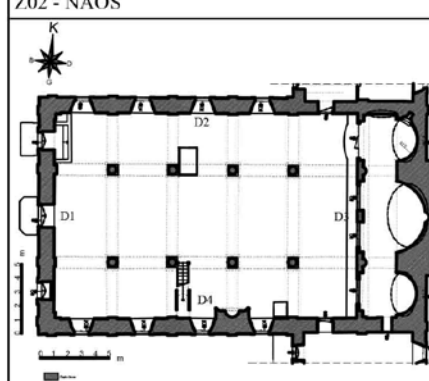

Resim 5.82. Galeriye aydınlatan dairevi ve elips pencereler

Çizelge 5.8. Narteks iç tanımlama tablosu

						Z01 Narteks bölümü zemin katta bulunan, "U" biçiminde kuzey, güney ve batı olmak üzere üç yönden çevrilmektedir. Narteks bölümünün tavanı ahşap kaplama ile örtülüdür. Sütunlar birbirine ön tarafta yatay, kilisenin beden duvar tarafında ise dikey bir şekilde atılmış sivri kemerlerle bağlanmıştır. Narteksteeki olası kemer açılmalarını önlemek için atılan gergi çubuklarında yıpranmalar görülsede işlevini hala sürdürmektedir. Narteks zemini kesme taş plaklarla döşelidir.											
z.x: Zemin Numaraları d.x: Duvar Numaraları k.y.x: Kapı Numaraları p.y.x: Pencere Numaraları s.y.x: Sütun Numaraları ke.y.x: Kemer Numaraları b.t.x: Beşiktonoz Numaraları			K.Y.: Kaya K.T.: Kesme Taş A.: Ahşap			A.S.: Alçı Sıva BO.: Boya K.S.: Kireçli Sıva K.A.: Kaplamasız			X: En(m) Y: Boy(m) Z: yükseklik(m)			A: İyi (taşıyıcı ve malzemeye dönük sorunları olmayan elemanlar) B: Orta (sıva,boya,badana gibi bakım gereksinimi olan elemanlar) C: Kötü (taşıyıcı ve malzeme sorunları olan elemanlar)					
YAPISAL ELEMANLAR			MALZEME							ÖLÇÜLER			YAPISAL DURUM			FOTO NO:	
			TAŞIYICI			YÜZEY				X	Y	Z	NOTLAR	A	B		C
BÖLÜM	MİMARİ	FORMU	K.Y.	A.	K.T.	A.S.	BO.	K.S.	K.A.								
D1	-	-			●				●	1,10	26,6	5,30	Taş duvarlarda yüzey kaybı mevcut Duvar özgün		●		
	K1				●	●				1,19	1,30	3,17	Taş sövelerde yüzey kaybı mevcut Kapı kenarı taş sütunlar alçı ve boya ile kaplanmıştır. Özgün, ahşap üzeri sac kaplamalı kapı takılmıştır.		●		
	K1.1				●	●	●								●		
	K2					●	●	●			1,14	1,64	4,75	Taş sövelerde yüzey kaybı mevcut Kapı kenarı taş sütunlar alçı ve boya ile kaplanmıştır. Özgün, ahşap üzeri sac kaplamalı kapı takılmıştır.		●	
D2	-	-			●				●	1,09	29,50	5,32	Taş duvarlarda yüzey kaybı mevcuttur. Duvar özgündür. yer yer yüzey kirlenmesi görülmektedir.		●		
	P1				●				●	0,31	1,65	3,91	Koyu renkli kesme taştan söveleri ve lentolar yapısal olarak sağlamdır. Yüzey kayıpları ve yüzey kirlenmesi vardır. Pencereleer dıştan lokma parmalıklı özgün olmayan ahşap doğramalı pencereleerdir.		●		
	P1.1				●				●	0,28	1,71	3,93			●		
	P1.2				●				●	0,27	1,73	3,85			●		
	P1.3				●				●	0,29	1,58	3,86			●		
D3	-	-			●				●	1,10	32,05	5,27	Taş duvarlarda yüzey kaybı mevcuttur. Duvar özgündür. yer yer yüzey kirlenmesi görülmektedir.		●		
	P1.4				●				●	0,29	1,57	3,79	Koyu renkli kesme taştan söveleri ve lentolar yapısal olarak sağlamdır. Yüzey kayıpları ve yüzey kirlenmesi vardır. Pencereleer dıştan lokma parmalıklı özgün olmayan ahşap doğramalı pencereleerdir.		●		
	P1.5				●				●	0,30	1,62	3,81			●		
	P1.6				●				●	0,31	1,63	3,76			●		
	P1.7				●				●	0,29	1,61	3,77			●		
D4	K3				●				●	0,83	1,01	2,20	Taş sütunlarda yüzey kaybı mevcuttur. Özgün, ahşap üzeri sac kaplamalı kapı takılmıştır.		●		
D5	K3.1				●				●						●		
DÖŞEME					●								Taş zeminlerde yüzey kaybı mevcuttur. Yer yer yüzey kirlenmesi görülmektedir.		●		
TAVAN					●								Özgün, ahşap yüzeylerde bazı kısımlarda yüzey kaybı mevcuttur. Yer yer yüzey kirlenmesi görülmektedir.		●		

Çizelge 5.9. Naos iç tanımlama tablosu

													Z02 Naos Bölümü; Doğu - batı yönünde boyuna dikdörtgen planda uzanan, dikine beşer sütundan oluşan iki sıra destekle üç nef ayrılmıştır. Orta nef yan neflere göre daha geniş ve yüksek tutulmuştur. Naosun üzeri dıştan kesme taş malzeme ile kırma çatılı olarak kapatılırken içten beşik tonozlu olarak kapatılmıştır. Sütunların uç kısımları ile kemerlerin oturduğu kısımlar giydirme ahşap sütun yerleştirilmiştir. Taş yüzeylerin üzeri alçısisva ve boyayla kaplanmıştır.					
z.x: Zemin Numaraları d.x: Duvar Numaraları k.y.x: Kapı Numaraları p.y.x: Pencere Numaraları s.y.x: Sütun Numaraları ke.y.x: Kemer Numaraları b.t.x: Beşiktonoz Numaraları			K.Y.: Kaya K.T.: Kesme Taş A.: Ahşap D.: Demir			A.S.: Alçı Sıva BO.: Boya K.S.: Kireçli Sıva K.A.: Kaplamasız D.: Demir			X: En(m) Y: Boy(m) Z: yükseklik(m)			A: İyi (taşıyıcı ve malzemeye dönük sorunları olmayan elemanlar) B: Orta (sıva,boya,badana gibi bakım gereksinimi olan elemanlar) C: Kötü (taşıyıcı ve malzeme sorunları olan elemanlar)						
YAPISAL ELEMANLAR			MALZEME								ÖLÇÜLER			YAPISAL DURUM			FOTO NO:	
BÖLÜM	MİMARİ	FORMU	TAŞIYICI			YÜZEY					X	Y	Z	NOTLAR	A	B		C
			D.	A.	K.T.	A.S.	BO.	K.S.	K.A.	D.								
D1	-	-			●	●	●				1,10	14,7	5,07	Taş duvarlar alçı sıva ve boya kaplanmıştır. Yerden 1.30m ahşap lambri kaplanmıştır.		●		
	K1			●						●		1,30	2,12	Özgün, ahşap üzeri sac kaplamalı kapı takılmıştır.		●		
	K2			●						●		1,64	2,43	Narteks tarafından görülen ahşap üzeri sac kaplamalı kapı içeriden baktığımızda ahşap mobilya kaplamayı görüyoruz.			●	
	K1.1	-		●		●	●				-	-	-	Narteks tarafından görülen ahşap üzeri sac kaplamalı kapı içeriden duvar üzeri alçı sıva ve boyayla kaplanmış şekilde görüyoruz.			●	
	P12			●						●	0,23	1,03	1,03	Batı cephesine bakan, yarıvalık formu dıştan birbirine geçmeli demir parmaklıkla kapalı olmayan ahşap doğramalı pencereledir.		●		
	P13			●						●	0,23	0,88	0,88	Batı cephesine bakan, yarıvalık formu dıştan birbirine geçmeli demir parmaklıkla kapalı özgün olmayan ahşap doğramalı pencereledir.		●		
	P13.1			●						●	0,23	0,88	0,88	Batı cephesine bakan, yarıvalık formu dıştan birbirine geçmeli demir parmaklıkla kapalı özgün olmayan ahşap doğramalı pencereledir.		●		
D2	-	-		●	●	●					1,10	21,7	5,08	Taş duvarlar alçı sıva ve boya kaplanmıştır. Yerden 1.30m ahşap lambri kaplanmıştır.		●		
	P1			●						●	0,31	1,20	2,08	Kuzey cephesine bakan, dikdörtgen formu pencereler, dıştan lokma parmaklıkla özgün olmayan ahşap doğramalı pencereledir.		●		
	P1.1			●					●	0,31	1,20	2,08	Kuzey cephesine bakan, dikdörtgen formu pencereler, dıştan lokma parmaklıkla özgün olmayan ahşap doğramalı pencereledir.		●			
	P1.2			●					●	0,31	1,20	2,08	Kuzey cephesine bakan, dikdörtgen formu pencereler, dıştan lokma parmaklıkla özgün olmayan ahşap doğramalı pencereledir.		●			
	P1.3			●					●	0,31	1,20	2,08	Kuzey cephesine bakan, dikdörtgen formu pencereler, dıştan lokma parmaklıkla özgün olmayan ahşap doğramalı pencereledir.		●			
	K6			●					●		0,15	0,94	1,68	Demir kapıdır. Yağlı boyayla boyanmıştır. Özgün değildir.		●		
D3	-	-			●	●	●				0,44	14,6	12,1	Taş duvarlar alçı sıva ve boya kaplanmıştır. Yerden 1.30m ahşap lambri kaplanmıştır.		●		
	K7			●						●	0,19	2,51	2,72	Ahşap kapıdır. Özgün değildir.		●		
	P5			●						●	0,19	1,82	2,08	Ahşap kapıdır. Özgün değildir.		●		
	P5.1			●					●	0,19	1,82	2,08	Ahşap kapıdır. Özgün değildir.		●			
	P5.2			●					●	0,19	1,82	2,08	Ahşap kapıdır. Özgün değildir.		●			

Çizelge 5.10. Naos iç tanımlama tablosu

Z02- NAOS TANIMLAMA TABLOSU DEVAMI																		
YAPISAL ELEMANLAR			MALZEME								ÖLÇÜLER			YAPISAL DURUM				FOTO NO:
			TAŞIYICI			YÜZEY					X	Y	Z	NOTLAR	A	B	C	
BÖLÜM	MİMARİ	FORMU	D.	A.	K.T.	A.S.	BO.	K.S.	K.A.	D.								
D3	P14			●					●		0,24	1,39	2,13	Doğu cephesine bakan, dikdörtgen formulu pencereler, dıştan lokma panurluklu özgün, ahşap doğramalı pencerelerdir.		●		
	P14.1			●					●		0,23	1,17	1,80	Doğu cephesine bakan, dikdörtgen formulu pencereler, dıştan lokma panurluklu özgün, ahşap doğramalı pencerelerdir.		●		
	P14.2			●					●									
D4	-	-		●	●	●					1,10	21,7	5,08	Taş duvarlar alçı sıva ve boya kaplanmıştır. Yerden 1.30m ahşap lambri kaplanmıştır.		●		
	P1			●					●		0,28	1,18	2,03	Kırcy cephesine bakan, dikdörtgen formulu pencereler, dıştan lokma panurluklu özgün olmayan ahşap doğramalı pencerelerdir.		●		
	P1.1			●					●									
	P1.2			●					●									
	P1.3			●					●									
	K4		●							●	0,24	1,12	1,67	Demir kapıdır. Yağlı boyayla boyanmıştır. Özgün değildir.		●		
	MİHRAP			●					●		0,74	2,35	3,77	Ahşap malzemeden yapılmıştır. Yapıya sonradan ilavedir. Özgün değildir.		●		
	MINBER			●					●		0,96	5,99		Ahşap malzemeden yapılmıştır. Yapıya sonradan ilavedir. Özgün değildir.		●		
	KÜRSÜ			●					●		1,19	0,99	2,08	Ahşap malzemeden yapılmıştır. Yapıya sonradan ilavedir. Özgün değildir.		●		

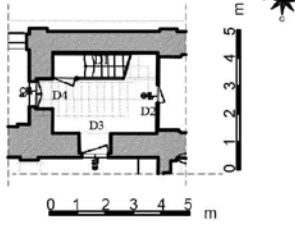
Çizelge 5.11. Diakonikon iç tanımlama tablosu

ZEMİN KAT PLANI																							Z03 Diakonikon Odası; Bu mekanın hem naos ile hem de apsis ile bağlantısı bulunmaktadır. Fakat şuanda naos ile bağlantılı olan kapı içeriden ahşap ile kapatılmıştır. Tavanı pvc malzemeden tavan yüksekliği düşürülerek kapatılmıştır. Zemini günümüzde ahşap ahşap kaplama ve üzeri halı ile kapatılmıştır.									
z.x: Zemin Numaraları d.x: Duvar Numaraları k.y.x: Kapı Numaraları p.y.x: Pencere Numaraları s.y.x: Sütun Numaraları ke.y.x: Kemer Numaraları n.y.x: Niş Numaraları			K.Y.: Kaya K.T.: Kesme Taş A.: Ahşap D.: Demir			A.S.: Alçı Sıva BO.: Boya K.S.: Kireçli Sıva K.A.: Kaplamasız D.: Demir A.: Ahşap			X: En(m) Y: Boy(m) Z: yükseklik(m)			A: İyi (taşıyıcı ve malzemeye dönük sorunları olmayan elemanlar) B: Orta (sıva,boya,badana gibi bakım gereksinimi olan elemanlar) C: Kötü (taşıyıcı ve malzeme sorunları olan elemanlar)																				
YAPISAL ELEMANLAR			MALZEME										ÖLÇÜLER			YAPISAL DURUM				FOTO NO:												
			TAŞIYICI			YÜZEY							X	Y	Z	NOTLAR	A	B	C													
BÖLÜM	MİMARİ	FORMU	D.	A.	K.T.	A.S.	BO.	A.	K.A.	D.																						
D1	-				●			●				1,01	7,79	3,80	Taş duvarların yüzeyleri ahşap lambri kaplanmıştır.Yapısal olarak sağlamdır.		●															
	K4	-	●							●		0,24	1,12	1,67	Naos tarafından gözetken kapı içeriden ahşapla kapatılmıştır.		●															
	K9				●					●			0,05	0,71	1,59	Ahşap kapıdır. Özgün değildir.		●														
D2	-				●			●				0,81	2,96	3,80	Taş duvarların yüzeyleri ahşap lambri kaplanmıştır.Yapısal olarak sağlamdır.		●															
	K3			●				●				0,30	1,06	1,85	Özgün, ahşap üzeri sac kaplanmış kapıdır.			●														
D3	-				●			●				0,95	2,98	3,80	Taş duvarların yüzeyleri ahşap lambri kaplanmıştır.Yapısal olarak sağlamdır.		●															
	P2			●					●			0,25	1,10	1,58	Pencere üstten düdüklüçten lokmalı demir parmaklık, içten ise yarım daire kemer formundadır. Özgün ahşap dokunaklı penceredir.		●															
D4	-				●			●				0,71	7,76	3,80	Taş duvarların yüzeyleri ahşap lambri kaplanmıştır.Yapısal olarak sağlamdır.		●															

Çizelge 5.12. Apsis iç tanımlama tablosu

ZEMİN KAT PLANI			Z04 - APSİS BÖLÜMÜ										Z04 Apsis Bölümü; Bu bölüm doğu cephesinde, dışta düz duvarla sonlanan içeride ise yarım daire planı şeklindedir. Ana apsis kuzey ve güneydekinden daha yüksek ve geniş yapılmıştır. Duvarlarda taş yüzeylerin üzeri alçı sıva ve boyayla kaplanmıştır. Cami olarak kullanılmaya başlanınca pencere ve kapı açıklığı bulunan bir duvar örülerek Z02 Naos bölümü ile Z04 Apsis bölümü ayrılmıştır. İki mahal arasında kot farkı bulunmaktadır. Zemini günümüzde ahşap ahşap kaplama ve üzeri halı ile kapatılmıştır.									
z.x: Zemin Numaraları d.x: Duvar Numaraları k.y.x: Kapı Numaraları p.y.x: Pencere Numaraları s.y.x: Sütun Numaraları ke.y.x: Kemer Numaraları n.y.x: Niş Numaraları			K.Y.: Kaya K.T.: Kesme Taş A.: Ahşap D.: Demir			A.S.: Alçı Sıva BO.: Boya K.S.: Kireçli Sıva K.A.: Kaplamasız D.: Demir			X: En(m) Y: Boy(m) Z: yükseklik(m)			A: İyi (taşıyıcı ve malzemeye dönük sorunları olmayan elemanlar) B: Orta (sıva,boya,badana gibi bakım gereksinimi olan elemanlar) C: Kötü (taşıyıcı ve malzeme sorunları olan elemanlar)										
YAPISAL ELEMANLAR			MALZEME									ÖLÇÜLER			YAPISAL DURUM				FOTO NO:			
			TAŞIYICI			YÜZEY						X	Y	Z	NOTLAR	A	B	C				
BÖLÜM	MİMARİ	FORMU	D.	A.	K.T.	A.S.	BO.	K.S.	K.A.	D.												
D1	-				●	●	●					0,45	14,4		Taş duvarlar alçı sıva ve boya kaplanmıştır. Yerden 1.30m ahşap lambri kaplanmıştır. Yapısal olarak sağlamdır.		●					
	K7			●						●		0,19	2,51	2,72	Ahşap kapıdır. Orijin değildir.		●					
	P5														Ahşap kapıdır. Orijin değildir.							
	P5.1			●						●		0,19	1,82	2,08			●					
	P5.2																					
D2	-				●	●	●					1,10	14,7	5,07	Taş duvarlar alçı sıva ve boya kaplanmıştır. Yerden 1.30m ahşap lambri kaplanmıştır. Yapısal olarak sağlamdır.		●					
	n1				●	●	●					0,68	0,77	1,24	Sıva dökülmesi ve kırılma vardır.			●				
D3	-				●	●	●					0,65	3,09	5,40	Taş duvarlar alçı sıva ve boya kaplanmıştır. Yüzeyde freskler vardır. Yerden 0.53m ahşap lambri kaplanmıştır. Yapısal olarak sağlamdır.		●					
	P3.1			●						●		0,25	0,65	1,13	Pencere dıştan dışıdır. İçten ise yarım daire kemer formundadır. Orijin olmayan ahşap doğramalı penceredir.		●					
D4	-				●	●	●					0,40	5,13	6,41	Yüzeyde freskler vardır. Yerden 0.53m ahşap lambri kaplanmıştır. Yapısal olarak sağlamdır. Yüzeyde niş vardır.		●					
	P4			●						●		0,25	0,85	1,40	Pencere dıştan dışıdır. İçten ise yarım daire kemer formundadır. Orijin olmayan ahşap doğramalı penceredir.		●					
	n2				●	●	●					0,24	0,76	1,83	Sıva dökülmesi ve kırılma vardır.			●				
D5	-				●	●	●					0,68	3,06	5,33	Taş duvarlar alçı sıva ve boya kaplanmıştır. Yüzeyde freskler vardır. Yerden 0.53m ahşap lambri kaplanmıştır. Yapısal olarak sağlamdır.		●					
	P3			●						●		0,25	0,67	1,13	Pencere dıştan dışıdır. İçten ise yarım daire kemer formundadır. Orijin olmayan ahşap doğramalı penceredir.		●					
D6	-				●	●	●					1,03	2,40	5,33	Taş duvarlar alçı sıva ve boya kaplanmıştır. Yerden 0.53m ahşap lambri kaplanmıştır. Yapısal olarak sağlamdır.		●					
	K9			●						●		0,05	0,71	1,59	Ahşap kapıdır. Orijin değildir.		●					

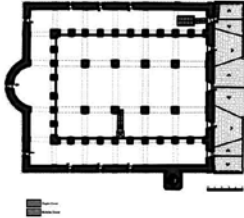
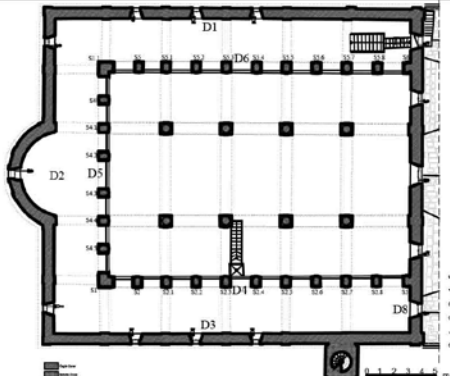
Çizelge 5.13. Merdiven holü iç tanımlama tablosu

ZEMİN KAT PLANI 			Z05 - MERDİVEN HOLÜ 										Z05 Merdiven Holü; Zemini günümüzde taş zemin üzeri halı ile kapatılmıştır. Bu bölümde Z01 narteks ve Z02 naos bölümüne açılan kapılar vardır. Duvarlarda taş yüzeylerin üzeri alçı sıva ve boyayla kaplanmıştır. Bu mahalden şuanda imam odası olarak kullanılan bir mekan ahşap malzemeden bölünerek ayrılmıştır. Galeri katına çıkış sağlayan ahşap merdiven burada bulunmaktadır. Özgün olarak günümüze ulaşan bu merdiven ve korkulukları yıpranmasına rağmen yapısal olarak ayaktaadır.									
z.x: Zemin Numaraları d.x: Duvar Numaraları k.y.x: Kapı Numaraları p.y.x: Pencere Numaraları s.y.x: Sütun Numaraları ke.y.x: Kemer Numaraları n.y.x: Niş Numaraları			K.Y.: Kaya K.T.: Kesme Taş A.: Ahşap T.: Taş			A.S.: Alçı Sıva BO.: Boya K.S.: Kireçli Sıva K.A.: Kaplamasız D.: Demir A.: Ahşap PVC: Polivinil Klorür				X: En(m) Y: Boy(m) Z: yükseklik(m)			A: İyi (taşıyıcı ve malzemeye dönük sorunları olmayan elemanlar) B: Orta (sıva,boya,badana gibi bakım gereksinimi olan elemanlar) C: Kötü (taşıyıcı ve malzeme sorunları olan elemanlar)									
YAPISAL ELEMANLAR			MALZEME								ÖLÇÜLER			YAPISAL DURUM				FOTO NO:				
			TAŞIYICI			YÜZEY					X	Y	Z	NOTLAR	A	B	C					
BÖLÜM	MİMARİ	FORMU	T.	A.	K.T.	A.S.	BO.	A.	K.A.	PVC												
D1	-				●					●	0,82	3,95	2,34	Taş duvarların yüzeyleri pvc malzemeden kaplanmıştır.Yapısal olarak sağlamdır.		●						
D2	-			●		●	●				0,05	2,88	4,94	Taş duvarlar alçı sıva ve boya kaplanmıştır. Yapısal olarak sağlamdır.		●						
	K5			●						●	0,05	0,66	1,87	Ahşap kapıdır. Özgün değildir.		●						
D3	-			●		●	●				0,86	3,73	4,94	Taş duvarlar alçı sıva ve boya kaplanmıştır. Yapısal olarak sağlamdır.		●						
	K6		●				●			●	0,15	0,94	1,68	Demir kapıdır. Yağlı boyayla boyanmıştır. Özgün değildir.		●						
D4	-			●		●	●				0,83	2,89	4,94	Taş duvarlar alçı sıva ve boya kaplanmıştır. Yapısal olarak sağlamdır.		●						
	K3.1			●				●			0,24	1,01	1,84	Özgün, ahşap üzeri sac kaplama kapıdır.		●						

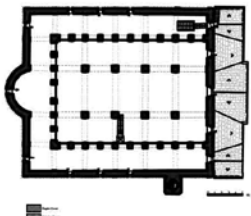
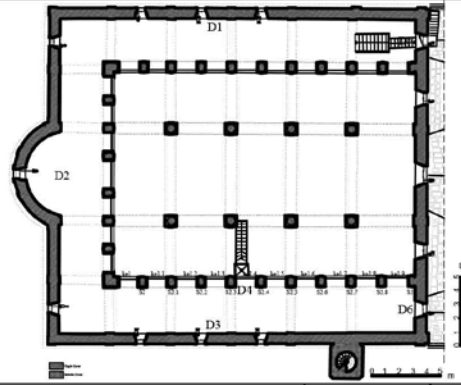
Çizelge 5.14. Protesis odası iç tanımlama tablosu

ZEMİN KAT PLANI									Z06 Protesis Odası; Zemini günümüzde ahşap kaplama ve üzeri halı ile kapatılmıştır. Bu bölüm Z05 merdiven holü bölümünden ahşap bölme ile ayrılmıştır. Taş duvarlar pvc kaplama ile kapatılmıştır. Duvarda dışarıdan açık olan pencere içeriden kapatılmıştır. Mekanın içerisinde dairesel taş malzemeden yapılmış sunak masası vardır.									
z.x: Zemin Numaraları d.x: Duvar Numaraları k.y.x: Kapı Numaraları p.y.x: Pencere Numaraları s.y.x: Sütun Numaraları ke.y.x: Kemer Numaraları n.y.x: Niş Numaraları			K.Y.: Kaya K.T.: Kesme Taş A.: Ahşap T.: Taş			A.S.: Alçı Sıva BO.: Boya K.S.: Kireçli Sıva K.A.: Kaplamasız D.: Demir A.: Ahşap PVC: Polivinil Klorür			X: En(m) Y: Boy(m) Z: yükseklik(m)			A: İyi (taşıyıcı ve malzemeye dönük sorunları olmayan elemanlar) B: Orta (sıva,boya,badana gibi bakım gereksinimi olan elemanlar) C: Kötü (taşıyıcı ve malzeme sorunları olan elemanlar)						
YAPISAL ELEMANLAR			MALZEME			ÖLÇÜLER			YAPISAL DURUM			FOTO NO:						
			TAŞIYICI			YÜZEY												
BÖLÜM	MİMARİ	FORMU	T.	A.	K.T.	A.S.	BO.	A.	K.A.	PVC	X	Y	Z	NOTLAR	A	B	C	
D1	-				●					●	0,82	3,95	2,34	Taş duvarların yüzeyleri pvc malzemeden kaplanmıştır.Yapısal olarak sağlamdır.		●		
D2	-				●					●	0,98	2,78	2,34	Taş duvarların yüzeyleri pvc malzemeden kaplanmıştır.Yapısal olarak sağlamdır.		●		
n2			●							●	0,66	0,66	1,11	Taş malzemeden yapılmış alüminyum çerçevesi vardır.Yapısal olarak sağlamdır. Orjinaldir.		●		
P2.1	içeriden pvc'yle Kapatılmıştır			●					●		0,32	1,06	1,56	Pencere dıştan dışıdan içten içe yarım daire kenar formludur. Orjinaldir. Orijinaldir.		●		
D3	-				●					●	0,92	3,98	2,34	Taş duvarların yüzeyleri pvc malzemeden kaplanmıştır.Yapısal olarak sağlamdır.		●		
D4	-				●					●	0,05	2,63	2,34	Taş duvarların yüzeyleri pvc malzemeden kaplanmıştır.Yapısal olarak sağlamdır.		●		
K5				●						●	0,05	0,66	1,87	Ahşap kapıdır. Orjinaldir.		●		

Çizelge 5.15. Galeri katı iç tanımlama tablosu

1. KAT PLANI			101 - GALERİ KATI (KADINLAR MAHFİLİ)										101 Galeri Katı; Narteks üzerinde yer alan galeri katı, naosu 'U' şeklinde sarmaktadır. Bu katın üzeri yarım daire kemer formu beşik tonoz ile örtülmüştür. Galeri katına çıkış naosun kuzeydoğu bölümünde Z05 bulunan ahşap merdiven ile sağlanmaktadır. Galeri katını naosa bakan kısmında kemerler arasında özgün ahşap korkuluklar bulunmaktadır.									
													T.: Taş K.T.: Kesme Taş A.: Ahşap A.S.: Alçı Sıva BO.: Boya K.S.: Kireçli Sıva K.A.: Kaplamasız X: En(m) Y: Boy(m) Z: yükseklik(m) A: İyi (taşıyıcı ve malzemeye dönük sorunları olmayan elemanlar) B: Orta (sıva,boya,badana gibi bakım gereksinimi olan elemanlar) C: Kötü (taşıyıcı ve malzeme sorunları olan elemanlar)									
YAPISAL ELEMANLAR			MALZEME								ÖLÇÜLER			YAPISAL DURUM				FOTO NO:				
BÖLÜM	MİMARİ	FORMU	TAŞIYICI			YÜZEY					X	Y	Z	NOTLAR	A	B	C					
			T.	A.	K.T.	A.S.	BO.	K.S.	K.A.													
D1	-				●	●	●				0,76	25,4	4,22	Taş duvarlar alçı sıva ve boya kaplanmıştır. yüzey kırılmaları vardır. Yapısal olarak sağlamdır. Özgündür.		●						
	P6			●							0,31	0,71	0,95	Pencereler dıştan birbirine geçmeli demir parmaklıkla kapalı özgün olmayan ahşap doğramalı pencerelerdir.		●						
	P6.1			●							0,29	0,69	0,97			●						
	P6.2			●								0,27	0,70	0,96			●					
D2	-				●	●	●				0,76	22,5	4,83	Taş duvarlar alçı sıva ve boya kaplanmıştır. yüzey kırılmaları vardır. Yapısal olarak sağlamdır. Özgündür.		●						
	P10			●							0,34	0,71	0,92	Özgün olmayan ahşap doğramalı pencerelerdir.		●						
	P10.1			●							0,45	0,78	1,30			●						
	P11			●							0,31	0,72	0,95			●						
D3	-				●	●	●				0,72	25,5	5,38	Taş duvarlar alçı sıva ve boya kaplanmıştır. yüzey kırılmaları vardır. Yapısal olarak sağlamdır. Özgündür.		●						
	P6.3			●							0,33	0,72	0,98	Pencereler dıştan birbirine geçmeli demir parmaklıkla kapalı özgün olmayan ahşap doğramalı pencerelerdir.		●						
	P6.4			●							0,31	0,73	0,96			●						
	P6.5			●							0,31	0,72	0,97			●						
D4	S1		●			●	●				0,87	0,88	1,79	Sütun başlıklarında ahşap giydirmesi yoktur. Yüzey kırılmaları vardır. Sıva dökülmesi vardır. Yer yer nemlenme olmuştur. Taş malzemeden yapılmıştır. Yapısal olarak sağlamdır. Özgündür.		●						
	S2		●			●	●				0,60	0,40	1,78			●						
	S2.1		●			●	●				0,61	0,46	1,80			●						
	S2.2		●			●	●				0,57	0,41	1,81			●						
	S2.3		●			●	●				0,62	0,45	1,81			●						
	S2.4		●			●	●				0,60	0,42	1,79			●						
	S2.5		●			●	●				0,60	0,46	1,80			●						
	S2.6		●			●	●				0,58	0,42	1,80			●						
	S2.7		●			●	●				0,59	0,43	1,80			●						
	S2.8		●			●	●				0,61	0,41	1,81			●						

Çizelge 5.16. Galeri katı iç tanımlama tablosu devamı

1. KAT PLANI			101 - GALERİ KATI DEVAMI								Kilisenin bu bölümünün üzeri de kesme taş malzemeden kaplıdır. Taş üzeri de alçı sıva ve boyayla kaplanmıştır. Ancak yüzey sıvaları yer yer dökülmüş ve kesme taşlar gözükmektedir. Galeri katının zemini ahşap kirişler üzerine ahşap kaplama olarak yapılmıştır. güneydeki bölümde ahşap kiriş ve tahrip olmuş ahşap kaplama üzerinde toprak malzeme bulunmaktadır.						
																	
z.x: Zemin Numaraları d.x: Duvar Numaraları k.y.x: Kapı Numaraları p.y.x: Pencere Numaraları s.y.x: Sütun Numaraları ke.y.x: Kemer Numaraları b.t.x: Beşiktonoz Numaraları			T.: Taş K.T.: Kesme Taş A.: Ahşap			A.S.: Alçı Sıva BO.: Boya K.S.: Kireçli Sıva K.A.: Kaplamasız			X: En(m) Y: Boy(m) Z: yükseklik(m)			A: İyi (taşıyıcı ve malzemeye dönük sorunları olmayan elemanlar) B: Orta (sıva,boya,badana gibi bakım gereksinimi olan elemanlar) C: Kötü (taşıyıcı ve malzeme sorunları olan elemanlar)					
YAPISAL ELEMANLAR			MALZEME							ÖLÇÜLER			YAPISAL DURUM				FOTO NO:
			TAŞIYICI			YÜZEY				X	Y	Z	NOTLAR	A	B	C	
BÖLÜM	MİMARİ	FORMU	T.	A.	K.T.	A.S.	BO.	K.S.	K.A.								
D4	S3	devamı	●			●	●				0,61	0,38	1,80			●	
	kel		●			●	●				0,37	0,81	1,02	Yüzey kirlenmesi vardır. Sıva dökülmesi vardır. Taş malzemeden yapılmıştır. Yer yer nemlenme olmuştur. Yapısal olarak sağlamdır. Özgündür.		●	
	kel.1		●			●	●				0,37	0,81	1,02			●	
	kel.2		●			●	●				0,37	0,85	1,01			●	
	kel.3		●			●	●				0,37	0,86	1,02			●	
	kel.4		●			●	●				0,37	0,85	1,02			●	
	kel.5		●			●	●				0,37	0,86	1,03			●	
	kel.6		●			●	●				0,37	0,85	1,02			●	
	kel.7		●			●	●				0,36	0,85	1,01			●	
	kel.8		●			●	●				0,37	0,88	1,02			●	
kel.9		●			●	●				0,37	0,90	1,02			●		
D5	-				●	●	●				0,84	3,05	4,22	Taş duvarlar alçı sıva ve boya kaplanmıştır. Yüzey kirlenmesi vardır. Yapısal olarak sağlamdır. Özgündür. Özgün olmayan ahşap doğramalı pencerelerdir. Nemden dolayı kirlenme ve yıpranma görülmektedir. Dışardan metal kapak kapatılmıştır.		●	
	P7.1										0,32	0,87	1,08			●	
D6	-				●	●	●				0,84	3,28	4,13	Taş duvarlar alçı sıva ve boya kaplanmıştır. Yüzey kirlenmesi vardır. Yapısal olarak sağlamdır. Özgündür. Özgün olmayan ahşap doğramalı pencerelerdir. Nemden dolayı kirlenme ve yıpranma görülmektedir.		●	
	P7			●					●		0,28	0,87	1,07			●	
DÖŞEME				●										Ahşap zeminlerde yüzey kaybı mevcuttur. Yer yer yüzey kirlenmesi görülmektedir. Taşıyıcı elemanların görüldüğü yerler vardır.			●
TAVAN			●											Taş zeminlerde yüzey kaybı mevcuttur. Alçı ve boya kaplama vardır. Yer yer yüzey kirlenmesi görülmektedir. Nemlenme bulunmaktadır.			●

5.2.5. Plan elemanları

Niğde ili merkezinde, Fertek Mahallesi yerleşim alanında bulunan yapı günümüze sağlam bir şekilde ulaşmıştır. Plan elemanları avlu, narteks, naos, apsis ve galeri olmak üzeri beş bölümden oluşmaktadır.

Avlu

Fertek Mahallesi yerleşim merkezinde yer alan bu yapı geniş bir arazi içinde yer almaktadır. Bahçe duvarının etrafı yol ve müstakil konutlar ile sınırı belirlenmiştir. Kilise avlusunun etrafı kot farkından dolayı istinat duvarı ile çevrilmiştir (Resim 5.83.). Yapı günümüzde camii olarak kullanıldığı için, yapının batı cephesinde yer alan giriş kapısının sağ tarafında gasilhane, tuvalet, depo ve şadırvan bulunmaktadır. (Resim 5.84.). Yapıya 1984 yılında eklenen minare, yapının güneybatı köşesinde yer almaktadır. Minarenin girişi narteks bölümünün diakonikon bölümüyle kesiştiği yerden sağlanmaktadır.

Resim 5.83 (a). Kilise avlusu genel görünüm

Resim 5.83 (b). Kilise avlusu genel görünüm

Resim 5.83 (c). Kilise avlusu genel görünüm

Resim 5.84. Kilise avlusundaki gasilhane, tuvalet, depo ve şadırvan

5.2.6. Taşıyıcı elemanlar

Yapı yığma sistemle arasına moloz taş dolgunun yapıldığı sarımsakta Niğde taşı ile koyu gri renkli bazalt cinsi taşın düzgün kesilmesiyle inşa edilmiştir Çalışma konusu olan yapının taşıyıcı elemanları düşey taşıyıcı elemanlar ve yatay taşıyıcı elemanlar olmak üzere iki başlıkta incelenmiştir.

Düşey taşıyıcı elemanlar

Duvar

Duvarlar yığma teknikle yapılmıştır. Cephede ince bir kireç harç kullanılarak birleştirilmiş 0,35m – 0,85m eninde, 0,25m – 0,35m yüksekliğindeki düzgün kesme taş bloklar kullanılarak inşa edilmiştir. Duvarların iç ve dış yüzeyleri, kesme taşların derzleri kaydırılarak örülmesiyle oluşturulmuştur. Duvarların dış yüzeyleri sıvasız, iç yüzeyleri ise alçı sıvayla kaplanmıştır. (Resim 5.85.). Duvar kalınlıkları apsiste 0,65m – 0,80m, naosun kuzey ve güney duvarında 1,10m, naosun batı duvarında ise 1,10m'dir. Galeri katı kuzey, güney ve batı cephesi duvarları 0,70m – 0,85m arası değişmektedir. Beden duvarları dışta 0,25m – 0,30m genişliğinde kademeli ve çıkıntılı taş silme ile sonlanmaktadır. Özgün saçak silmesi yapının her cephesinde bulunmaktadır. Subasman olarak 0,30m – 0,40 m gri renk kesme taş kullanılmıştır (Resim 5.86.).

Resim 5.85. Kilise içerisindeki alçısız kaplı taşlar

Resim 5.86. Kilise subasman kotundaki renkli kesme taş uygulaması

Sütun

Yapıdaki sütunlar taş malzemeli ve daire planlıdır. Sütunlar hem kilise iç bölümünde hem de narteks dış bölümünde bulunmaktadır. İçeride bulunan sütunlar bu bölümü 3 nef bôler. Bu sütunların alt kısımlarında bulunan kare taş kaideler, 0,77m – 0,80m kenar ölçüleri olup 1,30m yüksekliğindedir (Bkz. EK 1). Apsise yakın olan 2 taş sütun arası, pencere ve kapı açıklığı bulunan bir duvar örölerek kapatılmıştır. İç mekândaki bütün sütunların yüzeyi alçı sıva ile kaplanmışır (Resim 5.87.).

Sütunlar birbirine dikey şekilde atılmış sivri kemerler ile bağlanmışır. Kemerler sütunlar üzerine oturtularak bütün yük yan duvarlar ve sütunların üzerine bindirilmişır. Sütunlara giydirme ahşap sütun başlıkları yerleştirilmişır. Naos üzeri dıştan kesme taş malzeme ile kırma çatı olarak, içten ise beşik tonoz olarak kapatılmışır (Resim 5.87.).

Yapının dış kısmında yer alan nartekste bulunan ve galeri katını taşıyan sütunlar daire planlıdır. Bu sütunların tamamı taş malzemeli ve sıvasızdır. Sütunların alt kısmında bulunan kare planlı taş kaideler 0,56m – 0,58m kenar ölçüleri olup ortalama 0,75m yüksekliğindedir (Bkz. EK 1). Narteksde bulunan sütunların ortalama çapları 0,40m – 0,45m aralığındadır (Resim 5.88.).

Resim 5.87. Kilisenin naos bölümündeki sütunlar

Resim 5.88. Kilisenin narteks bölümündeki sütunlar

Yatay taşıyıcı elemanlar

Temel

Kazı yapılamadığı için temel hakkında bilgi edinilememiştir.

Döşeme

Narteks ve avlunun bir kısmının döşemesi Niğde kesme taşından yapılmıştır (Resim 5.89.). Naos ve apsis döşemesi kesme taş üzeri ahşap ve halı kaplamadır (Resim 5.90.). Galeri katı döşemesi, ahşap kirişler vardır. Fakat güney kısımları çok tahrip olmuştur. Bu yüzden yer yer toprak kaplama olarak görülmektedir (Resim 5.91.).

Resim 5.89. Kilisenin narteks bölümü zemin döşemesi

Resim 5.90. Kilisenin naos bölümü zemin döşemesi

Resim 5.91. Kilisenin galeri bölümü zemin döşemesi

Kemer

Yapıda 6 farklı kemer bulunmaktadır. Kemerlerin tümü kesme taş malzemeden yapılmıştır. Narteks bölümü hariç bütün kemerlerde alçı sıvalıdır. Galeri katındaki kemerlerin alçı sıvaları yer yer dökülmüş kesme taşlar gözükmemektedir.

Birincisi; naosun beşik tonozların yükünü, duvarlara ve sütunlara aktaran genişliği daire planlı sütunlar arasındaki 3,53m, üzengi kilit noktası arası mesafe 2,04m olan tek merkezli yarım daire kemerdir. Doğu-batı doğrultusunda olan bu kemerden yapıda 10 adet bulunmaktadır (Resim 5.92.).

İkincisi; naosu örten beşik tonozları destekleyen genişliği orta neftekilerde 5,61m, yan neftekilerde 3,47m, üzengi kilit noktası arası mesafe orta neftekilerde 3,49m, yan neftekilerde 2,03m olan iki merkezli sivri kemerlerdir. Kuzey-güney doğrultusunda olan bu kemerlerden yapıda 12 adet bulunmaktadır (Resim 5.92.).

Üçüncüsü; apsisle naos arasında sonradan pencere ve kapı açıklığı bırakılıp örülerek kapatılan yerdeki kemerlerdir. Bunlar kuzey-güney doğrultusunda olup yarım daire kemerlerinin yükünü sütunlara ve duvarlara aktaran kemerlerdir. Orta nefte bulunanın genişliği 6,00m, yan neftekilerin 3,67m, üzengi kilit noktası arası mesafe orta neftekinde

2,54m, yan neftekilerde 1,35m olan iki merkezli sivri kemerlerdir. Bu kemerlerden yapıda 3 adet bulunmaktadır (Resim 5.93.).

Dördüncüsü; galeri kemerleridir. Bu kemerler yuvarlak sütunlarla, duvardaki payeler arasında bağlantı sağlayarak galeriyi örten beşik tonozu desteklemektedir. Bu kemerlerin yaklaşık genişliği 3,13m, üzengi kilit noktası arası mesafe 1,73m olan tek merkezli yarım daire kemerlerdir. Bu kemerlerden yapıda 14 adet bulunmaktadır (Resim 5.94.).

Beşincisi; galeri katından naosu gören galeri katını örten tonozun yükünün sütunlara aktarılmasını sağlayan yaklaşık genişliği 1,55m, üzengi kilit noktası arası mesafe 0,75m olan tek merkezli yarım daire kemerlerdir. Bu kemerlerden yapıda 27 adet bulunmaktadır (Resim 5.94.).

Altıncısı; narteks kemerleridir. Kuzey, güney ve batı cephesinde galeri katını taşıyan yaklaşık genişliği 3,65m, üzengi kilit noktası arası mesafe 1,75m olan iki merkezli sivri kemerlerdir. Doğu-batı ve kuzey-güney doğrultusunda olan bu kemerlerden yapıda 17 adet bulunmaktadır (Resim 5.95.).

Resim 5.92. Kilisenin naos bölümü kemerler

Resim 5.93. Kilisenin naos bölümü sonradan arası kapanan kemerler

Resim 5.94. Kilisenin galeri bölümü kemerler

Resim 5.95. Kilisenin narteks bölümü sivri kemerler

Gergi

Kemerlerin açılmasını önleyen gergiler demir malzemeden yapılmıştır. Kenar ölçüleri 0.07m olan kare kesitli gergiler birbirine bağlantılı şekilde kurgulanmıştır. Gergiler kemerlerin üzengi taşının olduğu yere yerleştirilip, kemerlerin inşası aşamasında bulundukları yere monte edildiği için kemerler arasında bağlantı sağlamaktadır. Yapıda narteks, naos, galeri ve apsis bölümünde gergi çubukları bulunmaktadır (Resim 5.96.).

Resim 5.96. Kilisenin naos bölümü gergi demirleri

Demir Kılıçlama

Kilisenin 5 adet kuzey, 4'er adet güney ve batı cephelerinde bulunan demir kılıçlar, kemerler ile beden duvarları arası bağlantıyı destekler. Kılıçlar 0,02m kesitinde 0,83m uzunluğunda kullanılmıştır (Resim 5.97.).

Resim 5.97. Kilisenin kuzey cephesindeki demir kılıçlama

Lento

Yapıda üç farklı pencere ve kapı lentosu şeklinde olmak üzere beş farklı lento bulunmaktadır.

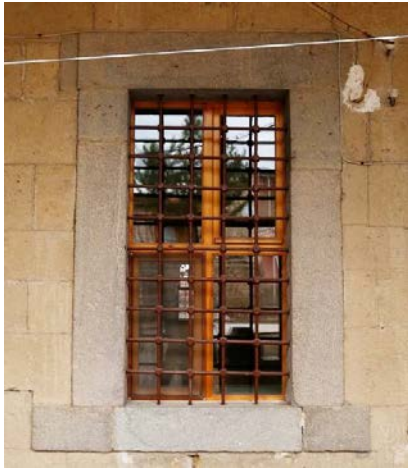
Birinci tip kuzey, güney ve doğu cephelerinde yer alan dikdörtgen biçimindeki pencerelerin (P1, P1.1, P1.2, P1.3, P1.4, P1.5, P1.6, P1.7, P2, P2.1, P3, P3.1, P4, P7, P7.1, P8, P8.1, P9) üstünde yaklaşık 1,20m – 1,80m genişliğinde, 0,30m – 0,45m yüksekliğinde yekpare kesme taş malzemeli lentodur (Resim 5.98.).

İkinci tip batı cephesinde yer alan 4 adet kapı (K1, K1.1, K2, K3, K3.1) üstünde yaklaşık 1,54m – 2,30m genişliğinde, 0,29m – 0,37m yüksekliğinde yekpare kesme taş malzemeli lentodur (Resim 5.98.).

Üçüncü tip kilisenin batı cephesinde naosa bakan 3 adet pencere (P12, P12.1, P13) daire biçiminde yaklaşık 0,23m eninde 1,48m yüksekliğinde kesme taş malzemeli lentodur (Resim 5.99.).

Dördüncü tip kilisenin batı cephesinde dışa taşırılmış dairevi bölümün tam ortasına gelecek şekilde yerleştirilen pencerenin (P11) kemerli biçimde 1,18m genişliği, 0,85m yüksekliğinde kesme taş malzemeli lentodur (Resim 5.100.).

Beşinci tip batı cephesinde 2 adet pencere (P10, P10.1), kuzey ve güneyde 3'er adet bulunan pencereler (P6, P6.1, P6.2, P6.3, P6.4, P6.5) dairevi elips şeklinde yaklaşık 0,96m – 1,09m genişliğinde, 1,23m – 1,40m yüksekliğinde kesme taş malzemeli lentodur (Resim 5.100.).

Resim 5.98 (a) ve (b). P1.1 Pencere lentosu ve K1.1. kapı lentosu

Resim 5.99. P13 Pencere lentosu

Resim 5.100. P6.1. ve P11. pencere lentosu

Örtü Elemanları

Yapı tonoz, düz tavan ve yarım kubbe sistemleri kullanılarak kapatılmıştır.

Narteks üzerini örten üst örtü kuzey ve güneyde 5'er adet, batıda ise 6 adet olmak üzere yaklaşık 0,41m çapında 16 sütuna ve kilisenin beden duvarındaki payelere oturmaktadır. Sütunlar birbirine sivri kemerlerle bağlanmaktadır. Bu kaplama malzemesi ahşaptır ve üzerinde bezemeler ve işlemler bulunmaktadır (Resim 5.101.).

Resim 5.101. Narteks üzeri ahşap kaplama

Yapının naos ve galeri bölümünde beşik tonoz örtü sistemi olarak kullanılmıştır. Naosta orta nef hizasındakinin genişliği 5,11m, üzengi kilit noktası arası mesafe 2,54m, yan nef hizasındakilerin genişliği ise 3,07m, üzengi kilit noktası arası mesafe 1,52m olan tek merkezli kesme taş malzemeli tonozla örtülüdür. Tonoz doğu-batı doğrultusunda uzunlamasına yarım daire beşik tonoz şeklinde olup üzeri alçı sıvalıdır. Üzerinde boya ile yapılmış işlemler vardır (Resim 5.102.).

Narteks üzerinde yer alan galeri katını üzerindeki tonoz genişliği 3,06m, üzengi kilit noktası arası mesafe 1,52m olan tek merkezli kesme taş malzemeli tonozla örtülüdür. Tonoz doğu – batı ve kuzey-güney doğrultusunda uzunlamasına yarım daire beşik tonoz şeklinde olup üzerinde yer yer dökülmüş alçı sıva kaplaması bulunmaktadır.

Resim 5.102. Naos üzeri tonoz

Galeri katının batısında kalan bölüm yarım daire şeklinde dışa doğru taşırılarak yarım kubbe ile örtülmüştür. Yarıçapı 2,35m olan, kesme taş malzemedan yapılmış ve üzeri dökülmüş ve yıpranmış alçı sıva kaplıdır (Resim 5.103.). Apsis bölümünde orta merkezli olan daha yüksek ve geniş olan 3 apsis bölümü bulunmaktadır. Bu bölümlerden büyük olanın üzeri 1,75m yarıçapında küçük olanların üzeri 1,22m yarıçapında yarım daire kubbe ile örtülmüştür. Kesme taş malzemedan yapılmış ve üzerinde alçı sıva üzeri fresk bezemeleri bulunmaktadır (Resim 5.103.).

Resim 5.103 (a) ve (b). Apsis üzeri yarım kubbe ve galeri katı üzeri yarım kubbe

5.2.7. Mimari elemanlar

Tez konusu Fertek Kilisesi'nin mimari elemanları; kapı, pencere, niş, silme, parmaklık ve merdivendir.

Kapı

Fertek Kilisesi'nde 9 tip kapı grubu (K1, K1.1, K.2, K.3, K.3.1, K.4, K.5, K.6, K.7, K.8 , K.9) bulunmaktadır. Bu kapılar çizim üzerinde k.x şeklinde numaralandırılarak gösterilmiştir (Bkz. Çizelge5.9-5.17).

K1 tipi kapı ölçüsü 1,30 x 2,12 m'dir. Batı cephesinden Z02 naos bölümüne girişin sağlandığı kapıdır. Beden duvarının aksında bulunan kapı, taş söve ve üçgen alınlık bulundurmaktadır. Çift kanatlı demir kaplamalı özgün ahşap kapıdır (Resim 5.104.).

K1.1. tipi kapı ölçüsü 1,30 x 2,12 m'dir. Batı cephesinde bulunan, iç taraftan duvarla kapatılmış bir kapıdır. Beden duvarının aksında bulunan kapı, taş söve ve üçgen alınlık bulundurmaktadır. Çift kanatlı demir kaplamalı özgün ahşap kapıdır (Resim 5.104.).

K2. tipi kapı ölçüsü 1,64 x 2,43 m'dir. Batı cephesinde bulunan, iç taraftan ahşapla kapatılmış bir kapıdır. Beden duvarının aksında bulunan kapı, yanındakilerden daha yüksek taş söve ve üçgen alınlık bulundurmaktadır. Çift kanatlı demir kaplamalı özgün ahşap kapıdır (Resim 5.104.).

K3. tipi kapı ölçüsü 1,06 x 1,85 m'dir. Batı cephesinde bulunan Z03 nolu kışlık namaz kılınan bölüme girişin sağlandığı kapıdır. Kapı kenarı taş sütunu ve yekpare taş lentosu bulunmaktadır. Çift kanatlı demir kaplamalı özgün ahşap kapıdır (Resim 5.104.).

K3.1. tipi kapı ölçüsü 1,01 x 1,84 m'dir. Batı cephesinde bulunan Z05 nolu merdiven bölümüne girişin sağlandığı kapıdır. Kapı kenarı taş sütunu ve yekpare taş lentosu bulunmaktadır. Çift kanatlı demir kaplamalı özgün ahşap kapıdır (Resim 5.104.).

K.4. tipi kapı ölçüsü 1,12 x 1,67 m'dir. Z02 naos bölümünde bulunan kapı Z03 nolu bölüme geçişin sağlandığı kapıdır. Fakat Z03 bölümünden kapı arkası ahşapla kapatılmıştır. Tek kanatlı özgün olmayan metal kapıdır (Resim 5.104.).

K.5. tipi kapı ölçüsü 0,66 x 1,87 m'dir. Z05 merdiven holü bölümünden Z06 imam odası bölümüne geçişin sağlandığı kapıdır. Sonradan yapılan ahşap bölmenin kapısıdır. Tek kanatlı özgün olmayan metal kapıdır (Resim 5.104.).

K.6. tipi kapı ölçüsü 0,94 x 1,68 m'dir. Z02 naos bölümünde bulunan kapı Z05 nolu bölüme geçişin sağlandığı kapıdır. Tek kanatlı özgün olmayan metal kapıdır (Resim 5.104.).

K.7. tipi kapı ölçüsü 0,85 x 2,03 m'dir. Z02 naos bölümüyle apsis bölümü arası ahşap ile kapatılmış ve geçiş bu kapıyla sağlanmaktadır. Tek kanatlı özgün olmayan ahşap kapıdır (Resim 5.104.).

K.8. tipi kapı ölçüsü 0,62 x 1,80 m'dir. Yapıya sonradan eklenen minaye giriş kapısıdır. Tek kanatlı özgün olmayan metal kapıdır (Resim 5.104.).

K.9. tipi kapı ölçüsü 0,71 x 1,59 m'dir. Yapıda Z04 apsis bölümüyle, Z03 bölümü arasında sonradan açılan boşluğa takılan, özgün olmayan sürgülü ahşap kapıdır (Resim 5.104.).

Resim 5.104. Fertek Kilise'si kapıları (a) K1 kapısı (b) K1.1 kapısı (c) K2 kapısı (d) K3 kapısı (e) K3.1 kapısı (f) K4 kapısı (g) K5 kapısı (h) K6 kapısı (i) K7 kapısı(j) K8 kapısı (k) K9 kapısı

Pencere

Yapıda toplam on üç tip pencere bulunmaktadır. Bu pencereler çizim üzerinde p.x şeklinde numaralandırılarak gösterilmiştir (Bkz. Çizelge5.1.-5.7.).

P1.x. pencereleri toplam 8 adettir. Ahşap doğramalı, çift kanatlı, özgün olmayan pencerelerdir. Ortalama ölçüleri 1,16 x 2,07 m'dir. Dıştan lokmalı demir parmaklık vardır. Bu pencereler naos duvarının kuzey ve güney neflerinde bulunmaktadır. Cephe yönünde dikdörtgen biçiminde koyu gri renk kesme taş sövelidir. Dışa doğru daralan pencereler, içte ise yarım daire kemerlidir (Resim 5.105.).

Resim 5.105. P1.x pencereleri iç ve dış görünüşü

P2.x. pencereleri toplam 2 adettir. Ahşap doğramalı, çift kanatlı, özgün olmayan pencerelerdir. Bu pencereler prothesis ve diakonikon duvarının doğu cephesinde bulunmaktadır. Ortalama ölçüleri 1,10 x 1,58 m'dir. P.2'nin dıştan lokmalı demir parmaklıklı içten ise çoğu kısmı kapatılmış sadece ışıklık kısmı bırakılmıştır. P2.1.'in dış taraftan metal kapakla, iç taraftan da PVC malzemeye kapatılmıştır. Cephe yönünde dikdörtgen biçiminde koyu gri renk kesme taş sövelidir. Dışa doğru daralan pencereler, içte ise yarım daire kemerlidir (Resim 5.106.).

Resim 5.106. P2.x pencereleri iç ve dış görünüşü

P3.x. pencereleri toplam 2 adettir. Ahşap doğramalı özgün olmayan pencerelerdir. Ortalama ölçüleri 0,65 x 1,13 m'dir. Bu pencereler apsis duvarının doğu cephesinde bulunmaktadır. Cephe yönünde dikdörtgen biçiminde koyu gri renk kesme taş sövelidir. Dışa doğru daralan pencereler, içte ise yarım daire kemerlidir. Pencerelerde dıştan lokmalı demir parmaklık bulunmaktadır (Resim 5.107.).

Resim 5.107. P3.x pencereleri iç ve dış görünüşü

P4. penceresi 1 adettir. Ahşap doğramalı özgün olmayan pencerelerdir. Ölçüsü 0,85 x 1,40 m'dir. Bu pencereler apsis duvarının doğu cephesinde bulunmaktadır. Cephe yönünde dikdörtgen biçiminde koyu gri renk kesme taş sövelidir. Dışa doğru daralan pencereler, içte ise yarım daire kemerlidir. Pencerelerde dıştan lokmalı demir parmaklık bulunmaktadır (Resim 5.108.).

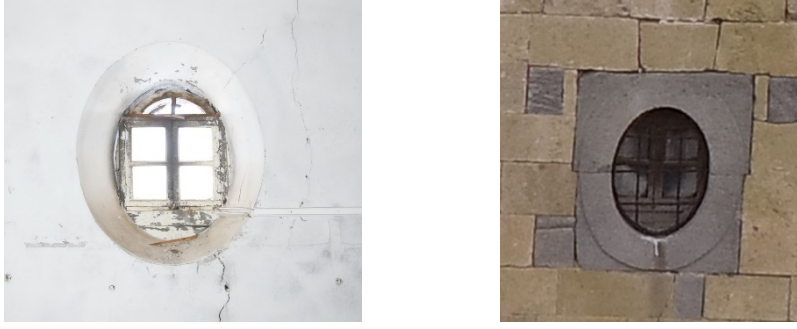
Resim 5.108. P4. Penceresi iç ve dış görünüşü

P5.x. pencereleri toplam 3 adettir. Ahşap doğramalı özgün olmayan pencerelerdir. Ortalama ölçüleri 1,81 x 2,10 m'dir. Apsis ve naos bölümünü ayıran ahşap camekânlardır (Resim 5.109.).

Resim 5.109. P5.x. Penceresi iç ve dış görünüşü

P6.x. pencereleri toplam 6 adettir. Ahşap doğramalı özgün olmayan pencerelerdir. Ortalama ölçüleri 0,71 x 0,95 m'dir. Galeri bölümünü aydınlatan, kuzey ve güney cephelerine bakan pencerelerdir. Dışa doğru daralan pencereler dairesel formdadır. Dıştan koyu renkli kesme taştan söveleri ve birbirine geçmeli demir parmaklıkları bulunmaktadır (Resim 5.110.).

Resim 5.110. P6.x. Pencere iç ve dış görünüşü

P7.x. pencereleri toplam 2 adettir. Ahşap doğramalı özgün olmayan pencerelerdir. Ortalama ölçüleri 0,87 x 1,08 m'dir. P7.1 penceresi yerine çatıya çıkan merdivene ulaşan metal kapak takılmıştır. Doğu cephesi yönünde dikdörtgen biçiminde koyu gri renk kesme taş sövelidir (Resim 5.111.).

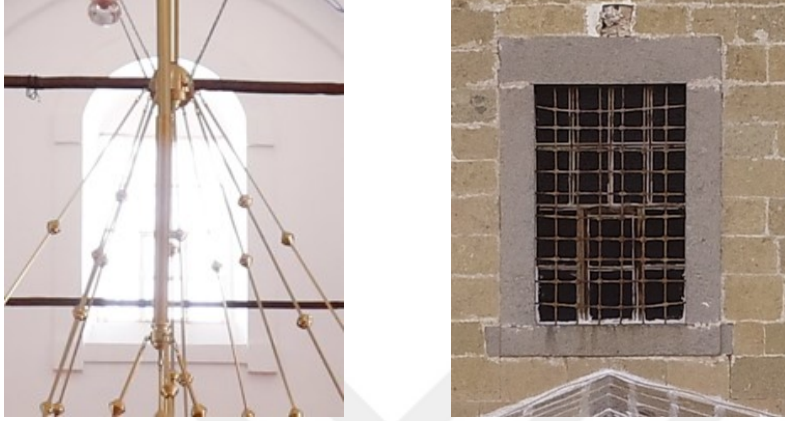
Resim 5.111. P7.x. Pencere iç ve dış görünüşü

P8.x. pencereleri toplam 2 adettir. Ahşap doğramalı özgün pencerelerdir. Ortalama ölçüleri 0,91 x 1,80 m'dir. Doğu cephesi yönünde bulunan pencerede dıştan dikdörtgen biçiminde koyu gri renk kesme taş sövesi ve lokmalı demir parmaklığı bulunmaktadır. Dışa doğru daralan pencereler, içte ise yarım daire kemerlidir (Resim 5.112.).

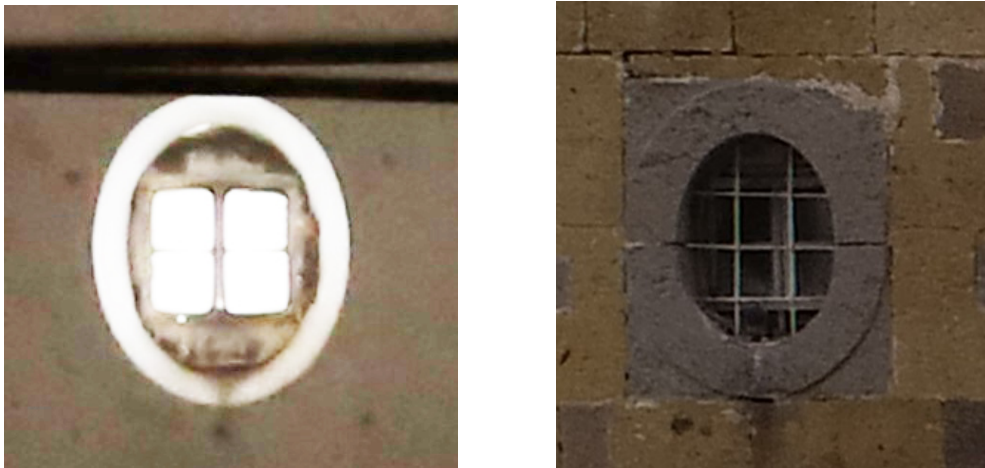
Resim 5.112. P8.x. Pencere iç ve dış görünüşü

P9. Ahşap doğramalı özgün penceredir. Ölçüsü 1,28 x 2,13 m'dir. Doğu cephesi yönünde bulunan pencerede dıştan dikdörtgen biçiminde koyu gri renk kesme taş sövesi ve lokmalı demir parmaklığı bulunmaktadır. Dışa doğru daralan pencereler, içte ise yarım daire kemerlidir (Resim 5.113.).

Resim 5.113. P9 Penceresi iç ve dış görünüşü

P10.x. pencereleri toplam 2 adettir. Ortalama ölçüleri 0,71 x 0,92 m'dir. Ahşap doğramalı özgün olmayan pencerelerdir. Galeri bölümünü aydınlatan, batı cephesine bakan pencerelerdir. Dışa doğru daralan pencereler dairesel formdadır. Dıştan koyu renkli kesme taştan söveleri ve birbirine geçmeli demir parmaklıkları bulunmaktadır (Resim 5.114.).

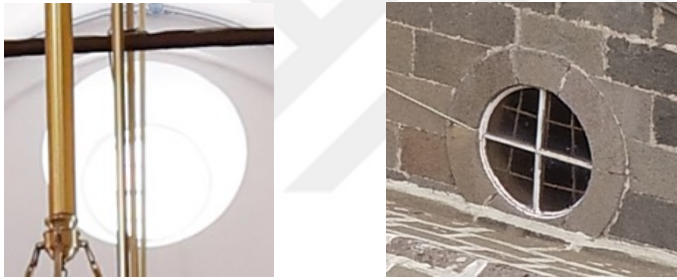
Resim 5.114. P10.x. Pencereleri iç ve dış görünüşü

P11. Metal özgün olmayan penceredir. Ölçüsü 0,78 x 1,30 m'dir. Dıştan koyu renkli kesme taştan söveleri ve birbirine geçmeli demir parmaklıkları bulunmaktadır (Resim 5.115.).

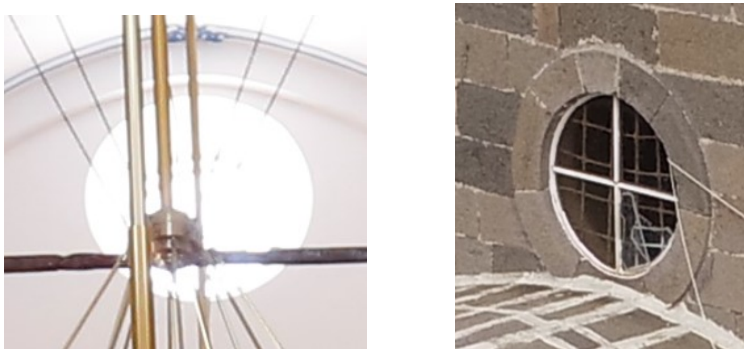
Resim 5.115. P11 Penceresi iç ve dış görünüşü

P12.x. pencereleri toplam 2 adettir. Ortalama ölçüleri 0,88 x 0,88 m'dir. Ahşap doğramalı özgün olmayan pencerelerdir. Galeri katı kırma çatısı ile üst çatı arasında kalan, naosa bakan pencerelerdir. Dairesel formda olan pencerenin koyu renkli kesme taştan dairesel sövesi bulunmaktadır (Resim 5.116.).

Resim 5.116. P12.x. Pencereleri iç ve dış görünüşü

P13. ahşap doğramalı özgün olmayan penceredir. Ölçüsü 1,03 x 1,03 m'dir. Galeri katı kırma çatısı ile üst çatı arasında kalan, naosa bakan pencerelerdir. Dairesel formda olan pencerenin koyu renkli kesme taştan dairesel sövesi bulunmaktadır (Resim 5.117.).

Resim 5.117. P13. Penceresi iç ve dış görünüşü

Niş

n1. Z04 apsis bölümünün tam ortasında pencerenin alt kısmından başlayıp zemine kadar inen niş yer almaktadır (Resim 5.160.). n2. Z04 kuzey nefe açılan apsisin içerisinde yarım daire kemerli dikdörtgen bir niş bulunmaktadır (Resim 5.118.).

Resim 5.118. n1 ve n2 nişi

n3. sunağı Z06 protesis odasında bulunmaktadır. Mekânın iki duvarı köşesinde dairesel taş malzemeden yapılmış sunak masası bulunmaktadır (Resim 5.162.). n4. sunağı Z03 diakonikon odasında bulunmaktadır. Mekânın iki duvarı köşesinde dairesel taş malzemeden yapılmış sunak masası bulunmaktadır (Resim 5.119.).

Resim 5.119. n3 ve n4 sunağı

Silme

Yapıda kademeli bir çatı olduğu için her cephesinde çift silmeli taş saçaklar bulunmaktadır (Resim 5.120.).

Resim 5.120. Çatı saçak silmeleri

Parmaklık

Yapıda iki tip parmaklık bulunmaktadır.

Birincisi yuvarlak kesitli demir çubuklarla oluşturulmuş lokma parmaklıklar taş pencere sövelerine saplanması ile monte edilmiştir. Yapıda bulunan parmaklıklar özgündür (Resim 5.121.).

Resim 5.121. Lokma demirli parmaklık

İkincisi yarık içerisinden geçirilen yuvarlak demir çubuklarla bağlantı yapılan ve onların taş sövelere saplanması ile monte edilmiştir. Yapıda bulunan parmaklıklar özgündür (Resim 5.122.).

Resim 5.122. Birbirine geçmeli demir parmaklık

Merdiven

Yapıda zemin kat ile 1.katı birbirine bağlayan ahşap merdiven bulunmaktadır. Merdiven yapının kuzey doğu köşesinde merdiven holü bölümündedir. Merdivenin ahşap korkulukları da bulunmaktadır (Resim 5.123.).

Resim 5.123. Merdiven ve korkulukları

5.2.8. Malzeme kullanımı

Taş

Yapıda kullanılan taşlar; moloz taş, yonu taş ve düzgün kesme taştır. Yapı yığma sistemle inşa edildiği için ana taşıyıcı malzemesi taştır. Yonu taş; naos, narteks ve galeriye ait sütunlar da kullanılmıştır. Moloz taş; çift cidarlı bedene duvarlarının iç ve dış yüzeyindeki kesme taşlar arasında dolgu olarak kullanılmıştır. Yapının geriye kalan kısımlarının hepsinde iki farklı renkte kesme taş kullanılmıştır. Duvarlarda, pencere kenarı sütun ve lentolarda, naos ve narteks zemin döşemelerinde çatı kaplamasında, kemer ve tonozlarda, yarım kubbede ve saçak silmelerinde düzgün kesme taş kullanılmıştır.

Ahşap

Yapının narteks bölümünün tavan kaplaması, galeri bölümünün döşemesi ve kaplaması, merdiven ve korkulukları, galeri bölümünden naosa bakan korkuluklar, kapı ve pencere doğramalarında ahşap malzeme kullanılmıştır.

Demir

Demir taşıyıcı olarak gergilerde ve kılıçlarda; mimari eleman olarak ise pencere parmaklıklarında, sütun başlıklarındaki bileziklerde, pencere ve kapılarda kullanılmıştır.

Alçı sıva

Yapının iç duvar yüzeyleri, sütunları, kemerler, tonozlar ve nişlerde alçı sıva ile kaplanmıştır. Fakat galeri bölümünün kemer ve duvar yüzeylerinde yer yer nemlenme ve yıpranmadan dolayı alçı sıvalar dökülmüş ve kesme taşlar ortaya çıkmıştır.

Kireç harç

Yapıda kullanılan kesme taşlar birbirine ince derz aralığına sahip kireç harçla tutturularak inşa edilmiştir.

5.2.9. Bezeme

Yapıda fresk, ahşap ve taş malzeme kullanılarak yapılmış bezemeler bulunmaktadır. Kilisenin narteks bölümünün sütun başlıkları kare formludur ve köşeleri genellikle sarkıtlı olarak yapılmıştır. Bu sarkıtlar silindirik ve köşeli olarak değişmektedir (Resim 5.124.).

Resim 5.124. Narteks bölümü sütun başlıkları

Narteks bölümünün en dikkat çekici bezemesi, kuzey ve batı cephesi ahşap tavan süslemeleridir. Kuzeydeki bölümün tavanı ahşap halat motifleri ile karelere bölünmüştür. Bu karelerin köşelerinde çiçek motifi, merkezinde ise çok kollu yıldız motifi yer almaktadır (Resim 5.125.).

Resim 5.125. Narteks bölümü kuzey cephesi ahşap tavan işlemleri

Batı narteksde dışa doğru taşırılan bölümün tavanına büyükçe bir motif yerleştirilmiştir. Merkezden dışa doğru uzun kısa çitalarla büyük bir yıldız motifi oluşturulmuştur (Resim 5.126.).

Resim 5.126. Narteks bölümü batı cephesi ahşap tavan işlemleri

Batı cephesinde orta kapının üzerinde her iki köşesinde kenger yapraklı rozet motifi yer almaktadır. Ortada ise bitkisel motiflerle elips şeklinde süsleme yer almaktadır (Resim 5.127.).

Resim 5.127. Batı cephesi K2 kapısı

Kilise içerisinde apsis bölümünün duvarlarında fresk tekniğinde yapılmış figürlü süslemeler görülmektedir (Resim 5.128.).

Resim 5.128. Apsis bölümündeki freskler

Resim 5.129. Apsis bölümündeki freskler

Yapıyı örten tonozun üzerinde ve kemerlerin alt taraflarında lacivert, mavi, turkuaz ve beyaz renklerle kullanılarak yapılan bitkisel formlu bezemeler görülmektedir (Resim 5.129.).

Resim 5.130. Tonoz ve kemer üzerindeki süslemeler

Kilisenin iç kısmında iki sıra halinde bulunan toplam 8 adet sütunun ahşap başlıkları bulunmaktadır. Bu ahşap sütun başlıkları alt tarafı kıvrımlı kenger yapraklarıyla, üst tarafı rozet şeklindeki kenger motifi ile süslenmiştir (Resim 5.130.).

Resim 5.131. Naos içerisindeki ahşap sütun başlıkları

5.2.10. Fiziksel durum

Yapıdaki değişim ve bozulmalar tespit edilerek rölöve çizimleri üzerinde renkli gösterimlerle belgelenmiş ve değerlendirilmiştir (Bkz. EK 2). Fertek Kilise’sindeki değişim ve bozulmalar insandan kaynaklı ve doğal etkenlerden kaynaklı olarak iki grupta incelenmiştir.

İnsandan kaynaklı değişim ve bozulmalar

Ekleme

Yapıya sonradan eklenmiş olan yapı elemanları ve malzemeleri kapsamaktadır. Yapının zemin katına ahşap mihrap, ahşap mimber, ahşap kürsü eklenmiştir. Z04 mahali ile Z03 mahali arası duvar ve ahşap doğramayla bölünmüştür. Yapının batı cephesi tarafında şadırvan, gashane, tuvalet, lavabo olarak kullanılan, betonarme olarak yapılmış yapı bulunmaktadır. Güney cephesinde ise kesme taştan yapılmış minare bulunmaktadır. Çatıya ulaşım için kullanılan, yapının doğu cephesinde muhdes demir merdiven bulunmaktadır. Yapının batı cephesinde bulunan K1 ve K3 kapısının önüne muhdes pvc bölme bulunmaktadır. Batı cephesinde bulunan K2 kapısı yapı içinden ahşap dolap ile kapatılmıştır. K1 kapısının arkası ise duvar ile örülerek kapatılmıştır. Yapının elektrik ihtiyacını karşılamak amacıyla eklenen tesisat elemanları bulunmaktadır. Narteks ve naos zemin kaplamaları taş üzerine sonradan eklenen ahşap ile ve onunda üzeri halı ile kaplanmıştır. Protesis odasına ahşap ile bölünerek oluşturulan ve imam odası şeklinde kullanılan bir bölüm eklenmiştir. Duvarları ve tavanı pvc kaplama ile kaplanmıştır. Zemininde taş üzeri ahşap ve halı kaplanmıştır. Diakonikon odası zemini taş üzeri ahşap ve halı kaplanmıştır. Duvarları ahşap lambri tavanı pvc malzeme ile kaplanmıştır.

Kaldırma

Yapıda bulunan yapı elemanlarının kaldırılması veya yok olmasıdır. Yapıda Z03 ve Z04 bölümleri arası geçiş olabilmesi için ara duvar kaldırılmıştır. Yapıda doğu cephesinde bulunan P7.1 penceresi sökülüp dıştan metal kapakla kapatılmıştır.

Değiştirme

Yapıda bulunan bazı mimari elemanlar ve plan elemanları değiştirilmiştir. Yapıda bulunan zemin kat ve 1.katta bulunan kapı ve pencereler, ahşap doğramalı kapı ve pencerelerle değiştirilmiştir. Narteks bölümünün üst kısmında bulunan ahşap kaplamaların zamanla yok olduğu yerlerde kontrplak kaplama görülmektedir. Galeri bölümünün döşeme kısmında ahşap kaplamaların yer yer yok olduğu yerlerde toprak kaplama görülmektedir. Narteks zemininde yer yer taş kaplamanın yok olduğu yerlerde çimento kaplanmıştır.

Doğal etkenlerden kaynaklı bozulmalar

Taş malzemelerde bozulmalar

Yapıda neredeyse her yerde taş malzeme kullanılmıştır. Döşeme, kemerlerde çatı döşemesi, çatı saçaklarında, sövelerde sütunlarda taş malzeme kullanılmıştır. Yer yer derz boşalması, yüzey kirliliği ve yüzeysel yıpranmalar görülmektedir.

Metal bozulmaları

Yapıda; pencere önünde bulunan lokma demirli parmaklıklar, birbirine geçmeli demir parmaklıklar, kemerleri bağlayan demir gergi çubukları ve kılıçlarda korozyon görülmektedir.

Ahşap bozulmaları

Kilise içerisindeki ahşap malzemeler tavan kaplamaları, döşeme kaplamaları, merdiven, korkuluklar ve ahşap sütun başlıklarıdır. Narteks üzerinde bulunan ahşap kaplamalarda yer yer yüzey kirlenmesi ve deformasyon görülmektedir. Güney cephesi tarafında ahşap kaplamalar zamanla yok olduğu için ahşap plakalar görülmektedir. Galeri bölümünde bulunan ahşap zemin kaplamasında, merdivende ve korkuluklarda çürüme, renk değişimi ve kirlilikten dolayı bozulmalar görülmektedir. Naos içerisinde bulunan sütunların kemerlerle birleşen yerlerinde bezemeli ahşap sütun başlıkları bulunmaktadır. Yağlı boya uygulaması nedeniyle deformasyonlar görülmektedir. Özgün kapı ve pencerelerde bulunan ahşap malzemelerde yıpranma ve deformasyonlar görülmektedir.

Bitkilenme

Çatıda bazı yerlerde bitkilenme görülmektedir.

Nemlenme

Yapının galeri bölümünde nemlenme çoktur. Duvar ve tavan yüzeylerindeki kesme taş üzeri alçı sıva kaplamalarında dökülmeler görülmektedir.

Taşıyıcı sistemde olan bozulmalar

Yapının taşıyıcı sistemi genel olarak sağlamdır. Kesme taşlar arasında derz boşalmaları ve metal elemanlarda korozyon görülmektedir. Galeri katı döşeme taşıyıcı sistemi ahşap kirişler olduğu için çürüme ve yıpranmadan dolayı bozulmalar görülmektedir

6. KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMA

6.1. Karşılaştırma Çalışma Metodolojisi

Bizans İmparatorluğu döneminde yönetim bölgesi olan Kappadokia Bölgesi günümüzde coğrafi bir bölge adıdır. Bu bölgenin sınırları yüzyıllar içerisinde değişse de genel olarak Nevşehir, Niğde, Aksaray, Kayseri kısmen Sivas, Kırşehir ve Malatya illerini kapsayan coğrafya olarak tanımlanabilir [48].

Niğde Fertek Kilise'sinin bölgedeki kiliseler içerisindeki yerini ve bilinmeyen elemanlarının belirlenerek restitüsyonda kaynak olarak kullanmak amacıyla Niğde, Nevşehir ve Kayseri'deki kiliselerin bir kısmı plan şeması, fotoğraf ve yazılı kaynaklar incelenerek karşılaştırmaları yapılmıştır.

Nevşehir, Niğde, Aksaray ve Kayseri illeri arasında, Niğde ve Kayseri günümüze kadar gelebilen kiliselerin sayısal çoğunluğuyla diğer illerden ayrılmaktadır [48]. 1923 nüfus mübadelesi ile bu bölgedeki kiliselerin çoğu yok edilmiş, terk edilmiş veya camiye çevrilmiştir. Yine de bu bölgede araştırmayı destekleyecek birçok kilise bulunmaktadır.

Karşılaştırmalı çalışmanın birinci bölümünde; Niğde, Nevşehir ve Kayseri'de belirlenen kiliseler incelenmiş, ön bilgi verilmiş, fotoğraf ve plan krokileri sunulmuştur. Bu bilgi ve belgelerle tipolojik çözümleme sonucu yapının yeri belirlenmiştir. Bütün bu çalışmalar aynı zamanda karşılaştırmalı çalışma tablosunda ayrıntılı şekilde gösterilmiştir (Bkz. Ek 7).

İkinci bölümde; kiliselerin plan, mevki, yapım tekniği, malzeme, taşıyıcı eleman ve mimari elemanlar açısından incelenmiştir. Elde edilen tipolojik çözümleme sonucunda incelenen yapının yeri belirlenmiştir.

Yapının kendisinden gelen bilgiler yeterli olmadığında karşılaştırma sonucunda elde edilen tipolojiler ve bilgiler, yapı malzemeleri ve sonradan eklenmiş elemanları ile Fertek Kilise'sinin restitüsyonuna kaynak teşkil etmiştir.

6.2. Nevşehir Kiliseleri

6.2.1. Nevşehir Derinkuyu Aziz Theodoros Trion Kilisesi

Nevşehir ilinin Derinkuyu ilçesinde Bayramlı Mahallesi'nde Nevşehir – Niğde ili arası kara yolu üzerinde bulunmaktadır. Doğu-batı istikametinde inşa edilmiştir. Eserin narteksi naosa bağlayan giriş kapısının hemen üstünde on iki satırdan oluşan kitabesi bulunmaktadır [61,64]:

“Agios Theodoros Trion’un bu çok kutsal kilisesi, İmparator Sultan Abdülmecid Han zamanında, onun yüksek iradesi ile, Aziz İkonion (metropoliti) Neofitos Efendi’nin teşviki ile ve burada (Malakopi) mahalinde ikamet eden Hristiyanların bağışları ile, Haldiaslı baş mimar Kiriako Papadopoulos Efendi’nin zahmetleriyle inşa edilmiştir. Agios Theodoros’a ithaf edilmiş ve kutsanarak açılmıştır. Ki onun ‘Agios Theodoros’ vasıtalarıyla Allah bu memleketi bütün tehlikelerden korusun.

Amin.

Sene 1858 Mayıs 15[61, 64, 65]”

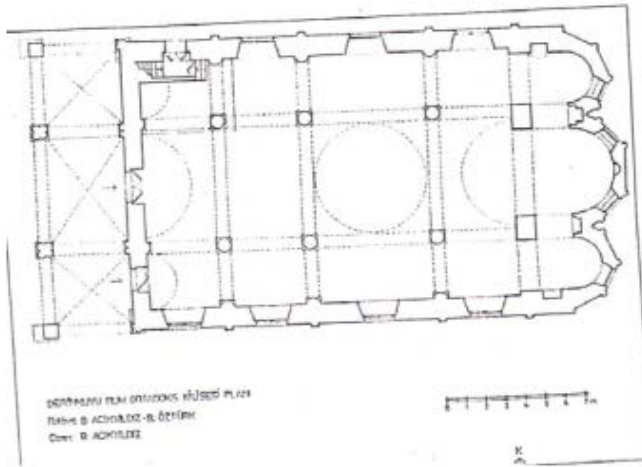
Kitabeden de anlaşıldığı üzere; eser Aziz Theodoros Trion'a adanmıştır. Eserin taç kapısını çevreleyen kemerde salkım, asma yaprakları ve üzüm oluşan bir bezeme yer alır. Eser bu sebepten dolayı yöre halkı tarafından “Üzümlü Kilise” olarak bilinir [65]. Yapının özellikle dikkat çeken özelliği haç biçimde yapılmış olan pencereleridir. Yapı günümüzde kullanılmamaktadır.

Yapının narteks bölümü, dikdörtgen planlıdır. Narteks bölümünün örtüsü çapraz tonozdur. Bu kısmının zemini kesme taş ve bazalt taştan oluşmaktadır. Yapının narteks bölümünde 3 tane taştan mezar vardır ancak günümüzde içi boştur. Yapı üç nefli bazilikal planlıdır. Yapının naos kısmı her sıra beşer sütundan oluşmak üzere iki sıra sütun ile üç nefe ayrılmıştır. Üç nef arasında orta nef yan neflerden daha geniş ve daha yüksektir. Yapının bu kısmının aydınlatma elemanı olarak pencere kullanılmıştır. Ayrıca bu kısımda niş bulunmaktadır. Naos kısmının zemini kesme taş ve bazalt taştır. Kilisenin naos kısmının örtüsü içten beşik tonoz ve kubbe, dıştan kırma çatı ve kubbe ile örtülüdür.

Kilisenin doğu kısmında dışa taşkın biçimde ve içten yarım daire şeklinde olan çok cepheli üç apsisi vardır. Yapının bu kısmı yarım kubbe ile örtülüdür. Bu bölümde niş mevcuttur.

Yapının dikdörtgen planlı galeri katı mevcuttur. Bu kısım içten beşik tonoz, dıştan kırma çatı ile örtülüdür. Aydınlatma elemanı olarak pencere bulunmaktadır. Yapının galeri katının zemini ahşap kaplamadır. Galeri katının ahşap özgün korkuluğu mevcuttur. Galeri katına ulaşım naosdan galeri katına uzanan ahşap merdiven ile sağlanmaktadır.

Eser yapıldığı dönemde özgün kesme taş ve sonradan eklenen bazalt taştan oluşan avlu duvarı bulunmaktadır. Avlunun zemini toprak ve bazalt taştan oluşmaktadır. Eserin kuzeydoğusunda çan kulesi bulunmaktadır. Çan kulesinin kare şeklinde taştan bir kaidenin üzerine inşa edilmiştir. Çan kulesi yukarıya doğru daralan dört kat şeklinde inşa edilmiştir. Eserde ve çan kulesinde bölgenin yaygın olan sarı renkli Nevşehir taşı dikkat çekmektedir. Çan kulesinin özgün kubbe şeklinde örtüsü bulunmaktadır.

Şekil 6.1. Nevşehir Derinkuyu Aziz Theodoros Trion Kilisesi'nin planı [61]

Resim 6.1. Aziz Theodoros Trion Kilisesi'nin batı cephesi

Resim 6.2. Aziz Theodoros Trion Kilisesi'nin kuzey cephesi

Resim 6.3. Aziz Theodoros Trion Kilisesi'nin doğu cephesi

Resim 6.4. Aziz Theodoros Trion Kilisesi'nin güney cephesi

Resim 6.5. ve Resim 6.6. Narteks bölümü ve sütun süsleme

Resim 6.7. (a) ve (b). Narteks bölümündeki giriş kapıları

Resim 6.8. Narteks bölümündeki mezarları

Resim 6.9. (a), (b) ve (c). Narteks bölümündeki sütun başlıkları

Resim 6.10. Aziz Theodoros Trion Kilisesi'nin kitabesi

Resim 6.11. Aziz Theodoros Trion Kilisesi'nin Naos Bölümü

Resim 6.12. Aziz Theodoros Trion Kilisesi'nin naos bölümü tavan işlemleri

Resim 6.13. Aziz Theodoros Trion Kilisesi'nin apsis bölümü

Resim 6.14. (a),(b) ve (c). Apsis bölümü nişleri ve bezemeleri

Resim 6.15. Aziz Theodoros Trion Kilisesi'nin galeri katı

Resim 6.16. Aziz Theodoros Trion Kilisesi'nin galeri katı korkulukları

Resim 6.17. Aziz Theodoros Trion Kilisesi'nin galeri katı zemin kaplamaları

Resim 6.18. Aziz Theodoros Trion Kilisesi'nin galeri katına çıkan merdiven

Resim 6.19. Aziz Theodoros Trion Kilisesi'nin çan kulesi

Resim 6.20. Aziz Theodoros Trion Kilisesi'nin avlu duvarı ve girişlerden birisi

6.2.2. Derinkuyu Başmelekler Kilisesi (Derinkuyu Cumhuriyet Cami)

Nevşehir ilinin Derinkuyu ilçesinde, Demirci Mahallesi'nde bulunur. Kilise daha sonradan camiye çevrilmiş olup günümüzde Cumhuriyet Cami'si olarak halen aktif olarak kullanılmaktadır. Eser doğu – batı istikametine göre inşa edilmiştir. Eserin batı kısmında narteksten naosa girilen batı kapısında on bir satırlık kitabe bulunmaktadır [61, 64]:

“İsa yılı 1859, Çok büyük başmelekler Mihail ve Gabriel'in bu kutsal ve çok güzel kilisesi, imparator Sultan Abdülmecid Han zamanında, aynı köyde Malakopia'da oturan Hristiyanların bağışları ile, Haldialı baş mimar Papazoğlu Kiriako Efendi gözetiminde ve Aziz İkonion (metropoliti) Neofitos Efendi tarafından temellerinden (itibaren) tamir edildi. Allaha Şükür. Amin. Sene 1860, Sekiz Kasım [61, 64]”

Kitabesinden de anlaşıldığı üzere MS. 1859 yılında yapımına başlanmış MS. 1860 yılında tamamlanmıştır. Aynı zamanda başmelekler Mikhael ve Gabriel'e ithaf edilmiştir [61, 64]. Yapının narteks kısmı dikdörtgen planlıdır. Narteksi oluşturan 4 sütun arası kemerler daha sonradan yapının camiye çevrilmesinden sonra doldurulmuştur [61, 64]. Narteks kısmının zemini kesme taş üzeri ahşap kaplama onun üzeri de halı kaplama şeklindedir. Yapının aydınlatma elemanı olarak pencere ve elektrikli aydınlatma elemanı kullanılmıştır. Yapının bu kısmının örtüsü çapraz tonozdur.

Kilise üç nefli, bazilikal planlı inşa edilmiştir. Kilisenin naos kısmı her biri üçer sütundan oluşmak üzere iki sıra sütun ile üç nefe ayrılmıştır. Orta nef, yan neflere kıyasla daha geniş ve yüksektir. Kilise daha sonradan camiye çevrilse de özgün kapısı halen durmaktadır. Yapının bu kısmının örtüsü içten beşik tonoz ve kubbe, dıştan kırma çatı ve kubbe ile örtülüdür. Yapı doğal ve yapay aydınlatma yöntemleri ile aydınlatılmaktadır. Naosun zemini kesme taş üzeri, ahşap kaplama onun üzeri de halı kaplamadır. Yapının bu kısmında niş mevcuttur.

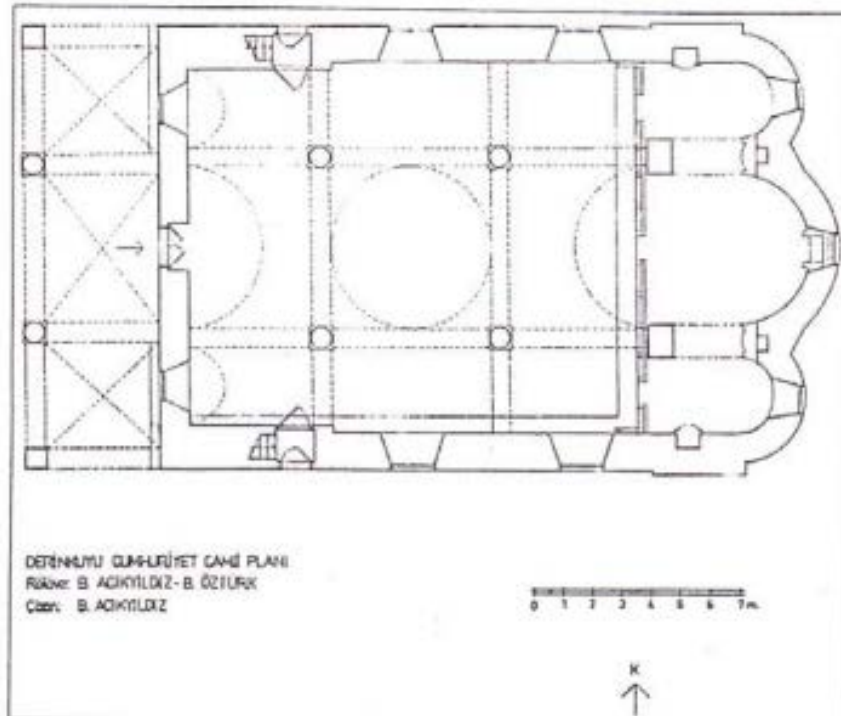
Yapının doğu kısmında içten ve dıştan yuvarlak, dışa taşkın biçimde 3 apsisi bulunur. Orta nefe denk gelen apsis diğer apsislere göre daha büyüktür. Yan neflere denk gelen apsisler orta nefe göre küçük olup orta apside bağlanmıştır. Yapının bu kısmı içten ve dıştan yarım kubbe ile örtülüdür. Yapının zemini kesme taş üzeri, ahşap kaplama ve onun üzeri halı kaplamadır. Yapının bu kısmında niş mevcuttur. Apsis bölümünün aydınlatması pencere ve

elektrikli aydınlatma elemanıdır. Yapının apsis kısmını naostan ayıran özgün haliyle günümüze erişen ahşap malzemeden yapılmış ikonostasis bulunur [64].

Yapının dikdörtgen planlı galeri katı mevcuttur. Bu kısmın örtüsü içten beşik tonoz, dıştan kırma çatı ile örtülüdür. Yapının kuzey ve güney duvarlarında galeri katına çıkılması için duvar içi merdivenleri vardır. Yapının bu kısmını zemini kesme taş üzeri ahşap kaplama onun da üzeri halı kaplamadır. Yapının galeri katında özgün olduğu düşünülen ahşap korkuluk bulunmaktadır.

Yapının hem tavanında hem de duvarlarında, fresk ve bezemeler mevcuttur. Ancak yapı camiye çevrilirken söz konusu süslemelerin üzeri muşamba ile örtülmüştür. Buna ilave olarak yapıda zengin taş ve ahşap bezemeler dikkat çekmektedir.

Yapının bir kısmı özgün kesme taş ve sonradan eklenen bazalt taştan oluşan yüksek avlu duvarı bulunmaktadır. Yapının avlusunun zemini toprak, beton ve kilitli parke taşıdır. Yapının camiye çevrilmesinden sonra kuzeybatı cephesine tek şerefeli bir minare inşa edilmiştir. Yapının çan kulesi bulunmamaktadır.

Şekil 6.2. Derinkuyu Başmelekler Kilisesi (Derinkuyu Cumhuriyet Camii)'nin planı [61]

Resim 6.21. Başmelekler Kilisesi'nin batı cephesi

Resim 6.22. Başmelekler Kilisesi'nin kuzey cephesi

Resim 6.23. Başmelekler Kilisesi'nin doğu Cephesi

Resim 6.24. Başmelekler Kilisesi'nin güney cephesi

Resim 6.25. Başmelekler Kilisesi'nin geniş silüeti

Resim 6.26. (a) ve (b) Başmelekler Kilisesi'nin avlu duvarı giriş kapıları

Resim 6.27. (a) ve (b) Başmelekler Kilisesi'nin narteks bölümü ve naos giriş kapısı

Resim 6.28. Başmelekler Kilisesi'nin kitabesi

Resim 6.29. Başmelekler Kilisesi'nin kapatılan kubbe ve tavan işlemleri

Resim 6.30. Başmelekler Kilisesi'nin naos bölümü genel görünüm

Resim 6.31. Başmelekler Kilisesi'nin naos bölümündeki mihrap ve minber

Resim 6.32. Başmelekler Kilisesi'nin apsis bölümü ikonostasis

Resim 6.33. (a) ve (b) Başmelekler Kilisesi'nin apsis bölümü içten görünüm

Resim 6.34. Galeri katının naostan genel görünümü

Resim 6.35. ve Resim 6.36. Başmelekler Kilisesi'nin merdiven ve korkuluk

Resim 6.37. Başmelekler Kilisesi'nin galeri katı

6.3. Kayseri Kiliseleri

6.3.1. Kayseri Agios Prokopios Kilisesi (Ağırnas Rum Kilisesi)

Kilise Kayseri Melikgazi ilçesinin, Ağırnas Köyü'nün merkezinde yer alır. Eserin kitabesi bulunmamaktadır. Ancak yapının planı, yapımında kullanılan malzeme ve dahi işçilik o bölgede yapılan 19. yy eserleri ile denk düşmekte olduğundan eserin yapım tarihi 19. yy olduğu düşünülmektedir [66, 67]. Yapıda gri renkli kesme taş kullanılmış ancak taşlar yatay olarak örülmüştür. Kilise dikdörtgen planlı olarak inşa edilmiştir. Yapıya günümüzde girişleri sağlayan batı tarafında bulunan ana giriş dâhil olmak üzere sonradan ahşap kapı takılmıştır. Bu uygulama ile yapı uzun zaman dış etkilere karşı korunmuştur [66].

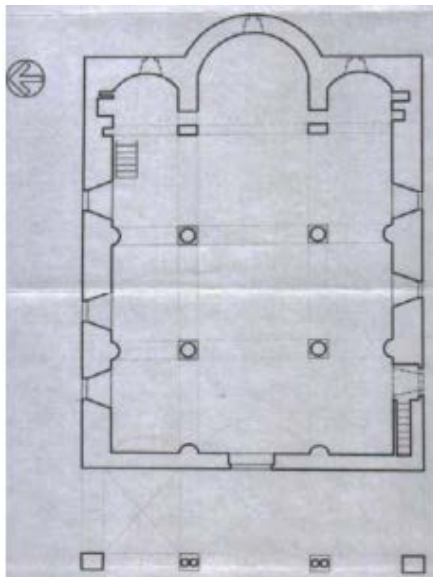
Yapı doğu – batı istikametinde inşa edilmiştir. Yapı günümüzde aktif olarak kullanılmamaktadır. Yapının batı kısmında kuzey – güney istikametinde dikdörtgen planlı narteks bulunur. Narteks kısmının örtüsü çapraz tonozdur. Yapının zemini kesme taş ve bazalt taştan oluşmaktadır. Narteksin doğu duvarı kısmında naosa girişi sağlayan ana kapı bulunur. Bununla birlikte yapıya doğrudan naosa girişi sağlayan güneyden bir giriş daha bulunur.

Üç nefli, bazilikal planda inşa edilen yapının naos kısmının zemini kilitli parke taş kaplamadır. Naos kısmı her biri üçer sütundan oluşan iki sıra sütun ile 3 nef ayrılmaktadır. Orta nef yan neflere kıyasla daha geniş ve yüksektir. Yapının naos kısmının aydınlatma

elemanı olarak pencere kullanılmaktadır. Naos kısmının örtüsü, içten beşik tonoz dıştan kırma çatı ile örtülüdür. Yapının bu kısmında niş mevcuttur. Yapının naos kısmında kemer ve tonozlarında süslemeler yer almaktadır. Ancak yapının içi günümüzde tamamen sıva ile kaplanmıştır.

Naos kısmında her nef bir apsisle sonlanmaktadır. Yapının içten ve dıştan olmak üzere yarım daire şeklinde 3 tane apsisisi vardır. Orta apsis yan apsislere göre daha geniştir. Ancak dışarıdan bakıldığı orta apsis yarım daire şeklinde gözüktür. Apsis kısmı içten ve dıştan yarım kubbe ile örtülüdür. Bu bölümde aydınlatma elemanı olarak pencere kullanılmaktadır. Apsis bölümünün zemini kesme taş ve kilitli parke taşıdır. Yapının bu bölümünde niş mevcuttur. Yapının narteks kısmının üst tarafına denk gelecek şekilde dikdörtgen planlı galeri katı vardır. Yapının naosa güneyden girişi sağlayan girişin hemen sol tarafında galeri katına çıkmayı sağlayan taş merdivenler yer almaktadır. Yapının galeri katı içten beşik tonoz, dıştan kırma çatı ile örtülüdür. Bu bölümde aydınlatma elemanı olarak pencere kullanılmıştır. Galeri katının zemini kesme taş ve topraktır. Korkuluk mevcut değildir.

Yapının çan kulesi mevcut değildir. Yapının avlu duvarının bir kısmı, yıkılmıştır. Avlu duvarının yıkılmayan kısımları özgün kesme taş ile yapılmıştır. Avlu duvarının zemini toprak ve taştan oluşmaktadır. Avlunun içerisinde kilisenin kuzey tarafında papaz odası olduğu düşünülmektedir. Odanın aydınlatma elemanı penceredir. Zemini taş ve topraktan oluşmaktadır.

Şekil 6.3. Kayseri Agios Prokopios Kilisesi (Ağırnas Rum Kilisesi)'nin planı [61]

Resim 6.38. Agios Prokopios Kilisesi'nin batı cephesi

Resim 6.39. Agios Prokopios Kilisesi'nin güney cephesi

Resim 6.40. Agios Prokopios Kilisesi'nin doğu cephesi

Resim 6.41. Agios Prokopios Kilisesi'nin kuzey cephesi

Resim 6.42. Agios Prokopios Kilisesi'nin narteks bölümü

Resim 6.43. Narteksten naos bölümüne giriş kapısı ve özgün olmayan kitabe

Resim 6.44. Agios Prokopios Kilisesi'nin naos bölümü

Resim 6.45. Agios Prokopios Kilisesi'nin narteksten naos bölümüne giriş kapısı

Resim 6.46. (a),(b) ve (c) Agios Prokopios Kilisesi'nin sütun başlıkları

Resim 6.47. Agios Prokopios Kilisesi'nin beşik tonoz tavan işlemleri

Resim 6.48. Agios Prokopios Kilisesi'nin apsis bölümü

Resim 6.49. (a) ve (b) Agios Prokopios Kilisesi'nin galeri katına çıkan merdivenler

Resim 6.50. Agios Prokopios Kilisesi'nin galeri katı

Resim 6.51. Agios Prokopios Kilisesi'nin papaz evi ile ilişkisi

Resim 6.52. Agios Prokopios Kilisesi'nin papaz evi

6.3.2. Kayseri Gesi Kayabağ (Darsiyak) Yanartaş Kilisesi

Eser Kayseri ilinin Karşıyaka mevkiinde Gesi ilçesinin Kayabağ köyünde yer alır. Eser Hacı Derviş Özkan Caddesi'nin yanında köy ilkokulunun hemen arkasında bulunur. Söz konusu köy ilkokulu yapıya ait olan bir yetimhane binası olduğu düşünülmektedir [66]. Yapının batısında narteksi naosa bağlayan ana girişin hemen üstünde kitabe vardır. Ancak günümüzde kitabedeki yazılar kazınmış olup, okunamayacak durumdadır. Eserin mimari özelliklerine yapımında kullanılan taş işçiliğine bakıldığı zaman 19. yy'da Kapadokya bölgesinde inşa edilen birçok yapı ile eş değer özellikler taşımakta olup, o dönemde o bölgeden geçen seyyahların da ifade ettiği üzere eser 19. yy.'da inşa edilmiştir [67]. Eserin inşasında taş işçiliği dikkati çekmektedir. Eserde taşlar çok ince bir derz ile düzgün sıralı şekilde inşa edilmiştir.

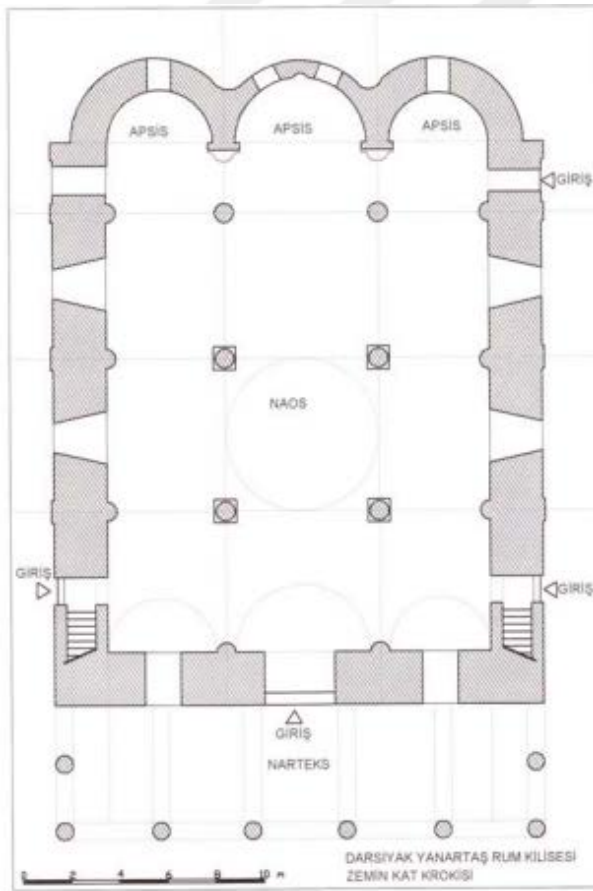
Kilise doğu – batı istikametinde inşa edilmiştir. Yapı üç nefli, bazilikal planlı olarak inşa edilmiştir. Yapının dikdörtgen planlı narteksi mevcuttur. Yapının narteks kısmı dikkate değer şekilde geniştir. Narteks kısmı beşik tonoz ile örtülüdür. Narteksin zemini kesme taş ve topraktan oluşmaktadır. Naos kısmına giriş kuzeyden, güneyden ve batı kısmından olmak üzere 3 tanedir. Batı tarafından giriş doğrudan orta nefe çıkmaktadır ancak kuzey ve güney girişler ise yan neflere çıkmaktadır. Naosa girişi sağlayan yan girişlerin hemen yanında kalın duvarlara gizlenmiş merdivenlerden galeri katına çıkılır.

Yapının naos kısmı her biri üçer sütundan oluşan iki sıra sütun ile üç nefe ayrılmıştır. Naos kısmını oluşturan neflerden orta nef yan neflere göre hem daha geniş hem de daha yüksektir. Yapının bu kısmı içten beşik tonoz ve kubbe dıştan kırma çatı ve kubbe ile örtülüdür. Naos kısmında aydınlatma elemanı olarak pencere kullanılır. Bu kısımda niş mevcuttur. Kilisenin kubbesi yıkılmıştır. Yıkılan kubbeden kilisenin hem naos kısmının zemininde hem de çatısında kalıntılar mevcuttur. Kubbenin etrafında çok özel freskler ve duvar resimleri mevcuttur. Ancak kubbenin yıkılmasıyla beraber söz konusu süslemeler açık havaya maruz kalmış bundan dolayı yıpranmalar oluşmuştur.

Yapının içten ve dıştan yarım daire formu dışa taşkın biçimde üç tane apsis mevcuttur. Apsis kısmının zemini kesme taş ve topraktır. Ortadaki apsis yan apsislere göre daha geniştir. Yapının apsis kısmı içten yarım kubbe dıştan ise kırma çatı ile örtülüdür. Bu kısmın aydınlatma elemanı penceredir. Apsis bölümünde niş mevcuttur.

Eserin naos kısmının kuzey – güney – batı duvarları boyunca “U” şeklinde galeri katı bulunur. Yapının bu kısmında içten beşik tonoz dıştan kırma çatı ile örtülüdür. Aydınlatma elemanı penceredir. Kesme taş ve topraktır. Yapının bu kısmın da korkuluk mevcut değildir. Yapının batı kısmında çatı katında çan kulesi inşa edilmiş ancak günümüzde yıkık haldedir [67].

Kilise günümüzde okul olarak kullanılan yapı ve yanında kendisi ile ilişkilendirilen ve yapıldığı dönem köy konağı olarak kullanılması amaçlanan ve ayrıca papaz odası olduğu da düşünülen taş malzemeden yapılan dikdörtgen planlı iki yapı ile beraber bir manastır kompleksi olarak inşa edilmiştir [66, 67]. Yapının inşa edildiği bölge geniş çaplı bir avlu duvarı ile çevrilmiş ancak günümüzde duvarın yalnız çok az bir kısmı yıkılmamıştır [66, 67]. Söz konusu bu duvardan en büyük dikkati çeken günümüzde ayakta olan kapısıdır [66]. Avlunun zemini topraktır. Belirli dönem papaz odası olarak kullanılan kısım daha sonradan okula bağlanmış ancak günümüzde hala freskler ve duvar boyamaları mevcuttur.

Şekil 6.4. Kayseri Gesi Kayabağ (Darsiyak) Yanartaş Kilisesi'nin planı [61]

Resim 6.53. Yanartaş Kilisesi'nin batı cephesi

Resim 6.54. Yanartaş Kilisesi'nin doğu cephesi

Resim 6.55. Yanartaş Kilisesi'nin kuzey cephesi

Resim 6.56. Yanartaş Kilisesi'nin güney cephesi

Resim 6.57. (a) ve (b) Yanartaş Kilisesi'nin narteks bölümü genel görünüm

Resim 6.58. (a) ve (b) Narteks bölümünden ve güney duvarından naosa giriş kapısı

Resim 6.59. Yanartaş Kilisesi'nin kitabesi

Resim 6.60. Yanartaş Kilisesi'nin naos bölümü

Resim 6.61. Yanartaş Kilisesi'nin naos bölümü üzerindeki yıkılan kubbe

Resim 6.62. Yanartaş Kilisesi'nin yıkılan kubbenin çatı üzerinden görünümü

Resim 6.63. Yanartaş Kilisesi'nin apsis bölümü

Resim 6.64. (a),(b) ve (c). Yanartaş Kilisesi'nin apsis bölümündeki nişler

Resim 6.65. Yanartaş Kilisesi'nin galeri katı

Resim 6.66. ve Resim 6.67. Yanartaş Kilisesi'nin galeri katına çıkan merdivenler

Resim 6.68. Yanartaş Kilisesi'nin apsis üzerindeki bölüm ve çatılar

Resim 6.69. Yanartaş Kilisesi'nin apsis üzerindeki bölümler

Resim 6.70. Yanartaş Kilisesi'nin çatısı

Resim 6.71. Yanartaş Kilisesi'nin yıkılan çan kulesinin ve zincirinin yeri

Resim 6.72. Yanartaş Kilisesi kompleksini oluşturan: kilise - yetimhane - papaz evi

Resim 6.73. Yanartaş Kilisesi kompleksine ana girişi sağlayan büyük avlu kapısı

Resim 6.74. Yanartaş Kilisesi kompleksini oluşturan: avlu duvarı ana giriş ve okul

6.4. Niğde Kiliseleri

6.4.1. Niğde Merkez Kilise (H. Prodromos Manastırı Kilisesi)

Kilise şehir merkezinde, Eskisaray Mahallesi'nde Sungur Bey Camii'nin yanında bulunmaktadır. Bu yapı 1861 yılında şehrin katolikonu olarak yeniden inşa edilen Aziz Joannes Prodromos'a ithaf edilen H. Prodromos Manastırı'na ait kilisedir [28]. Bu yapının çevresi, 1990'larda belediye tarafından yapılan 'çevre düzenlemesi' ile kilisenin etrafındaki manastıra ait müstemilat yok edilerek kamyon parkına dönüştürülmüştür [48]. Uzun yıllar tek el deposu olarak kullanılan bu yapı günümüzde boş olarak durmaktadır [28]. Yapının rumca sekiz satırlık kitabesinin son kısmında latin harfleri ile kilisenin inşa edildiği 1861 tarihi yazmaktadır [4].

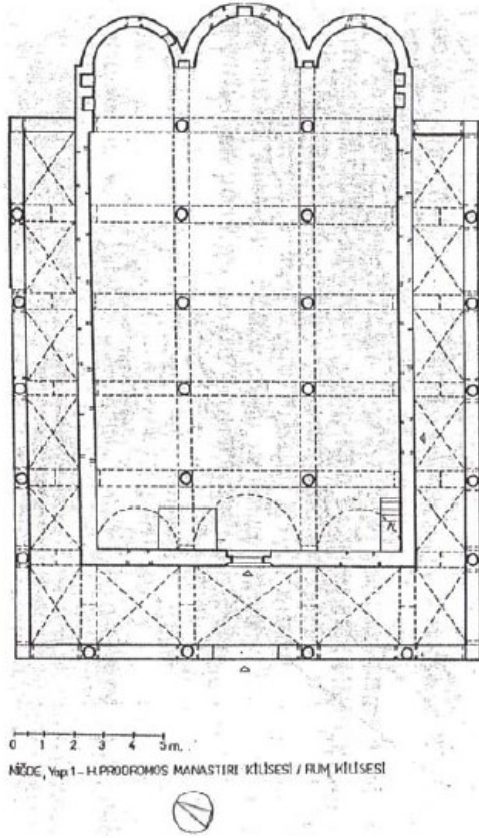
Kilisenin ana yapım malzemesi gri renkli düzgün kesme taştır. Kapı pencere lentoları ve söveleri galeri katına ve çatıya çıkış sağlayan merdivenlerde de yerine göre büyük ebatlı yekpare taş kullanılarak yapılmıştır. Yapının batı cephesindeki kapı giriş kanatlarında, pencere parmaklıklarında ve cephedeki kenet sistemlerinde demir malzeme kullanımı görülmektedir.

Yapı doğu-batı doğrultusunda yerleşmiş olup bazilikal planlı olarak inşa edilmiştir. Yapı narteks, naos, apsis ve galeri katı olarak dört bölümden oluşmaktadır. Kilisenin kuzey, güney ve batısını dolanan ve 'U' şeklinde naos bölümünü saran narteks bölümü bulunmaktadır. Bu bölüm sütun ve beden duvarları arasında sivri kemerler ve onların arası çapraz tonozlar ile geçilerek üst galeri katını taşımaktadır.

Yapıya giriş narteksin orta bölümünden naosa açılan kapıyla sağlanmaktadır. Yan nef hizasındaki kapı zaman içerisinde kapatılmıştır. Kilisenin naos bölümü 6'şardan iki sıra sütunla 3 nefe ayrılmıştır. Kilisenin naos kısmı içten beşik tonoz ile örtülü fakat dışarıdan kırma çatı ile örtülüdür. Her nef sırasının sonunda apsis bulunur Her apsis içten ve dıştan yarım daire formudur. Apsislerde içten beden duvarında nişler yer almaktadır.

Yapının galeri katına ulaşım, taş merdiven ile sağlanmaktadır. Galeri bölümünde her kemer hizasında dikdörtgen bir pencere bulunmaktadır. Kilisenin doğu cephesinde çatıya ulaşımı sağlayan üst kotta başlayan yekpare taşlı merdiven bulunmaktadır

Kilisenin içerisinde duvar resmi tarzında bezemeler bulunmaktadır. Mavi, beyaz, siyah, gri renk tonları kullanılarak yapılan bu bitkisel bezemeler çiçek, kıvrımdalı ve yapraklı meydana gelmektedir. Yapının naos bölümünde sütun başlıkları kabartma tarzında yapılan yaprak motifleri ile bezenmiştir.

Şekil 6.5. Niğde Merkez (H. Prodromos) Kilisesi'nin planı [28]

Resim 6.75. H. Prodromos Kilisesi'nin batı cephesi

Resim 6.76. H. Prodromos Kilisesi'nin doğu cephesi

Resim 6.77. H. Prodromos Kilisesi'nin kuzey cephesi

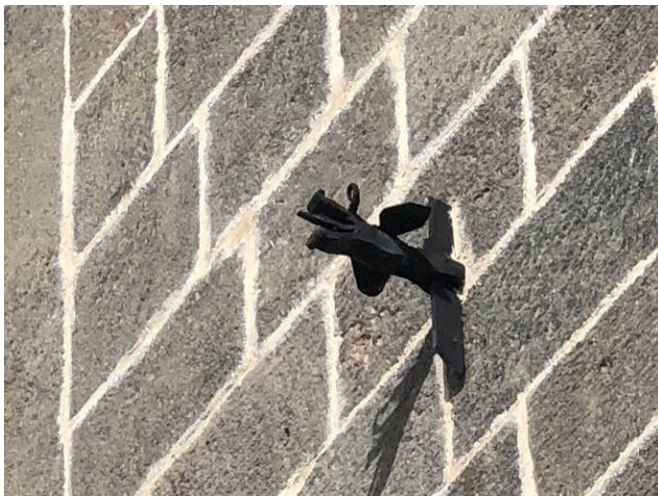
Resim 6.78. H. Prodromos Kilisesi'nin güney cephesi

Resim 6.79. ve Resim 6.80. H. Prodromos Kilisesi'nin narteks bölümü

Resim 6.81. (a) ve (b) H. Prodromos Kilisesi'nin kitabesi ve giriş kapısı

Resim 6.82. (a) ve (b). Batı cephesindeki ejder figürü ve naos bölümündeki sütun başlığı

Resim 6.83. H. Prodromos Kilisesi'nin naos bölümü

Resim 6.84. H. Prodromos Kilisesi'nin galeri katına çıkan taş merdiven

Resim 6.85. H. Prodromos Kilisesi'nin apsis bölümü

Resim 6.86. H. Prodromos Kilisesi'nin galeri katı bölümü

Resim 6.87. H. Prodromos Kilisesi'nin beşik tonoz üzeri tavan işlemleri

Resim 6.88. H. Prodromos Kilisesi'nin narteksdan naos giriş kapısı

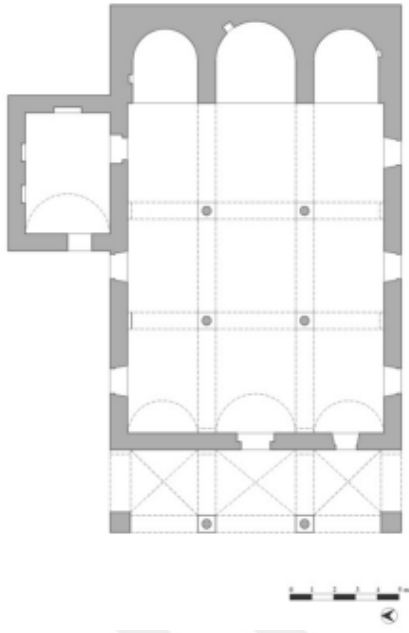
6.4.2. Niğde Ermeni Kilisesi

Kilise Niğde merkez, Eskisaray Mahallesi, Kible Sokak'ta bulunmaktadır. H.Prodromos Kilisesi'nin yaklaşık 150m güneydoğusunda bulunan daha küçük boyutlu bir yapıdır. Uzun yıllar Niğde Belediyesi'nin deposu olarak kullanılmıştır [28]. Yapı geçirdiği restorasyon işleminin ardından günümüzde Niğde Belediyesi'ne ait sanat galerisi olarak kullanılmaktadır.

Kitabesi bulunmayan yapı hakkında arşivlerde tarihi hakkında belge bulunmamaktadır. Yapı ile ilgili olarak H. Theodoros Manastırı'na ait kilisesi olarak anıldığı bilinmektedir [28]. Yapı yakınlarında bulunan rum kilisesi ile yapım malzemesi ve bazı benzer özellikleri bulunmaktadır. En belirgin olanı naosda yer alan sütun başlıklarıdır. Bu bilgilerden yola çıkıldığında yapı 19.yy ikinci yarısına tarihlenmektedir [4].

Bazilikal planlı olan kilise doğu –batı doğrultusunda üç nefli olarak inşa edilmiştir. Kilise narteks, naos, apsis, galeri katı ve parekklesion olarak beş bölümden oluşmaktadır. Yapı sarı ve gri renkli bazalt cinsi düzgün kesme taşlar kullanılarak yapılmıştır. Kilisenin narteks ve naos bölümünün üzeri kuzey-güney eğimli kırma çatı ile örtülüdür. Apsis ve parekklesion kısımlarının çatıları bağımsız olarak kapatılmıştır.

Narteks bölümünde bulunan kapı ile naos orta nef geçiş sağlanmaktadır. Cephede bulunan pencereler dıştan dikdörtgen içten ise yarım daire kemerlidir. Pencerelerde birbirine geçmeli demir parmaklıklar bulunmaktadır. Kilisenin doğu cephesine bitişik olarak inşa edilen parekklesiona giriş batı cephesinde bulunan kemerli kapı ile sağlanmaktadır. Doğü cephesinde dışarı taşan apsisler düz duvar ile sonlanmıştır. Apsislerin olduğu yerde pencere bulunmamaktadır fakat nef hizalarında doğu duvarında birer pencere açıklığı yerleştirilmiştir. Bu pencereler dıştan dikdörtgen içten ise sivri kemerlidir. Çapraz tonoz ile örtülü narteks bölümünün üzerinde yer alan galeri katının üzeri beşik tonoz ile geçilmiştir. Kilisede geometrik ve bitkisel formlu duvar resimleri görülmektedir.

Şekil 6.6. Niğde Merkez Ermeni Kilisesi'nin planı [4]

Resim 6.89. Ermeni Kilisesi'nin doğu cephesi

Resim 6.90. Ermeni Kilisesi'nin batı cephesi

Resim 6.91. Ermeni Kilisesi'nin kuzey cephesi

Resim 6.92. Ermeni Kilisesi'nin güney cephesi

Resim 6.93. Ermeni Kilisesi'nin parekklesion odası

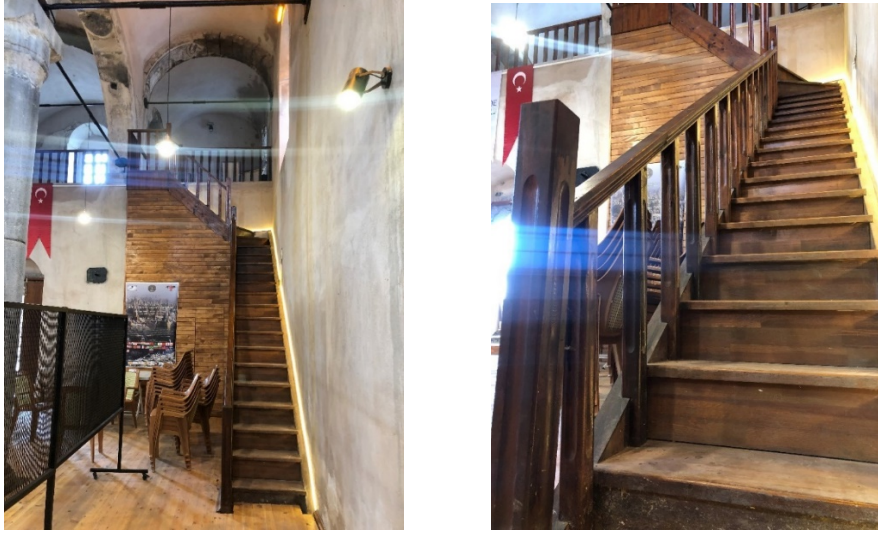
Resim 6.94. Ermeni Kilisesi'nin narteks bölümü

Resim 6.95. Ermeni Kilisesi'nin narteksten naosa girişı sağlayan kapı

Resim 6.96. Ermeni Kilisesi'nin naos bölümü

Resim 6.97. (a) ve (b). Galeri katına çıkan ahşap merdiven ve korkulukları

Resim 6.98. Ermeni Kilisesi'nin apsis bölümü

Resim 6.99. Ermeni Kilisesi'nin naosa girişi sağlayan kapı ve galeri katı

Resim 6.100. Ermeni Kilisesi'nin galeri katı

Resim 6.101. (a) ve (b) Ermeni Kilisesi'nin sütun başlıkları

6.4.3. Niğde Aşağı Kayabaşı Kilisesi

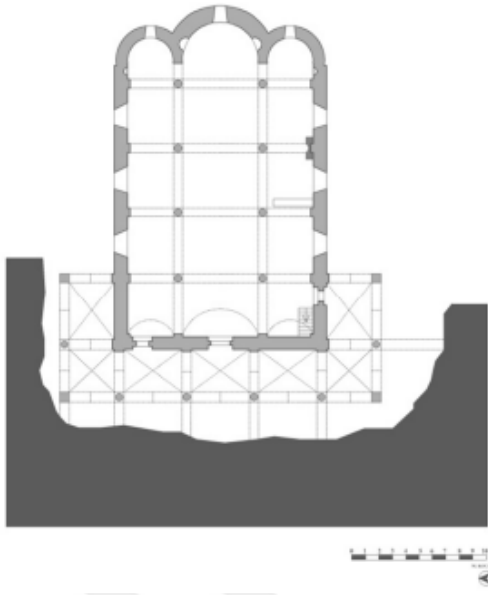
Niğde şehir merkezinde, kayabaşı mahallesi, kadioğlu sokağında bulunmaktadır. Günümüzde cami olarak kullanılmaktadır. Ayrıca günümüz yöre halkı yapıyı Begüm Cami olarak adlandırmaktadır [4]. Kilisenin kitabesinde yapı, “Meryem Ana Kilisesi” olarak da adlandırılmaktadır. Eserin kitabesinden anlaşıldığı üzere Osmanlı Devleti, II. Mahmud Dönemi’nde, Konya Metropolitisi Yuvakim zamanında 1831 yılında başlanmış, 25 Mart 1835 tarihinde bitirilmiştir [4 ,61].

Yapı gri renkli kesme taş ile inşa edilmiştir. Yapıda taşların arasında ince harç kullanılmıştır. Kilise narteks, naos, apsis, bema ve galeri katı olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır. Üç nefli yapıda olan eser doğu-batı istikametinde konumlanmaktadır. Bazilikal planlıdır ayrıca içten beşik tonoz ile örtülüdür. Kilisenin batı kısmında bulunan narteks kısmı “U” biçimindedir. Yapının narteks kısmı dört tanesi paye olmak üzere on sütun ile yedi bölmeye ayrılmıştır. Kilisenin narteks kısmında sütun başlıkları taş süsleme olup tekdüze değil birbirinden farklıdır. Yapının bu kısmı çapraz tonoz ile örtülüdür. Bu bölümün zemin kaplaması kesme taş ve topraktır.

Yapının naos kısmı, her biri dörder sütundan oluşan iki sıra sütunla 3 nef ayrılmaktadır. Her nef sırası birer apsis ile tamamlanmaktadır. Orta nef yan neflere göre daha yüksek ve daha geniştir. Yapının naos kısmına, narteksten iki adet ve yapının güney duvarından bir adet olmak üzere toplam 3 adet giriş mevcuttur. Yapının ana giriş kısmında bulunan kapının iç kısmı ahşap olup dış kısmı ise piriç kaplamadır. Bu kısmın aydınlatma elemanı olarak pencere ve elektrikli aydınlatma elemanı kullanılmıştır. Yapının bu kısmında niş bulunmaktadır. Naos zemini kesme taş üzeri ahşap kaplama onun da üzeri halı kaplama olarak görülmektedir. Naos kısmının örtüsü içten beşik tonoz dıştan kırma çatı ile örtülmüştür. Yapı camiye çevrildikten sonra naos kısmına mihrap ve minber eklenmiştir. Yapının içerisi sıva ve boyayla kaplandığı için duvar resmi ve fresk görülmemektedir. Yer yer çatıdan su almasından dolayı yıpranmalar ve sıva dökülmeleri görülmektedir.

Yapının apsis bölümü içten ve dıştan yarım daire formudur, dışa taşkın biçimde yapılmıştır. Bu bölüm içten ve dıştan yarım kubbe ile örtülüdür. Bu bölümün içinde niş bulunmaktadır. Apsis zemini kesme taş üzeri ahşap kaplama onun da üzeri halı kaplama yapılmıştır. Apsis aydınlatma elemanı olarak pencere ve elektrikli aydınlatma elemanı kullanılmıştır.

Kilisenin ‘u’ planlı galeri katı bulunmaktadır. Bu kısım içten beşik tonoz dıştan kırma çatı ile örtülüdür. Yapının galeri katına ulaşım girişte bulunan ahşap merdiven ile sağlanmaktadır. Galeri katının özgün olduğu düşünülen ahşap korkulukları bulunmaktadır. Bu bölümün zemini kesme taş üzeri ahşap kaplama onun da üzeri halı kaplamadır. Yapının çan kulesi mevcut değildir. Bununla beraber kesme taş ve yonu taştan oluşan avlu duvarı bulunmaktadır. Avlu zemini toprak ve kilitli parke taşından oluşmaktadır.

Şekil 6.7. Niğde Aşağı Kayabaşı Kilise'nin planı [4]

Resim 6.102. Aşağı Kayabaşı Kilisesi'nin batı cephesi

Resim 6.103. Aşağı Kayabaşı Kilisesi'nin kuzey cephesi

Resim 6.104. Aşağı Kayabaşı Kilisesi'nin doğu cephesi

Resim 6.105. Aşağı Kayabaşı Kilisesi'nin güney cephesi

Resim 6.106. Aşağı Kayabaşı Kilisesi'nin avlu içi

Resim 6.107. Aşağı Kayabaşı Kilisesi'nin avlu duvarını tutan payandalar

Resim 6.108. Aşağı Kayabaşı Kilisesi'nin narteks bölümü

Resim 6.109. Narteks bölümünden naosa giriş kapısı ve kitabe

Resim 6.110. Aşağı Kayabaşı Kilisesi'nin naos bölümü

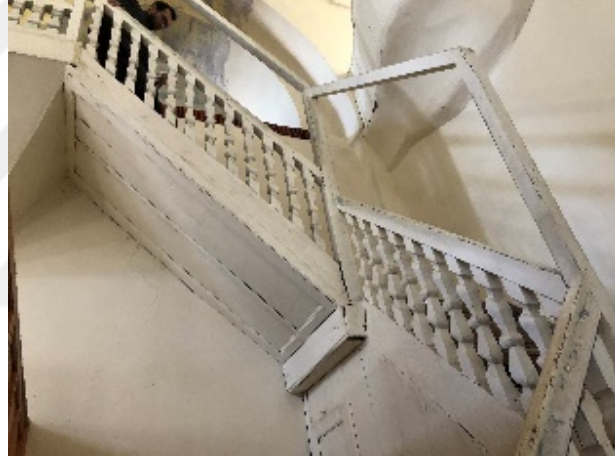
Resim 6.111. Aşağı Kayabaşı Kilisesi'nin apsis bölümü

Resim 6.112. Aşağı Kayabaşı Kilisesi'nin galeri katı korkulukları

Resim 6.113. Aşağı Kayabaşı Kilisesi'nin galeri katı

Resim 6.114. (a) ve (b). Galeri katına çıkan ahşap merdiven ve ahşap korkulukları

Resim 6.115. ve Resim 6.116. Narteksdan naosa girişi sağlayan kapı ve kuzey tarafta galerikatin çıkışı sağlayan kapı

Resim 6.117. (a) ve (b). Nartekste bulunan sütun başlıkları

Resim 6.118. (a) ve (b). Aşağı Kayabaşı Kilisesi'nin naosda bulunan sütun başlıkları

6.4.4. Niğde Aktaş Kilisesi

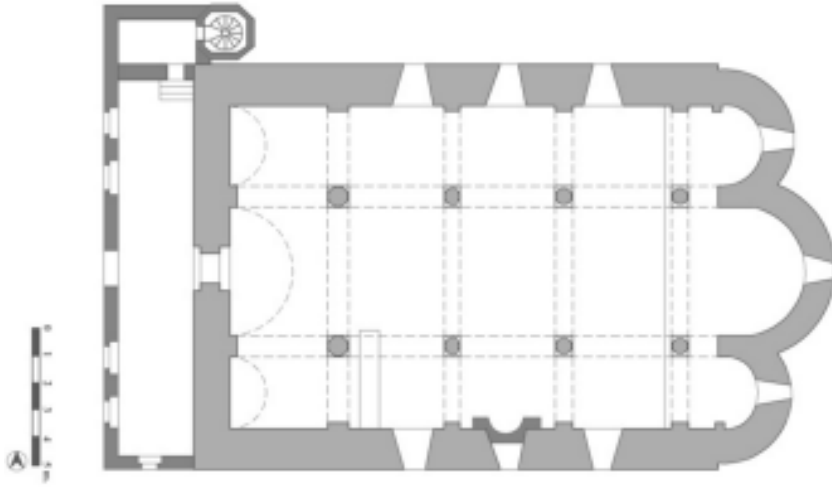
Niğde Kayseri yolu üzerinde, merkezin 10 km kuzeydoğusunda Aktaş(Andaval) kasabasında bulunmaktadır. Kilise, kasabanın merkezinde doğu – batı istikametinde inşa edilmiştir. Yapı Naos – Apsis – Bema olmak üzere 3 bölümden oluşmaktadır. Kilise günümüze kadar cami olarak kullanılmış, ancak yerleşim yerinde yeni yapılan ibadethanelerden dolayı artık cami olarak kullanılmamaktadır. Kilisenin kitabesi bulunmamaktadır. Ancak Sacit PEKAK, “18.-19. Yüzyıllarda Niğde ve Çevresinde Hıristiyan Dini Mimarisi” adlı eserinde Aktaş Kilisesi yöre halkının verdiği bilgiye dayalı olarak 1842’de yapıldığını söylemektedir [4, 28].

Yapının ana yapım malzemesi taştır. Ayrıca eserin 1950'lerde narteks kısmı yıkılmış onun yerine son cemaat yeri yapılmıştır [4, 28]. Yapının sonradan eklenen, yıkılan narteks bölüm üzerine inşa edilen kısmının örtü malzemesi marsilya tarzı kiremitler kullanılmıştır [4]. Yapının avlusunda yöre halkının oturmak için kullandığı sütun başlıkları ayrıca etrafta dağınık sütunlar ve parçaları bulunmaktadır [28, 68]. Tahminen bu kalıntıların yıkılan narteksten kaldığı düşünülmektedir [28, 68]. Yapı camiye çevrildiğinde kuzeybatı tarafına minare inşa edilmiştir.

Bazilikal planlı yapıda olan kilisenin naos kısmı her biri dörder sütundan oluşan iki sıra sütun ile üç nefe ayrılmıştır. Orta nef yan neflere göre daha geniş ve daha yüksektir. Her nef sırası birer apsis ile sonlanmaktadır. İçten beşik tonoz dıştan kırma çatı ile örtülüdür. Eserin camiye çevrilmesinden sonra bu bölüme mihrap ve minber eklenmiştir. Bu bölümün zemini kesme taş üzeri ahşap kaplamadır. Aydınlatma elemanı ise pencere ve elektrikli aydınlatma elemanıdır. Yapının bu kısmında niş bulunmaktadır. Yapının iç kısmı kireç ile sıvanmıştır. Bu sebeple eserin iç kısmında resim olup olmadığı bilinmemektedir.

Her nef sırası içten ve dıştan yarım daire formlu olarak düzenlenen birer apsis ile sonlanmaktadır. Orta nefe denk gelen apsis yan neflerin apsislerine göre daha büyük tutulurken, apsislerin içerisine birer niş bulunmaktadır. Bu kısmın zemini kesme taş ve çimento ile kaplıdır. Aydınlatma elemanı olarak pencere mevcuttur. Yapıda özgün halini günümüzde koruyan ikonostasis bulunur.

Kilisenin galeri katı narteks bölümüyle birlikte yıkılmıştır. Naos bölümüyle bağlantılı olan kısmı sonradan bu yıkılan kesme taşlar ile örülerek kapatılmıştır. Yapının çan kulesi mevcut değildir. Kilisenin özgün olmayan yonu taş duvar ile çevrili avlu duvarı bulunmaktadır. Avlunun zemini kilitli parke taş ve toprak kaplıdır.

Şekil 6.8. Niğde Aktaş Kilise'nin planı [4,28]

Resim 6.119. Aktaş Kilisesi'nin batı cephesi

Resim 6.120. Aktaş Kilisesi'nin doğu cephesi

Resim 6.121. Aktaş Kilisesi'nin güney cephesi

Resim 6.122. Aktaş Kilisesi'nin kuzey cephesi

Resim 6.123. Aktaş Kilisesi'nin narteks bölümü

Resim 6.124. Aktaş Kilisesi'nin narteks bölümü çatısı

Resim 6.125. Aktaş Kilisesi'nin narteks bölümünden naos bölümüne giriş kapısı

Resim 6.126. Aktaş Kilisesi'nin naos bölümü

Resim 6.127. Aktaş Kilisesi'nin apsis bölümü ikonostasis

Resim 6.128. Aktaş Kilisesi'nin apsis bölümü ikonostasisin içten görünümü

Resim 6.129. (a) ve (b). Aktaş Kilisesi'nin sütun başlıkları ve sıva dökülmeleri

Resim 6.130. Aktaş Kilisesi'nin mihrap ve minberi

Resim 6.131. Avluda oturma birimi olarak kullanılan sütun başlıkları

Resim 6.132. Aktaş Kilisesi'nin avlu duvarı girişi

Resim 6.133. Aktaş Kilisesi'nin kuzey cephesinden apsise giriş kapısı

6.4.5. Niğde Ballı Kilisesi

Kilise Niğde ilinin Ballı köyünde (Madala) yer almaktadır. Niğde çevresinde çoğu kilise işlevi cami olarak kullanılınca çok fazla harap olmadan daha sağlam olarak günümüze erişebilmişlerdir. Ancak Ballı Kilise'si kendisi ile aynı dönemde inşa edilen okul ile beraber aktif olarak kullanılmadığından atıl kalmış ve bu yapının çoğu kısmı harap olmuştur [4]. Niğde Ballı Kilisesi şu anda aktif olarak kullanılmamakta ve oldukça harap vaziyettedir. Yapı restorasyon işlemi görmemiştir.

Yapı inşasında Ballı köyü ve yakın çevresinde yerleşim yerlerinde de oldukça yaygın olarak kullanılan gri renkli bazalt taşlar kullanılmıştır. Yapıda dikkati çeken bir durum ise taşların düzgün kesilmiş ve bundan dolayı da yapının sadece bazı kısımlarında çok ince derz kullanılmıştır.

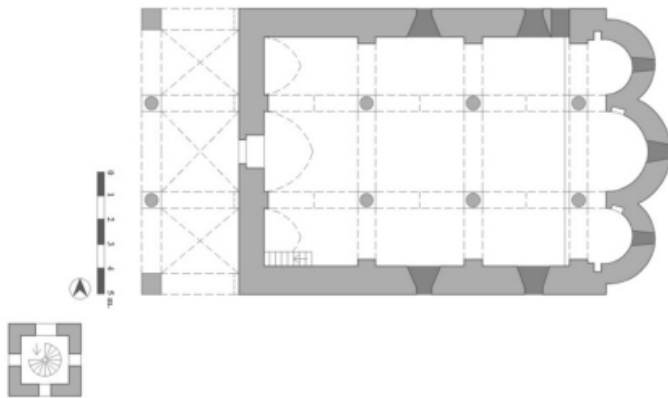
Kilise köyün tam girişinde kendisi ile aynı dönemde inşa edildiği düşünülen okulun hemen kuzeyinde doğu – batı istikametinde inşa edilmiştir [28]. Yapının kuzey tarafında kemik mağarası bulunmaktadır. Kemik mağarasından anlaşıldığı üzere kilisenin bulunduğu mevkide bir mezarlık bulunduğu düşünülmektedir. Bununla beraber söz konusu mağarada, çıkışı tam olarak bilinmeyen tüneller de mevcuttur. Zaman için de kilisenin kuzey yamacına toprak yığılmış ve yapının zemini zarar görmüştür. Bu sebepten dolayı da yılın bazı mevsimlerinde zemininin bazı kısımları su almaktadır.

Yapının dikdörtgen planlı narteksi mevcuttur. Narteksin zemini topraktır. Bu bölümün üst örtüsü çapraz tonozdur. Yapının naos kısmına, narteksten bir adet ve yapının kuzey duvarından bir adet olmak üzere toplam 2 adet giriş mevcuttur. Yapının naos kısmına günümüzde yalnızca narteksten giriş sağlanmaktadır. Yapının kuzey tarafındaki giriş duvar örülerek kapatılmıştır.

Kilisenin naos bölümü 3 nefli bazilikal planlıdır. Bu bölüm içten beşik tonoz dıştan kırma çatı ile örtülüdür. Her biri üçer sütundan oluşan iki sıra sütun ile üç nef ayrılmıştır. Orta nef yan neflere göre daha geniş ve daha yüksektir. Her nef sırası birer apsis ile sonlanmaktadır. Zemin kaplaması kesme taş ve topraktan oluşmaktadır. Aydınlatma elemanı olarak pencere bulunmaktadır. Yapının bu kısmında niş mevcuttur. Yapının bu kısmının zemini çok fazla tahrip olmuş, bakımsız kalmıştır.

Her nef sırası içten ve dıştan yarım daire formlu olarak düzenlenen birer apsis ile sonlanmaktadır. Orta nefe denk gelen apsis yan neflerin apsislerine göre daha büyük tutulurken, apsislerin içerisine birer niş bulunmaktadır. Bu kısmın zemini kesme taş ve toprak ile kaplıdır. Aydınlatma elemanı olarak pencere mevcuttur.

Yapının dikdörtgen planlı galeri katı bulunmaktadır. Galeri katına ulaşım naos bölümünde önceden ahşap merdiven ile sağlanmakta olup günümüzde merdivenin izleri vardır ancak yıkılmıştır. Bu bölümün zeminin kaplaması bilinmemektedir. Bu kısım içten beşik tonoz dıştan kırma çatı ile örtülüdür. Aydınlatma elemanı olarak pencere mevcut olup özgün korkuluğu bulunmamaktadır. Yapının çatı kısmı özgün halini korumakta olup, Osmanlı usulü gri renkli oluklu taş kiremitler kullanılmıştır.

Şekil 6.9. Niğde Ballı Kilise'sinin planı [4,28]

Resim 6.134. Ballı Kilisesi'nin batı cephesi

Resim 6.135. Ballı Kilisesi'nin kuzey cephesi

Resim 6.136. Ballı Kilisesi'nin doğu cephesi

Resim 6.137. Ballı Kilisesi'nin güney cephesi

Resim 6.138. (a) ve (b). Ballı Kilisesi'nin narteks bölümü ve sütun başlığı

Resim 6.139. (a) ve (b). Narteks bölümünden naosa giriş kapısı içi ve dışı

Resim 6.140. Ballı Kilisesi'nin naos bölümü

Resim 6.141. Ballı Kilisesi'nin apsis bölümü

Resim 6.142. Ballı Kilisesi'nin galeri katı bölümü

Resim 6.143. Ballı Kilisesi'nin kuzey cephesi yonu taşla kapatılan kapı ve apsis nişi

Resim 6.144. Yetimhane binasının ön cephesi

Resim 6.145. (a) ve (b). Çan kulesi ve içindeki taş merdivenler

Resim 6.146. Ballı Kilisesi genel silüet

Resim 6.147. (a) ve (b). Ballı Kilisesi'nin kuzey tarafında bulunan kemik mağarası

6.4.6. Niğde Konaklı Rum Kilisesi

Kilise Niğde'nin kuzeydoğusunda merkezden 27 km uzaklıkta Konaklı (Misli) kasabasında bulunmaktadır. Kasabanın merkezine doğu – batı istikametinde inşa edilmiştir. H.Rott söz konusu bölge ve kilise ile ilgili olarak şunları demiştir: “*Antik Musthilia yani bugünkü Misli, bir mağara yerleşim bölgesi olup yeraltı kilise ve şapelleri mevcuttu; sefil berbat durumda bir Rum köyü olmasına ve tüm bu fakirliğine rağmen Aziz Blasius adına 19. Yüzyılda, Kappadokya'nın belki de en güzel ve görkemli kiliselerinden biri yapılabilmiştir.*” Kilisenin kitabesinden anlaşıldığı üzere eserin yapım tarihi 1844 tarihlidir [4, 68]. Kilise bir dönem cami olarak kullanılmıştır. Yapının ana malzemesi taştır. Sarı ve gri renkli bazalt taşların arasında çok ince kireçten derz kullanılarak inşa edilmiştir.

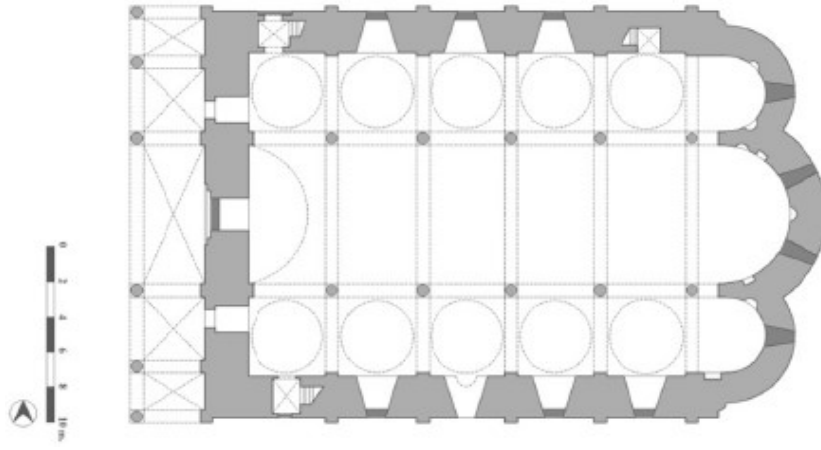
Yapının mimarisi bazilikal planlı olup, yapı üç nefli olarak inşa edilmiştir. Yapı naos, narteks, apsis, bema ve galeri katı olmak üzere beş bölümden meydana gelmektedir. Ayrıca yapı belirli dönem cami olarak kullanılmıştır. Ancak günümüzde aktif olarak kullanılmamaktadır. Yapının dikdörtgen planlı narteksi mevcuttur. Narteksin zemini kesme taş ve bazalt taştan oluşmaktadır. Bu bölümün üst örtüsü çapraz tonozdur.

Kilisenin naos bölümü 3 nefli bazilikal planlıdır. Yapının naos kısmına toplamda beş giriş bulunmaktadır. Bunlardan üç adeti yapının batı kısmında yani naosu nartekse bağlayan kısımdadır. Bununla beraber bir giriş kuzeyden, diğer giriş ise güneyden sağlanmaktadır. Ancak kuzey ve güney tarafında bulunan girişler daha sonradan kapatılıp pencereye dönüştürülmüştür. Bu bölüm örtü sistemi ise içten orta nef kısmında beşik tonoz kullanılmış, yan neflerde yarım kubbe, dıştan kırma çatı ve kubbe ile örtülüdür. Her biri beşer sütundan oluşan iki sıra sütun ile üç nefe ayrılmıştır. Orta nef yan neflere göre daha geniş ve daha yüksektir. Her nef sırası birer apsis ile sonlanmaktadır. Zemin kaplaması kesme taş ve bazalt taştan oluşmaktadır. Aydınlatma elemanı olarak pencere bulunmaktadır. Yapının bu kısmında niş mevcuttur. Bu bölümde tavan ve duvarlarda freskler ve duvar resimleri görülmektedir. Ancak çatıdan su almasından dolayı yıpranmalar ve yer yer sıva dökülmeleri görülmektedir.

Her nef sırası içten ve dıştan yarım daire formlu olarak düzenlenen birer apsis ile sonlanmaktadır. Yapının içten üç, dıştan beş apsisi bulunmaktadır. Yapının bu kısmı yarım kubbe ile örtülüdür. İçten orta nefe denk gelen apsis yan neflerin apsilerine göre daha büyük tutulurken, apsilerin içerisine birer niş bulunmaktadır. Bu kısmın zemini kesme taş ve bazalt taş ile kaplıdır. Aydınlatma elemanı olarak pencere mevcuttur.

Kilisenin 'U' planlı galeri katı bulunmaktadır. Bu kısım içten beşik tonoz dıştan kırma çatı ile örtülüdür. Yapının galeri katına çıkış 3 taraftan sağlanmaktadır. İki kuzey duvarında, biri ise güney duvarında bulunmaktadır. Merdivenlerin hepsi duvarların içine gömülü olup malzemesi taştır. Galeri katının örtüsü, içten çapraz tonoz, dıştan kırma çatı ile örtülüdür. Aydınlatma elemanı penceredir. Zemini kesme taştır. Korkuluk mevcut değildir.

Yapının özgün olduğu düşünülen, yonu taştan oluşan avlu duvarı bulunmaktadır. Avlunun zemini toprak ve bazalt taştan oluşmaktadır. Yapının çan kulesi mevcut değildir.

Şekil 6.10. Niğde Konaklı Rum Kilise'sinin planı [4,42]

Resim 6.148. Konaklı Rum Kilisesi'nin doğu cephesi

Resim 6.149. Konaklı Rum Kilisesi'nin kuzey cephesi

Resim 6.150. Konaklı Rum Kilisesi'nin batı cephesi ve avlu duvarı

Resim 6.151. (a) ve (b). Konaklı Rum Kilisesi'nin batı cephesi ve taş üzeri işlemler

Resim 6.152. Konaklı Rum Kilisesi'nin güney cephesi

Resim 6.153. Konaklı Rum Kilisesi'nin güneybatı cephesi silüeti

Resim 6.154. Konaklı Rum Kilisesi'nin narteks bölümü

Resim 6.155. (a), (b) ve (c). Narteks bölümünden naos bölümüne giriş kapıları

Resim 6.156. Narteks giriş kapıları üzerindeki kitabeler

Resim 6.157. Konaklı Rum Kilisesi'nin narteks bölümündeki sütun başlıkları

Resim 6.158. Konaklı Rum Kilisesi'nin çatısı

Resim 6.159. Konaklı Rum Kilisesi'nin naos bölümü

Resim 6.160. Konaklı Rum Kilisesi'nin naos bölümüne giriş kapıları

Resim 6.161. Konaklı Rum Kilisesi'nin naos bölümündeki sütun başlıkları

Resim 6.162. Konaklı Rum Kilisesi'nin apsis bölümü

Resim 6.163. Konaklı Rum Kilisesi'nin apsis bölümündeki nişler

Resim 6.164. Konaklı Rum Kilisesi'nin galeri katı bölümü

Resim 6.165. Konaklı Rum Kilisesi'nin galeri katına çıkan taş merdivenler

Resim 6.166. Konaklı Rum Kilisesi'nin çatıya çıkan taş merdiven

Resim 6.167. Konaklı Rum Kilisesi'nin çatıya çıkış kapısı

6.4.7. Niğde Hasaköy Kilisesi

Niğde'nin kuzeyinde merkezden 28 km uzaklıkta Hasaköy köyünde bulunmaktadır. Hasaköy eski adıyla Sasima Doğu Roma İmparatorluğu için Konstantinapolis (İstanbul) 'den Suriye'ye geçiş güzergâhında bulunmasından dolayı önemli bir bölgedir. H.Rott, Hasaköy kilisesi hakkında bu eserin H. Makrina (Marina) Manastırı olduğunu, daha öncesinde ise beş Martir "Eugenios, Mardarios, Auxentios, Orest, Eustratios" adına hastane olarak kullanıldığı belirtilmektedir. Yapı, belirli bir dönem yöre halkı tarafından cami olarak kullanılmıştır. Yapının kitabesi bulunmamaktadır. Yapının özelliklerinden, planından ve kullanılan taş işçiliğinden yapının 19. yy da inşa edilmiş olduğu inşa edilmiş olduğu düşünülmektedir. Kilise doğu – batı istikametinde inşa edilmiştir. Yapının mimarisi bazilikal planlı olup, yapı üç nefli olarak inşa edilmiştir. Kilise narteks, naos, apsis, bema, galeri katı, parakklesion, çan kulesi ve etrafındaki mezarlık da dâhil olmak üzere sekiz kısımdan oluşur. Yapının inşasında ana malzeme taştır. Yapıda taş işçiliği oldukça dikkati çekmektedir. Bu yapı düzgün kesilmiş bazalt taşlar arasında çok ince bir derz kullanılarak yaklaşık iki metreye yakın olan duvarları ile herhangi yıkılma ya da bozulma olmadan günümüze erişmiştir. Kilisenin camiye çevrilmesinden kaynaklı olarak yapıya sonradan sade bir mihrap nişi eklenmiştir.

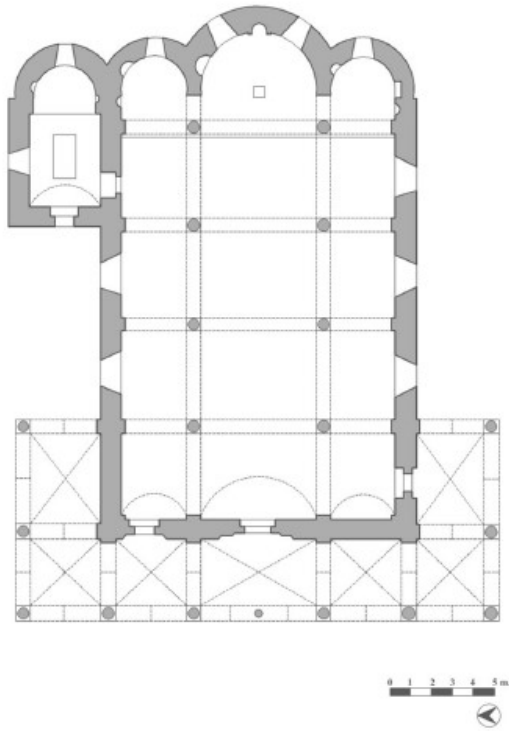
Kilisenin batı kısmında bulunan narteks kısmı "U" biçimindedir. Yapının narteks kısmının örtüsü çapraz tonozdur. Bu bölümün zemini kesme taş ve topraktır. Kilisenin naos bölümü 3 nefli bazilikal planlıdır. Yapının naos kısmı her sıra dörder sütundan oluşmak üzere iki sıra sütun ile üç nefe ayrılmıştır. Üç nef arasında orta nef yan neflerden daha geniş ve yüksektir. Her nef sırası birer apsis ile sonlanmaktadır. Zemin kaplaması kesme taş ve topraktan oluşmaktadır. Aydınlatma elemanı olarak pencere bulunmaktadır. Yapının bu kısmında niş mevcuttur. Bu bölümde tavan ve duvarlarda freskler ve duvar resimleri görülmektedir. Ancak çatıdan su almasından dolayı çok fazla yıpranma vardır. Yapıda naos kısmında kullanılan sütunların başlıkları oldukça sadedir.

Kilisenin doğu kısmında içten ve dıştan yarım daire formu 3 tane apsisi bulunmaktadır. Bu bölümün yarım kubbe ile örtülüdür. Orta apside ait olan pencere daha sonradan kapatılmıştır. Yapının bu kısmının zemini kesme taş ve topraktır. Bu bölümde niş mevcuttur.

Kilisenin 'U' planlı galeri katı bulunmaktadır. Bu bölümün örtüsü içten beşik tonoz dıştan kırma çatı ile örtülüdür. Yapının bu kısmında aydınlatma elemanı olarak pencere

kullanılmıştır. Galeri katına ulaşım günümüzde sağlanamamaktadır. Naos bölümünün duvarındaki izlerden ve kalıntı taşlardan anlaşıldığı üzere galeri katına taş merdiven ile ulaşım sağlanmaktadır. Ancak günümüzde merdiven yıkılmıştır. Günümüzde galeri katında korkuluk mevcut değildir.

Yapının batısında bir çan kulesi bulunmaktadır. Çan kulesi kübik yapıdadır. Çan kulesinin üst kısmı yani örtüsü yıkılmış olup günümüze erişememiştir. Kilisenin kendisine ait avlusu, batısındaki çan kulesini çevreleyecek biçim de eserin etrafı yonu taştan yapılmış duvar ile çevrilmiştir. Duvarın temelde yapılış amacı kilisenin etrafında dikkati çeken mezarlardır. Mezarlar arasından günümüze değin erişen bazı mezar taşları mevcuttur. Mezar taşlarından bazıları yerlerinden sökülüş ve kilisenin narteks kısmında bulunmaktadır. Kilisenin avlusunun zemini kesme taş ve topraktır. Avluya çan kulesinin olduğu kısımdan giriş yapılmakta ve kesme taştan yapının narteksine kadar yürüyüş yolu yapıldığı görülmüştür. Yapının kuzey tarafına bitişik ve naosa direkt girişi bulunan bir parekklesion odası mevcuttur. Direkt olarak avludan girişi bulunan oda, içten ve dıştan yarım daire bir apsis ile sonlanmaktadır. Odanın içinde yekpare mermerden yapılmış bir lahit mevcuttur. Ancak lahitin içi açılmıştır, günümüzde içi boştur. Odanın apsis kısmında niş bulunmaktadır. Odanın apsis kısmında ve kuzey duvarında olmak üzere iki adet penceresi bulunmaktadır.

Şekil 6.11. Niğde Hasaköy Kilise'sinin planı [4,42]

Resim 6.168. Hasaköy Kilisesi'nin batı cephesi

Resim 6.169. Hasaköy Kilisesi'nin güney cephesi

Resim 6.170. Hasaköy Kilisesi'nin doğu cephesi

Resim 6.171. Hasaköy Kilisesi'nin kuzey cephesi

Resim 6.172. Hasaköy Kilisesi'nin narteks bölümü

Resim 6.173. Hasaköy Kilisesi'nin narteksten naos bölümüne giriş kapıları

Resim 6.174. Hasaköy Kilisesi'nin narteks sütun başlıkları

Resim 6.175. (a),(b),(c) ve (d). Parekklesion odası, lahit, naosa geçiş kapısı ve bu bölümün giriş kapısı

Resim 6.176. Hasaköy Kilisesi'nin apsis bölümü

Resim 6.177. Hasaköy Kilisesi'nin orta apsis bölümündeki nişler

Resim 6.178. (a) ve (b). Hasaköy Kilisesi'nin naos bölümü ve beşik tonoz

Resim 6.179. Hasaköy Kilisesi'nin içinde bulunan önu taş yığılan mihrap nişı

Resim 6.180. Hasaköy Kilisesi'nin galeri katı bölümü

Resim 6.181. Hasaköy Kilisesi'nin galeri katı bölümüne çıkan merdiven izi

Resim 6.182. Hasaköy Kilisesi'nin etrafında bulunan mezar taşları

Resim 6.183. Hasaköy Kilisesi'nin çan kulesi ve avlu duvarı

Resim 6.184. Hasaköy Kilisesi'nin avlu duvarı ve genel silüeti

6.4.8. Niğde Hançerli Kilisesi

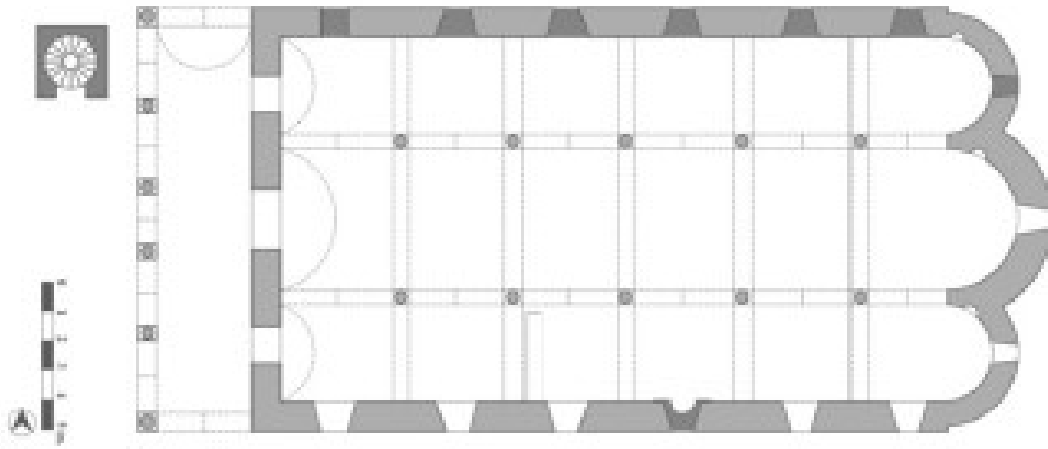
Niğde ilinin 6 km kuzeybatısında Hançerli köyünde bulunmaktadır. Eserin kitabesi bulunmamaktadır. Ancak günümüzde sonradan narteks kısmını naos kısmına bağlayan girişin üstünde özgün olmayan kitabe mevcuttur. O kitabede yapım tarihi 1832 olarak ifade edilmiştir [51]. Yapı doğu batı istikametinde inşa edilmiştir. Yapı 3 nefli bazilikal planlıdır. Eserin yapı malzemesi taştır. Çok ince sıva kullanılarak inşa edilmiştir.

Yapının batı kısmında bulunan narteks, 6 sütun ve beş kemerden oluşmaktadır. Sütunlardan bir tanesi daha sonradan yapılan avlu duvarı içinde kalmıştır. Narteks içten beşik tonoz dıştan kırma çatı ile örtülmüştür. Narteks kısmından naos bölümüne 3 adet giriş bulunmaktadır. Ancak yapının camiye çevrilmesinden sonra yalnızca ana giriş kapısı aktif olarak kullanılmaktadır. Bununla beraber ana giriş kısmında bulunan ahşap kapı boyalı halde olup özgün olduğu düşünülmektedir. Yapının batı kısmında bir galeri katı bulunmamaktadır. Yapının narteks kısmının üstü kırma çatı ile örtülmüştür

Yapının naos kısmı her biri beşer sütundan oluşan iki sıra sütun ile 3 nefe ayrılmaktadır. Orta nef yan neflere göre daha geniş ve yüksektir. Naos kısmını oluşturan her nef sırasın sonu birer apsis ile tamamlanmaktadır. Yapının naos kısmı içten beşik tonoz, dıştan kırma çatı ile örtülüdür. Naos kısmında niş bulunmakta olup aydınlatma elemanı olarak pencere ve yapının camiye çevrilmesinden sonra kullanılan elektrikli aydınlatma elemanı bulunmaktadır. Naos kısmının zemini yapının camiye çevrilmesinden sonra kesme taş üstüne ahşap kaplama yapılmış daha sonra ise halı ile kaplanmıştır. Naos kısmına yapı camiye çevrildikten sonra mihrap ve minber eklenmiştir. Mihrap bölümünün etrafı daha sonradan seramik ile kaplanmıştır. Seramik kaplanan yerin arkasında, eserin güney cephesine ait bir pencere bulunmakta ancak daha sonradan pencere doldurulup üstü seramik ile kaplandığından kullanılmamaktadır. Ayrıca naos kısmının güney-batı istikametinde ahşap malzemeden yapılmış imamın kullanması için özel bir bölme yapılmıştır.

Yapının 3 apsisi bulunmaktadır. Orta apsis yan apsislere göre daha geniş ve daha yüksektir. Apsislerde niş bulunmaktadır. Apsis kısmı aydınlatma elemanı olarak pencere ve elektrikli aydınlatma elemanı kullanılmıştır. Apsis bölümü içten ve dıştan yarım kubbe ile örtülüdür. Apsis bölümünün zemini kesme taş üzeri ahşap malzeme ile kaplanmıştır. Onun da üzeri halı ile örtülmüştür.

Yapının an kulesi yıkılmış ancak yöre halkından edinilen bilgiye göre ve yıkılan yerde bulunan sütün parçalarına göre an kulesinin eski yeri tespit edilmiştir. Yapının daha önceden atrium kısmı bulunmaktadır. Günümüzde atrium kısmından kalan, sütün başlıkları yapının avlusunda bulunan şadırvanda kullanılmıştır [10]. Avlunun bir kısmı kilitli parke taş ile çevrilmiştir. Bir kısmı ise toprak zemlidir. Yapının güney duvarının hemen altında bir eşme bulunmaktadır. Çeşmenin yapı ile beraber inşa edildiği düşünülmektedir. Çeşmenin zgn kitabesi mevcut olup 1832 tarihli olup [4, 51].

şekil 6.12. Niğde Hançerli Kilisesi'sinin planı [4,42]

Resim 6.185. Hançerli Kilisesi'nin güney cephesi

Resim 6.186. Hançerli Kilisesi'nin kuzeydoğu cephesi

Resim 6.187. Hançerli Kilisesi'nin batı cephesi

Resim 6.188. Hançerli Kilisesi'nin güneybatı cephesi

Resim 6.189. Hançerli Kilisesi'nin genel silüeti

Resim 6.190. Hançerli Kilisesi'nin narteks bölümü

Resim 6.191. Narteks bölümünden naos bölümüne girilen kapıların iç tarafları

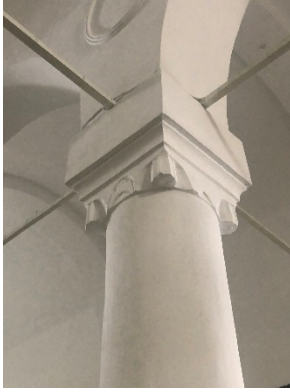
Resim 6.192. Narteks bölümünden naos bölümüne girilen kapıların dış tarafları

Resim 6.193. Hançerli Kilisesi'nin naos bölümü

Resim 6.194. Hançerli Kilisesi'nin içindeki imam odası

Resim 6.195. Hançerli Kilisesi'nin naos bölümü sütun başlıkları

Resim 6.196. Hançerli Kilisesi'nin apsis bölümü

Resim 6.197. Hançerli Kilisesi'nin apsis bölümünde bulunan nişler

Resim 6.198. Hançerli Kilisesi'nin avlusunda bulunan şadırvan

Resim 6.199. Şadırvanda bulunan oturak olarak kullanılan sütun başlıkları

Resim 6.200. Hançerli Kilisesi'nin avlusunda bulunan yıkılan çan kulesi sütunları

Resim 6.201. Hançerli Kilisesi'nin avlu duvarı

Resim 6.202. Hançerli Kilisesi'nin avlu duvarının alt kotunda bulunan çeşme

Resim 6.203. Avlu duvarının alt kotunda bulunan çeşmenin kitabesi

6.4.9. Niğde Ovacık Kilise Camii

Niğde'nin kuzey-doğusunda merkezden 18 km uzaklıkta bulunan Ovacık kasabasında bulunmaktadır. Yapı günümüzde cami olarak kullanılmaktadır. Yapı doğu batı istikametinde inşa edilmiştir. Yapının kitabesi mevcut değildir. Ancak yapının planı, inşasında kullanılan malzeme ve taş işçiliği eserin bölgede 19. yy da yapılan diğer eserler ile aynı dönem olduğu düşünülmektedir [4].

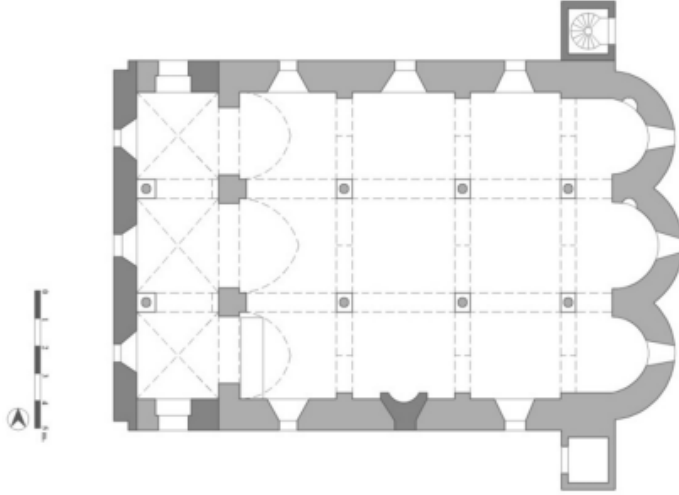
Ovacık kilisesi üç nefli bazilikal planlı bir yapıdır. Yapının batı kısmında narteksi sonradan kapatılmıştır. Narteks kısmı pencere ve daha sonradan elektrikli aydınlatma elemanı ile aydınlatılmaktadır. Yapının özgün, narteks kısmı ile naos kısmını birbirinden ayıran duvar, yapının camiye çevrilmesiyle beraber yıkılmıştır. Yani yapının batı kısmındaki duvarı, narteksin doğusundan batısına taşınmıştır. Narteksin batı kısmında duvarı oluşturan sütunlar arasındaki demirler kesilmiş, yöre halkı tarafında yapı camiye çevrilirken, sonradan duvar ile çevrilen yere taşınmıştır. Narteks kısmının üzeri çapraz tonoz ile örtülüdür.

Yapıya ana girişi sağlayan yapının batısında bulunan narteksi naosa bağlayan kapı girişi kaldırılmıştır. Günümüz de yapıya tek taraftan giriş sağlanmakta olup o da narteksin kuzeyinde yapının camiye çevrilmesiyle beraber sonradan yapılan giriştir. Yapının batı kısmında galeri katında özgün korkuluk bulunmaktadır. Ancak naosun kuzey tarafında sonradan yöre halkı tarafından galeri katına bağlanan ikinci bir yer yapılmıştır. Yapının özgün galeri katı kısmı içten beşik tonoz, dıştan kırma çatı ile örtülüdür. Yapının naos kısmı her biri üçer sütundan oluşan iki sıra sütun ile üç nefe ayrılmaktadır. Orta nef yan neflere göre hem daha geniş hem de daha yüksektir.

Yapının naos kısmında aydınlatma elemanı pencere ve elektrikli aydınlatma elemanı kullanılmıştır. Naos kısmına, yapı sonradan camiye çevrilirken mihrap ve minber eklenmiştir. Yapının naosun güney kısmına mihrabın etrafı daha sonradan seramik ile kaplanmıştır. Yapının naos zemin kısmı kesme taş üzeri ahşap onun üstü ise halı kaplamadır. Yapının naos kısmında niş mevcuttur. Yapının naos kısmı içten beşik tonoz dıştan kırma çatı ile örtülüdür. Yapının çatısı daha sonradan marsilya tipi kiremitler ile örtülmüştür. Özgün çatı gözükmemektedir.

Yapının 3 apsisi bulunmaktadır. Orta apsis yan apsislere göre daha geniş ve büyüktür. Apsisler içten ve dıştan yarım daire formlu olarak örtülüdür. Apsislerin dışarıdan sonradan yeşil şingil (shingle) ile kaplanmıştır. Yapının apsis kısmının dıştan örten özgün malzemesi tam olarak bilinmemektedir. Apsis kısmında niş mevcuttur. Apsislerin aydınlatma elemanı pencereler ve elektrikli aydınlatma elemanıdır. Apsisinin zemini kesme taş onun üzeri ahşap kaplama onun üzeri ise halı ile kaplıdır.

Yapının güneyinde çan kulesi günümüzde halen mevcuttur. Çan kulesi özgün haliyle korunmaktadır. Çan kulesinin örtüsü çökmüştür. Yapının camiye çevrilmesinden sonra yapının kuzeyine minare inşa edilmiştir. Yapının avlusu özgün olmayan yonu taş duvar ile çevrilmiştir. Avlu zemini kilitli parke taş ve topraktır.

Şekil 6.13. Niğde Ovacık Kilise Camii'sinin planı [4,28]

Resim 6.204. Ovacık Kilisesi'nin batı cephesi

Resim 6.205. Ovacık Kilisesi'nin doğu cephesi

Resim 6.206. Ovacık Kilisesi'nin kuzey cephesi

Resim 6.207. Ovacık Kilisesi'nin güney cephesi

Resim 6.208. Ovacık Kilisesi'nin sonradan kapatılan narteks bölümü

Resim 6.209. Ovacık Kilisesi'nin naos bölümü

Resim 6.210. Ovacık Kilisesi'nin naos kısmındaki mihrap ve minber

Resim 6.211. Ovacık Kilisesi'nin apsis bölümü

Resim 6.212. ve Resim 6.213. Ovacık Kilisesi'nin apsis bölümündeki nişler

Resim 6.214. Ovacık Kilisesi'nin galeri katı korkuluğu

Resim 6.215. Ovacık Kilisesi'nin galeri katına sonradan ilave edilen bölüm

Resim 6.216. Ovacık Kilisesi'nin çan kulesi

6.4.10. Niğde Küçükköy (Aziz Nikolaos) Kilisesi

Kilise Niğde'nin kuzeybatısında yer alan Küçükköy köyünde inşa edilmiştir. Ebru Parman'ın Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisinde yayımlanan “ *Niğde Çevresi Araştırmaları*” adlı eserinde yapının 1834 yılında yenilenmiş bir manastır kilisesi olarak geçmektedir[4, 51]. Kilisenin kitabesi bulunmamaktadır. Eser tahminen 18. Yüzyıl'ın son çeyreği ile 19. Yüzyılın ilk çeyreği yapıldığı tahmin edilmektedir [4]. Yapı günümüzde aktif olarak kullanılmamaktadır.

Yapı eğimli bir arazide, doğu – batı doğrultusunda inşa edilmiştir. Yapının ana malzemesi taştır. Yapı bazilikal planlıdır. Kilise narteks, naos, apsis, bema ve galeri katı olmak üzere beş kısımdan meydana gelmektedir. Yapının dikdörtgen planlı narteksi mevcuttur. Narteksin zemini kesme taş ve topraktır. Bu bölümün üst örtüsü çapraz tonozdur. Yapının narteks kısmı içten kemerler ile birbirine bağlı halde 3 bölümden oluşmaktadır. Bölümlerden bir kısmı güney tarafında olan daha sonradan kapatılmıştır. Kapatılan bölgede aydınlatma elemanı olarak pencere kullanılmıştır. Yapının naos kısmına, narteksten bir adet ve yapının kuzey duvarından bir adet olmak üzere toplam 2 adet giriş mevcuttur. Yapının naos kısmına günümüzde yalnızca narteksten giriş sağlanmaktadır. Kuzey tarafından giriş doğrudan kilisenin galeri katına açılmaktadır.

Kilisenin naos bölümü 3 nefli bazilikal planlıdır. Bu bölüm içten beşik tonoz ve kubbe, dıştan kırma çatı ile örtülüdür. Her biri üçer sütundan oluşan iki sıra sütun ile üç nefe ayrılmıştır. Orta nef yan neflere göre daha geniş ve daha yüksektir. Her nef sırası birer apsis ile sonlanmaktadır. Zemin kaplaması kesme taş ve topraktan oluşmaktadır. Naos kısmının duvarı yonu taş, kesme taş ve sıvadır. Aydınlatma elemanı olarak pencere bulunmaktadır. Yapının bu kısmında niş mevcuttur. Yapının bu kısmının zemini çok fazla tahrip olmuş, bakımsız kalmıştır.

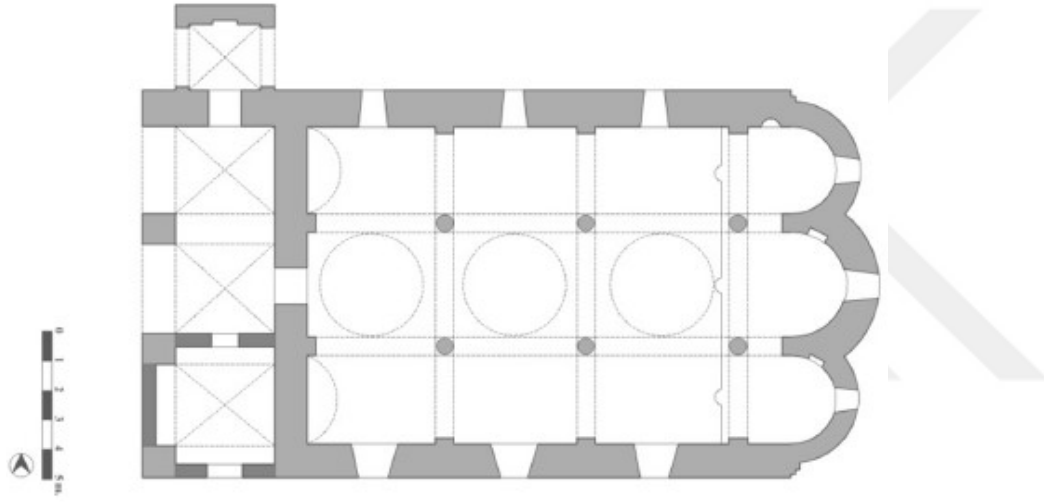
Yapı içten ve dıştan yarım daire formlu olarak düzenlenen toplamda 3 apsisten oluşmaktadır. Orta nefe denk gelen apsis yan neflerin apsislerine göre daha büyük tutulurken, apsislerin içerisine birer niş bulunmaktadır. Bu bölümün örtüsü yarım kubbedir. Bu kısmın zemini kesme taş ve toprak ile kaplıdır. Aydınlatma elemanı olarak pencere mevcuttur.

Yapının dikdörtgen planlı galeri katı bulunmaktadır. Galeri katına erişim yapının kuzeyinde yer alan bir kapı ile sağlanmaktadır. Bu bölümün zemininin kaplaması bilinmemektedir. Bu kısım içten beşik tonoz dıştan kırma çatı ile örtülüdür. Aydınlatma elemanı olarak pencere mevcut olup özgün korkuluğu bulunmamaktadır.

Yapının süslemeleri hakkında, Parman: “Apsis cephelerinde pencerelerin üstünde kabartma haçlar mevcuttur.” demiştir. Günümüzde söz konusu kabartmalar maalesef tahrip edilmiş olduğundan anlaşılamamaktadır.

Yapının naos kısmında duvar resimleri mevcuttur. Eserin iç kısmında kemer, kubbe dâhil birçok kısmı mavi renkte boyanmış olup boyanın üstünde duvar resimleri ve bezemeler yapılmıştır. Naosun birçok kısmında freskler bulunmaktadır.

Yapının çan kulesi bulunmamaktadır. Yapının yonu taştan oluşan avlu duvarı bulunmaktadır. Zemini topraktır. Kilisenin giriş tarafında kemik mağarası olduğu düşünülen sonradan bir kısmı tahrip olmuş bir mağara bulunmaktadır. Mağaranın bir kısmı tahrip olmuş olsa da iç kısmında bulunan özgün olduğu düşünülen oda bölmeleri görülmektedir. Buna benzer yapı Niğde bölgesinde Yeşilburç ve Ballı Kilisesi'nde görülmektedir.

Şekil 6.14. Niğde Küçükköy (Aziz Nikolaos) Kilise'sinin planı [4,42]

Resim 6.217. Küçükköy Kilisesi'nin batı cephesi

Resim 6.218. Küçükköy Kilisesi'nin kuzey cephesi

Resim 6.219. Küçükköy Kilisesi'nin güney cephesi

Resim 6.220. Küçükköy Kilisesi'nin doğu cephesi

Resim 6.221. Küçükköy Kilisesi'nin narteks bölümü

Resim 6.222. (a) ve (b). Küçükköy Kilisesi'nin narteksten naosa geçiş kapısı dışı ve içi

Resim 6.223. Küçükköy Kilisesi'nin narteks bölümünün kapatılan bölümü

Resim 6.224. Küçüköy Kilisesi'nin naos bölümü

Resim 6.225. Küçüköy Kilisesi'nin tavan kubbe işlemleri

Resim 6.226. Küçüköy Kilisesi'nin naosda bulunan sütun başlıkları

Resim 6.227. Küçükköy Kilisesi'nin apsis bölümü

Resim 6.228. Küçükköy Kilisesi'nin apsis bölümünde bulunan nişler

Resim 6.229. Küçükköy Kilisesi'nin galeri katı bölümü

Resim 6.230. Küçükköy Kilisesi'nin kuzeybatı cephesi

Resim 6.231. Kuzey cephede bulunan galeri katına giriş bölümü

Resim 6.232. Güney bölümünde bulunan yılanbaşı figürü ile sonlanan kat silmesi

Resim 6.233. Kemik mağarası olduğu düşünülen yapı girişi

Resim 6.234. Küçükköy Kilisesi'nin yanında bulunan yapının içindeki odalar

Resim 6.235. Küçükköy Kilisesi'nin avlu duvarı

6.4.11. Niğde Hamamlı Kilisesi

Yapı Niğde ilinin 2 km batısında bulunan Kayardı Bağları olarak nitelenen bölgeye tam girişte, Hamamlı köyünde bulunmaktadır. Eserin özgün kitabesi mevcut değildir. Ancak yapının planı inşasında kullanılan malzeme ve taş işçiliği eserin bölgede 19. yy'da yapılan yapılar ile benzerlik taşımaktadır. Bundan dolayı aynı bölgede diğer yapılarla benzerliği düşünüldüğünde eserin 19. yy'da inşa edildiği düşünülmektedir [4, 51]. Eserin batı kısmında narteksten naosa ana girişi sağlayan kısımda beyaz zemin üzeri siyah yazı ile karamanlıca yazı mevcuttur.

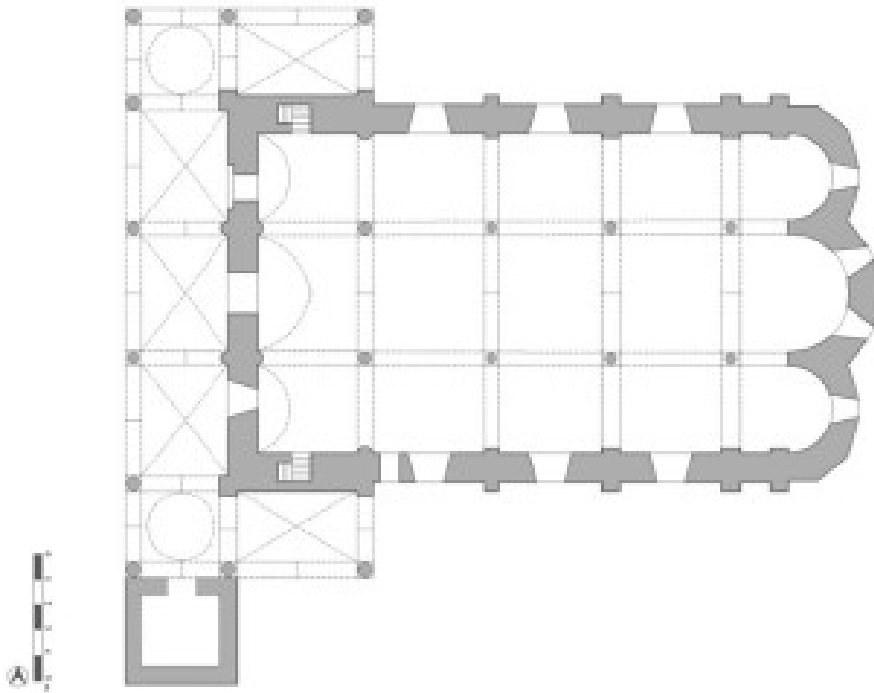
Yapı doğu batı istikametinde inşa edilmiştir. Eserin “U” planlı narteksi mevcuttur. Narteksi oluşturan sütun başlıklarında çift başlı kartal simgesi gibi daha birçok taş kabartma mevcut olup yapıda bu şekilde dış süsleme sadece narteks kısmına ait olmayıp yapı özenli dış süslemeleri ile Niğde bölgesindeki diğer birçok kiliseye göre dikkat çekmektedir. Eserin narteks kısmının hemen üstünde galeri katının batı duvarında mermerden yapılmış haç vardır ancak yöre halkından edinilen bilgiye göre yapı zamanında askeri depo olarak kullanılmış ve o dönemde bu süslemeler zarar görmüştür. Yapının iç kısmına girilince yapı da kasıtlı olarak narteks ve galeri katının batı kısımlarını oluşturan kemerlerin açıldığı anlaşılmaktadır. Hatta yapının galeri katında güney batısında bulunan kemerin kilit taşı düşecek kadar ayrılmış ve günümüzde yöre halkı tarafından taşın altına bir ahşap direk ile desteklenmiştir. Bunun sebebinin de yöre halkı tarafından yapı depo olarak kullanılırken askeri teçhizatın bulunduğu sandıkların nizami yerleşmesi için nartekste ana sütunların balyoz ile aralandığından olduğu söylenmiştir. Yapının narteks kısmının zemini kesme taştır. Narteks kısmının iç kısmı çapraz tonozdur. Yapının 3 apsisi mevcuttur.

Yapı naos kısmına narteksten 2 giriş ile sağlanmaktadır. Ayrıca naos kısmına güney ve kuzey tarafından da giriş sağlanabilmektedir. Yapının naos kısmı her biri dörder tane sütundan oluşan iki sıra sütun ile 3 nefe ayrılmaktadır. Orta nef yan neflere göre hem daha yüksek hem de daha geniştir. Her nef sırası birer apsis ile tamamlanmaktadır. Naos kısmının zemininde orta nefe denek gelen kısım yan neflere göre biraz daha alçakta bulunmaktadır. Naos kısmının zeminindeki kesme taşlar kaldırılarak kazılmıştır. Zemini kaplayan taşlardan birçoğu yerinden çıkarılmıştır. Bunun en büyük örneği naos kısmının tam merkezinde yer alan oval merkez taş da yerinden oynatılmış ve altı kazılmıştır. Yapının naos kısmının

aydınlatması pencereler tarafından sağlanmaktadır. Naos kısmının içten tonoz dıştan kırma çatı ile örtülüdür.

Yapının “U” şeklinde galeri katı bulunmaktadır. Galeri katına giriş yapının hem güney hem de kuzey duvarının içten gömülü olan merdivenleri tarafından sağlanmaktadır. Galeri katının korkulukları bulunmamaktadır. Ancak Hamamlı kilisesinde bulunan ve Niğde yöresinde başka hiçbir kilisede bulunmayan yapının galeri katının naosa bakan kısmında çanak şeklinde çok özel bir kısım mevcuttur. Yapının galeri katının tavanı nem aldığından freskler yere dökülmüş ayrıca aynı naos kısmında olduğu gibi zemin sürekli eşilmiş ve zemini oluşturan kesme taşların bir kısmı yerinden çıkarılmıştır. Galeri katının aydınlatması pencere ile sağlanmaktadır.

Yapının 3 apsişi bulunmaktadır. Apsislerde zemin kesme taş yer yer sonradan kazılması sonucu oluşan toprak gözlenmiştir. Apsis bölümünde niş mevcuttur. Bununla beraber aydınlatma olarak apsis de pencere kullanılmıştır. Apsis kısmının örtüsü içten ve dıştan yarım daire örtülüdür. Yapının avlusu mevcuttur. Avlunun bir kısmı özgün bir kısmı ise sonradan yonu taş duvar olarak örülmüştür. Avlunun zemini topraktır. Yapının çan kulesi yıkılmıştır [4]. Ancak günümüzde yıkıntıdan kalanlar görülmektedir [4].

Şekil 6.15. Niğde Hamamlı Kilise’sinin planı [4,42].

Resim 6.236. Hamamlı Kilisesi'nin batı cephesi

Resim 6.237. Hamamlı Kilisesi'nin kuzey cephesi

Resim 6.238. Hamamlı Kilisesi'nin doğu cephesi

Resim 6.239. Hamamlı Kilisesi'nin güney cephesi

Resim 6.240. Hamamlı Kilisesi'nin Batı cephesinde bulunan mermer haç işlemleri

Resim 6.241. Hamamlı Kilisesi'nin Batı cephesinde bulunan bezemeler

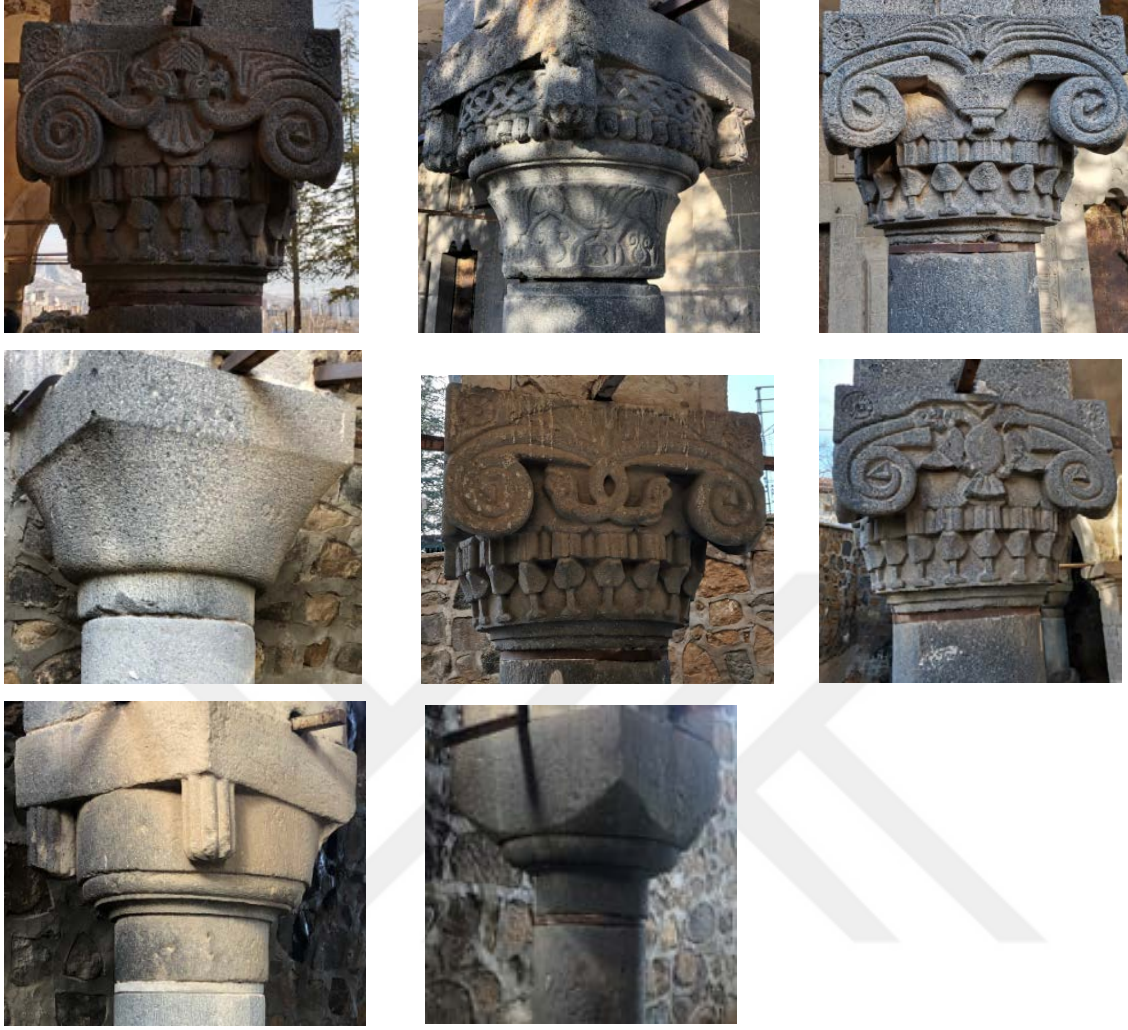
Resim 6.242. (a) ve (b). Narteks bölümünün örtüsü çapraz tonoz ve kubbe

Resim 6.243. Hamamlı Kilisesi'nin narteks bölümü

Resim 6.244. Hamamlı Kilisesi'nin narteks bölümü yan tarafları

Resim 6.245. Hamamlı Kilisesi'nin narteks bölümü sütun başlıkları

Resim 6.246. Hamamlı Kilisesi'nin narteks bölümünden naosa giriş kapıları

Resim 6.247. Hamamlı Kilisesi'nin giriş kapısı üzerinde bulunan Karamanlıca yazı

Resim 6.248. Hamamlı Kilisesi'nin naos bölümü örtüsü beşik tonoz

Resim 6.249. Hamamlı Kilisesi'nin naos bölümü

Resim 6.250. Hamamlı Kilisesi'nin naos bölümü zemini

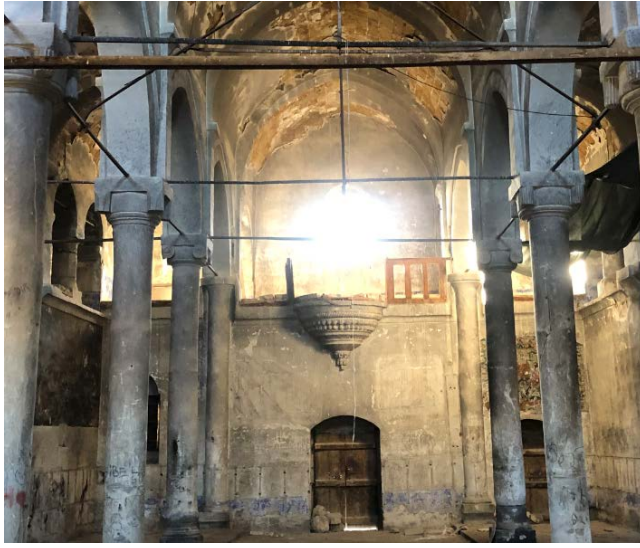
Resim 6.251. Hamamlı Kilisesi'nin apsis bölümü

Resim 6.252. Hamamlı Kilisesi'nin apsis bölümünde bulunan nişler

Resim 6.253. Hamamlı Kilisesi'nin naos bölümü sütun başlıkları

Resim 6.254. Hamamlı Kilisesi'nin galeri katı

Resim 6.255. Galeri katında askeri depo olarak kullanılan zamanda yıpratılan kemer

Resim 6.256. Hamamlı Kilisesi'nin galeri katı zemini

Resim 6.257. Hamamlı Kilisesi'nin yıkılan çan kulesi kalıntıları

6.4.12. Niğde Dikilitaş Kilisesi

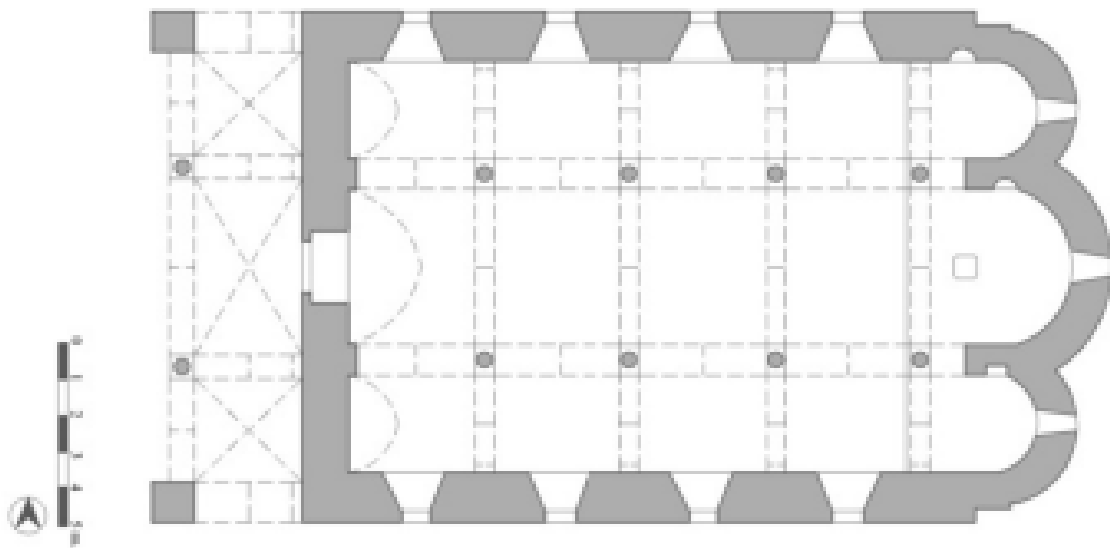
Kilise Niğde ilinin Dikilitaş köyünde bulunmaktadır. Yapının kitabesi bulunmamaktadır. Ancak yapının planı yapının inşasında kullanılan işçilik ve malzeme yapının aynı bölgede inşa edilen diğer kiliselerle benzerliğiyle 19. yy'de inşa edildiği düşünülmektedir [4]. Yapı kesme taş ile inşa edilmiştir. Yapı doğu- batı istikametinde inşa edilmiştir. Yapının bir avlusu ve çan kulesi bulunmamaktadır. Kilisenin ana yapı malzemesi kesme taştır.

Yapı günümüzde aktif olarak kullanılmamaktadır. Yapı belirli dönem halı dokuma atölyesi olarak kullanılmış ancak günümüzde atıl haldedir [4]. Yapının dikdörtgen planlı narteks

kısmı mevcuttur. Yapının narteks kısmı çapraz tonoz ile örtülmüştür. Yapının naos kısmına giriş narteksten iki taraftan sağlanmaktadır. Narteksten naosa girişi sağlayan ana giriş ile beraber güney taraftan da giriş mevcuttur. Yapının narteks kısmının zemini kesme taş ve topraktır. Yapının naos kısmı her biri dörder sütundan oluşan iki sıra sütun ile 3 nef bölünmüştür. Orta nef yan neflere göre daha geniş ve daha yüksektir. Her nef sırası birer apsis ile tamamlanmaktadır. Yapının naos kısmının örtüsü içeriden tonoz dışarıdan ise kırma çatı ile örtülüdür. Naos kısmının zemini bir kısmı kesme taş bir kısmı ise ahşap ile kaplıdır. Yapının Naos kısmında halı dokuma için kullanılan birçok malzeme bulunmaktadır. Bununla beraber yapıya daha sonradan kalorifer sistemi döşenmiştir. Yapının naos kısmında niş mevcuttur. Yapının naos kısmında aydınlatma elemanı olarak pencere ve elektrikli aydınlatma elemanı kullanılmıştır.

Yapının galeri katı içten tonoz dıştan kırma çatı ile örtülüdür. Galeri katının zemini kesme taş ve topraktır. Galeri katını aydınlatma için pencere ve elektrikli aydınlatma elemanı kullanılmaktadır. Yapının galeri katından yapının çatısına ulaşabilmek için batı cephesinde iki taraftan merdiven bulunmaktadır.

Yapının 3 apsisi bulunmaktadır. Apsisler içten ve dıştan yarım kubbe örtülüdür. Yapının apsisinde niş mevcuttur. Apsiste aydınlatma elemanı olarak pencere ve elektrikli aydınlatma kullanılmıştır. Apsisin zemini toprak, kesme taş ve ahşaptır.

Şekil 6.16. Niğde Dikilitaş Kilisesi'sinin planı [4,28]

Resim 6.258. Dikilitaş Kilisesi'nin batı cephesi

Resim 6.259. Dikilitaş Kilisesi'nin kuzey cephesi

Resim 6.260. Dikilitaş Kilisesi'nin güney cephesi

Resim 6.261. Dikilitaş Kilisesi'nin doğu cephesi

Resim 6.262. Dikilitaş Kilisesi'nin narteks bölümü

Resim 6.263. Dikilitaş Kilisesi'nin narteksten naosa bölümüne giriş kapısı

Resim 6.264. Dikilitaş Kilisesi'nin narteks bölümün örtüsü çapraz tonoz

Resim 6.265. Dikilitaş Kilisesi'nin naos bölümü

Resim 6.266. Dikilitaş Kilisesi'nin naos bölümündeki halı dokuma atölye malzemeleri

Resim 6.267. Dikilitaş Kilisesi'nin apsis bölümü nişi

Resim 6.268. Dikilitaş Kilisesi'nin apsis bölümü

Resim 6.269. Dikilitaş Kilisesi'nin naos bölümü sütun başlıkları

Resim 6.270. Dikilitaş Kilisesi'nin galeri katı

6.4.13. Bor Merkez Kilise (Rum Kilisesi)

Kilise Niğde ilinin Bor ilçesinin orta mahalle semtinde 29 Ekim İlkokulu'nun yanında yer almaktadır. Bu yapı 1950-1975 tarihleri arasında sinema olarak kullanılmıştır. Yöre halkının vermiş olduğu bilgiye göre kilise sinemaya dönüştürülürken içerideki freskoların boyanarak üstü kapatılmıştır. Aynı zamanda galeri bölümüne localar ve makine dairesi eklenmiştir. Yapı daha sonra uzun süre belediye tarafından depo olarak kullanılmıştır. Daha sonrası narteks bölümü kapatılmış ve dükkân olarak kullanılmaya başlanmış [28]. Kilise 2014 yılında restore edilmiştir. Günümüzde Bor Belediyesi Kültür Evi olarak hizmet vermektedir [4].

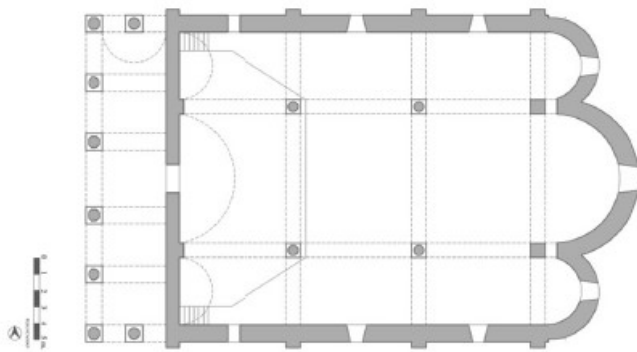
Yapının beden duvarı belirli bir kota kadar koyu gri renkli kesme taştan, kalan kısımları ise daha küçük ebatlı sarı renkli kesme taştan yapılmıştır. Yapı bu şekliyle Niğde Yeşilburç Kilisesi'ne benzemektedir. Yapının çatı kaplaması, lento ve söve kısmında taş malzeme kullanılmıştır. Bazilikal planlı kilise doğu-batı doğrultusunda yerleşmiş olup üç nefli olarak inşa edilmiştir. Yapı narteks, naos, apsis ve galeri katı olarak dört bölümden oluşmaktadır. Yapının narteks kısmı yarım daire formu kemerlerle bağlanan altı sütundan oluşmaktadır. Bu sütunlardan ikisi dairesel, dördü ise sekizgen formudur. Bu bölümde naos bölümüne açılan yarım daire kemer formu bir kapı açıklığı ve bu kemer alınlığında kitabe bulunmaktadır. Yapının kuzey ve güney cephesinde naosun yan neflerine açılan yarım daire kemer formu birer kapı bulunmaktadır. Bu bölüm içten beşik tonoz ile örtülüdür.

Yapının kuzey cephesindeki giriş kapısının üzerinde Karamanlıca kitabe, kitabenin üzerindeki sivri kemer içinde yuvarlak bir madalyonun içi ve yanlarında meleklerin yer aldığı kabarma bir levha 1998 yılında çalınmıştır. Bu çalınan madalyonun içerisinde bir yazıt bulunmaktadır [28]. Yapının üç kitabesi bulunmakla birlikte doğu ve batı cephelerinin üzeridekilerde latin harfleri ile 1834 yazılmıştır [4]. Bu da yapının 19.yy kiliseleri arasında değerlendirmemizi sağlamaktadır [4].

Naos bölümü içten kubbe ve beşik tonoz ile örtülürken, dıştan kuzey-güney eğimli kırma çatı ile kapatılmıştır. Zemin bazalt taş ile kaplıdır. Yapının naos kısmına 3 giriş bulunmaktadır. Narteksten, kuzey ve güney cephelerinden 1'er adet kapı ile giriş sağlanmaktadır. Fakat kuzey cephesindeki kapı yolun kotunun yükselmesinden dolayı neredeyse tamamen kapatılmıştır. Yapının naos kısmının aydınlatma elemanı olarak pencere ve elektrikli aydınlatma elemanı kullanılmıştır.

Apsis bölümü yarım daire kemer formu olarak dışarı taşmıştır. Zemini kesme taş kaplamadır. Duvarlarında niş mevcuttur. Yapıdaki pencereler dıştan dikdörtgen içten yarım daire kemer formu şeklindedir. Doğu cephesinde orta nefe bakan pencere diğerlerine göre daha yüksektir ve onun üzerinde de kitabe panosu bulunmaktadır. Apsis bölümünün dıştan tarafı kot yükselmesinden dolayı belirli bir kısmı toprağa gömülüdür.

Yapının galeri bölümüne sonradan betonarme kolon eklenerek galeri katı büyütülmüştür. Galeri katına çıkış güneybatı ve kuzeybatı köşelerinde yer alan taş merdivenler ile sağlanmaktadır. Bu bölümün zemini kesme taş, bazalt taş ve beton ile kaplıdır. Üzeri beşik tonoz ile örtülüdür. Aydınlatma olarak pencere ve elektrikli aydınlatma elemanı kullanılmıştır. Özgün olmayan betonarme korkuluk bulunmaktadır.

Şekil 6.17. Bor Merkez (Rum) Kilisesi'nin planı [4]

Resim 6.271. Bor Merkez Kilisesi'nin batı cephesi

Resim 6.272. Bor Merkez Kilisesi'nin güney cephesi

Resim 6.273. Bor Merkez Kilisesi'nin doğu cephesi

Resim 6.274. Bor Merkez Kilisesi'nin Kuzey cephesi

Resim 6.275. ve Resim 6.276. Bor Merkez Kilisesi'nin narteks bölümü

Resim 6.277. (a) ve (b). Narteks bölümünden naosa giriş kapısı ve üzerinde bulunan kitabe

Resim 6.278. Narteks bölümünde bulunan sütun ve sütun başlıkları

Resim 6.279. (a) ve (b). Güney ve kuzey cephelerinden nartekse giriş sağlayan kapılar

Resim 6.280 (a) ve (b). Kuzey ve doğu cephesinde bulunan kitabeler

Resim 6.281. Bor Merkez Kilisesi'nin apsis bölümü

Resim 6.282. Bor Merkez Kilisesi'nin apsis bölümünde bulunan nişler

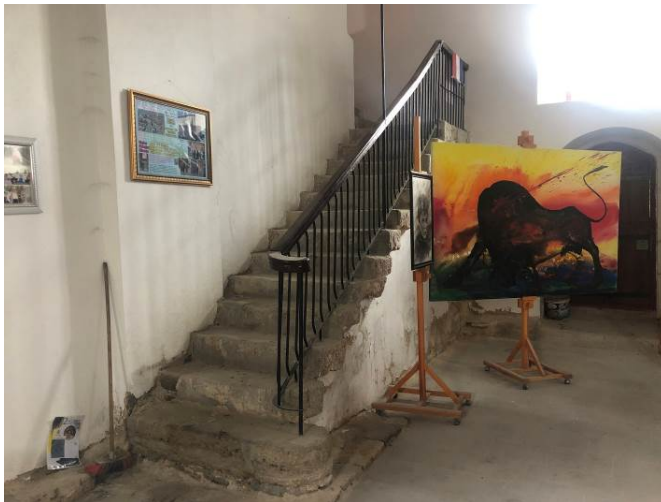
Resim 6.283. Sonradan inşa edilen galeri katına ilave yapılan betonarme bölüm

Resim 6.284. Bor Merkez Kilisesi'nin galeri katı bölümü

Resim 6.285. Bor Merkez Kilisesi'nin sonradan inşa edilen ilave galeri katı

Resim 6.286. Bor Merkez Kilisesi'nin galeri katına çıkan taş merdivenler

Resim 6.287. Sonradan inşa edilen ilave galeri katı bölümüyle mevcut galeri katı

Resim 6.288. (a) ve (b). Naos bölümü ve sonradan eklenen betonarme kolon ve kirişler

Resim 6.289. Bor Merkez Kilisesi'nin naos bölümü

6.4.14. Niğde Yeşilburç Kilise Cami

Niğde Çiftlik ilçesi yolunda Yeşilburç köyünde bulunmaktadır. Yapının batısında bulunan naosa girilen kısmının hemen üstünde on iki satırlık bir kitabe mevcuttur. Kitabede yapının Sultan Selim Dönemi'nde, Konya Metropolitliği Kinlos Dönemi'nde, Diakoz Stephanos tarafından 1807 tarihinde kilisenin tamir edildiği ifade edilmiştir [4, 28, 51, 61]. Kitabenin üzeri ara ara boyanmış bu sebepten dolayı harflerin iç kısmı dolmuş ve günümüzde okunması oldukça zorlaşmıştır. Yapı belirli bir dönem camii olarak kullanılmış günümüzde restore edilmektedir. Yapının yeni işlevi konusunda bilgi yoktur.

Kilise eğimli bir vadi üzerinde, doğu – batı istikametinde inşa edilmiştir. Yapının inşasında sarı renkli kesme taş kullanılmıştır. Üst kısımlarında ise bazalt taş kullanılmıştır. Kilise narteks, naos, apsis, galeri katı ve çan kulesi olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır. Yapının dikdörtgen planlı narteksi bulunmaktadır. Bu bölüm çapraz tonoz ile örtülüdür. Zemin kaplaması kesme taş ve bazalt taştır.

Kilisenin naos bölümü, 3 nefli bazilika planlıdır. Bu bölüm içten beşik tonoz dıştan kırma çatı ile örtülüdür. Her biri dörder sütundan oluşan iki sıra sütun ile üç nef ayrılmıştır. Orta nef yan neflere göre daha geniş ve daha yüksektir. Yapının naos kısmının zemin kaplaması, kesme taş ve bazalt taştan oluşmaktadır. Aydınlatma elemanı olarak pencere bulunmaktadır. Yapının bu kısmında niş mevcuttur. Yapı camiye çevrildiğinde mihrap eklenmiştir. Yapı içerisinde günümüzde yapılan restorasyon işlemi sonucu, yapının tavan ve duvarlarında freskler ve duvar resimleri ortaya çıkarılmıştır.

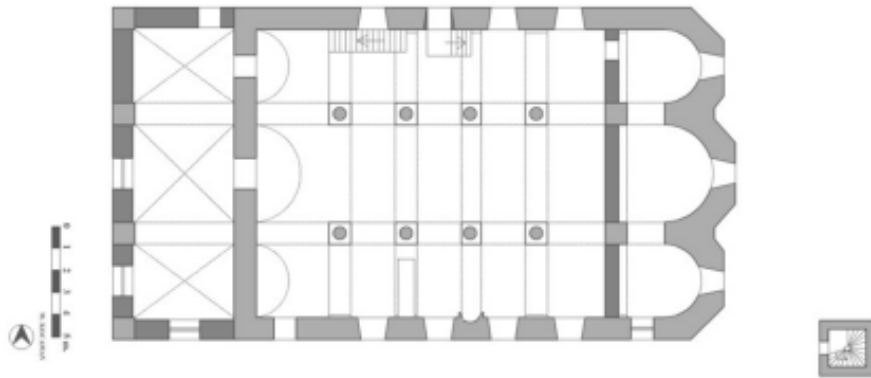
Her nef sırası içten yarım daire, dıştan kırma çatı olarak düzenlenen birer apsis ile sonlanmaktadır. Orta nefte denk gelen apsis yan neflerin apsislerine göre daha büyük tutulurken, apsislerin içerisinde birer niş bulunmaktadır. Bu kısmın zemini kesme taş ve bazalt taştır. Aydınlatma elemanı olarak pencere mevcuttur.

Yapının dikdörtgen planlı galeri katı bulunmaktadır. Galeri katına ulaşım naos bölümünde önceden yıkılmış fakat şuan restorasyon aşamasında yapılan ahşap merdiven ile sağlanmaktadır. Aynı zamanda, yapının güney duvarında galeri katına açılan bir kapı bulunmakta olup, günümüzde bu kapı üst kotta kaldığı için dışarıdan ulaşım mümkün değildir. Bu kısım içten beşik tonoz ve dıştan kırma çatı ile örtülüdür. Zemin kaplaması ise

toprak ve kesme taştır. Galerî katına ilave yapılan ahşap taşıyıcı bir bölüm de bulunmaktadır. Aydınlatma elemanı olarak pencere mevcut olup özgün korkuluğu bulunmamaktadır.

Kilise bir avlu içerisinde inşa edilmiştir. Avlunun güneydoğusunda bir çan kulesi bulunmaktadır. Çan kulesi kare planlı olup iki katlıdır. Kulenin her katında dörder sütun mevcuttur ayrıca kulenin en üstünde kubbe bulunmaktadır.

Yeşilburç Kilisesi'nin kuzey tarafında Ballı Kilisesi ve Küçükköy Kilisesi'nde görülen kemik mağarası bulunmaktadır. Yöre halkından alınan bilgiye göre bu bölümün üzerinde de papaz evi olduğu düşünülmektedir. Yapı restorasyon aşamasındadır. İçinde ve etrafında fotoğraf çekilmesine izin verilmemiştir.

Şekil 6.18. Niğde Yeşilburç Kilise'sinin planı [4]

Resim 6.290. Niğde Yeşilburç Kilisesi doğu cephesi [37]

Resim 6.291. Niğde Yeşilburç Kilisesi güney cephesi ve çan kulesi [66]

Resim 6.292. Niğde Yeşilburç Kilisesi batı ve kuzey cephesi [66]

Resim 6.293. Niğde Yeşilburç Kilisesi kuzey cephesi [66]

Resim 6.294. Niğde Yeşilburç Kilisesi güney cephesi [66]

Resim 6.295. Niğde Yeşilburç Kilisesi batı cephesi (Restorasyon Öncesi) [66]

Resim 6.296. Niğde Yeşilburç Kilisesi çan kulesi [66]

Resim 6.297. Niğde Yeşilburç Kilisesi duvar boyaması ve freskler [66]

6.5. Karşılaştırmalı Çalışmanın Değerlendirilmesi

6.5.1. Genel özellikler

İncelenen yapılardan neredeyse tamamı 19. yy da yapılmıştır. Yapılardan bazıları kitabeleri günümüze kadar erişebilmiştir. Ancak bazılarının yapıldığı dönem planları ve kullanılan malzeme ayrıca işçilik yapının 19. yy’ da yapıldığını göstermektedir. İncelenen tüm eserler bazilikal planlıdır. Tüm eserlerin naos kısmı her biri birden çok sütundan oluşan iki sıra sütun ile üç nefe ayrılmaktadır. Yapıların tamamında orta nef yan neflerden daha geniştir. Ayrıca tüm eserler de her nef sırası bir apsis ile tamamlanmaktadır. Her yapının doğusunda toplamda 3 apsis bulunmaktadır. İncelenen tüm kiliselerde orta apsis, yan apsislerden daha geniştir. Eserlerin bazılarında orta nef kısmında kubbe inşa edilmiştir. Eserlerin doğu – batı istikametinde inşa edilmiştir.

Kiliselerin hepsinin batı kısmında narteks bölümü bulunmaktadır. Yapıların tamamında narteksli naosa bağlayan yüzeyden giriş sağlanır. Ancak yapılardan bazılarında birden çok giriş bulunmakta olup kuzey ve güney tarafından da giriş yapılabilmektedir. Yapılardan bir kısmında narteks “U” biçimindedir, bir kısmında ise kuzey – güney doğrultusunda dikdörtgen şeklinde inşa edilmiştir (Bkz. Ek7).

Yapıların tamamında galeri katı bulunmaktadır. Galeriler bazı yapılarda “U” biçimindedir. Bazı yapılarda ise dikdörtgen planlıdır. İncelenen kiliselerden bazıları berberlerinde okul ya da yetimhane ile inşa edilmiş olup eserler bir kompleks şeklinde inşa edilmiştir. İncelenen yapılardan bazılarında çan kulesi bulunmaktadır. Bununla beraber yapılardan bazıları günümüzde cami olarak kullanılmaktadır. İncelenen kiliselerden bir kaçında eserin mezarlık bölümü bulunmaktadır.

Kiliselerden bazılarında duvar resimleri ya da freskler gayet net görülebilmekte olup bazıları ise eserin bazı kısımları yıkıldığından zaman içinde dış etkilere maruz kaldığından dökülmeler başlamıştır. Bazı yapılarda ise duvar resimleri ya da freskler hiç gözükmemekte neredeyse tamamın üstüne sıva çekilmiştir.

6.5.2. Plan elemanları

Avlu

Yapılan çalışma kapsamında Niğde’de incelenen kiliselerden, Niğde Merkez Kilisesi, Niğde Ermeni Kilisesi, Niğde Aktaş Kilisesi, Niğde Yeşilburç Kilisesi, Niğde Ovacık Kilisesi, Niğde Konaklı Kilisesi, Niğde Aşağı Kayabaşı Kilisesi, Niğde Hasaköy Kilisesi, Niğde Küçükköy Kilisesi, Niğde Hançerli Kilisesi, Niğde Hamamlı Kilise’lerinde avlu bulunmaktadır. Nevşehir Derinkuyu bölgesinde incelenen kiliselerden hem Derinkuyu Cumhuriyet Cami (Başmelekler Kilisesi), hem de Aziz Theodoros Trion Kilisesi (Üzümlü Kilisesi)’nde avlu kısmı bulunmaktadır. Kayseri bölgesinde incelenen kiliselerden hem Kayseri Agios Prokopios Kilisesi, hem de Kayseri Gesi Kayabağ Yanartaş (Darsiyak) Kilisesi’nde avlu bulunmaktadır.

İncelenen kiliselerden bazılarında avlu kısmının içerisinde çan kulesi ve papaz evi de bulunmaktadır. Bununla birlikte bazı kiliselerin özgün avlu duvarının bir kısmı yıkılmış fakat bu yıkılanlardan bazıları daha sonradan yeniden inşa edilmiştir. Yapıların avlu kısımlarının zemini genelde toprak ve kesme taştır.

Niğde Fertek Kilisesi geniş bir alan içerisine inşa edilmiştir. Kilisenin avlu duvarının bir kısmı özgün, bir kısmı ise sonradan inşa edilmiştir. Avlunun zemini kesme taş, kaplama taşı ve topraktır. Yapının camiye çevrilmesinden sonra avluya gasilhane, tuvalet, depo ve

şadırvan inşa edilmiştir. Ayrıca kilisenin camiye çevrilmesinden sonra avluya kilisenin güneybatısına denk gelecek şekilde minare inşa edilmiştir.

Narteks

Çalışmada incelenen tüm kiliselerden bir kilise hariç hepsinin özgün narteks kısmı bulunmaktadır. İncelenen yapılardan yalnızca Niğde Aktaş Kilisesi'nin narteks kısmı yıkılmıştır. Onun yerine sonradan, yapı camiye çevrilmesiyle beraber son cemaat mahali inşa edilmiştir. Bununla birlikte incelenen yapılardan bazılarının narteks kısmı sonradan kapatılmıştır. Yapıların tamamında narteks kısmı yapının batı kısmında yer almaktadır.

Niğde Ovacık Kilise Camii, Nevşehir Derinkuyu Başmelekler Kilisesi, Niğde Küçükköy Kilisesi'nin narteks kısmı sonradan kapatılmış, aydınlatma elemanı olarak pencere kullanılmıştır. Narteks kısmı kapalı olan Nevşehir Derinkuyu Başmelekler Kilisesi ile Niğde Ovacık Kilisesi'nin bu kısmı kesme taş üzeri ahşap kaplama, onunda üzeri halı kaplamadır. Açık narteksi bulunan yapıların zemini genelde kesme taş ve topraktan oluşmaktadır.

İncelenen yapılardan, Niğde Bor Merkez Kilisesi, Niğde Ermeni Kilisesi, Niğde Aktaş Kilisesi, Niğde Yeşilburç Kilisesi, Niğde Ovacık Kilisesi, Niğde Konaklı Kilisesi, Niğde Küçükköy Kilisesi, Niğde Ballı Kilisesi, Niğde Hançerli Kilisesi, Niğde Dikilitaş Kilisesi, Derinkuyu Başmelekler Kilisesi, Aziz Theodoros Trion, Kayseri Agios Prokopios Kilisesi, Kayseri Gesi Kayabağ Yanartaş Kilise'lerinde narteks kısmı dikdörtgen planlıdır.

Niğde Hamamlı Kilisesi, Niğde Hasaköy Kilisesi, Niğde Aşağı Kayabaşı Kilisesi, Niğde Merkez Kilisesi'nin narteks kısmı "U" planlıdır. İncelenen yapılardan Niğde Merkez Kilisesi, Niğde Ermeni Kilisesi, Niğde Yeşilburç Kilisesi, Niğde Ovacık Kilisesi, Niğde Konaklı Kilisesi, Niğde Küçükköy Kilisesi, Niğde Aşağı Kayabaşı Kilisesi, Niğde Hasaköy Kilisesi, Niğde Ballı Kilisesi, Niğde Dikilitaş Kilisesi, Derinkuyu Başmelekler Kilisesi, Aziz Theodoros Trion Kilisesi, Kayseri Agios Prokopios Kilise'lerinin narteks kısmının örtüsü çapraz tonozdur.

Niğde Hançerli Kilisesi, Bor Merkez Kilisesi, Kayseri Gesi Kayabağ Yanartaş (Darsiyak) Kilisesi'nin narteks kısmının örtüsü beşik tonozdur. İncelenen yapılardan yalnızca Niğde Hamamlı Kilisesi'nin narteks kısmının örtüsü çapraz tonoz ve kubbe ile örtülüdür.

Niğde Fertek Kilisesi, Narteks kısmı “U” planlıdır. Karşılaştırmalı çalışmada incelenen diğer tüm yapılardan farklı olarak, örtüsü ahşap kaplamadır. Narteksin batı tarafında, orta alanda tavanın ortasında büyük bir ahşap madalyon ve etrafı kıvrım dallar, çiçek yapraklarından oluşan bezeme vardır. Kilisenin narteks kısmının etrafında toplamda 16 tane sütun vardır.

Naos

İncelenen kiliselerin hepsinin naos kısmı 3 nefli bazilikal planlıdır. Bununla birlikte naos kısımlarının iki sütun sırası ile üç nef ayrılmaktadır. İncelenen yapılardan hepsinde her nef sırası birer apsis ile tamamlanmaktadır. Orta nef yan neflere göre daha geniş ve daha yüksektir. İncelenen yapılardan hepsinin naos kısmında niş bulunmaktadır.

İncelenen yapılardan Niğde Aktaş Kilisesi, Niğde Ermeni Kilisesi, Niğde Ovacık Kilisesi, Niğde Aşağı Kayabaşı Kilisesi, Niğde Hançerli Kilisesi, Niğde Dikilitaş Kilisesi ve Derinkuyu Başmelekler Kilise’lerinde naos kısmının aydınlatma olarak pencere ve elektrikli aydınlatma elemanı kullanılmıştır. Bununla beraber Niğde Hançerli Kilisesi, Derinkuyu Başmelekler Kilisesi, Niğde Ovacık Kilisesi, Niğde Aşağı Kayabaşı Kilisesi’nin zemini kesme taş üzeri ahşap kaplama ve onun da üzeri halı kaplamadır. Ayrıca Niğde Ermeni Kilisesi, Niğde Aktaş Kilisesi, Niğde Dikilitaş Kilisesi’nin zemini yalnızca kesme taş üzeri ahşap kaplamadır. Ayrıca incelenen yapılardan sadece Kayseri Agios Prokopios Kilisesi’nin zemini kilitli parke taşıdır.

İncelenen yapılardan Niğde Merkez Kilisesi, Bor Merkez Kilisesi, Niğde Ermeni Kilisesi, Niğde Aktaş Kilisesi, Niğde Yeşilburç Kilisesi, Niğde Hasaköy Kilisesi, Niğde Aşağı Kayabaşı Kilisesi, Niğde Ovacık Kilise Cami, Niğde Ballı Kilisesi, Niğde Hançerli Kilisesi, Niğde Hamamlı Kilisesi, Niğde Dikilitaş Kilisesi, Kayseri Agios Prokopios Kilisesi’nin örtüsü içten beşik tonoz, dıştan kırma çatı ile örtülüdür. Bununla birlikte Niğde Küçükköy Kilisesi, Niğde Konaklı Kilisesi, Derinkuyu Başmelekler Kilisesi, Aziz Theodoros Trion Kilisesi, Kayseri Gesi Kayabağ Yanartaş Kilisesi’nin naos kısmının örtüsü içten beşik tonoz ve kubbe, dıştan ise kırma çatı ve kubbe ile örtülüdür.

Niğde Fertek Kilisesinin naos kısmı, her biri beşer sütundan oluşan iki sıra sütun ile üç nef ayrılmaktadır. Orta nef yan neflere kıyasla daha yüksek ve daha geniştir. Yapının naos kısmı

içten beşik tonoz ile dıştan ise kesme taş malzeme ile kırma çatı ile örtülüdür. Yapının naos bölümü ile apsis bölümü arasında camekanlı geçici bir duvar ile ayrılmıştır. Yapının naos kısmının zemini kesme taş malzeme üzeri ahşap kaplama onun da üzeri halı kaplamadır. Yapının sonradan camiye çevrilmesiyle beraber bu bölüme mihrap, minber ve kürsü eklenmiştir.

Apsis

İncelenen yapılardan tamamı üç apsislidir. Orta apsis yan apsislere göre daha geniş ve daha yüksektir. İncelenen kiliselerden hepsinin planı içten ve dıştan daire formu ve cepheden taşmaktadır.

Niğde Merkez Kilisesi, Bor Merkez Kilisesi, Niğde Aktaş Kilisesi, Niğde Konaklı Kilisesi, Niğde Aşağı Kayabaşı Kilisesi, Niğde Hasaköy Kilisesi, Niğde Küçükköy Kilisesi, Niğde Ballı Kilisesi, Niğde Hançerli Kilisesi, Niğde Hamamlı Kilisesi, Niğde Dikilitaş Kilisesi, Derinkuyu Başmelekler Kilisesi, Aziz Theodoros Trion Kilisesi, Kayseri Agios Prokopios Kilisesi'nin apsis kısmı yarım kubbe ile örtülmüştür.

Niğde Ermeni Kilisesi, Niğde Yeşilburç Kilisesi ve Kayseri Gesi Kayabağ Yanartaş Kilisesi'nin apsis kısmı içten yarım daire formu, dıştan tek taraflı kırma çatı ile örtülüdür. Niğde Ovacık Kilisesi'nin apsis kısmı içten ve dıştan yarım daire formudur ancak dıştan daha sonradan taş üzeri şingil malzeme ile kaplanmıştır. İncelenen yapılardan tamamının apsis kısmında niş mevcuttur. İncelenen yapılar arasında Niğde Hançerli, Derinkuyu Başmelekler Kilisesi, Niğde Ovacık Kilisesi, Niğde Aşağı Kayabaşı Kilisesi'nin apsis kısmının zemini kesme taş üzeri ahşap kaplama ve onunda üzeri halı kaplamadır. Niğde Aktaş Kilisesi'nin zemini kesme taş ve çimento ile kaplıdır.

Niğde Fertek Kilisesi, her nef sırası birer apsis ile tamamlanmaktadır. Orta apsis, yan apsislerden hem daha geniş hem de daha yüksektir. Yapının apsis kısmının içten yarım daire, dıştan kırma çatı ile örtülüdür. Kilisenin apsis kısmının zemini kesme taş üzeri ahşap kaplama onun da üzeri ise halı ile kaplamadır. Günümüzde apsis kısmı daha sonradan duvar örülerek ve ahaşp bölme ile naos kısmından ayrılmıştır. Kuzey tarafta ve orta taraftaki apsisde birer niş bulunmaktadır.

Galeri

İncelenen yapıların tamamında galeri katı narteks kısmının üzerinde inşa edilmiştir. Kadınlar mahfili olarak kullanılmıştır. Niğde Bor Merkez Kilisesi, Niğde Ermeni Kilisesi, Niğde Yeşilburç Kilisesi, Niğde Ovacık Kilisesi, Niğde Küçükköy Kilisesi, Niğde Ballı Kilisesi, Niğde Hançerli Kilisesi, Niğde Dikilitaş Kilisesi, Derinkuyu Başmelekler Kilisesi, Aziz Theodoros Trion Kilisesi, Kayseri Agios Prokopios Kilisesi, Kayseri Gesi Kayabağ Yanartaş Kilise’lerinde galeri katı dikdörtgen planlıdır. Niğde Hamamlı Kilisesi, Niğde Hasaköy Kilisesi, Niğde Aşağı Kayabaşı Kilisesi, Niğde Konaklı Kilisesi, Niğde Merkez Kilisesi’nin galeri kısmı “U” planlıdır. Niğde Aktaş kilisesi ile Niğde Hançerli Kilisesi’nde galeri katı bulunmamaktadır.

Niğde Bor Merkez Kilisesi özgün dikdörtgen planlı galeri katına ek olarak yapının naos kısmının üstüne denk gelecek şekilde sonradan betonarme bir kısım eklenmiştir. Söz konusu kısmın yapının bir dönem belediye tarafından sinema olarak kullanılırken yapıldığı düşünülmektedir.

İncelenen yapılardan Niğde Merkez Kilisesi, Bor Merkez Kilisesi, Niğde Ermeni Kilisesi, Niğde Yeşilburç Kilisesi, Niğde Ovacık Kilisesi, Niğde Aşağı Kayabaşı Kilisesi, Niğde Hasaköy Kilisesi, Niğde Küçükköy Kilisesi, Niğde Ballı Kilisesi, Niğde Hamamlı Kilisesi, Niğde Dikilitaş Kilisesi, Derinkuyu Başmelekler Kilisesi, Aziz Theodoros Trion Kilisesi, Kayseri Agios Prokopios Kilisesi, Kayseri Gesi Kayabağ Yanartaş Kilise’lerinin galeri katı içten beşik tonoz, dıştan kırma çatı ile örtülüdür. Niğde Konaklı Kilise’sinde galeri katının örtüsü içten çapraz tonoz, dıştan kırma çatı ile örtülüdür.

Niğde Fertek Kilisesi, galeri katı naosu “U” şeklinde çevrilmektedir. Galeri katına çıkış naosun kuzeydoğu bölümünde bulunan ahşap merdiven ile sağlanmaktadır. Galeri katından naosa bakan kısımlarında özgün ahşap korkuluklar bulunmaktadır. Galeri katı içten beşik tonoz, dıştan ise kırma çatı ile örtülüdür. İçeriden alçı ile sıvanmıştır. Galeri katının zemini ise ahşap kirişler üzeri ahşap kaplamadır.

Parekklesion

İncelenen yapılardan iki tanesinde parekklesion bölümü bulunmaktadır. Niğde Ermeni Kilisesi’nde ve Niğde Hasaköy Kilisesi’nde parekklesion kısmı bulunmaktadır. Niğde

Ermeni Kilisesi'nde bu kısma girilememiştir fakat Hasaköy Kilisesi'nde girilebilmiştir. Hasaköy Kilisesi'nde parekklesion kısmında yekpare mermerden bir mezar bulunmaktadır. Zemini toprak ve kesme taştır. Bu kısım tek neften oluşmakta olup nefin sonunda bir apsis ile tamamlanmaktadır. Aydınlatma elemanı olarak pencere kullanılmıştır. Niğde Fertek Kilisesi'nde prothesis ve diakonikon odaları bulunmaktadır.

Çan Kulesi

İncelenen yapılardan Niğde Yeşilburç Kilisesi, Niğde Ovacık Kilisesi, Niğde Hasaköy Kilisesi, Niğde Ballı Kilisesi, Nevşehir Derinkuyu Aziz Theodoros Trion Kilisesi'nin çan kulesi bulunmaktadır. İncelenen yapılardan iki tanesinin çan kulesinin örtüsü bulunmaktadır. Niğde Yeşilburç Kilisesi ve Nevşehir Derinkuyu Aziz Theodoros Trion Kilisesi'nin çan kulelerinin kubbe şeklinde örtüsü bulunmaktadır. Niğde Ballı Kilisesi ile Niğde Hasaköy Kilisesi'nin örtüsü çökmüştür. İncelenen tüm çan kulelerinin alt kısımları kübik olarak inşa edilmiştir. Kayseri Gesi Kayabağ Yanartaş kilisesinin çan kulesi yeri yapının çatısında bulunmaktadır. Ancak yapı günümüzde yıkılmıştır. Yalnız çan kulesine ait halat çekmek için boşluk kalmıştır.

6.5.3. Taşıyıcı Elemanlar

Düşey Taşıyıcılar

Sütun

İncelenen kiliselerin planı 3 nefe bölen sütunlar bulunmaktadır. Çoğunlukla bu sütunlar dairesel kesitli ve kaidesi kare biçimindedir. Sütun başlıklarında süsleme bulunmaktadır. Sütunlar birbirine gergi demirleri ile bağlıdır.

İncelenen yapılar arasında narteks ve naos kısımlarında çok çeşitli süslemeleriyle dikkat çeken sütunlar bulunmaktadır. Niğde Hamamlı kilisesi döneminde yapılan Niğde bölgesindeki diğer kiliselere nazaran daha dikkati çeken sütun başlıkları bulunmaktadır. Özellikle narteks bölümünde sütun başlıklarında çift başlı kartal süslemeleri dikkat çekmektedir. İncelenen yapılardan Niğde Merkez Kilise ile Niğde Küçükköy Kilisesi'nde sütunlarda mavi boyalar dikkat çekmektedir.

Niğde Fertek Kilise Cami’de sütunlar taş malzemeli ve daire planlıdır. Kilisenin iç kısmında sütunlar yapının naos kısmını üç nefi ayırmaktadır. Yapının iç kısmındaki sütunların alt kısımlarında taş kare kaideler bulunmaktadır. Bu söz konusu sütunların yüzeyi alçı sıva ile kaplanmıştır. Fertek Kilise Cami’de sütunlara giydirme ahşap sütun başlıkları yerleştirilmiştir.

Duvar

İncelenen yapıların hepsinin duvarında kesme taş ve arasında ince seviyede derz kullanılmıştır. Yapılardan Küçükköy Kilisesi ve Ballı Kilisesi’nin duvarları alt kısmı yonu taştan, üst kısmı ise kesme taştan oluşmaktadır. Yapılardan Konaklı Kilisesi gibi üç kısmında galeri katına çıkışı sağlayan merdiven olduğundan dolayı kalınlığı oldukça dikkati çekmektedir. Duvarlar genel olarak iç ve dış örgü sistemi düzgün kesme taş ve yonu taş, iç dolgusu ise moloz taş olarak görülmektedir. Hasaköy Kilisesi ile Konaklı Kilisesi’nde duvar süslemeleri oldukça dikkati çekmektedir. Bununla beraber Nevşehir Derinkuyu Başmelekler kilisesi restorasyon işlemi sonucunda duvar boyamaları ve süslemeleri günümüze özgün haliyle erişmiştir. Yapı günümüzde cami olarak kullanıldığından bu yüzeyler muşamba ile kaplanmıştır. Niğde de Ballı Kilisesi ve Dikilitaş Kilisesi duvarlar nem aldığından dolayı neredeyse tamamen süslemeleri dökülmüştür. Bununla birlikte Niğde Hamamlı Kilisesi nem aldığından ve bakımsızlıktan dolayı yapının naos kısmının zemininde duvar süslemeleri yere düştüğü görülmektedir.

Niğde Aşağı Kayabaşı kilisesi, Niğde Ermeni Kilisesi, Bor Merkez Kilisesi, Niğde Yeşilburç Kilisesi ve Niğde Aktaş Kilisesi, Niğde Ovacık Kilisesi, Niğde Hançerli Kilisesi daha sonradan duvar süslemelerinin üzeri sıvanarak kapatılmıştır. Niğde Fertek Kilise Camii’nin duvarları yığma tekniği ile yapılmıştır. Duvarların dış kısmı sıvasız, ancak iç yüzeyleri alçı ile sıvalıdır. Apsis bölümünün duvarlarında freskler bulunmaktadır.

Yatay Taşıyıcılar

Temel

İncelenen yapıların temeline dair bir bilgi edinilememiştir.

Döşeme

İncelenen yapılardan Nevşehir Derinkuyu Başmelekler Kilisesi ile Niğde Ovacık Kilisesi'nin narteks bölümü kapatılmıştır. Bu bölüm kesme taş üzeri ahşap kaplama, onun da üzeri halı kaplamadır. Niğde Ermeni Kilisesi, Niğde Merkez Kilisesi, Niğde Yeşilburç Kilisesi, Niğde Konaklı Kilisesi, Aziz Theodoros Trion Kilisesi, Kayseri Gesi Kayabağ Yanartaş kilisesi, Kayseri Agios Prokopios Kilisesi'nin narteks kısmının zemini, kesme taş ve bazalt taştır. Niğde Aşağı Kayabaşı Kilisesi, Niğde Hasaköy Kilisesi, Niğde Küçükköy Kilisesi, Niğde Ballı Kilisesi, Niğde Hançerli Kilisesi, Niğde Hamamlı Kilisesi, Niğde Hançerli Kilisesi'nin narteks kısmının zemini kesme taş ve topraktır.

İncelenen yapılardan Agios Prokopios Kilisesi'nin naos zemin kaplaması kilitli parke taştır. Niğde Hançerli Kilisesi, Derinkuyu Başmelekler Kilisesi, Niğde Ovacık Kilisesi, Niğde Aşağı Kayabaşı Kilisesi'nin naos kısmının zemini kesme taş üzeri ahşap kaplama ve onun da üzeri halı kaplamadır. Ayrıca Niğde Ermeni Kilisesi, Niğde Aktaş Kilisesi, Niğde Dikilitaş Kilisesi'nin naos kısmının zemini yalnızca kesme taş üzeri ahşap kaplamadır. Niğde Merkez Kilisesi, Niğde Yeşilburç Kilisesi, Niğde Konaklı Kilisesi, Aziz Theodoros Trion Kilisesinde naos kısmının zemini kesme taş ve bazalt taştır. Niğde Hasaköy Kilisesi, Niğde Küçükköy Kilisesi, Niğde Ballı Kilisesi, Niğde Hamamlı Kilisesi, Kayseri Gesi Kayabağ Yanartaş Kilisesi'nin naosunun zemini kesme taş ve topraktır.

Niğde Fertek Kilise Cami'nde narteks ve avlunun bir kısmı kesme taştan yapılmıştır. Yapı camiye çevrildikten sonra naos ve apsis kısmında döşeme olarak kesme taş üzeri ahşap kaplama onun da üzeri halı kaplamadır. Apsis bölümü döşemesi, naos bölümünden kot olarak yüksektir. Yapının galeri katı ise ahşap kirişler üzerinde ahşap kaplamadır. Ancak galeri katının taşıyıcı kirişleri ve döşeme kaplaması zaman içinde tahrip olmuştur. Toprak yığıntıları ve çoğu yerde döşeme altındaki kirişler görülmektedir.

Örtü

İncelenen yapılardan Niğde Merkez Kilisesi, Niğde Ermeni Kilisesi, Niğde Yeşilburç Kilisesi, Niğde Ovacık Kilisesi, Niğde Konaklı Kilisesi, Niğde Küçükköy Kilisesi, Niğde Aşağı Kayabaşı Kilisesi, Niğde Hasaköy Kilisesi, Niğde Ballı Kilisesi, Niğde Dikilitaş Kilisesi, Derinkuyu Başmelekler Kilisesi, Aziz Theodoros Trion Kilisesi, Kayseri Agios

Prokopios Kilisesi'nin narteks bölümünün örtüsü çapraz tonozdur. Niğde Hançerli Kilisesi, Bor Merkez Kilisesi, Kayseri Gesi Kayabağ Yanartaş (Darsiyak) Kilisesi'nin narteks kısmının örtüsü beşik tonozdur. İncelenen yapılardan yalnızca Niğde Hamamlı Kilisesinin narteks kısmının örtüsü çapraz tonoz ve kubbe ile örtülüdür.

Niğde Merkez Kilisesi, Bor Merkez Kilisesi, Niğde Ermeni Kilisesi, Niğde Aktaş Kilisesi, Niğde Yeşilburç Kilisesi, Niğde Hasaköy Kilisesi, Niğde Aşağı Kayabaşı Kilisesi, Niğde Ovacık Kilise Cami, Niğde Ballı Kilisesi, Niğde Hançerli Kilisesi, Niğde Hamamlı Kilisesi, Niğde Dikilitaş Kilisesi, Kayseri Agios Prokopios Kilisesi'nin naos kısmının örtüsü içten beşik tonoz ve dıştan kırma çatı ile örtülüdür. Bununla birlikte Niğde Küçükköy Kilisesi, Niğde Konaklı Kilisesi, Derinkuyu Başmelekler Kilisesi, Aziz Theodoros Trion Kilisesi, Kayseri Gesi Kayabağ Yanartaş Kilisesi'nin naos kısmının örtüsü içten beşik tonoz ve kubbe, dıştan ise kırma çatı ve kubbe ile örtülüdür.

Niğde Fertek Kilisesi Camii'nin narteks kısmının örtüsü incelediğimizde tüm yapılardan farklılık göstermektedir. Karşılaştırma çalışma kısmında incelediğimiz yapıların hemen hemen hepsinde narteks kısmı çapraz tonoz ile örtülüdür. Yalnız Kayseri Gesi Kayabağ Yanartaş (Darsiyak) Kilisesi, Niğde Hançerli Kilisesi, Bor Merkez Kilisesi'nde narteks kısmının örtüsü beşik tonozdur. Bununla birlikte Niğde Fertek Kilisesinde narteks kısmının örtüsü ahşap örtülüdür. Bununla birlikte yapının naos kısmının içten beşik tonoz ile örtülüdür. Dıştan kırma çatı ile örtülüdür. Kilisenin galeri katı örtüsünün bir kısmı kırma çatı ile örtülüdür. Bir kısmı ise yarım kubbe ile örtülüdür. Yapının apsis kısmı ise içten yarım kubbe ile dıştan kırma çatı ile örtülüdür.

6.5.4. Mimari elemanlar

Kapı

İncelenen yapılardan hepsinin ana girişi yapının batı kısmında, narteksten naosa girişi sağlayan tarafta bulunmaktadır. İncelediğimiz yapılar arasında, Niğde Merkez Kilise, Niğde Aşağı Kayabaşı Kilisesi, Niğde Ballı Kilisesi, Niğde Hasaköy Kilisesi, Niğde Küçükköy Kilisesi, Nevşehir Derinkuyu Aziz Theodoros Trion Kilisesi, Nevşehir Başmelekler Kilisesi, Niğde Hançerli Kilisesi, Niğde Hamamlı Kilisesi, Bor Merkez Kilisesi günümüzde özgün

olduğu düşünölen kapıları bulunmaktadır. Genel olarak söveli ve taş işlemeli olan kapıların sayısı birden fazladır.

Kapıların günümüzde içe bakan kısmı ahşap çatkı, dışa bakan kısmı ise sac kaplamalıdır. Kapıların bazıları daha sonradan boyanmıştır. Niğde Konaklı Kilisesinde restorasyondan sonra özgün olduğu düşünölen kapılar sökülmüş naos zemininde bulunmaktadır. Kayseri Agios Prokopios Kilisesinde kapılar daha sonradan özgün olmayan ahşap kapılar ile değiştirilmiştir. Kayseri Gesi Kayabağ (Darsiyak) Yanartaş Kilisesinde kilisenin ana girişı yani narteksi naosa bağlayan ana giriş sonradan taş ile kapatılmıştır.

Niğde Fertek Kilisesi'nin batı tarafında, narteksten naos kısmına girişı sağlayan 3 tane, ayrıca yapının kuzey ve güney taraflarında birer tane olmak üzere yapının iç kısmına girişı sağlayan toplamda beş tane giriş kapısı bulunmaktadır. Niğde Fertek Kilisesi karşılaştırma çalışmada incelediğimiz diğör yapılardan farklı özellikler taşır. Kilisede özgün olan bu beş kapı, dışarıdan sac ile kaplıdır. Ancak incelenen diğör yapılardan farklı olarak kapının iç kısmını oluşturan ahşap kısmı yatay olarak ahşap ile birleştirilmeyip dışarıdaki metalle mihlama yöntemiyle oluşturulmuştur. Yapının batı kısmında bulunan kapıların üzerlerinde üçgen alınlık bulunmaktadır. Bu beş kapıda ortak olan kapı kenarı taş sütunu ve yekpare taş lentosu olmasıdır. Yapının naos bölümünden protesis ve diakonikon bölümlerine geçişı sağlayan özgün olmayan metal kapılar bulunmaktadır.

Pencere

İncelenen yapılarda genel olarak kuzey ve güney cephede sütun aks aralarında, içten dışa doğru daralan dış kısmı dikdörtgen, iç kısmı ise kemerli olan pencereler görölmektedir. Bu pencerelerden taş söveli, yarım daire alınlık olanlar bulunmaktadır. Çatı alınlıklarından naosa bakan pencerelerde ise elips veya yarım daire şeklinde pencereler görölmektedir.

İncelenen kiliselerin; Niğde Merkez Kilise, Niğde Yeşilburç. Kilisesi, Niğde Konaklı Kilisesi, Niğde Hasaköy Kilisesi, Niğde Küçükköy Kilisesi, Niğde Ballı Kilisesi, Niğde Hamamlı Kilisesi, Nevşehir Derinkuyu Aziz Theodoros Trion Kilisesi, Kayseri Agios Prokopios Kilisesi, Kayseri Gesi Kayabağ (Darsiyak) Yanartaş Kilisesi'nde aydınlatma elemanı olarak pencere kullanılmıştır. Bu söz konusu yapılardan hem galeri katı kısmında, hem de apsis kısmında aydınlatma elemanı olarak pencere kullanılmıştır. Fakat incelenen

kiliselerde pencere açıklıkları incelenmiştir fakat kasa ve doğramalara ulaşamamıştır. Ulaşılan pencere kasa ve kanatlarında özgün olan örnek çok azdır.

İncelenen yapılardan Niğde Ballı Kilisesi ve Niğde Hamamlı Kilisesi'nin sonradan naos kısmında pencereler doldurularak kapatılmıştır. İncelenen kiliselerden Niğde Merkez Kilise, Niğde Ballı Kilisesi, Niğde Hamamlı Kilisesi, Niğde Hasaköy Kilisesi, Niğde Küçükköy Kilisesi ve Kayseri Gesi Kayabağ (Darsiyak) Yanartaş Kilisesi'sinin pencerelerinin ahşap doğramaları günümüze ulaşamamıştır. Pencerelerin önünde genel olarak, birbirine geçmeli lokma demirden parmaklıklar bulunmaktadır.

Niğde Fertek Kilise Camii'nde genelde pencereler ahşap doğramalı olup, çift kanatlıdır. Yapının bir kısım penceresinin önünde dıştan lokmalı demir parmaklık bir kısmında ise birbirine geçmeli demir parmaklık bulunmaktadır. Yapıda bazı pencereler sökülüp yerine metal kapak takılmıştır. Niğde Fertek Kilise Camii'nde karşılaştırmalı çalışmada incelenen diğer yapılardan farklı olarak farklı oval penceresi bulunmaktadır. Söz konusu pencerelerin dıştan koyu renkli kesme ve p taştan söveleri bulunmaktadır. Dışa doğru daralan pencereler, içte ise yarım daire kemerlidir. Doğu cephesinde bulunan P8 ve P9 ahşap pencereleri özgündür. Diğer özgün olmayan pencereler yapı içi ve karşılaştırmalı çalışmaya göre tamamlanacaktır.

Niş

İncelenen yapıların hepsinde naos kısmında ve apsis kısmında niş bulunmaktadır. Bu nişler liturjik malzemeler konulmak için kullanılmıştır. İncelenen nişlerden bazıları daha sonradan kırılmıştır. İncelenen eserlerden günümüzde cami olarak kullanılan Niğde Ovacık Kilisesi, Niğde Aşağı Kayabaşı Kilisesi, Niğde Hançerli Kilisesi, Nevşehir Derinkuyu Başmelekler Kilisesi'nde naos ve apsis kısmındaki nişler günümüze kırılmadan, harap olmadan ulaşabilmiştir. İncelenen yapılardan özellikle Niğde Konaklı Kilisesi'nde nişler birbirinden farklı olduğu görülmektedir.

Niğde Fertek Kilisesinde toplamda dört tane niş mevcuttur. Nişlerden iki tanesi yapının apsis kısmında bulunmaktadır. Birisi, orta apsis de bulunmaktadır. Niş pencerenin alt kısmından başlayıp zemine kadar iner. Yapının kuzey tarafındaki nefi tamamlayan apsis kısmında

yarım daire kemerli dikdörtgen bir niş bulunmaktadır. Kilisede bulunan diğer iki niş ise protesis ve diakonikon odalarında bulunmaktadır.

Merdiven

İncelenen yapılardan Niğde Aktaş Kilisesi ile Niğde Hançerli Kilisesinde galeri katı olmadığı için yapılardan galeri katına ulaşan merdiven bulunmamaktadır. Bununla birlikte incelenen yapılardan Niğde Ballı Kilisesi, Niğde Hasaköy Kilisesi, Niğde Küçükköy Kilisesi, Niğde Dikilitaş Kilisesi'nde galeri katı bulunmasına rağmen galeri katına ulaşan merdiven yoktur. Çoğunluğu yıkılmış olup yapı içerisinde merdivenlerden kalan kalıntılar veya yapı izleri belli olmaktadır. İncelenen yapılardan, Niğde Konaklı Kilisesi, Derinkuyu Başmelekler Kilisesi (Derinkuyu Cumhuriyet Cami), Kayseri Agios Prokopios Kilisesi (Ağırnas Rum Kilisesi), Kayseri Gesi Kayabağ (Darsiyak) Yanartaş Kilisesi, Niğde Hamamlı Kilisesi'nde galeri katına çıkan taş merdivenler yapının kuzey ya da güney duvarının içinde gizlenmiş halde bulunmaktadır. Bununla birlikte, Niğde Ermeni Kilisesi, Niğde Aşağı Kayabaşı Kilisesi, Nevşehir Derinkuyu Aziz Theodoros Trion Kilisesi'nde galeri katına ulaşan merdivenler yapının naos kısmından galeri katına ulaşımı sağlayan ahşap merdivenler ile sağlanmaktadır.

Niğde Fertek Kilisesinde yapının zemini ile galeri katı arasında birbirine bağlayan ahşap merdiven bulunmaktadır. Merdiven yapının kuzeydoğu köşesinde protesis bölümünde bulunmaktadır. Ahşap korkulukları günümüze özgün hali ile erişebilmiştir.

İkonostasis

İncelenen yapılardan Niğde Aktaş Kilisesi ile Derinkuyu Başmelekler Kilisesi (Derinkuyu Cumhuriyet Cami)'nde apsis kısmını naos kısmından ayıran ikonostasis bulunmaktadır. Niğde Aktaş Kilisesi'nde ikonostasis oldukça sadedir. Bununla birlikte, Derinkuyu Başmelekler Kilisesi (Derinkuyu Cumhuriyet Cami)'nde ikonostasis özel işlemeli olup oldukça dikkati çekmektedir.

7. RESTİTÜSYON

Bir yapının kısmen yıkılmış, yok olmuş veya sonradan değişikliğe uğramış ögeleri, yapının ilk tasarımını veya belirli bir tarihteki durumunu; yapı içi izlerden, aynı dönem inşa edilmiş benzer yapılardan veya yapıya ait arşiv kayıtlarından yararlanılarak çizimlerle anlatımına restitüsyon denir [69]. Tarihi bir yapının özgünlüğü hakkında bilgi sahibi olmak için restitüsyon çalışması yapılmaktadır. Restitüsyon projesi çizilirken yapı üzerindeki izlerden veya aynı dönemde inşa edilmiş benzer yapılardan yararlanılarak, yapının yıkılmış, boyutu değiştirilmiş açıklıkları, pencereleri ya da kapıları yeniden özgün hali ile gösterilmektedir [69]. Niğde Fertek Kilise Cami'nin restitüsyonunda amaçlanan, yapıya ait değişikliklerin belirlenip onun özgün halini tespit ederek restorasyon çalışması için alt yapı hazırlamaktır.

7.1. Restitüsyon Metodolojisi

Niğde Fertek Kilisesi için yapılan restitüsyon önerisinin amacı 1831 yılında inşa edildiği günden bugüne değin geçirmiş olduğu değişiklikleri tespit ederek; yazılı ve sözlü kaynaklardan edinilen bilgilere ve karşılaştırmalı çalışmaya dayanarak yapının özgün halini belirlemektir. Bunun sonucu olarak eldeki mevcut verilerin kesinlik dereceleri ve yapının günümüzdeki durumuna göre restitüsyon çalışması yapılmıştır. Bu bağlamda, yapılan araştırmalar doğrultusunda 1924 yılında yapı, kiliseden camiye çevrilmiş ve yapıya bazı bölümler ilave edilmiştir. Bu sebeple yapının kilise olarak yapıldığı dönemin restitüsyon çalışması yapılmıştır.

7.2. Restitüsyon İçin Kaynak Kullanımı

Restitüsyon çalışması için öncelikle, restitüsyonda kullanılacak bilgilere ulaşılması gerekmektedir. Bu sebepten restitüsyonda ilk önce kaynak kullanımı bölümü oluşturulmuştur. Restitüsyonda kaynak kullanımı için en güvenilir kaynak, yapının kendisinden elde edilen kesin bilgilerdir. Ayrıca yapının kendi içinde karşılaştırmalı çalışma sonucu elde edilen bilgilerdir. İkinci güvenilirlik derecesi, Niğde Fertek Kilisesi ile benzer dönemde yapılmış yapıların karşılaştırmalı çalışmasından gelen bilgiler oluşturmaktadır. Üçüncü güvenilirlik derecesi, gerekli kaynak bulunamadığında, mimari kurguya göre olması gereken müdahaleler, mimari gereklilik kapsamında incelenir.

Restitüsyon çalışması yapılırken kullanılan kaynaklar, öncelik sırası ve güvenilirlik derecesine göre aşağıya sıralanmıştır.

Yapının kendisinden elde edilen bilgiler

Varlığı kesinlikle bilinenler

Yapılan rölöve çalışması sırasında var olduğu tespit edilenlerdir.

Boyutu ve yeri belli olan, biçimi ve malzemesi yapıdaki diğer örneklerden bilinenler

Yapıda yer aldığı kesin olarak tespit edilen fakat biçimi ve malzemesi yapı içi karşılaştırmalı sonuçtan bilinenlerdir. Yapıda bulunan dikdörtgen özgün olmayan pencereler, arkası kapanmış olan kapılar, yapı içinde bulunan ahşap kapılar, nartekste bulunan ahşap tavan kaplamaları, prothesis ve diakonikon odası duvar ve tavan kaplamaları bu kapsam içerisinde değerlendirilmiş ve yapıdaki diğer örneklerle göre yapılması uygun görülmüştür.

Yapı Dışındaki Kaynaklardan Elde Edilen Veriler

Boyutu ve yeri belli olan, malzemesi ve biçimi yapıyla benzer örneklerle karşılaştırmalı çalışma sonucu bilinenler

Yeri ve boyutu belli olan, biçim ve malzemesi konusunda yapılan karşılaştırmalı çalışma sonucu bilgi edinilen yapı elemanlarını içermektedir. Yapıda bulunan oval ve dairesel taş sövesi bulunan fakat kasa ve kanadı özgün olmayan pencereler, naos zemini bu kapsam içerisinde değerlendirilmiş ve karşılaştırmalı sonuçtan gelen örneklerle göre yapılması uygun görülmüştür.

Mimari Gereklilik

Yapının işlev değişikliğinden dolayı, mimari kurguya göre olması gereken müdahaleleri kapsamaktadır. Yapıda sonradan eklenen minare, minber, mihrap, kürsü, ahşap lambri, ahşap bölmeler ve ahşap zemin kaplamaları bu kapsam içerisinde değerlendirilmiştir.

7.3. Restitüsyonda Kaynak Kullanımı Üzerine Değerlendirme

7.3.1. İşlevsel restitüsyon

Yapı kilise olarak 1831 yılında inşa edilmiştir [51]. Kilisenin kendi işlevi için gerekli mekanlar ve mimari elemanları bulunmaktadır. 1924 yılına kadar işlevi gereği kilise olarak kullanılmıştır. 1924 yılında rumların mübadele ile gitmesinden sonra yapı boş kalmıştır. Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk, Başbakan İsmet İnönü ve diğer bakanlar kurulu üyelerinin 1924 yılında yayınladığı kararname ile yapı camiye dönüştürülmüştür [4]. Yapı günümüzde camii olarak kullanılmaya devam etmektedir.

7.3.2. Fiziksel restitüsyon

Niğde ve çevresindeki kilise yapılarının büyük bir bölümü kullanılmadığından veya bakımsızlık nedeni ile büyük hasarlar görmüştür. Fertek Kilise'si işlev değişikliğinden dolayı kullanımı devam ettiği için, bölgedeki diğer yapılara göre özgünlüğünü büyük ölçüde korumuştur. Şuanda yapının cami olarak kullanılması devam ettiği için restitüsyon çalışması 1 dönem olarak incelenmiştir. Yapıda bulunan örneklerden, yapı içi ve benzer yapı karşılaştırma sonucu ile elde edilen veriler ele alınarak aşağıda belirtilen gerekli fiziksel müdahaleler restitüsyonda işlenmiştir.

Avlu

Avluda bulunan tuvalet, lavabo, gashane, depo, şadırvan, merdiven ve yerde bulunan zemin kaplamaları yapım malzemesi açısından özgün olmadığı anlaşılmakta olup restitüsyon projesi kapsamında kaldırılmıştır. İşlev değişikliği olduğunda, dönem eki olarak yapılan minare restitüsyon projesinde kaldırılmıştır. Bu kapsamda kaldırılan kütlelerin alanları bahçeye eklenmiştir.

Plan Bölümleri

Yapının plan elemanları; narteks, naos, apsis, prothesis, diakonikon ve galeri bölümüdür. Bütün bölümler ayakta olmakla beraber, mekanlarda restitüsyon problemleri bulunmaktadır. Sorunların analiz ve değerlendirilmesi her mekan için aşağıda sıralanmıştır.

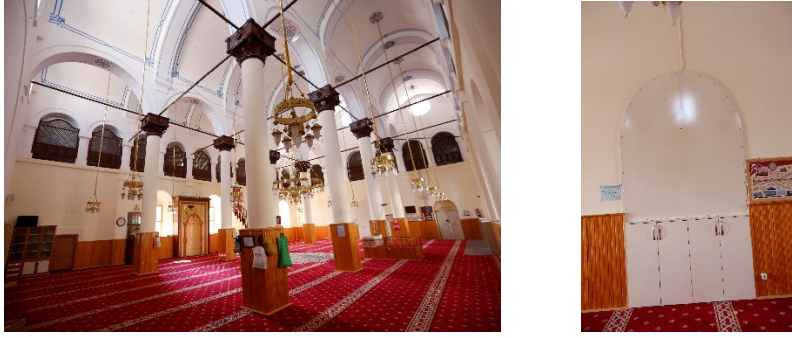
Narteks

Fertek Kilisesi'nin narteks bölümü genel olarak sağlam durumdadır. Narteks zemininde bozulan taş kaplamalar mevcutta bulunan zemindeki taşlara göre restitüsyon aşamasında tamamlanmıştır. Bu bölümün örtüsünde bulunan ahşap işlemeli tavanda malzeme kaybı olan bölümleri, mevcutta bulunan ahşap tavanlar referans alınarak tamamlanmış ve restitüsyonda çizilmiştir. Narteks kısmında bulunan, giriş kapılarının iki tanesinin önünde muhdes pvc bölmelerle yapılan rüzgarlık, kaldırılarak restitüsyon projesi çizilmiştir.

Resim 7.1 (a) ve (b). Narteks tavan kaplaması ve narteks bozulan taş zemini

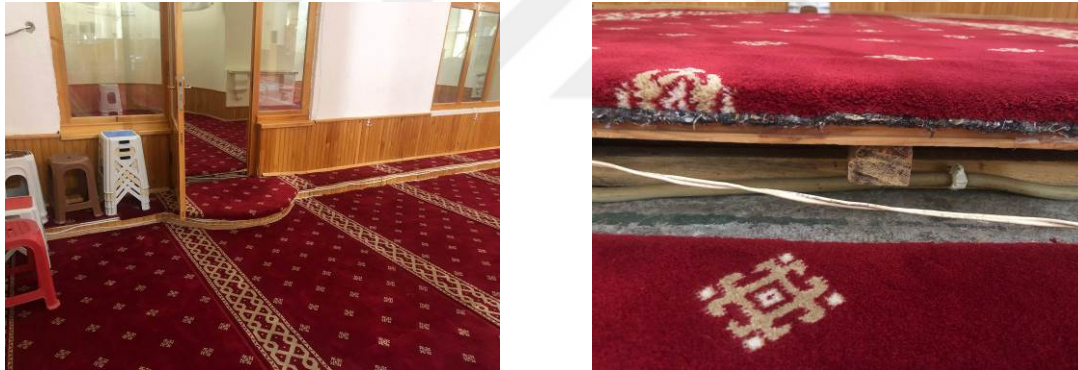
Yapıda işlev değişikliği olmasından sonra naos zeminine yapılan ahşap kaplama ve ahşap kaplamasının üzerindeki halı, protesis bölümündeki taş kaplama referans alınarak halı ve ahşap kaplama kaldırılıp taş döşeme olarak restitüsyonda çizilmiştir. Naosda bulunan sütunların uç kısımlarda ve kemerlerin oturduğu kısımlarda bulunan giydirme ahşap sütun başlıklarının boyanan yağlı boya yüzeyleri kaldırılarak projede düzenlenmiştir. Restitüsyon projesinde dönem eki olarak eklenen minber, mihrap, kürsü, apsis ile olan muhdes ahşap ve duvar bölmesi, duvarlardaki ahşap lambriler ve donatı elemanları kaldırılarak çizilmiştir. Naos bölümüne narteksten giriş sağlayan arkası kapatılmış iki kapının bu bölümleri açılmıştır. Mevcuttaki kapılar referans alınarak restitüsyon aşamasında tamamlanmıştır. Yapıda bulunan ve sonradan yapıldığı düşünülen kemer ve tonoz üzerindeki kalem işi süslemeler restitüsyon aşamasında kaldırılmıştır.

Resim 7.2 (a) ve (b). Naos bölümü genel görünüm ve kapı arkasındaki ahşap dolap

Apsis

Apsis bölümünün zemininde bulunan ve sonradan eklenen ahşap kaplama, halı kaplama ve duvarlarda bulunan ahşap lambri kaplama restitüsyon projesinde kaldırılmıştır. Naos ve apsis bölümü arasındaki ahşap ve duvardan oluşan bölüm kaldırılarak tek mekan olarak oluşturulmuştur. Duvarlardaki bulunan freskler korunmuştur.

Resim 7.3 (a) ve (b). Naos ve apsis bölümü arası bölme ve apsis zemin kaplaması

Protesis Bölümü

Bu bölümün zemini üzerindeki muhdes ahşap ve halı kaplamalar, ahşap bölme, PVC duvar ve tavan kaplamaları restitüsyon projesinde kaldırılmış ve yapı içi örnek alanlara göre referans alınarak tamamlanmış ve ona göre çizilmiştir. Bu bölümde bulunan galeri katına ulaşım sağlayan özgün merdivendeki eksiklikler tamamlanmış ve korunmuştur.

Resim 7.4 (a) ve (b). Protesis bölümünde muhdes bölme protesis odası ahşap tavan

Diakonikon Bölümü

Bu bölümün zemini üzerindeki muhdes ahşap ve halı kaplamalar, duvarındaki ahşap lambri kaplamalar ve tavanındaki PVC kaplamalar restitüsyon projesinde kaldırılmıştır. Tavan kaplamaları yapı içi örnek alanlara göre referans alınarak tamamlanarak çizilmiştir.

Resim 7.5 (a) ve (b). PVC altındaki ahşap kaplama diakonikon odası

Galeri Bölümü

Bu bölümün zemininde bulunan ahşap kiriş ve kaplama tahtalarında yer yer yıpranma ve yok olma görülmektedir. Bu bölümün zemin kısmında mevcut olan kaplamalar referans alınarak restitüsyon aşamasında tamamlanmıştır. Yıpranan ahşap korkuluk üzerindeki muşabaklar yapı içi örneklerle bakılarak tamamlanmıştır. Duvarlarındaki sıva dökülmeleri ve bozulmalar yapı içi karşılaştırmalı çalışmaya göre tamamlanmıştır. Çatıya ulaşım sağlayan muhdes merdiven kaldırılmıştır.

Resim 7.6 (a) ve (b). Galeri bölümü ahşap kaplama ve korkuluktaki muşabak

Mimari Elemanlar

Kapılar

Fertek Kilisesi'nin dış mekandan içeriye 5 adet özgün kapı ile giriş sağlanmaktadır. Bu kapılardan 3 tanesi naos, birisi diakonikon diğeri ise protesis bölümüne açılan kapıdır. Çevre kiliselerden inceleme yapıldığında ortak özellik olarak kapıların alttan ve üstten menteşeli, iç kısmı ahşap dış kısmı sac kaplamalı olduğu görülmektedir. Ahşap olan iç kısımlarında kapıyı birleştiren ahşap parçalarını yatayda bağlayan elemanlar bulunmaktadır. Fakat Fertek Kilisesi'nde bulunan bu 5 kapı incelenen diğer yapılardaki kapılardan bu noktada ayrılmaktadır. Niğde Fertek Kilisesi'ndeki kapıların dışındaki sac kısmı, kapının içindeki ahşaba mihlama yöntemi ile birleştirilmiş ve bu sayede ayrıca ahşapları tutması için yatay eleman kullanımı gerekmemiştir. Sonradan yağlı boyayla boyanan bu kapıların boyaları kaldırılarak restitüsyon projesi çizilmiştir. Naosa giriş sağlayan iki adet kapının iç tarafı sonradan kapatıldığı için bu kapılar yapı içindeki diğer örnekleri referans alınarak çizilip projeye işlenmiştir.

Resim 7.7 (a) ve (b). Üzümlü Kilisesi giriş kapısı içi ve dışı

Resim 7.8 (a) ve (b). Hamamlı Kilisesi giriş kapısı içi ve dışı

Resim 7.9 (a) ve (b). Küçükköy Kilisesi giriş kapısı içi ve dışı

Resim 7.10 (a) ve (b). Fertek Kilisesi giriş kapısı içi ve dışı

Yapı içerisinde naos bölümünde, taş sövesi ve lentosu bulunan fakat özgün kasa ve kanat bulunmayan 2 adet kapı yeri bulunmaktadır. İncelenen çevre kiliselerde özgün, iç mekanda ikonastasis bölümünde kullanılan ahşap kapı bulunmaktadır. Bu kapı ahşap bölüm içerisinde bulunduğu için kasa ve kanat bölümü ahşaptır. Fakat Fertek Kilisesi'nin kendi iç mekan düzeni incelendiğinde ve kapı yapıdaki diğer örnekler gibi taş lento ve söveye oturduğu için sac kaplı olan kapıların metal kaplamasız olan ahşap kapı şeklinde olabileceğine karar verilerek restitüsyonu çizilmiştir.

Resim 7.11. Aktaş Kilisesi'nde ikonastasis bölümündeki özgün ahşap kapı

Pencereler

Yapıda özgün olarak 2 adet dikdörtgen formlu pencere bulunmaktadır. Yapıdaki diğer dikdörtgen formlu olan fakat özgün kasa ve kanatı olmayan, söve ve lentosu taş olduğu için boyutu belli olan pencereler, yapıda özgün olan pencereler referans alınarak restitüsyon aşamasında tamamlanmıştır.

Resim 7.12 (a) ve (b). P8 ve P9 özgün penceresi

Yapıda oval ve dairesel formlu olan fakat özgün kasa ve kanadı bulunmayan pencereler bulunmaktadır. İncelenen Niğde ve çevresindeki kiliselerde de özgün kasa ve kanadı olan bu biçimde pencere bulunamıştır. Bu sebeple kilisenin yapılış dönemini incelediğimizde, barok öğelerle klasik öğelerin birlikte kullanıldığını görmekteyiz. Burada gördüğümüz pencere sistemi de genel neo-klasik tutum içinde barok eliptik/oval pencerelerdir. 1817 yılında yapılan bu üslup tarzının en güzel örneklerinden birisi olan İstanbul'da bulunan Nakşidil Sultan Türbesi, hem bu dönemi anlatan hem de pencere sisteminde yakın bir biçimi barındırdığı için bu yapıdaki oval pencere sistemi referans alınarak yapının restitüsyonu hazırlanmıştır. Fakat pencere üzerindeki işlemleri tahmin edilemediği için süslemesiz olarak projeye işlenmiştir.

Resim 7.13. Nakşidil Sultan Türbesi oval penceresi

Yapıda 1 adet diğer pencerelerden formu farklı pencere bulunmaktadır. Mevcut hali metal kasalı özgün olmayan penceredir. Kayseri Gesi Kayabağ (Darsiyak) Yanartaş Kilisesi'nin yanında kendisi ile benzer zamanda inşa edildiği düşünülen yetimhane yapısının ahşap kasa ve kanatı olan penceresi örnek alınarak restitüsyon projesine işlenmiştir.

Resim 7.14. Kayseri Gesi Kayabağ Yanartaş Kilisesi'nin yanındaki yetimhane

Zemin kaplaması

Fertek Kilisesi'nin zemin kaplaması mevcut rölövede ahşap kaplama üzeri halı kaplamadır. Fakat hem yapı içi örneklerden hem de diğer kiliseler incelendiğinde zemin kaplaması kesme taş olarak tespit edilmiştir. Bu şekilde çizilerek restitüsyon projesi hazırlanmıştır. Narteks bölümü zeminindeki niteliksiz derz kaplama, taş kaybı ve çimento atılması gibi bozulmalar kaldırılmış ve mevcuttaki özgün hali referans alınarak restitüsyon aşamasında tamamlanmıştır.

Resim 7.15. (a) ve (b) Hamamlı Kilisesi ve Konaklı Kilisesi zemin kaplaması

Çatı kaplaması

Fertek Kilisesi'nin çatı kaplaması özgünlüğünü korumaktadır. Niteliksiz derzleme ile bozulmalar görülmüştür. Özgün olmayan taş malzemeden oluk eklenmiştir.

Resim 7.16 (a) ve (b). Fertek Kilisesi Çatısı ve çatıdaki özgün olmayan taş oluk

8. RESTORASYON

İncelenen tarihi yapıdaki bozulmalar ve bozulmalara sebep olan durumlar tespit edildikten sonra yapılan tespitlere göre yapıya uygulanacak müdahale aşamasına geçilir. Kültürel bir miras olan yapı üzerinde onarım yapılırken, yapım tekniklerine uyumlu hareket edilmesi, mekan bütünlüğüne dikkat edilerek özgün dokuya en az müdahale edilmesi dikkat edilmesi gereken başlıca kurallardır [69].

8.1. Fertek Kilise Camii'nin Bugünkü Durumunun Değerlendirilmesi

Yapının günümüzdeki durumu mimari özellikleri, sosyal ve çevresel faktörleri dikkate alınarak incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

8.1.1. Mimari özellikler

Niğde ili ve çevresindeki var olan kiliseler mimari açıdan incelendiğinde, Fertek Kilisesi incelenen diğer yapılara nazaran, bölgedeki en dikkat çekici yapı olduğu görülmektedir. Niğde Fertek Kilisesi 16.01.1992 gün ve 1218 numaralı karar ile tescil edilmiştir. Yapının bugünkü durumu değerlendirildiğinde camii işlevinden dolayı dönem ekleri görülmektedir. P8, ve P9 pencereleri hariç diğerleri değiştirilmiştir. Fakat çevresindeki kiliselere göre, özgün yapısını koruyabilmiş, kıymetli bir eserdir. Yapıda bulunan ahşap tavan işlemleri, cephedeki bulunan hareketlilikler ve özgün yapısal, mimari elemanlardan dolayı büyük bir öneme sahip olduğu görülmektedir.

8.1.2. Çevresel Faktörler

Niğde'de çok sayıda kilise yapısı bulunmaktadır. Fertek Kilise Cami, Fertek mahallesinde Fertek Ortaokulu'na çapraz denk gelecek şekilde konumlanmıştır. Avlunun batısında yol, kuzeyde okul bahçesi, güneyde yer yer evlerin duvarlarıyla çevrilidir. Yapı doğu-batı yönünde uzunlamasına konumlandırılmıştır. Dikdörtgen vaziyette bir yapıdır ve girişi batı cephesinden sağlanmaktadır.

Fertek Kilise Camii'nin restorasyonunun yapılması, benzer koruma sorunları taşıyan diğer yapılara örnek teşkil ederek bu bilincin gelişmesine ve yayılmasına yardımcı olacaktır. Bu şekilde geleneksel dokunun korunması da sağlanmış olacaktır.

8.1.3. Sosyal faktörler

Fertek Kilisesi'nde restorasyon projesinin amacı, kültürel ve tarihsel değer taşıyan bu yapının, özgün özellikleri korunarak, halkın gereksinimleri doğrultusunda mevcut işleviyle (cami) gelecek nesillere özgün niteliğiyle ulaştırılmasıdır. Buna ek olarak projede fertek mahallesindeki çocuk ve yaşlı gruplarının bu noktada bütünleşebilmesi için müdahaleler yapılmıştır. Fertek Kilise Camii aynı zamanda geleceğimizi şekillendirecek olan çocuklarımızın ve geçmişimizi en güzel şekilde yansıtan yaşlılarımızın bütünleşebileceği bir yer olması amaçlanmıştır.

8.2. Çocuk ve Yaşlı Grupların Genel Değerlendirilmesi

Tüm dünyada teknoloji gelişmiş ve bununla birlikte refah seviyesi artmıştır. Türkiye'de de tüm dünyada olduğu gibi refah seviyesi artmış, yaşam süresi uzamıştır. Bunun sonucu olarak nüfusun içinde yaşlı nüfus oranı geçmişe nazaran yükselmektedir. Toplum içinde yaşlı bireyler, sağlıklarının olanak verdiği mekânlarda yaşamayı tercih etmektedirler. Bundan dolayı yaşlı bireylerin topluma ve hayata bağlılıklarının artması için kullandıkları mekânlarda sunulan hizmetlerin, onlar için mevcut olan olanakların artırılması gerekmektedir. Bu sayede onlar söz konusu bu mekânlara karşı aidiyet duygusunu taşıyacak ve sahiplenecektir [70]. Bu şekilde yaşlı bireylerin, geçmişe nazaran hem yaşam kalitesi artacak, hem de bu durum onları toplum içinde daha sosyal bireyler haline getirecektir. İnsanların sağlıklı şekilde yaşlanmasının, gerekliliklerinden biri, yaşlanması için onların her zaman etkileşimde bulunduğu ve ayrıca olanakları yüksek, her daim ulaşılabilir imkânları bulunan mekânların yapılması gerekir.

Günümüzde, yalnız yaşlı bireyler için değil, toplumun en gençleri olan çocuklar için de onların gereksinimlerini karşılayacak ve sağlıklı bir şekilde topluma karışabilmesini, büyüyebilmesini, sosyalleşebilmesini sağlayacak yerler yapılması gerekir. Bu söz konusu yerlerin erişilebilirlik imkânı yüksek yerler olması gerekmektedir. Türkiye'de eskiden olan

bazı olanaklar günümüzde çocuklar için maalesef sunulamamaktadır. Mesela eskiden rahatlıkla sokaklarda oyun oynanabilirken artık günümüzde bu durumu çok az çocuk yaşamakta onlar da toplum içinde yalnız refah seviyesi yüksek olan ailelerin çocukları olup site gibi güvenilir ve korunaklı yerlerde oynayabilmektedir. Maalesef çoğu çocuk, ebeveynlerinin güvenlik endişesi kaynaklı olarak yaşadıkları konutlar için de kapalı ortam da büyümek zorunda kalmaktadır. Ailelerin bu güvenlik kaygısı çocuklarının dışarıda sosyal bir ortam da büyümesinin önüne geçmektedir.

8.3. Fertek Kilise Camii'nin Çocuk ve Yaşlı Grupları İçin Önemi

Fertek Kilise Camii'nin merkezi konumda yer alması, etrafındaki yapılara nazaran geniş bir avlusunun ve bahçesinin olması, yürüyerek mahallenin herhangi bir yerinden ulaşımının mevcut olması, bu sayede bölgedeki insanlar içinde özellikle yaşlı bireylerin sosyalleşmesi için bu mekân etrafındaki yapılara göre cazip bir yerdir. Fertek Kilise Camii'nin avlusu, içindeki ağaç ve yeşil alanları ile yaşlı bireylere sağlıklı bir ortam sunmaktadır.

Çocuklar erişkin bir bireye nazaran çok hareketli ve enerjik olmaktadır. Onların bu sebepten her daim temiz hava alarak, rahat, refah bir yerde hareketleri kısıtlanmadan, özgürce hareket edebilecekleri ortamları olmalıdır. Fakat yukarıda bahsedilen sebepler nedeniyle çocuklar bu konuda eksik kalarak, çok kısıtlı alanlarda büyümektedirler. Niğde Fertek Kilise Camii'nin Fertek Mahallesi'nin merkezinde bulunması, geniş avlusunun ve bahçesinin bulunması ve ulaşım kolaylığının olmasıyla çocukların sağlıklı büyümesi için gerekli özellikleri taşımaktadır [71]. Güvenlik açısından cami ailelerin kolayca ulaşabilmesi ve korunaklı bahçe duvarının bulunması sebebiyle etrafındaki yapılardan ayrılmaktadır. Yapının sahip olduğu geniş yeşil alanlarda, çocuklar enerjisini atabilecek ve kısıtlanmadan hareket edebilecektir. Ayrıca yapıda önerilen düzenlemeler yapılırsa yapı, hem çocuk hem de yaşlılar için etkileşim kurabildikleri bunun için olanak bulabildikleri alanlar olacaktır. Bu durum ise her iki yaş grubundaki bireyin toplum içinde sosyalleşme ve daha birçok alanda sağlıklı ilerleme gösterebilmesini sağlayacaktır [72].

8.4. Engelli Kullanıcılar ve Sınırlılıklar

Tıbbi yaklaşım olarak engellilik organ kaybı veya işlev bozukluğu olarak tanımlanabilmektedir. Fakat artık engellilik, fonksiyonlardaki sınırlılıklara göre

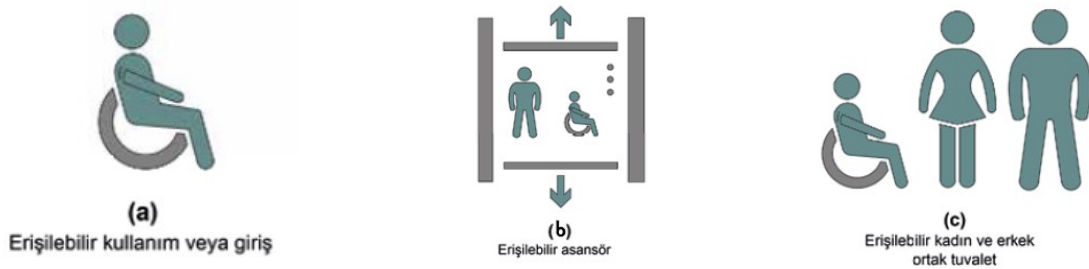
tanımlanmaktadır. Bu fonksiyonlar görme, duyma, konuşma, yaşlılarına göre öğrenme işlem yapma ve hareket güçlüğü olarak tanımlanmıştır. Bu alanlardan en az birinde çok zorlandığını veya yapamadığını belirten kişiler en az bir engeli olan birey olarak tanımlanmıştır [73].

Yaşlılık, yaş aralıklarına göre Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından kategorize edilmiştir. Bunlar 45-59 yaş arası orta yaş, 60-74 yaş arası yaşlılık, 75-89 yaş arası ileri yaşlılık, 90 ve üstü ise ihtiyarlık şeklindedir. Biyolojik yaşlanma değişkenlik gösterdiği için bu değerlendirme değişmez şeklinde söylenemez [74]. Yaşlılıktan kaynaklanan sorunlar sonradan edinilen engellilik kapsamına girmektedir. Tez kapsamında görme kısıtlılığı, hareket kısıtlılığı ve işitme kısıtlılığından en az bir engeli olan yaşlılarımız için gerekli önlemler alınarak tasarım yapılmıştır.

8.4.1. Görme Kısıtı Olan Kullanıcı

Görme engellilerin iki gözle görmesi 1/10'dan aşağıda olan görme gücünden faydalanması mümkün olmayanlardır. Az gören kullanıcı grupları, iki gözle görmesi 1/10 ile 3/10 arasında olan ve özel araç ve yöntemler kullanmadan görme gücünden faydalanması mümkün olmayanlar olarak tanımlanmaktadır. Yaşın ilerlemesiyle bu kişilerin görme kabiliyetleri oldukça zayıflamaktadır. Görüş alanları kısıtlı olduğu için belirgin nesnelerin dış hatlarını algıyabilmektedirler. Görme engeli olan veya az gören kullanıcı grupları için kılavuz yollar, semboller, renk tonları ve aydınlatma yüzeyleri gibi yapılan detaylar bu grupların bulundukları mekânda bağımsız hareket edebilmelerine olanak sağlamak içindir.

Görme engelli veya az gören kişilerin herkesle birlikte bağımsız ve güvenli hareket edebilmeleri için hissedilebilir yürüme yüzeyi işareti (HYYİ) uygulaması yapılmaktadır. Ülkemizde iki çeşit HYYİ tarif edilmiştir. Birincisi olan kılavuz yüzey bir yürüyüş yolu doğrultusunu yönlendirme amacıyla kullanılır. İkincisi olan uyarıcı yüzey belirli bir tehlike veya karar noktasına dikkat çekme amacıyla kullanılır. HYYİ'lerin hangi renkte olacağı oldukça önemlidir. Çünkü az gören kullanıcıların algılama ve takip edebilmeleri için seçilen malzemenin çevreleyen yüzeyle zıt renkte olması gerekmektedir. HYYİ'ler malzeme özelliği olarak kaymayan özellikte olması gerekmektedir.

Resim 8.3. Erişilebilirlik Sembolleri [75]

8.4.2. İşitme Kısıtı Olan Kullanıcı

İşitme duyusunu sağlayan kulak yapıları ile işitme yollarının herhangi bir yerinde oluşan patolojiden dolayı işitme sisteminde sorunlar meydana gelmektedir. Bu sorunlar, işitme kaybı olarak tanımlanmaktadır. İşitme kaybının derecesini ve konuşma üzerindeki etkisinin anlaşılabilmesi için odyogramdan faydalanılır. Odyogramda uygulanan her bir frekansta belirli şiddet seviyelerinde belirlenen işitme eşikleri, bireyin işitme sorunun olup olmadığının belirlenmesini sağlamaktadır. Yaşlanmayla birlikte zaman içinde oluşan ve gelişen işitme kaybı presbiakuzi olarak adlandırılmaktadır. Yaşa bağlı olan bu işitme kaybı iç kulaktaki biyolojik yaşlanmaya bağlı olarak oluşmaktadır. İleri yaşlardaki bulunan bireylerde, işitme duyarlılığının azalması ile özellikle gürültülü ortamlardaki konuşmaları ayırt etme sorunları çokça görülmektedir. İşitme cihazı kullanılmasıyla, işitme kaybının tipi ve derecesine göre değişmekle birlikte oldukça etkili olmaktadır [76].

Yukarıda bahsedilen işitme engeli olan kullanıcı grupları işitme cihazı kullansalar dahi kalabalık alanlarda işitme güçlüğü çekmektedirler. Amplifikatör aracılığıyla mevcut sesleri manyetik dalgalara dönüştüren indüksiyon ses devre sistemleri sayesinde işitme cihazı kullanan bireyler zorluk çekmeden duyabilmektedirler. Çünkü bu sistem etrafta bulunan gürültülü boğuk sesleri değil sadece İD sisteminden gelen sesleri iletir. Kullanıcının tek yapması gereken indüksiyon ses devre sistemi işaretini gördüğünde, işitme cihazını ‘T’ pozisyonuna getirmesi yeterli olacaktır. Sonuç olarak işitme engelli birey, bu sistem sayesinde konuşan kişiyi zorluk çekmeden dinleyip, anlayabilecektir [77].

Resim 8.4. İndüksiyon Ses Devre İşareti [78]

8.4.3. Hareket Kısıtı Olan Kullanıcı

Ulaşılabilirlik; herkesin istediği yere ve hizmete ulaşabilmesi ve bunları kullanabilmesidir. Yapıların iç ve dış kullanımı, hareket kısıtı olan yaşlı kişilerinde bulunduğu gruplar için güvenli ve kullanışlı olmalıdır [79]. Yapı yakın çevresi tekerlekli sandalye kullanan kullanıcı grupları için yeterli manevra alanı olacak şekilde düzenlenmelidir. Herkesin yapıya ve binaya aynı girişi kullanarak girmesi sağlanmalıdır. Bunun için geniş ve eşiksiz giriş, iyi işaretleme ve aydınlatma ile sağlanmalıdır. Yükseklik farkı olan yerlerde rampa ile çözüm sağlanmalıdır. Kullanılacak yer kaplama malzemeleri, sürtünme katsayısı yüksek, sert ve kaymayı önleyici(tırtıklı) olmalıdır. Hissedilebilir yüzeyler uygun yerlere yerleştirilmelidir. İki veya daha fazla duyu yoluyla iletişim sağlayabilecek işaretlemeler, yerlerde izler, tabelalar, zıt kullanılan renklendirmeler ve aydınlatmalar, korkuluk ve tutamaklarla ulaşım kolaylığı sağlanmalıdır.

8.5. Restorasyon Yaklaşımı

Niğde ve çevresinde incelenmiş olan 19. yy kiliseleri genel olarak terk edilmiş, bazıları ise bilinçsizce yapılan onarımlarla özgünlüğünü kaybetmiştir. Kentsel ve mimari bir kültür varlığı olan Fertek Kilise Camii'nin özgün hali ile korunması ve özgünlüğünü kaybeden veya yok olan elemanların özgün görsel ve malzeme ile uyumlu olacak şekilde bütünlenmesi, çocuk ve yaşlı kullanıcı gruplarının da gözetilmesi restorasyon yaklaşımı olarak benimsenmiştir. Fertek Kilise Camii'nin az değişikliğe uğrayarak ve zamanında işlev değişikliğine uğrayıp kullanıldığı için dönemin mimarlık üslubunu, yapım tekniklerinin

seçkin bir örneği olarak ayakta kalabilmiştir. Bu bağlamda yapının özgün halinin korunarak aynı işleve devam ettirilmesine yönelik karar verilmiştir.

8.6. Restorasyon Müdahaleleri

Restorasyonda ilk olarak, araştırma ve belgeleme çalışmaları yapılması gerekmektedir. Bu şekilde yapı ayrıntılı olarak tanınmış olacaktır. Bu araştırmalarla beraber elde edilen veriler sonucunda yapıda mevcut olan hasarlar tespit edilecektir. Bu hasarların nedenlerini ortadan kaldıracak veya azaltacak teknikler seçilerek uygulama yapılacaktır [69].

Tescilli kilise cami restorasyon müdahale kararlarının belirlenmesinde öncelikle restitüsyon aşamasında yapılan çalışmalar ve işlevin gerektirdiği düzenlemeler dikkate alınmıştır. Bu sayede yapıdaki değişme ve bozulmaya uğrayan elemanlara nasıl müdahale edileceğine karar verilmiştir. Yapıya uygulanacak müdahaleler; temizleme, sağlamlaştırma, yenileme ve çağdaş ek şeklindedir.

8.6.1. Temizleme

Temizleme, tarihi ve estetik değer taşıyan yapıların, tarihi ve estetikten noksan özgün olmayan eklerden arındırılması işlemi olarak tanımlanır [80]. Temizleme işlemi fiziksel ve kimyasal olarak iki farklı şekilde gerçekleşmektedir.

Fiziksel Temizleme

Taş yüzeyler, kumlama tekniğindeki agrega kalıntıları ve tozma problemini en aza indiren ‘Kuru buz’ olarak adlandırılan donmuş karbondioksitin agraga olarak kullanıldığı yeni sistemle temizlenecektir. Bu sistemde donmuş karbondioksit agrega sıcak yüzeyle temas ettiği anda hızla gaza dönüşerek enerji yayarak temas ettiği yüzeylerden kirleri temizlemektedir [80]. Çatıdaki taşların arasındaki niteliksiz derzler, derz kalınlığına göre fırça, mala, levye gibi gereçler yardımıyla temizlenecektir.

Kimyasal Temizleme

Yapıdaki mevcut duvar onarılmadan önce ağaç ve bitki oluşumlarından temizlenmelidir. Duvardaki bitki oluşumları özel bir ilaçla yıkanıp soldurulur ve yüzeyden temizlenir. Ağaç oluşumunda ise köke en yakın yerden kesilir. Kesilen kısmın öz bölgesine verilen kimyasal ile kök çürütülür. Bu kök duvardaki yerinden çıkartılır. Bu yöntemle yapıdaki bitkilenme olan yüzeyler temizlenecektir [80]. Yapıdaki ahşap sütun başlıkları üzerinde yağlı boya müdahalesi bulunmaktadır. Söz konusu ahşaplar uzun yıllar yapıda mevcut olması sebebiyle daha fazla deforme olmaması için kimyasal temizlik tercih edilmiştir. Soda patlatma yöntemi kullanılarak temizlik yapılacaktır.

Soda patlama yöntemi ile tahribat olmasından çekindiğiniz zeminlerin zarar görmeden temizlenmesini sağlar. Bu yöntemde agrega olarak soda kullanılır. Ya da özel olarak da formüle edilmiş kabartma tozu da denebilir. Bu yöntem diğer yöntemlerden farklı olarak kullanılan malzeme gıda malzemesinden yapılmıştır. Yani suda çözünebilecek malzemedir. Bunun sayesinde insan sağlığına zararı olmaz [80].

Narteks bölümü tavanındaki kaset şeklindeki ahşap kaplamalar, galeri bölümüne çıkan ahşap merdiven ve korkulukları, galeri katındaki ahşap muşabaklar, zemininde bulunan ahşap kirişler, yapıya girişi sağlayan ahşap kapılar ve özgün p8, p9 ahşap pencerelerinin malzemeleri üzerindeki bulunan boya ve kirlenmeler temizlenecektir. Yapıda örümcek ağlarına karşı kimyasal ilaçlama uygulaması yapılacaktır.

Yapıda sütunlar arasında bulunan gergi demirlerde, pencere önlerinde bulunan lokma demir parmaklıklarda, birbirine geçmeli demir parmaklıklarda, cephede bulunan kılıç demirlerinde ve yapıya giriş sağlayan sac kaplamalı kapılarda korozyon oluşmuştur. Bu elemanlardaki temizlemenin amacı, metalin üzerinde birikmiş toz, kir, pas ve bozulmuş boya katmanlarından arındırmaktır. Çevreye ve insan sağlığına duyarlı, tahribatsız aşındırıcı temizleme yöntemi olarak soda kumlama yöntemi tercih edilmiştir. Bu şekilde uygulanan temizleme daha sağlıklı olacaktır. Yalnız temizlik aşaması bitmesi ile beraber yüzey sodadan temizlenmelidir. Sodanın temizlenmesinden hemen sonra tekrardan pas oluşmaması için siyah antipas boya sürülerek korunması sağlanacaktır.

Yapı da bazı kısımlarda özellikle sıvalarda özgün malzemenin temizlenerek korunabilmesi için mekanik ve kimyasal temizlik işlemi yapılmalıdır. Bu şekilde sıva üzerindeki kalem işi tabakalar temizlenebilmektedir. Kullanıma uygun fırça ve türevi malzeme ile mekanik temizlik yapılabilir. Sıva da özellikle birikmiş tuz kristalleri saf su kâğıt hamuru kullanılarak yüzeyden arındırılabilir [80].

8.6.2. Sağlamaştırma

Sağlamaştırma, kısaca bozulmuş ya da tahrip olmuş bir yapının ya da sistemin ilk olarak uygulandığı ya da tasarlandığı yani özgün haline göre tekrardan onarılması olarak tanımlanabilir. Malzemenin ve taşıyıcı sistemin sağlamaştırması olarak incelenmiştir. İlk taşıyıcılık kapasitesine ve ilk tasarlandığı bütünlüğe ulaştırıldığı duruma, sistemi sağlamaştırma sonucu ulaşılmaktadır [80].

Malzemenin Sağlamaştırılması

Ahşap malzemelerde oluşan tahrip olmuş kısımlar atılır. Daha sonra bu eksik kısımlar aynı ahşap malzemedan yeniden üretilir. Şayet buna imkan yoksa benzer kimyasal ve estetik özelliklere sahip bir başka ahşap malzemedan yeniden üretilir. Ve eksik olan kısmın detaylarına özelliklerin uygun üretilir. Daha sonra da eksik olan kısma uygulanır.

Yapıda ahşap malzemelerde denk geline mantar ya da böceklerle karşı fırça ile temizlik yapılmalıdır. Ardından koruyucu kimyasal malzeme kullanılmalıdır. Yeni kullanılacak ahşap malzeme ise daldırma fırça vd. teknikler kullanılarak emprenye yani emdirme işlemi uygulanır [80]. Bu bağlamda yapının galeri katına çıkan merdiven, galeri katındaki ahşap döşeme ve kirişlerdeki bozulan ahşaplar onarılmış, düzeltilemeyen sökülüp eskisine uygun yeniden yapıpı takılmıştır.

Çok fazla yıpranma olmamış ahşap malzemelerde, belirli özelliklerini muhafaza edebilmiş ise ve kullanılabilmekte ise o zaman ahşap yapının hem dayanıklılığını artırmak hem de ileri zamanlarda kullanımdan kaynaklı hasar almaması için ahşap malzemedan kurutma ve emprenye teknikleri uygulanır. Şayet bazı delikler ya da çatlaklıklar varsa o zaman da enjeksiyon yöntemiyle bu açıklıklar doldurulmalı ve ahşap malzeme yıpranmaya karşı dayanıklı hale getirilmelidir [80].

Bu bağlamda yapıya girişi sağlayan 5 kapı, merdiven ve korkulukları, galeri katı korkulukları, ahşap tavan işlemleri, P8 ve P9 özgün ahşap pencere kasa ve kanatları ve ahşap muşabaklar uygun görülen yöntemlerle onarılmıştır.

Temizlenen metal elemanların boyama, dolgu ve yamalama yöntemleriyle sağlamlaştırılması gerekir. Nasıl ahşap malzemede boşluklar ya da delikler de dolgu yapılyorsa metal elemanlar üzerinde de çatlak ve deliklerin bulunması halinde epoksi reçineler ve polisülfid mastikler ile dolgu yapılması gerekir. Ancak bozulan ya da hasar gören kısım büyük ise o zaman bu kısım metal ile yamalama yapılarak giderilebilir. Bu işlemlerden sonra metal eleman pastan temizlenmiş olduğundan ileri zamanlarda yıpranmalardan ve paslanmalardan korumak amacıyla koruyucu sürölür ve ardından boyanır [80]. Bu bağlamda yapıda bulunan gergi demirleri, kılıç demirleri ve demir parmaklıklar bu yöntemle onarılmıştır.

Taşıyıcı Sistemin Sağlamlaştırılması

Yapının çatısındaki niteliksiz derzler kalınlığına göre fırça, mala, levye gibi gereçler yardımıyla temizlendikten sonra bu yüzeyler harca tutunmasını sağlamak amacıyla suyla ıslatılır. Açılmış olan yüzey derzleri uygun dolgu harcı ile doldurularak onarım tamamlanmıştır.

Yapı duvarında oluşan ağaç ve bitkinin temizlenmesinden sonra duvar örgüsündeki oluşan boşluklar özgün harç bileşiminde bir dolgu harcıyla tamamlanmıştır.

Taş malzeme yapıda döşeme, duvar, tavan ve çatı kaplaması olarak birçok yerde kullanılmıştır. Taş malzeme üzerinde yapılan yüzeysel sağlamlaştırma, üzerinde meydana gelen erimenin sağlamlaştırması ve kopan parçaların sağlamlaştırması olarak tanımlanabilir. Yani taş malzemenin hem iç kısmının hem de yüzey kısmının organik ya inorganik sağlamlaştırıcı malzeme ile doldurulmasıdır. Ancak bu müdahalede taşın sağlam noktalarının bu malzeme ile bütünleşmesi çok önemlidir [80].

Dâhili erime, taşı meydana getiren minerallerden bir kısmının dış müdahaleler sonucu etkileşime girip erimesi ya da ayrışması olarak da tanımlanabilir. Böyle durumlarda genelde taşın yüzey kısmında hafif iç kısma doğru delikler oluşabilmektedir. Böyle bir durum söz

konusu olduğunda epoksi ya akrilik reçineleri ile enjeksiyon aracılığıyla bu boşluklara dolgu yapılması gerekmektedir [80].

Ancak dahili erimeden farklı olarak taş kopma durumu söz konusu olursa mümkünse eski parçalar bulunmalıdır. Eğer bu şekilde özgün parça bulunamazsa kendisi ile aynı kimyasal özellikler taşıyan bir başka taş malzeme bulunmalıdır. Taşın renk ve dokusuna göre tamamlama yapılmalıdır. Taş birleştirilirken taşın özelliklerine uygun yapıştırıcı kullanılmalıdır. Gerekliyse metal kenet kullanımı uygulanmalıdır [80].

Ahşap taşıyıcılı döşemelerde ve elemanlarda yapılacak sağlamlaştırma, çürümüş kısımların kaldırılarak yerine yeni aynı tür veya benzer özellik gösteren ahşap malzemeye doldurulması şeklinde yapılacaktır. Taşıma kapasitesini arttırmaya yönelik güçlendirme müdahalesinde kiriş bağlantılarının daha iyi olabilmesi için metal kenet, metal plaka, bulonların epoksi reçineli yapıştırıcılarla kullanılması, metal gergiler ve benzeri malzemelerin kullanımıyla gerçekleştirilecektir. Ahşap kirişlerin duvara oturtulduğu noktalarda, ahşap duvardan aldığı nem veya havasız kaldığından dolayı çürüme gerçekleşmektedir. Bu yüzden bu bölümler çevresiyle birlikte uzaklaştırarak, yeni elemanlar getirilerek sağlamlık sağlanacaktır [80].

8.5.3. Yenileme

Yenileme kısaca, zaman içinde yıpranmış, eskimiş ya da kullanımdan kaynaklı olarak hasar görmüş bir yapı parçasının veya dokusunun, yeni malzeme veya sistemler aracılığıyla yeni hale getirilmesi işlemine denir. Bu işlem bir yapı ya da sistem üzerinde kısmen ya da tamamen uygulanabilir [80].

Yapıda bulunan doğu cephesinde bulunan özgün p8 ve p9 pencereleri hariç, diğer bütün pencereler kaldırılacaktır. Restorasyon projesine göre yeniden yapılacaktır. Doğü cephesinde bulunan p2.1 ve p7.1 pencerelerinde bulunan metal kapak kaldırılıp yerine restorasyon projesine uygun ahşap pencere yapılıp takılacaktır.

Yapının naos bölümünden diakonikon ve protesis bölümlerine geçişi sağlayan muhdes metal kapılar kaldırılacaktır. Restorasyon projesine uygun şekilde yeni ahşap kapı yapılıp yerine takılacaktır.

Galeri katının zeminindeki ahşap kiriş ve kaplama tahtaları özgün olmasına rağmen çürüyerek ve yıpranarak mukavemetini kaybetmiştir. Restorasyon projesine göre deformasyona uğrayanlar sökülüp yenisi ile tamamlanacaktır.

Narteks üzerindeki ahşap kaplamalardan eksik olan kısımlar, diakonikon ve protesıs bölümündeki eksik tavan kaplamaları restorasyon projesine uygun şekilde yapıpı tamamlanacaktır.

Galeri bölümünde korkulukların üzerindeki ahşap muşabakların eksik olan kısımları restorasyon projesine göre yenilenecektir.

8.5.4. Çağdaş ek

Venedik Tüzüğü'nün 13. Maddesi gereğı tarihi yapıların yeniden aktif olarak kullanılması onların, çağdaş yaşamın bir parçası haline gelebilmesi amacını taşıyan projelerin uygulanabilmesi ve başarılı olabilmesi için onların bazı eklerle birlikte düşünülmesini gerektirmektedir [69].

Caminin silüetini bozmayacak şekilde restorasyon projesinde gösterilen şekilde yapının güneybatı köşesine ihtiyaçları karşılayacak büyüklükte abdesthane ve tuvalet yapılacaktır. Fakat bu teknik bölüm toprağın altında yapılacaktır. Bu sayede yapı, hem cami işlevini sürdürmüş olacak hem de özgün halinde kilise olarak bütünlüğünün korunması sağlanmış olacaktır.

Yaşlılar kendilerine yüksek olanaklar sunan mekânlarda sık bulunurlar. Bu tarz mekânlara karşı yaşlılar, aidiyet duygusu geliştirmektedir. Yapı yakın çevresinin tekerlekli sandalye kullanan kişilerin manevra yapabilmelerine ve rahat dolaşabilmelerine uygun şekilde düzenlenecek ve ulaşılabilir güzergâh sağlanacaktır. Revak bölümüne giriş ve yapının içerisine giriş sağlanabilmesi için engelli rampası yapılacaktır. Bahçede ve avlu içerisinde kullanılacak yer ve rampa da kullanılacak kaplama malzemesi kaymayan sert bir malzeme olmalıdır. Çünkü yaşlı bireyler erişkin bireylere nazaran daha yavaş hareket etmekte ve ani refleksler gösterememektedir. Buna ilave olarak yapının avlu girişi ile revak bölümündeki ana girişi arası daha iyi aydınlatılacaktır. Çünkü insanlar yaşlandıkça duyu organlarının hassasiyeti zayıflamaktadır. Bu durum özellikle görme duyusunda fark edilmektedir. Buna

bağlı olarak yapının avlu girişinin zemini revak bölümününkinden farklı renkte yapılacaktır. Bu sayede görme duyusu zayıf olan kişiler daha kolaylıkla zemini algılayabilir. Yapının avlusunda yaşlı bireylerin kolaylıkla oturabileceği banklar koyulacaktır. Avlunun içerisine dolaşım sağlanabilmesi için aynı sert zeminden yürüyüş yolu yapılacaktır. Cami içerisine oturabilmeleri için arka tarafa ahşap oturma birimleri yapılacaktır.

Çocuklar için her şeyden önce yapının güvenilir olması gerekmektedir. Avlu duvarlarının ahşap korkuluklarla restore edildikten sonra ailelerin güvenlik kaygıları giderilecektir. Yapının avlusunda bulunan tuvalet olarak kullanılan niteliksiz yapı yıkılıp yer altında ihtiyaca yönelik şekilde inşa edilecektir. Onun yerine bahçede çocuklar için oyun parkı düzenlenmiştir. Fakat bu alanın zemini kaymaz ve çocukların zarar görmeyeceği malzeme olmalıdır [73]. Oyuncakların yapım malzemesi hem tarihi yapı içerisinde olduğu için hem de çocukların sağlığı ve güvenliği için ahşap seçilmelidir. Oyun parkında renk seçimine oldukça dikkat edilmelidir. Mesela kırmızı, turuncu, sarı gibi sıcak renkler çocuklar da heyecan duygusunu artırmakta olup, mavi, mor, yeşil, gri gibi renkler tam tersi daha sakin daha çok rahatlatıcı etki oluşturmaktadır [73]. Bu durum dikkate alarak zemin kaplaması yapılmalıdır. Renkler söz konusu olunca elbette renk kontrastı zayıf olan çocuklar için daha dikkati çeken renkler kullanılmalıdır.

8.6. Restorasyon Aşamaları

Kaldırma

Avluda bulunan niteliksiz dönem eki olan ve sonradan yapıldığı düşünülen şadırvan tuvalet gashane olan bölümler kaldırılmıştır. Yapının kuzey ve batı avlu bölümünde bulunan özgün olmayan taşlar ve özgün olmayan merdiven kırılıp, sökülmüştür. Naosa giriş için kullanılan kapının önünde ve diakonikon bölümü girişinin önünde bulunan, pvc bölmeden yapılmış rüzgârlık bölümleri kaldırılmıştır. Narteks bölümünden naosa girişi sağlayan k2 kapısının iç taraftan kapatılan ahşap dolaplı bölme kısmı kaldırılmıştır. Naosa giriş sağlayan k1.1 kapısının arkasındaki briket malzemeli duvar, özgün yapı elemanlarına zarar vermeden kaldırılmıştır. Naos ve apsis bölümünün duvarlarında bulunan ahşap lambri kaplamalar sökülmüştür. Naos ve apsis bölümü arasında bulunan özgün olmayan ahşap bölme ve duvarlar özgün yapı elemanlarına zarar vermeden kaldırılmıştır. Naos bölümünden diakonikon ve prothesis bölümlerine geçiş sağlayan muhdes olan k4 ve k6 metal kapıları

sökülmüştür. Doğu duvarında p2.1 ve p7.1 pencerelerinde bulunan özgün olmayan metal kapaklar sökülmüştür. Yapının cephesinde özgün olan p8 ve p9 ahşap pencereleri hariç, diğer pencerelerin kasa ve kanatları sökülmüştür. Protesis odasındaki özgün olmayan ahşap bölme, ahşap zemin, duvar ve tavandaki pvc kaplamalar sökülüp kaldırılmıştır. Diakonikon odasındaki ahşap zemin kaplaması, ahşap lambri duvar kaplamaları, pvc tavan kaplamaları sökülmüştür. Galeri bölümünde çatıya çıkmak için kullanılan ahşap merdiven kaldırılmıştır. Galeri bölümünün zarar gören ahşap zemin bölümlerinde bulunan toprak yığıntıları kaldırılmıştır. Naos, apsis, diakonikon ve protesis bölümlerinin zemininde bulunan kesme taşın üzerindeki ahşap kaplamalar ve halılar kaldırılmıştır. Avluda bulunan özgün olmayan seramik ve beton kaplamalar kaldırılmıştır. Narteks batı cephesinde bulunan özgün olmayan merdiven kaldırılmıştır.

Temizleme

Yapının güney cephesinde çatı saçağı bölümünde bulunan ağaç oluşumu ve yapıda bulunan genel bitki oluşumları uygun görülen kimyasal yöntemle temizlenmiştir. Yapıda bulunan ahşap sütun başlıkları üzerindeki yağlı boyalar uygun yöntemler kullanılarak, ahşap deforme edilmeden temizlenmiştir. Çatıdaki taşların arasındaki niteliksiz derzler temizlenmiştir. Yapının zemininde, duvarında ve çatısında bulunan bütün taş yüzeyler gerekli teknikler kullanılarak temizlenmiştir. Yapının narteks bölümünün tavanında, galeri katına ulaşım sağlayan merdiven ve korkuluklarda, yapıya girişi sağlayan kapılar ve özgün ahşap p8-p9 pencerelerinde bulunan boya ve kirlenmeler gerekli yöntemler kullanılarak, ahşaplar zarar görmeden temizlenmiştir. Yapıda bulunan gergi demirler, pencere önlerinde bulunan lokma demir parmaklıklar, cephede bulunan kılıç demirleri ve girişte bulunan ahşap kapıların sac kaplamaları korozyona uğramıştır. Bu bölümler uygun yöntem ve teknik uygulanarak temizlenmiş ve koruma sağlanmıştır. Yapı içindeki sıva üstü kirlilikler ve özellikle galeri katındaki dökülmüş sıvaların olduğu yerde oluşan tuz kristalleri uygun yöntemlerle temizlenmiştir (bkz. bölüm 8.6.1. temizleme kararları).

Revak Bölümü

Revak bölümünde taşlar temizlendikten sonra bozulan bölümler onarılmıştır (bkz. bölüm 8.6.2. sağlamlaştırma kararları). Duvar ve zemindeki taşların eksik veya kırık bölümleri ise mevcut özgün duruma göre tamamlanmıştır. Avludan bu bölüme girişteki merdivenler ve

yol kaldırılarak rampa haline getirilmiştir. Revak bölümünün üzerindeki ahşap tavanların eksik olan bölümleri mevcut özgün haline göre referans alınarak uygun yöntem ve teknikle tamamlanmıştır. Mevcutta sağlam olan bölümlerin de temizlik ve bakımı yapılmıştır. Bu bölümde yapıya girişin kolay sağlanabilmesi için hissedilebilir yüzey, aydınlatma ve tabelalar yardımıyla engelsiz ulaşım sağlanmıştır.

Zemin Kat Bölümü

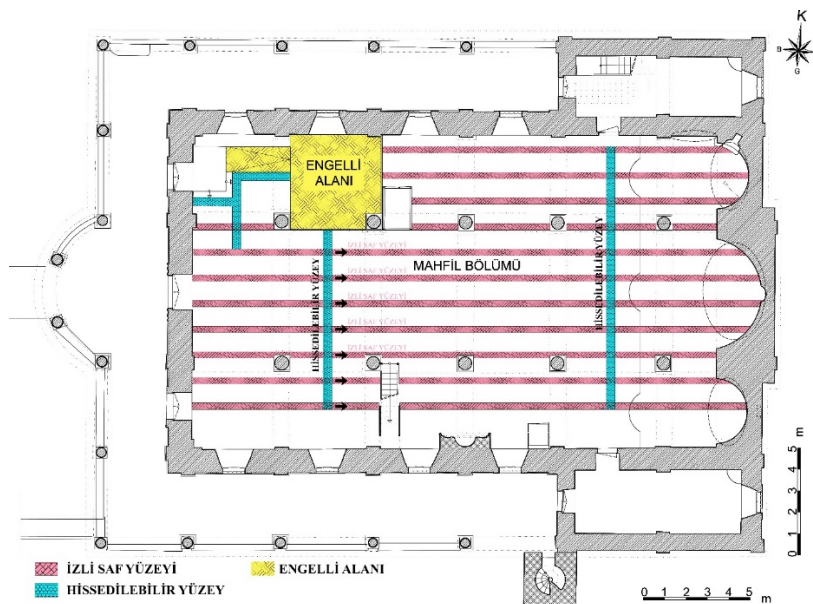
Mahfil, kışlık namaz kılınan bölüm ve galeri katına çıkmayı sağlayan merdivenin bulunduğu bölümdür. Tekerlekli sandalye kullanan kullanıcı grupları sadece mahfil bölümü ile sınırlandırılmıştır. Bu kullanıcılara mahfilde özel bir bölüm ayarlanmıştır (Şekil 8.1.). Bu bölümün zeminindeki kesme taşın üzerine, kalsiyum sülfat yükseltilmiş döşeme sistemi yapılmıştır. Bu malzeme yüksek yangın dayanımlı, suya neme dayanıklı, mekanik dayanımlı, ses yalıtımı ve ısı yalıtımı açısından yüksek performanslı olduğu için seçilmiştir. Bu sistem modüler yapıda olduğu için tadilat, bakım ve onarımda büyük faydalar sağlamaktadır. Yapı için gerekli her türlü tesisat bağlantısı, alaşımlı bakır kablo(yanmaz) bu yükseltilmiş döşemenin altından yapının zemin ve duvarına zarar vermeden geçirilmiştir. Bu sistem döşendikten sonra mahfilde engelsiz ulaşım için kabartmalı, izli yolu olan, zıt renklerle barındıran özel dokuma halı seçilmiştir (Şekil 8.1.). Caminin ısınması, halı altı karbon ısıtıcı film ile sağlanmıştır. Bu malzemenin seçinde yanmazlık belgesi olan ürün tercih edilmiştir. Yükseltilmiş döşeme sistemi kurulurken giriş kapısının önüne tekerlekli sandalye kullanan bireyler için tutamakları olan engelli rampası ve diğer kullanıcılar için basamak yapılmıştır. Burada kullanılan malzeme kaymaz nitelikte seçilmiştir. Yükseltilmiş döşemenin kapı girişi tarafının bir kısmının altında tesisat olmayan belirli bir bölümü cam malzemeden yapılmış ve alttaki kesme taşların gösterilmesi sağlanmıştır. Yapı içindeki mevcut aydınlatma elemanları korunmuştur. Fakat ihtiyaç halinde kullanılması için lambader tasarlanmış ve uygun görülen yerlere konulmuştur. Lambaderlerin bağlantıları yükseltilmiş döşeme altından geçirildiği için zemine ve duvara zarar vermeden yapılmıştır (Resim 8.5.). Bu bölümde bulunan özgün olmayan ahşap dikdörtgen formu pencereler sökülüştür. Yerlerine yapı içerisinde özgün olan pencereler referans alınarak tamamlanmıştır.

Kışlık namaz kılınan bölüme ve merdiven olan bölüme yükseltilmiş döşeme ve üzeri halı kaplama uygulaması yapılmıştır. Bu bölümlere tekerlekli sandalye kullanıcısı girmeyeceği için girişlere engelli rampası yapılmamıştır. Isınma, halı altı karbon ısıtıcı film ile

sağlanmıştır. Aydınlatma olarak mevcut aydınlatmalar korunmuştur. Fakat yetersiz görüldüğü için gerekli olan yerlere lambader eklenmiştir. Özgün olan ahşap merdiven temizlendikten sonra onarılmış eksik ve kırılan parçaları özgün olanlara göre tamamlanmıştır. Bu bölümde bulunan özgün olmayan ahşap pencereler sökülüştür. Yerlerine yapı içerisinde özgün olan pencereler referans alınarak yapılmıştır. Bu iki bölüme, mahfil bölümünden giriş yapılan kapılar yapıdaki diğer örnekler gibi taş lento ve söveye oturmaktadır. Bu yüzden sac kaplı olan özgün kapıların metal kaplamasız olan ahşap kapı şeklinde yapılmıştır. Zemin katta bütün hacimlerde ısıtma cihazı kullanan ısıtma engelli olan bireyler için indüksiyon ses devre sistemi yapılmıştır. Bu sayede konuşulanı zorluk çekmeden dinleyip, anlayabilecektir. Sistemin tesisatı yükseltilmiş döşemenin altından geçirilmiştir (bkz. bölüm 8.4.2.).

Resim 8.5. Lambader

Şekil 8.1. Tekerlekli sandalye kullanıcıları için ayrılan bölüm

1.Kat Bölümü

Bu bölümün zemin kısmındaki ahşap kiriş ve kaplamalar oldukça yıpranmış ve yer yer yok olmuştur. Ahşap kirişler ve kaplamalarda onarılabilecek olanlar uygun yöntem ve teknik kullanılarak sağlamlaştırılmıştır (bkz. bölüm 8.6.2. onarım kararları). Çürümüş olan veya kullanılamayacak olan kısımlar yenisiyle değiştirilmiştir. Özgün olarak tespit edilen mevcut kaplamalar referans alınarak eksik olan kısımlar tamamlanmıştır. Bu bölümün zemini tamamlandıktan sonra yükseltilmiş döşeme ve üzeri halı kaplama yapılmıştır. Isınma, halı altı karbon ısıtıcı film ile sağlanmıştır. Mevcut özgün olmayan ahşap dikdörtgen formlu pencereler sökülüştür. Yerlerine yapı içerisinde özgün olan dikdörtgen formlu pencereler referans alınarak tamamlanmıştır. Bu bölümde diğerlerinden farklı olarak oval ve dairesel formlu olan fakat özgün kasa ve kanadı bulunmayan pencereler bulunmaktadır. Restitüsyonda pencerelerin incelendiği bölümde belirtilen pencere kasa ve kanat sistemiyle mevcut özgün pencere ahşaplarına uygun malzeme ve yöntem kullanılarak yeniden yapılmıştır. duvarlardaki ve tavanındaki sıva dökülmeleri ve bozulmalar yapı içi karşılaştırmalı çalışmaya göre tamamlanmıştır. Çatıdaki niteliksiz derzlemeler temizlenip özgün haline göre tekrar yapıpı sağlamlaştırılmıştır. 1.katda bulunan kadınlar mahfili bölümünde de işitme engeli olan kullanıcılar için indüksiyon ses devre sistemi yapılmıştır. Bu sayede bulunulan ortamdaki sesleri rahatlıkla dinleyip, anlayabileceklerdir.

Avlu Bölümü

Avlu içerisinde engelsiz ulaşım sağlanabilmesi için ana avluya girişten, yapıya girişe kadar olan merdivenli bölüm rampa haline getirilmiştir. Avlu bölümünde planlanan birimlerin (ıslak hacim, oturma birimleri, çocuk oyun alanı) hem kendi aralarında hem de yapıyla arasındaki bağlantı yollarında olan zemin kaplamaları kaymaz, tırtıklı yüzeye sahip sert malzemeden yapılmıştır. Aynı zamanda ulaşımın engelsiz yapılabilmesi için işaretlemeler, renk zıtlıkları kullanılan tasarımlar, hissedilebilir yüzeyler ve iki duyu yoluyla anlaşılacak tabelalar kullanılacaktır (bkz. bölüm 8.4. engelli kullanıcılar). Bahçede niteliksiz halde olan tuvalet bölümü yıkılmıştır. Yerin altında ıslak hacimlerin bulunduğu lavabo bölümleri engelsiz olarak tasarlanmıştır. Bu sayede hem camii işlevini hem de özgün halini yani kilise olarak bütünlüğünü koruması sağlanmıştır. Bu bölüme ulaşım asansör ve merdiven ile sağlanabilmektedir. Avluda bu bölüme tekerlekli sandalye kullanan ve az gören kullanıcı gruplarının rahat ulaşabilmesi için hissedilebilir yüzeyler, işaretler ve tabelalar yapılacaktır.

Avlu içerisinde çocuk kullanıcı grupları için oyun alanı yapılacaktır. Bu alanın etrafında da ebeveynler için gözlem ve dinlenme amaçlı oturma yerleri yapılacaktır. Avluda bulunan yeşil alanlar içerisinde özellikle yaşlı ve hareket kısıtlılığı olan bireylerin dinlenmeleri için oturma bankları yapılacaktır. Yapı dış sınırlarının ve en yakın çevresinin engelsiz ulaşım için düzenlenecektir (bkz. restorasyon paftası RE-01).

9. SONUÇ VE ÖNERİLER

Birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan Niğde’de 18.yy ve 19.yy’da yapılmış çok sayıda kilise yapısı dikkat çekmektedir. Bu yapılardan birçoğu maalesef koruma önlemlerinin yetersizliği, âtıl kalması, ihmal edilmesi ve bilinçsiz onarılması gibi nedenlerle özgünlüğünü yitirmiş veya yıkılma durumuna gelmiştir. Tabiat ve kültür varlıklarının korunması ve gelecek kuşaklara düzgün şekilde aktarılması için devlet organları, kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve en önemlisi birey olarak koruma bilinçli çabamızı ortaya koymamız gerekmektedir.

Fertek kilisesi, Lozan Antlaşması sonrasında rumların nüfus mübadelesiyle gitmesinden dolayı boş kalmıştır. Cumhuriyet’in ilanıyla, Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk, Başbakan İsmet İnönü ve diğer bakanlar kurulu üyelerinin 1924 yılında yayınladığı bir kararname ile yapı camiye dönüştürülmüştür. İşlev değiştiği için yapının içine mihrap, minber ve kürsü, avlu bölümüne ise minare dönem eki olarak yapılmıştır. Yapı içerisinde özgün zemin taş döşemesinin üzerine ahşap ızgaralı döşeme ve onun da üzeri halı kaplama yapılmıştır. Yapının birinci katı kullanılmadığı için özgün olan ahşap zemin döşemeleri, ahşap merdiveni ve korkulukları yıpranmış ve bazı kısımları bozulmaya uğramıştır. Avlu bölümünün geniş bir yeşil alanı bulunmasına rağmen gerekli düzenlemeler olmadığı için çevredeki insanlar tarafından kullanılamamaktadır. Avlu bölümüne lavabo, abdesthane ve gasilhane olarak kullanılan yapı yapılmıştır. Yapıya zaman içerisinde yapılan eklemeler, eseri bozulmaya uğratmıştır. Bütün bu problemlerin düzenlenmesi gerekmektedir.

Yapının diğer kilise yapılarına göre daha özgün ve bozulmadan gelebilmesinin en büyük sebeplerinden birisi, yapının aktif olarak kullanılmasıdır. Yapının konumundan dolayı ve aktif olarak kullanılabilmesi için, cami işlevine devam edilmesi kararına varılmıştır. Yapıya sonradan eklenen mihrap, minare ve minber harici çoğu ek kaldırılmıştır. Yapının avlu bölümü, çevredeki insanların özellikle çocuk ve yaşlı grubu kesiminin rahatça kullanabilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Yaşlı bireyler için oturma alanları, çocuk kullanıcılar için ise oyun parkı tasarlanmıştır. Mevcut lavabo ve abdesthane bölümü avlu içerisinde biçok yer kaybına neden olmaktadır ve nitelsiz görünüme sahiptir. İhtiyaç olduğu için bu birimler yerin altında yeniden tasarlanmıştır. Buraya ulaşım merdiven ve asansör ile sağlanmıştır. Tekerlekli sandalye kullanan bir bireyin yapıya ulaşabilmesi ve avlu içerisinde dolaşabilmesi için gerekli bütün çözümler yapılmıştır. Yapı içerisindeki

ahşap döşeme ve halılar kaldırılmıştır. Buraya tekerlekli sandalye kullanan bireyler için yer ayarlanmış ve ulaşımı için rampa düzenlenmiştir. Yapı içerisinde zemin kaplaması olarak heryere yükseltilmiş döşeme yapılmıştır. Isıtma sistemi önerisi olarak halı altında karbon ısıtıcı film kullanılmıştır. Cami içerisinde kullanılan halı, az gören kişiler dikkate alınarak izli ve renkli halı seçilmiştir. Yapı içerisindeki donatı elemanlarının hepsi döşeme altına alınmıştır. Bu sayede zemin ve duvarda kesinlikle zarar oluşmamaktadır. Ortamdaki sesleri karıştırmamasından dolayı anlamada zorluk çeken yaşlı kullanıcı gruplarının sesi ayırt etmesine yardımcı olan indüksiyon ses devre sistemi yapıya eklenmiştir. Bu sayede daha rahat dinleyip, anlaması kolaylaşacaktır. Genel olarak yapılan düzenlemeler ile yapıdaki problemler ortadan kaldırılmıştır.

Yapının restore edilerek ve öneriler getirilerek kullanıma devam ettirilmesi, onun sürdürülebilir koruma anlayışıyla gelecek kuşaklara özgün haliyle aktarılması ve bundan sonra yapılacak çalışmalara örnek teşkil etmesi açısından çok önemlidir. Niğde ve çevresinde tarihi dokuyu meydana getiren Fertek Kilisesi ile aynı dönem olan kiliseler incelenmiştir. Fertek kilisesinin galeri katının taşıyıcı sisteminin ahşap olması ve narteks bölümünün üzeri işlemeli ahşap kaplama olmasıyla diğer incelenen kiliselerden ayrılmaktadır. Yapının cami olarak kullanılmasına rağmen yapı içerisinde hala fresklerin bulunması, yapıda özgün halini koruyan pencere ve kapı bulunması eserin diğer yapılar içerisinde ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Düzenlemeler yapıldıktan sonra diğer yapılara örnek teşkil etmesi, yaşlı ve çocuk kullanıcı gruplarına duyarlılığı bu yapıyı çok önemli kılmaktadır.

Çocuk ve yaşlı kullanıcı gruplarının birlikte zaman geçirdikleri önemlidir fakat bu zamanı ne kadar verimli geçirdikleri daha çok önem arz etmektedir. Beraber yapılacak aktivitelerle dede-torun bağları daha çok kuvvetlenecektir. Çocuklar akran grubunun üstündeki yaşlı gruplardan kazanımları daha fazla olduğu için kendilerinin daha iyi anlaşıldığını hissetmektedir. Yaşlı grupların çocuklarla geçirdiği vakitlerde, motivasyonu ve hayata bağlılığı daha çok artmaktadır. Beraber geçirdikleri vakitlerde yapacakları aktivitelerin ne olduğuna karar verilmesi konunun uzmanlarına bırakılmıştır. Yapıdaki rezerve alanların bu şekilde değerlendirilmesi ama burada herhangi bir modeli önermek yerine bunun ne olabileceği uzmanların kararına bırakılmıştır.

Bu tez ile Fertek Kilise Camii'nin rölöve çalışmasının yapılması, özgün halinin araştırılması ve restitüsyonu amaçlanmıştır. Bu bilgiler dahilinde yapının restorasyon projesi hazırlanmıştır. Fakat bu noktada çocuk ve yaşlı gruplarının bütünleşebilmesi için yapıya müdahaleler yapılmıştır. Bu sayede Fertek Kilise Camii geleceğimizi şekillendirecek olan çocuklarımızla, toplumumuzun hafızası ve kökleri olan yaşlılarımızın bütünleşebileceği bir mekân olması amaçlanmıştır. Bu önerilerin hayata geçirilmesiyle, hazırlanan yüksek lisans tezi kültürel ve tarihsel değer taşıyan yapının dönem özelliklerini belge olarak değerlendirebilecek ve kültürel miras olarak sürdürülebilir korunması sağlanabilecektir. Tez konusu yapıya ilişkin bulgular ve belgeler, benzer yapıların restorasyonlarında bozulmuş veya yok olmuş öğelerin bulunması için örnek veri teşkil edecektir.

KAYNAKLAR

1. Helvacı, F. (2013). *Anadolu'da erken dönem Bizans mimarisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.
2. Özkan, S. (2007). 1923 Tarihli Türk-Rum nüfus mübadelesinin Niğde'nin demografik yapısına etkisi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 21(1), 169-178.
3. Altuner, H. (1999). *Niğde evleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
4. Kocaman, M. (2016). *Niğde'nin geç dönem Osmanlı kiliseleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
5. Efe, E. (2013). *Niğde İli, Kadioğlu Konağı restorasyon önerisi*. Yamlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimarlık Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
6. Hüseyinklioğlu, A., Arslan, H. (2019). 16. yüzyılın ilk çeyreğinde Niğde kazası yerleşme merkezlerinin tespiti. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 299 – 314.
7. Toroğlu, E. (2007). Niğde İli'nde göç faktörleri ve göçler. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 5 (1), 75-96.
8. İnternet: Niğde Ticaret ve Sanayi Odası, Niğde hakkında, Web: https://www.nitso.org.tr/index.php/tr/?option=com_content&view=article&id=172:sen-egaln-turzm&catid=51:duyurular&Itemid=152. adresinden 10 Ocak 2022'de alınmıştır.
9. Toroğlu, E. (2006). *Niğde İli yerleşmeleri ve lokasyon planlaması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
10. Niğde Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2008). *Niğde 10 Bin yıllık hatıra*. Niğde İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 10-46.
11. İnternet: Tarım ve Orman Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü, Web: <https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?m=NIGDE>. adresinden 15 Ocak 2022'de alınmıştır.
12. Özdaş, G. (2007). *Modernleşme sürecinde Niğde'de mimari çevre ve kentsel dönüşümler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
13. Tokgöz, S. (2008). *Bahçeli Roma havuzu ve Kemerhisar su Kemerlerinin jeoarkeolojik incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
14. Efe Yavaşcan, E., Gediz, U.Z. (2019). Tarihsel katmanlaşmanın belgelenmesi, doğal ve fiziksel değerlerin koruma bağlamında değerlendirilmesi: Kapadokya Bölgesi, Niğde İli Örneği. *Ömer Halisdemir Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 8 (2), 1204-1228.

15. Galanti, A. (1951). *Niğde ve Bor tarihi* (1.Baskı). İstanbul: Tan Matbaası, 58-60.
16. Yılmaz, F. (1999). İlk çağdan günümüze Niğde tarihi (1.Baskı). Türkiye: Kültür Kitabevi, 111-120.
17. Kaya, M. (2006). XX. yüzyıl başlarında Niğde sancağının nüfusuna dair. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 19(1), 198, 193-210.
18. Saltık, A. (2007). *Bor'un tarihi yapıları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
19. Doğanay O., İşler, B. (2019). Geç antik çağdan günümüze Tyana (Kemerhisar). *Akdeniz Sanat Dergisi*, 13(Özel Ek Sayı), 639 – 648.
20. İnternet: geçmişin özeti fotoğraflarda Niğde, Niğde Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Web: <https://nigde.ktb.gov.tr/Eklenti/23901,gecmisin-ozeti-fotograflarda-nigde.pdf?0>. adresinden 18 Ocak 2022'de alınmıştır.
21. Pekak, M. S. (1998). Niğde-Andaval (Aktaş)'daki Konstantin- Helena Kilisesi. *Sanat Tarihi Dergisi*, 9(9), 103- 140.
22. İnternet: Niğde Valiliği, Niğde tarihi, Web: <http://www.nigde.gov.tr/tarihce1>. adresinden 10 Ocak 2022'de alınmıştır.
23. Çetinkale Demirkan, G., Sandal Erzurumlu, G. (2018). *Tarihi kentsel peyzaj yaklaşımıyla Niğde Kalesi ve çevresinin değerlendirilmesi (Evaluation of Nigde Castle and its surroundings by historical urban landscape approach)*. Uluslararası Yeşil Başkentler Kongresinde sunuldu, Ankara.
24. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 33, 95 – 98. Ankara: TDV Yayınevi.
25. Toroğlu, E. (2006). *Niğde İli yerleşmeleri ve lokasyon planlaması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
26. Akşit, A. (2009). Niğde şehriyle ilgili tarihi kaynaklar: Akmedrese Vakfiyesi. *Türk Bilim Araştırmaları Dergisi*, 26(1), 21 – 28.
27. Özbek, K. (2010). *Geleneksel Niğde evleri mekânsal araştırması ve kale bölgesi örnek alanında konut yerleşimi ve tipoloji-morfoloji ilişkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
28. Pekak, M. S. (1998). 18. – 19. Yüzyıllarda Niğde ve çevresinde Hristiyan dini mimarisi. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü 16. Araştırma Sonuçları Toplantısında sunuldu, Ankara.
29. Uğurlu, Ö., Somuncu, M. (2018). *Niğde kentinde kültürel miras ve kentsel kimliğin korunması konusunda bir araştırma*. TÜCAUM 30. Yıl Uluslararası Coğrafya Sempozyumunda sunuldu, Ankara.

30. İnternet: Niğde Kalesi. Web: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/nigde/gezilecekyer/nigde-kalesi>. adresinden 15 Ocak 2021’de alınmıştır.
31. İnternet: Niğde İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Niğde Kültür Varlıkları, Web: <https://nigde.ktb.gov.tr/TR-166028/nigde-kultur-varliklari.html>. adresinden 17 Ocak 2022’de alınmıştır.
32. İnternet: Niğde Saat Kulesi. Web: <https://nigde.ktb.gov.tr/TR-74362/kale-ve-kuleler.html>. adresinden 20 Ocak 2021’de alınmıştır.
33. Ekiz, M. (2011). Niğde’deki Hristiyan türk kiliselerinde yer alan ejder figürleri: İkonografik açıdan bir bakış. *Sanat Tarihi Dergisi*, 20(1), 46.
34. İnternet: Niğde Sungur Bey Camii. Web: <https://www.kulturportali.gov.tr>. adresinden 27 Ocak 2021’de alınmıştır.
35. Okay Atılğan, S. (1999). Ortaçağ Anadolu Türk-İslâm mimarisinde sanatçılar. *Erdem*, 12(34), 178, 151 – 182.
36. İnternet: Alâeddin Camii. Web: <https://www.kulturportali.gov.tr> adresinden 30 Ocak 2021’de alınmıştır.
37. İnternet: Ak Medrese. Web: <https://islamansiklopedisi.org.tr/akmedrese>. adresinden 05 Şubat 2021’de alınmıştır.
38. Öney, G. (1967). Niğde Hüdavend Hatun Türbesi figürlü kabartmaları, *Belleten*, 31(122), 143-167.
39. İnternet: Hüdavend Hatun Kümbeti. Web: <https://www.kulturportali.gov.tr>. adresinden 07 Şubat 2022’de alınmıştır.
40. İnternet: Niğde Dışarı Cami. Web: <https://www.kulturportali.gov.tr>. adresinden 10 Şubat 2021’de alınmıştır.
41. İnternet: Niğde Kığılı Cami. Web: <https://www.kulturportali.gov.tr>. adresinden 07 Ocak 2021’de alınmıştır.
42. Parman, E. (1998). Niğde çevresi araştırmaları. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 5(2), 139 - 148.
43. İnternet: Fertek Mahallesi Haritası. Web: <https://www.haritamap.com/mahalle/fertek-23330>. adresinden 20 Ocak 2021’de alınmıştır.
44. Efe Yavaşcan, E. (2017). Kapadokya Bölgesi, Niğde İli, Fertek Köyü’nde yer alan Fertek Evi’nin belgelenmesi ve koruma sorunları. *Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Mühendislik Bilim Dergisi*, 7(1), 451-464.

45. Efe Yavaşcan, E., Gediz, U.Z. (2021). Sit sınırlarının koruma bağlamında değerlendirilmesi: Niğde Kalesi ve Eskişaray Mahallesi kentsel sit alanı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 25(2), 324 – 334.
46. Kazancı, N., Suludere, Y. (2020). Kapadokya'nın litolojik yapısı ve sınırları. *Türkiye Jeoloji Bülteni*, 63(3), 373-380.
47. Battuta, İ. (2004). *İbn Battuta Seyahatnamesi*. (çev. A. Sait Aykut). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 415.
48. Pekak, M. S. (2009). Kappadokia bölgesi Osmanlı dönemi kiliseleri: Örnekler, sorunlar, öneriler. *Metu Journal of The Faculty of Architecture*, 26(2), 268, 249 – 277.
49. Sağıroğlu Arslan, A. (2015). Niğde Bor Ermeni Kilisesi ve Cıgızlar Konağı. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 33(1), 163 – 184.
50. İnternet: Niğde İli Haritası Web: <https://www.uyduharita.org/nigde-haritasi-resimleri/nigde-harita-1/> adresinden 19 Aralık 2021'de alınmıştır.
51. Ekiz, M. (2016). niğde ili ve ilçeleri arkeolojik yüzey araştırması 2015 raporu. *Kültür ve Turizm Bakanlığı*. Ankara, 12-46.
52. Bahar, H. (2009). *Fertek tarihi* (1.Baskı). Niğde: Fertek Belediyesi Yayınları, 481 – 482.
53. İnternet: Fertek kilise, Türkiye Kültür Portalı, Web: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/nigde/kulturenvanteri/fertek-klse>. adresinden 10 Şubat 2022'de alınmıştır.
54. İnternet: Fertek Kilisesi hakkında bakanlar kurulu kararı, Web: <https://sites.google.com/site/fehmidincer2/>. adresinden 15 Aralık 2021'de alınmıştır.
55. İnternet: Fertek kilisesi hakkında kararname, Web: <https://sites.google.com/site/fehmidincer2/>. adresinden 01 Şubat 2022'de alınmıştır.
56. İnternet: Kilise, Türkiye Diyanet Vakfı, İslam Ansiklopedisi, Web: <https://islamansiklopedisi.org.tr/kilise>. adresinden 22 Ocak 2022'de alınmıştır.
57. Sevim, K. (2014). *Kayseri İncesu Yeni Cami Mahallesi'nde Ortodoks kilisesi restorasyon önerisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, Ankara.
58. Eşmeli, İ. (2017). Henri De Lubac'a Göre Kilise ve kurtuluş. *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4(7), 100-118.
59. Tanış, Ö. (2006). *Germir Kiliseleri ve Panagia "Kımsıs – Tıs Theotoku" Kilisesinin günümüz koşullarında değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

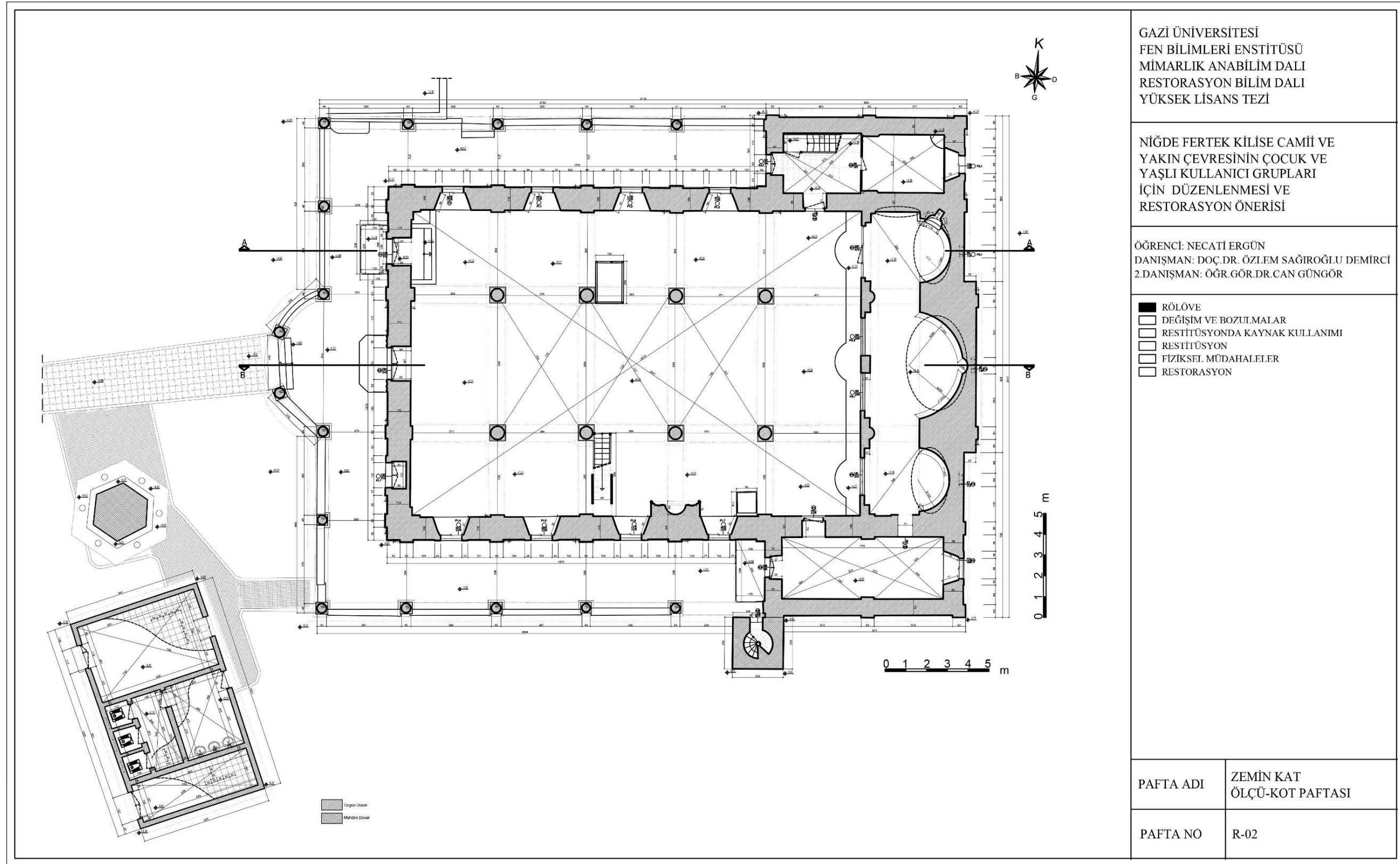
60. Bozkurt, L. (2015). *Bursa, Mudanya, Başmelekler kilisesi'nin restorasyona yönelik restitüsyon önerisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, Ankara.
61. Uyan, A. (2008). *Kayseri Talas Endürlük kilisesi restorasyonu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, Ankara.
62. Madrigal, M. (2014). Birinci yüzyıl anadolu kiliseleri. *Kutsal Kitap ve Arkeoloji*, 5-7.
63. Sönmez, E. (2014). *Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi koruma projesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
64. Pekak, S. (1998). *Kappadokya'da Post-Bizans dönemi dini mimarisi: Nevşehir ve çevresi*. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü 15. Araştırma Sonuçları Toplantısında sunuldu, Ankara.
65. Erdem Sürme, A. (2019). *Nevşehir'deki hristiyanlık yapıları ve azizleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
66. Pekak, S. (2004). Kappadokia bölgesindeki (özellikle Kayseri ve çevresindeki) Osmanlı Dönemi hristiyan dini mimarisi, *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(10), 885-928, 896, 910, 911.
67. Güngör Açıkgöz, Ş. (2007). *Kayseri ve çevresindeki 19. yüzyıl kiliseleri ve korunmaları için öneriler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
68. Yassıbaş E. (2010). *Niğde'de Ortodokslar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
69. Ahunbay, Z., (2004). *Tarih çevre koruma ve restorasyon* (1.Baskı). İstanbul: Yem Yayıncılık, 85, 86, 87, 90, 100.
70. Özer Baş, G., (2020). Yaşlı bireylerin konut erişimine yönelik beklentileri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 2(1), 145.
71. Tandoğan, O., (2017). Evrensel tasarım kavramı ve kentsel peyzaj ile ilgili örnekler üzerinden değerlendirilmesi. *ARTIUM*, 5(2), 59, 60.
72. Zeyrek Çepehan, İ., Güller, E., (2020). Evrensel tasarım kapsamında herkes için erişilebilir tasarım. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 2(1), 383.
73. İnternet: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni (Nisan 2022), Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Web: <https://www.aile.gov.tr/eyhgm/sayfalar/istatistikler/engelli-ve-yasli-istatistik-bulteni/> adresinden 01 Mayıs 2022'de alınmıştır.
74. Gökçe Kutsal, Y., (2010). Yaşlanan dünyanın yaşlanan insanları. *Turkish Journal of Geriatrics*, 13(2), 2.

75. İnternet: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, (2020). Erişilebilirlik Kılavuzu, 131-140. Web: https://www.aile.gov.tr/media/65613/erisilebilirlik_kilavuzu_2021.pdf adresinden 06 Mayıs 2022’de alınmıştır.
76. Erdoğan Alnıaçık, A., (2016), Yaşlılık döneminde işitme kaybı ve işitme kaybına yaklaşım. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 10(1), 28, 29.
77. Kılıçarslan, N., (2013). *Engellilerde sosyalleşme ve iletişim bağlamında ibadet alanlarının ulaşılabilirliği: Hacı Hasan Camii modeli örneği*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
78. İnternet: İndüksiyon Ses Devre İşareti. Web: <https://nilguncabaci.com/wp-content/uploads/2013/06/loop.jpg>. adresinden 20 Haziran 2021’de alınmıştır.
79. İnternet: Türk Standardları Enstitüsü, (2011). TS 9111 Özürlüler Ve Hareket Kısıtlılığı Bulunan Kişiler İçin Binalarda Ulaşılabilirlik Gerekleri. Web: <https://www.tofd.org.tr/Images/ts-9111-2011.pdf>. adresinden 05 Mayıs 2022’de alınmıştır.
80. Eyüpgiller Kutgün, K., Zakar, L., (2020). *Mimari restorasyon koruma teknik ve yöntemleri restorasyon uygulamalarında kullanılan çağdaş teknikler*. İstanbul: Ömür Matbaacılık, 37, 38, 39, 40, 63, 91, 121, 127, 128, 146, 151, 152, 163, 164.

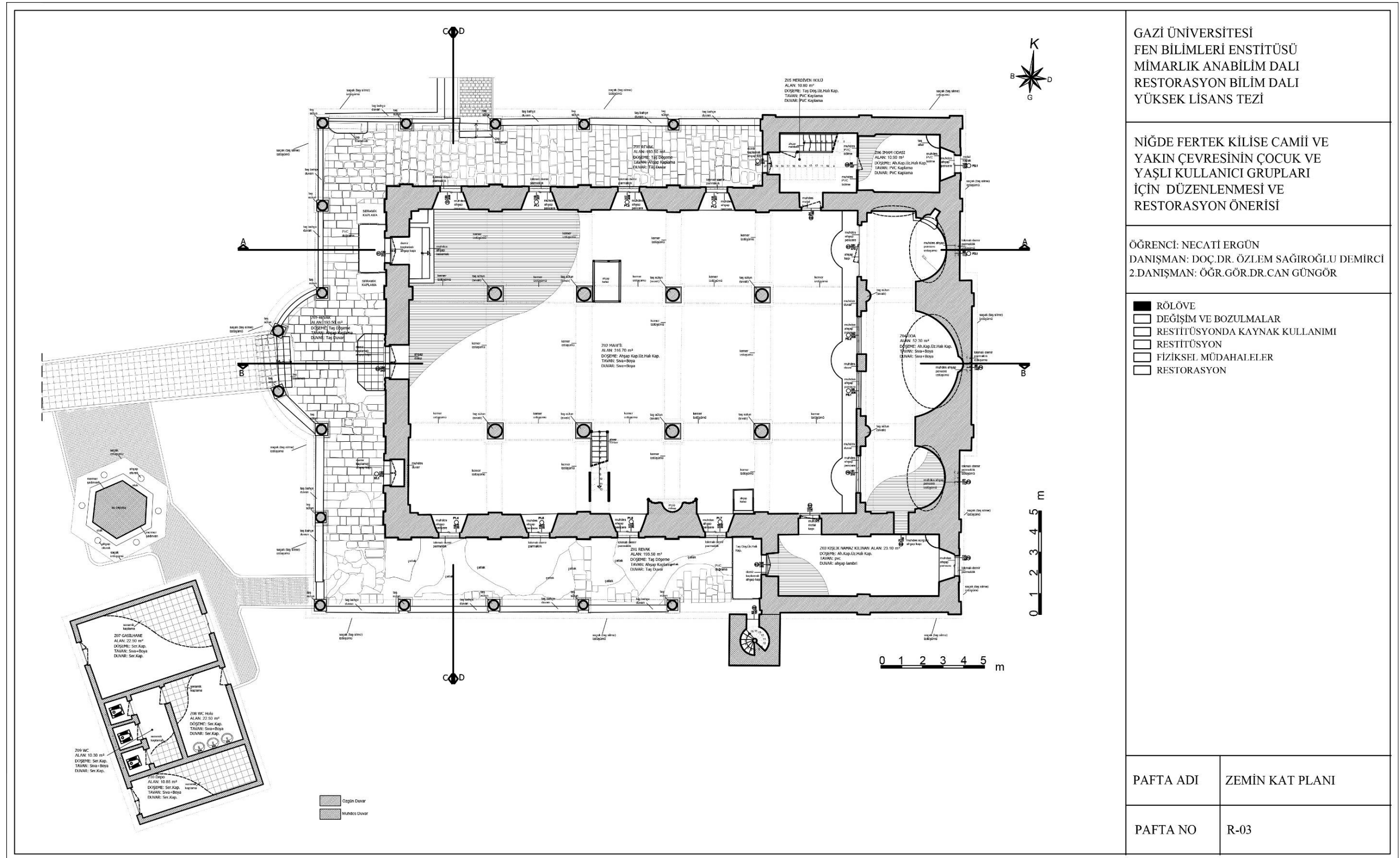
EKLER

EK-1 (Devam) Rölöve çizimleri

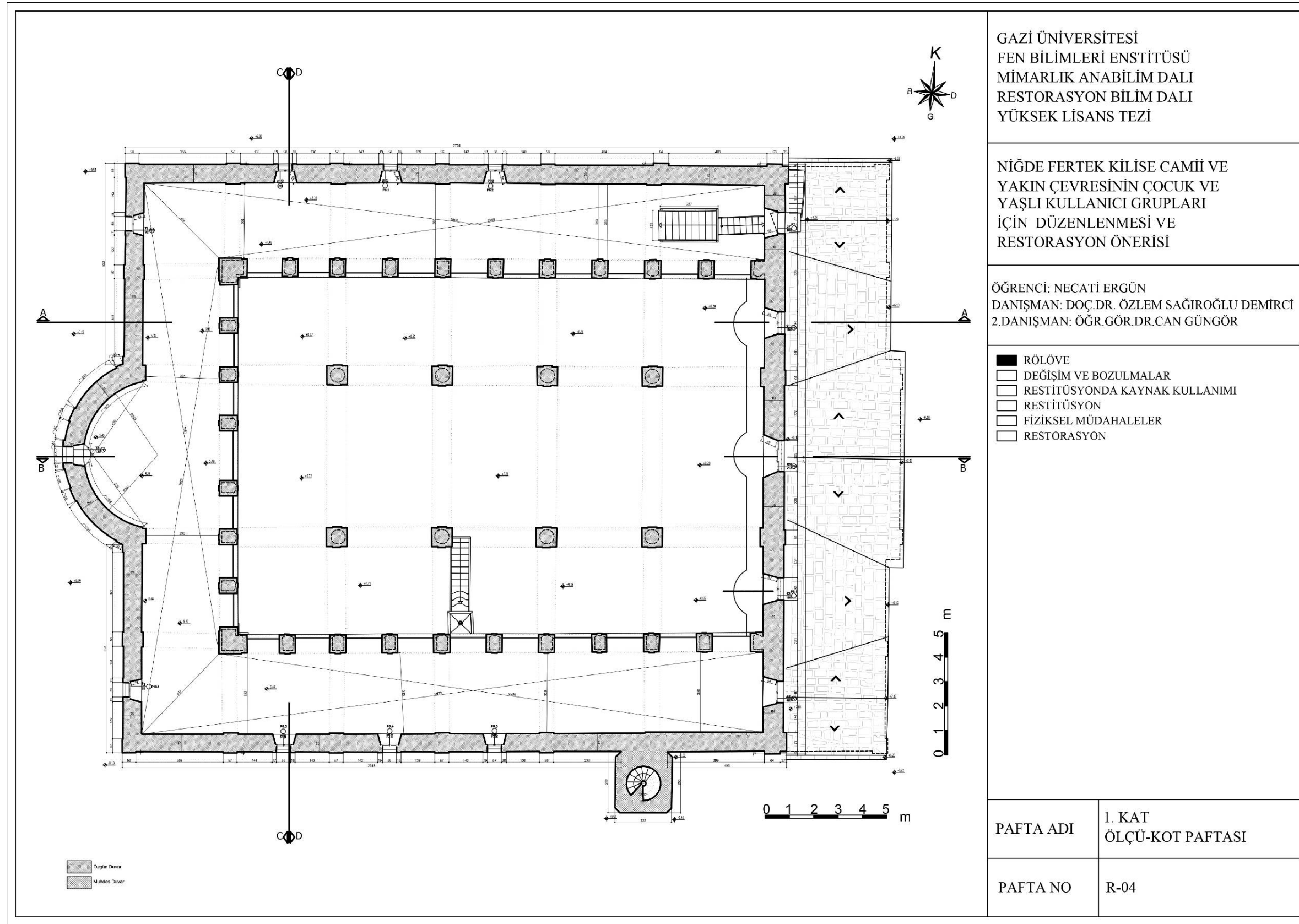
Şekil 2. Zemin kat ölçü - kot paftası

EK-1 (Devam) Rölöve çizimleri

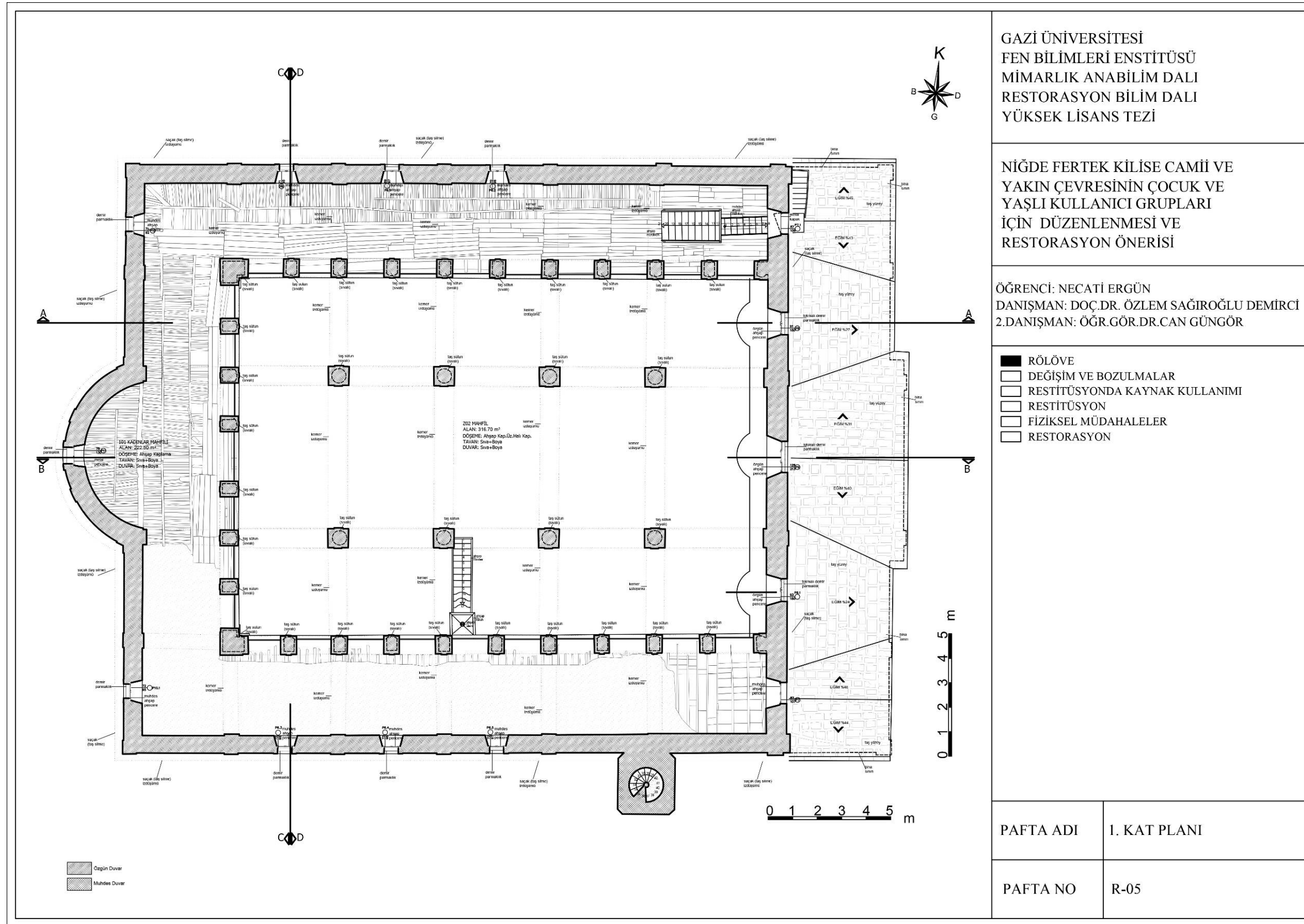
Şekil 3. Zemin kat planı

EK-1 (Devam) Rölöve çizimleri

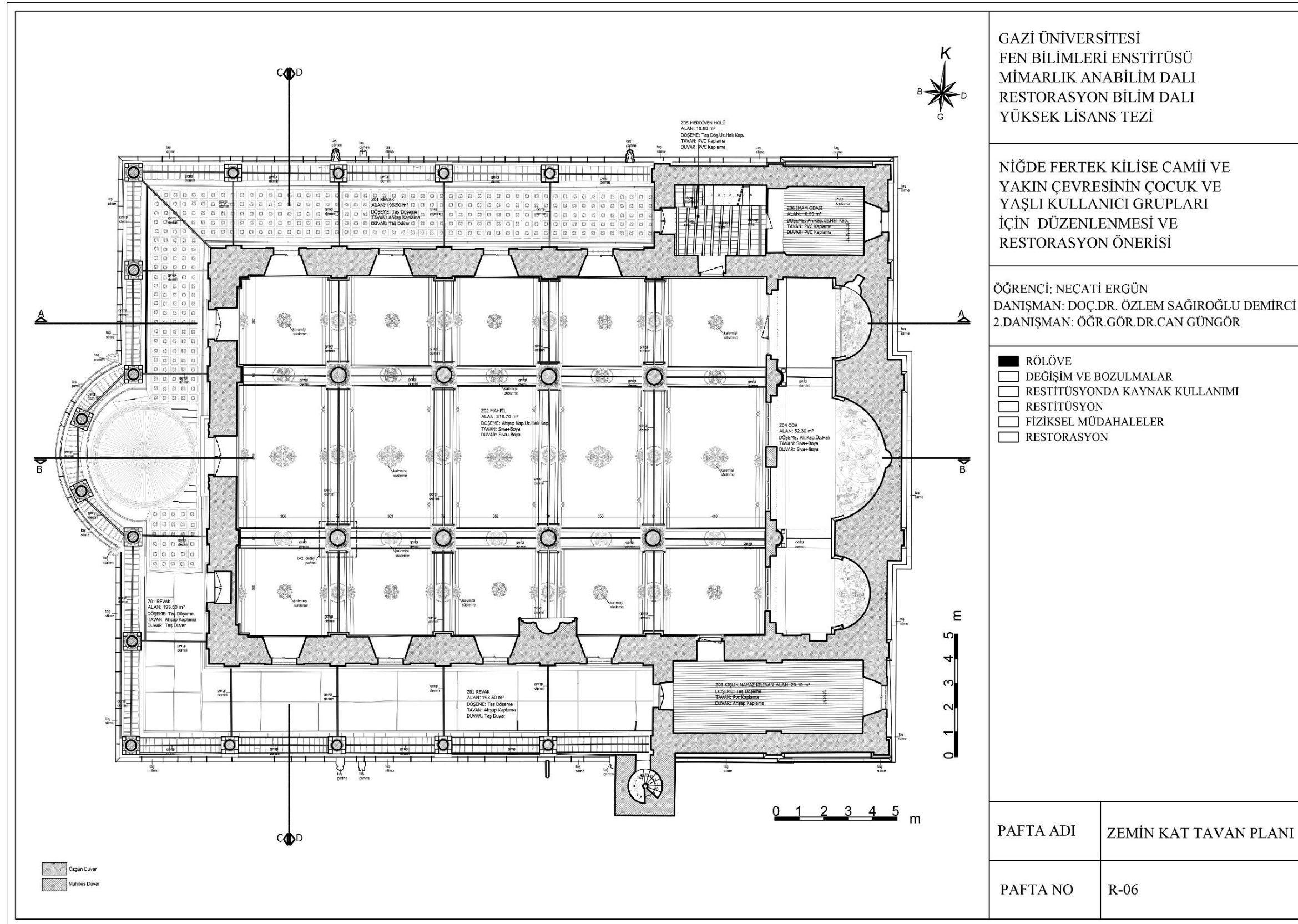
Şekil 4. 1. Kat ölçü - kot paftası

EK-1 (Devam) Rölöve çizimleri

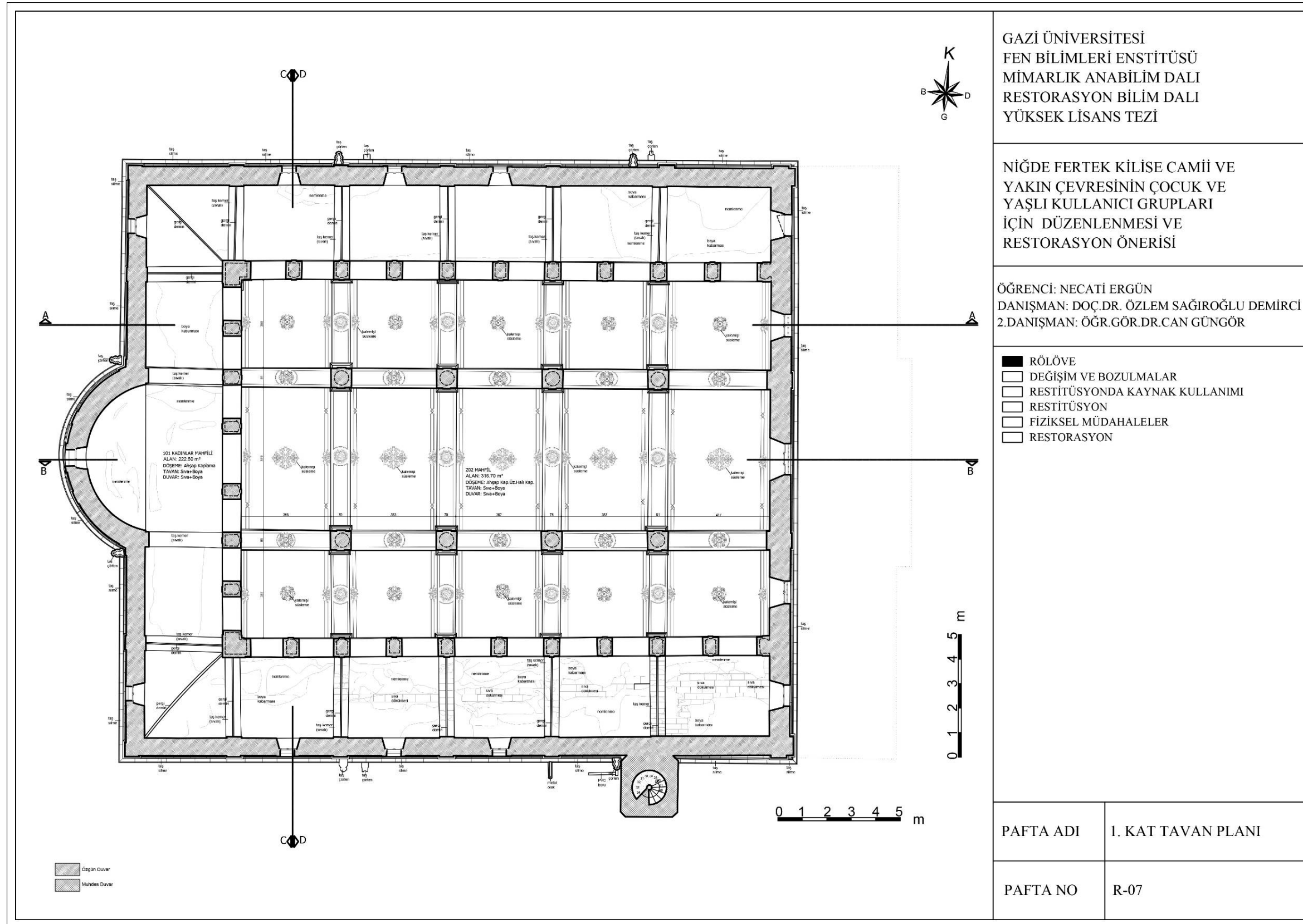
Şekil 5. 1. Kat planı

EK-1 (Devam) Rölöve çizimleri

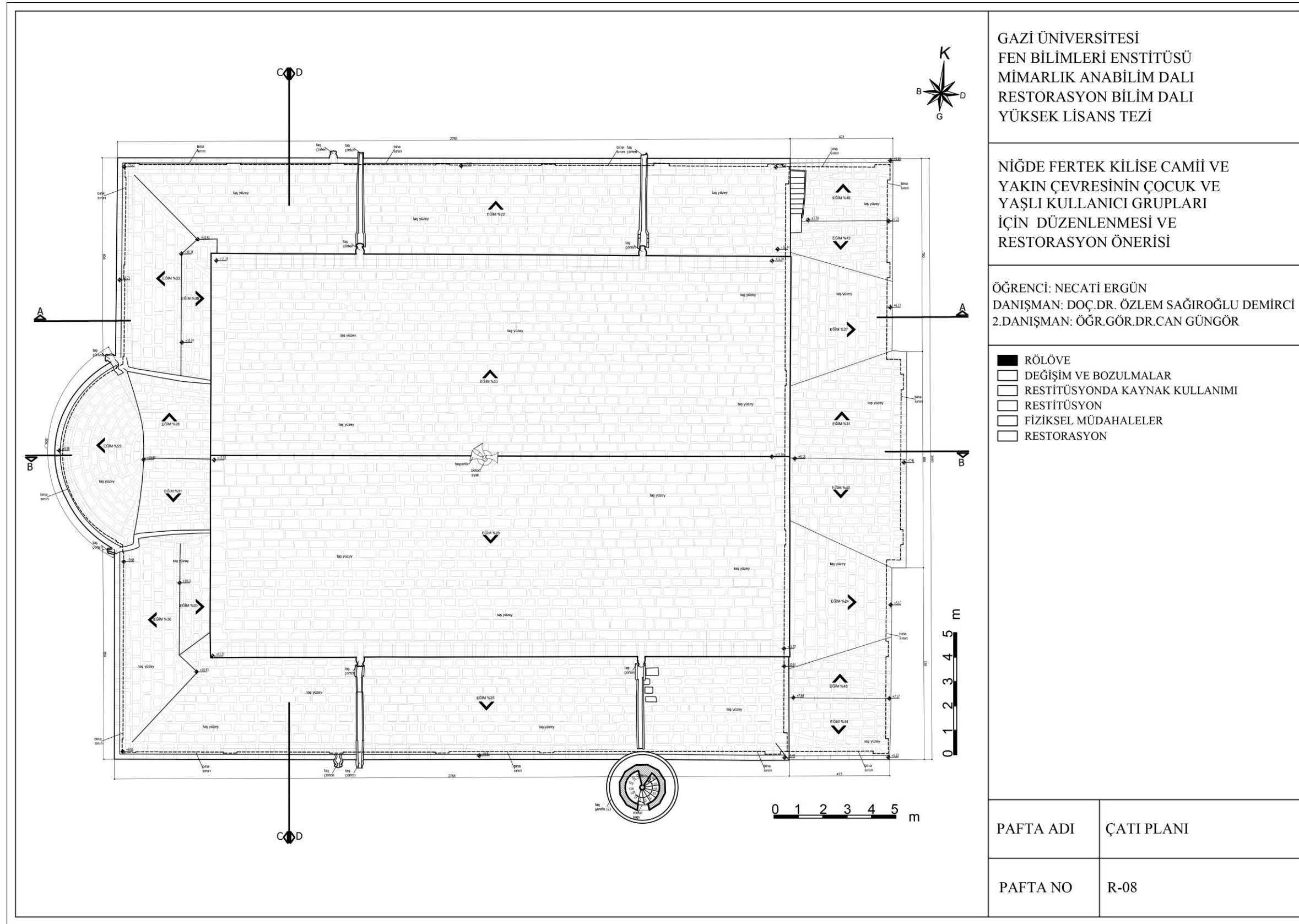
Şekil 6. Zemin kat tavan planı

EK-1 (Devam) Rölöve çizimleri

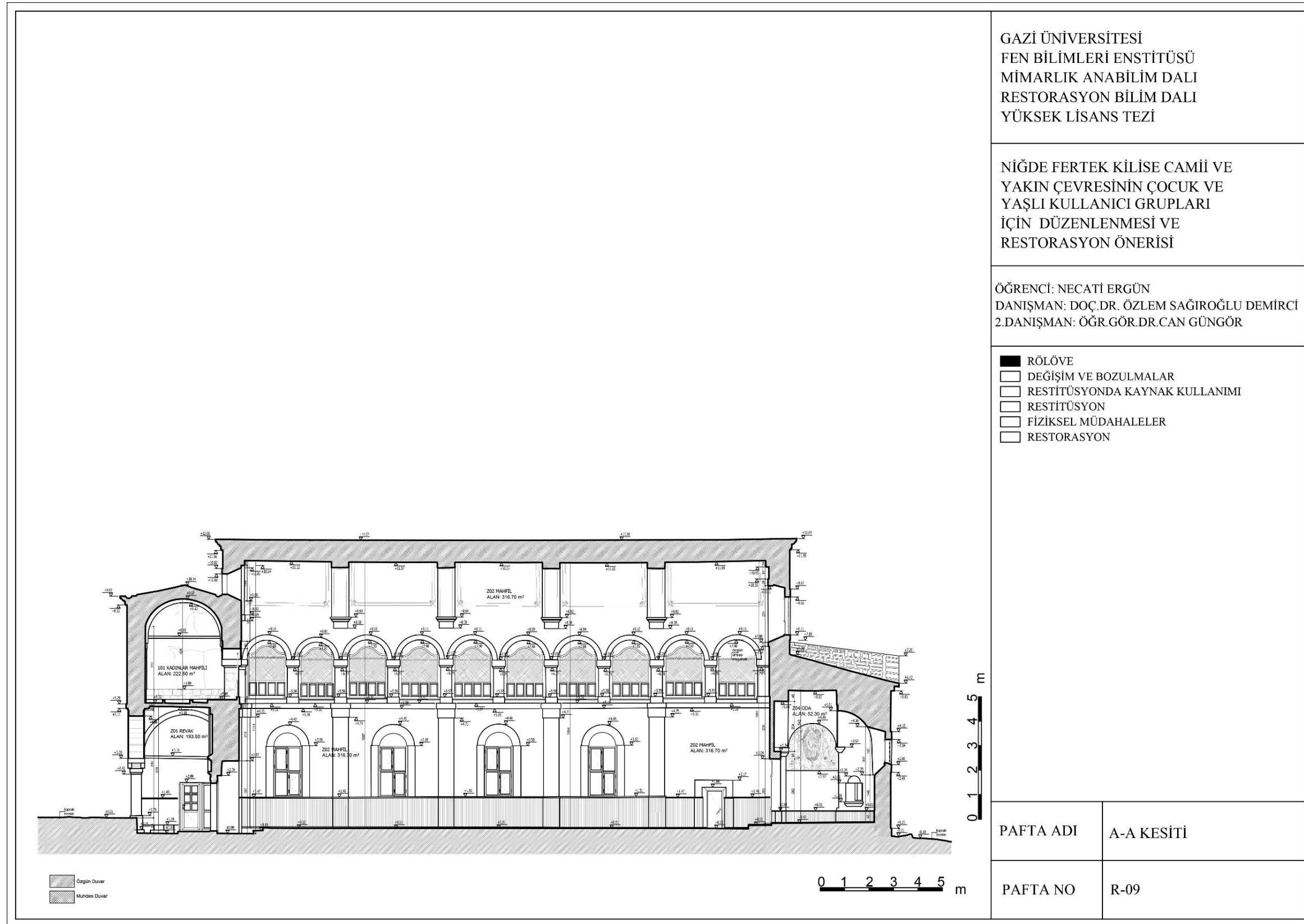
Şekil 7. 1. Kat tavan planı

EK-1 (Devam) Rölöve çizimleri

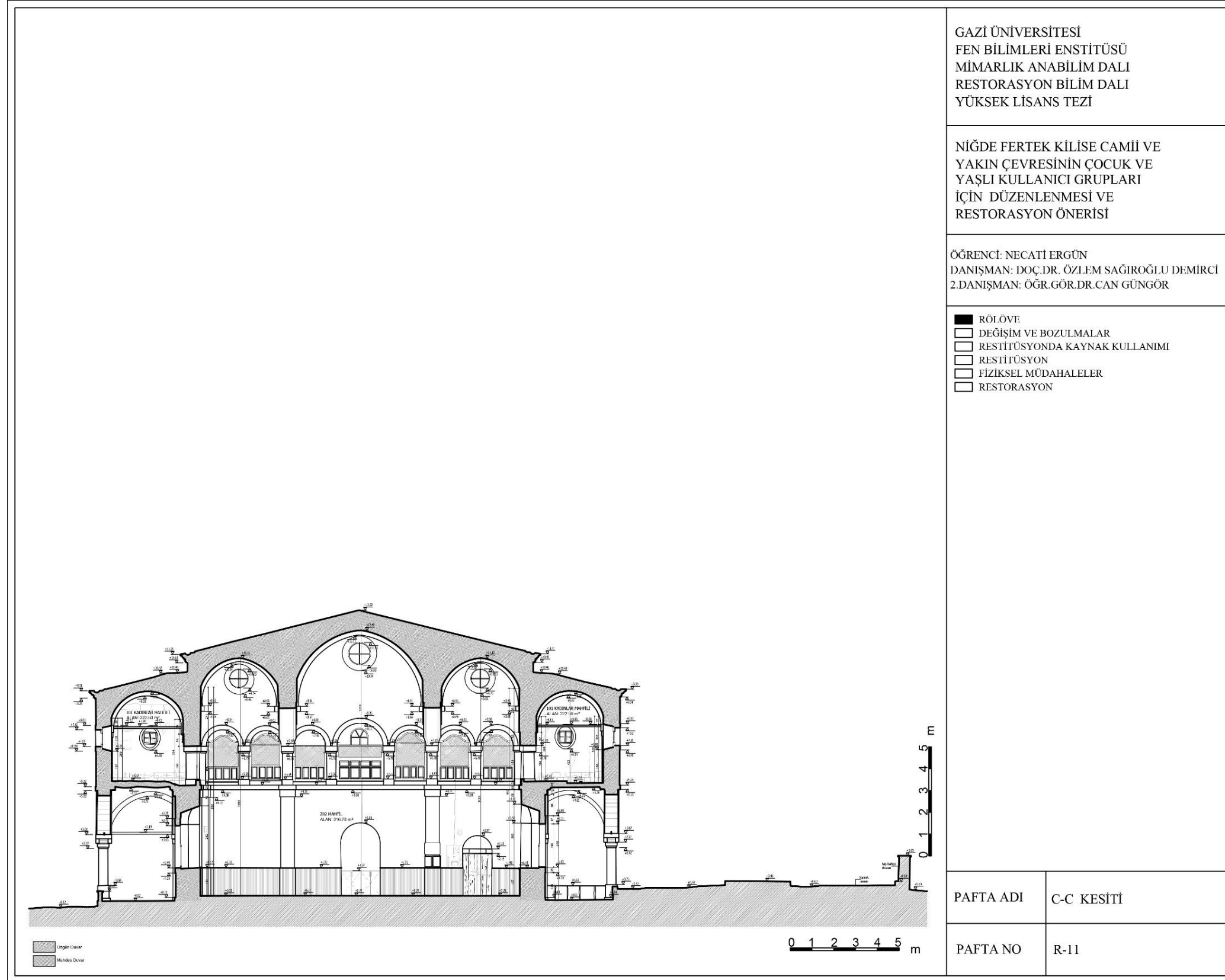
Şekil 8. Çatı planı

EK-1 (Devam) Rölöve çizimleri

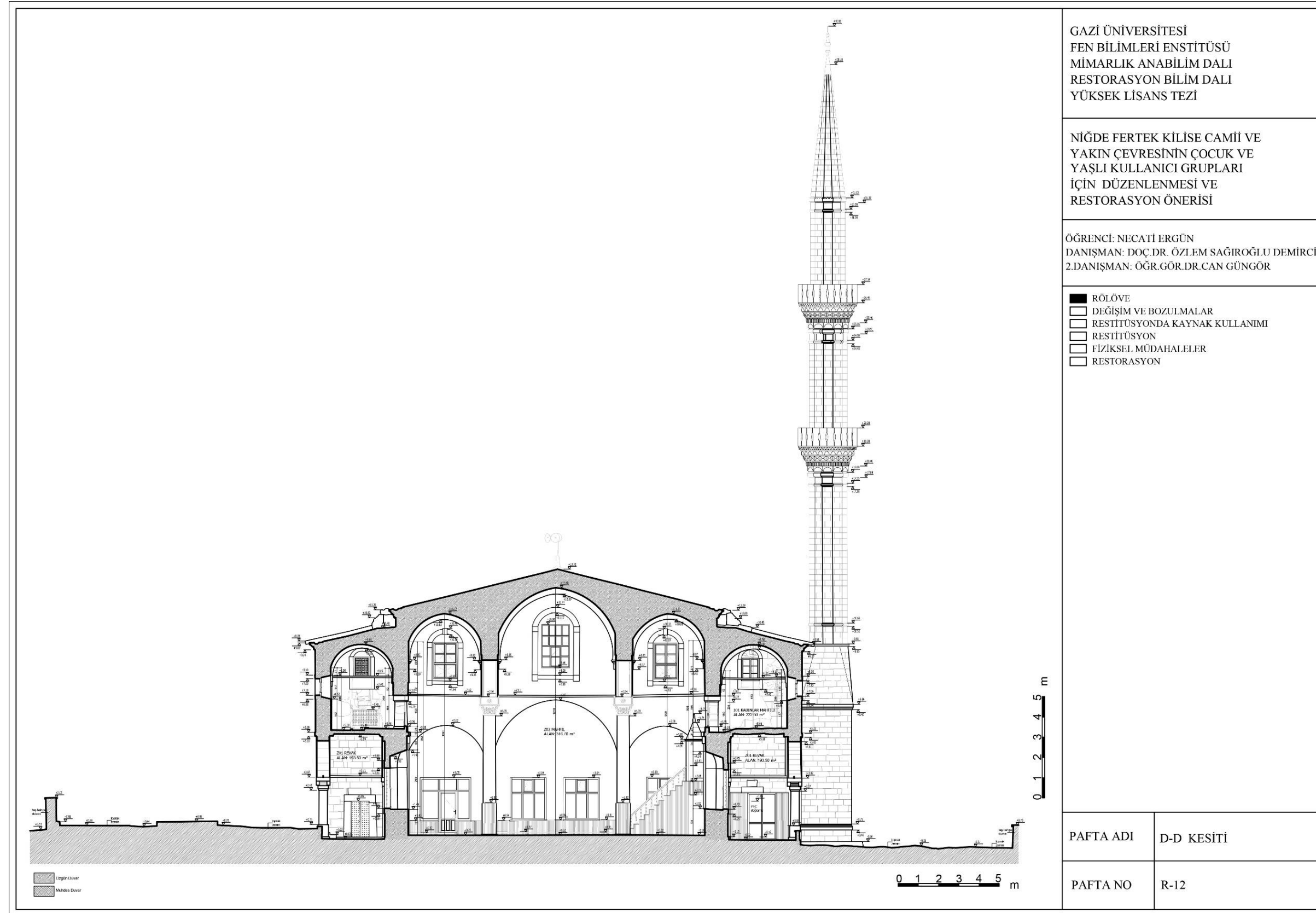
Şekil 9. A-A Kesiti

EK-1 (Devam) Rölöve çizimleri

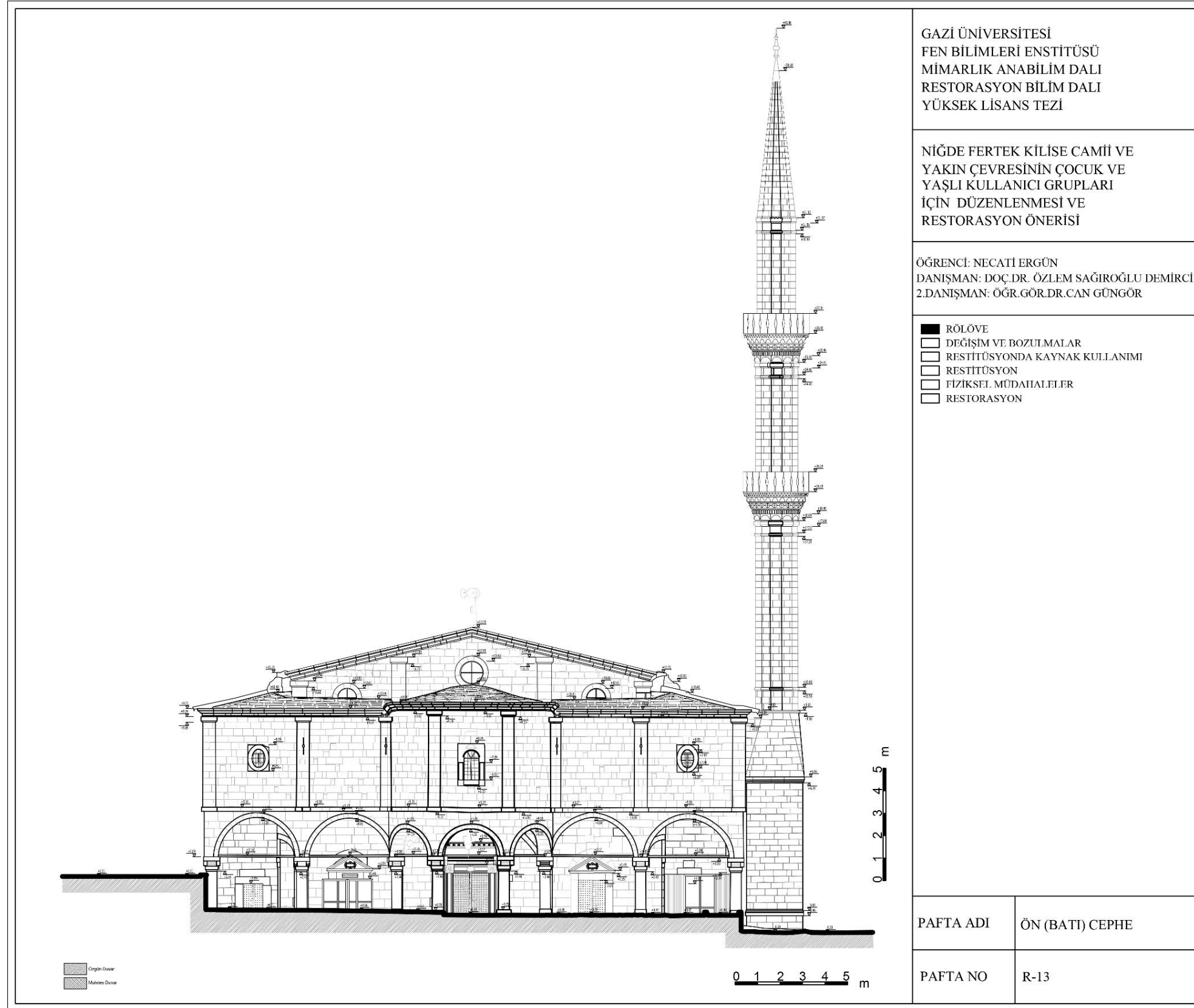
Şekil 11. C-C Kesiti

EK-1 (Devam) Rölöve çizimleri

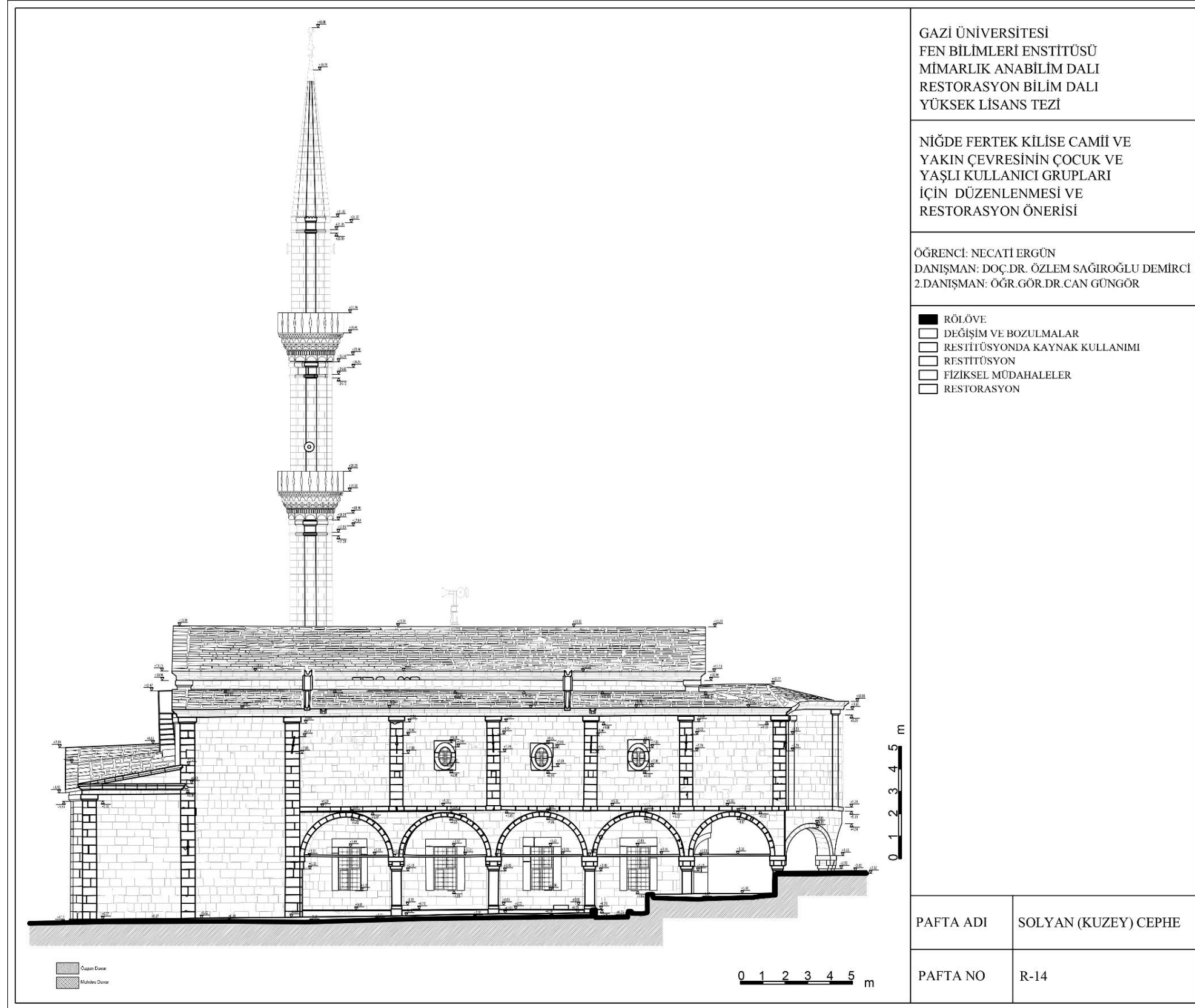
Şekil 12. D-D Kesiti

EK-1 (Devam) Rölöve çizimleri

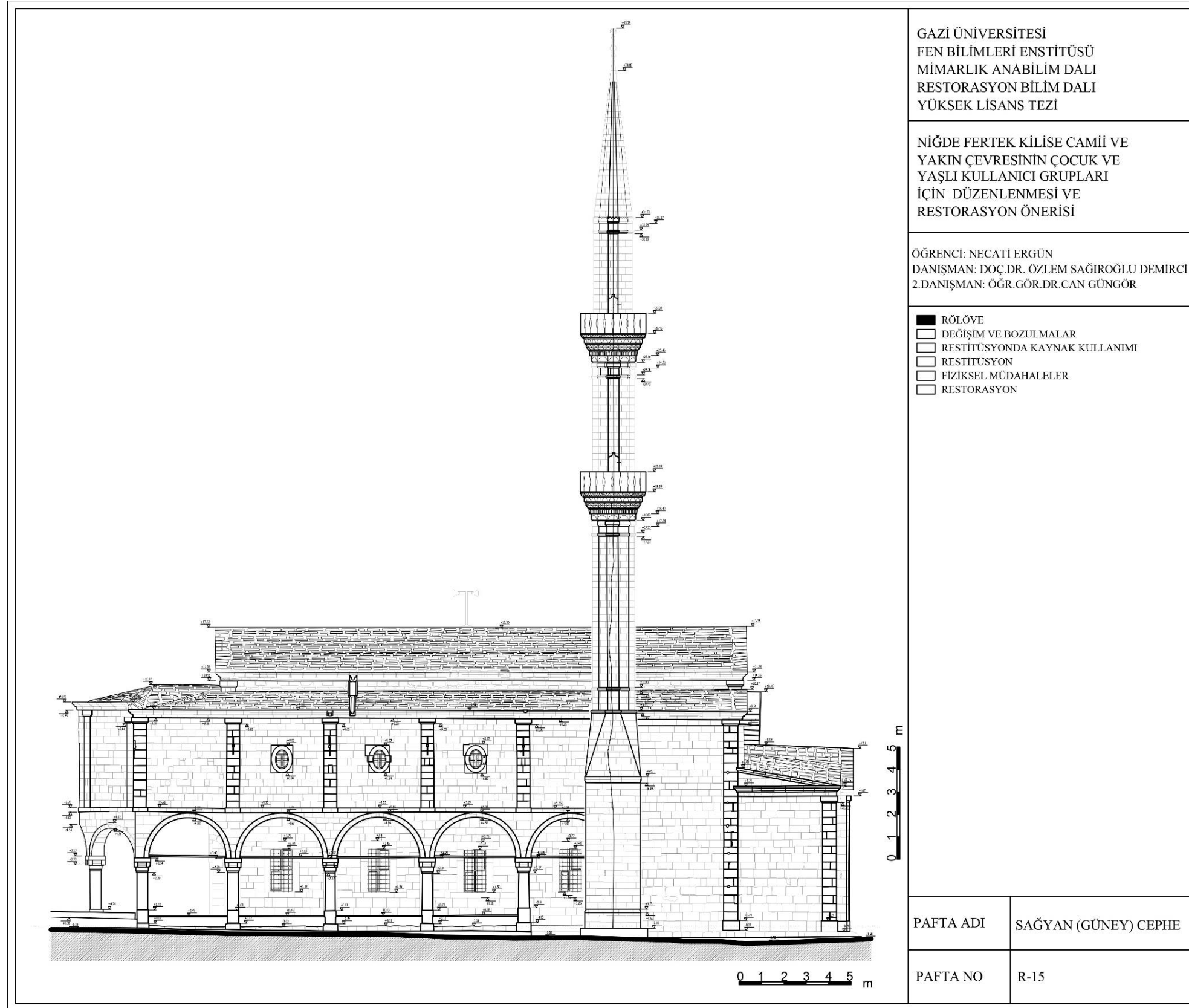
Şekil 13. Ön (batı) cephe

EK-1 (Devam) Rölöve çizimleri

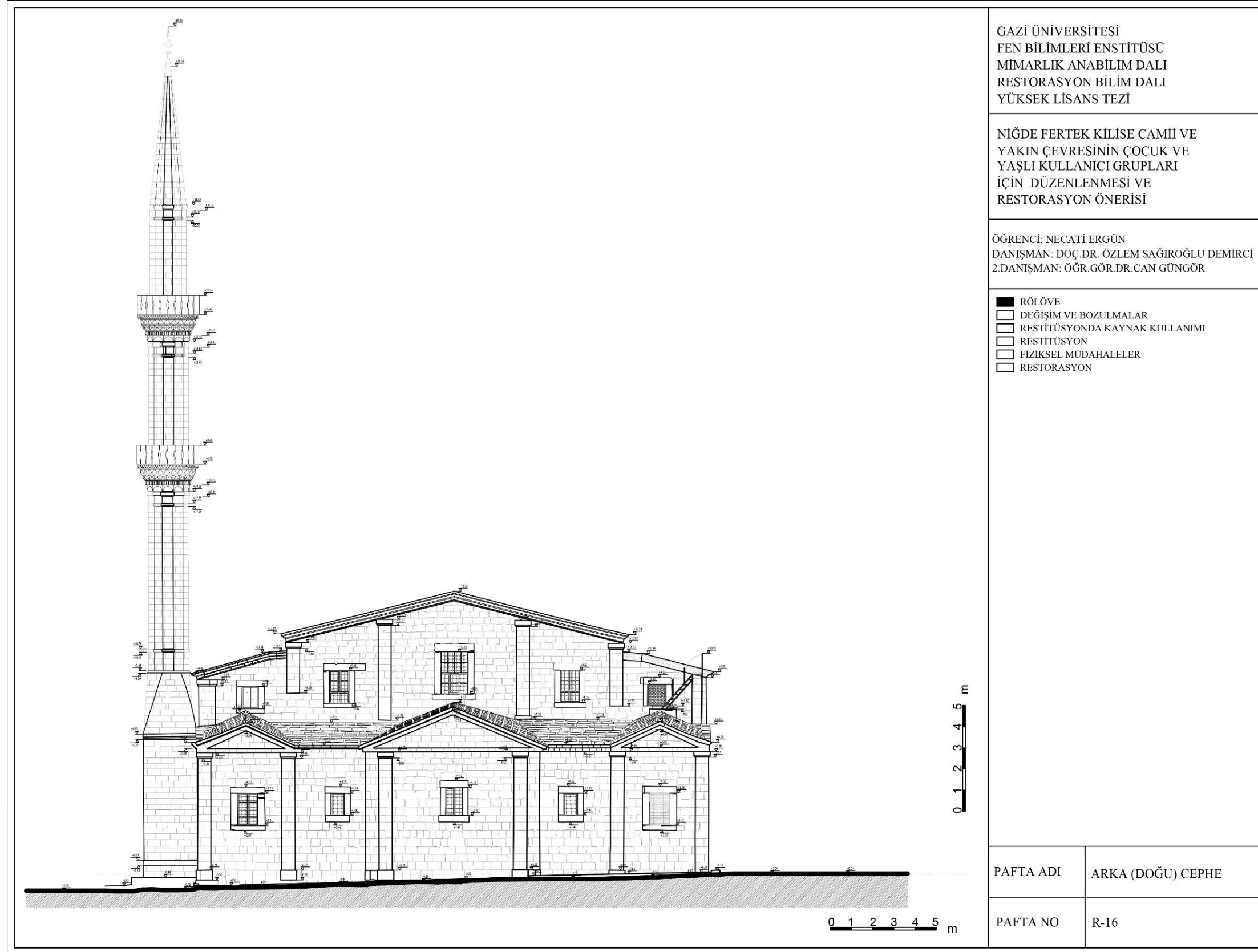
Şekil 14. Solyan (kuzey) cephe

EK-1 (Devam) Rölöve çizimleri

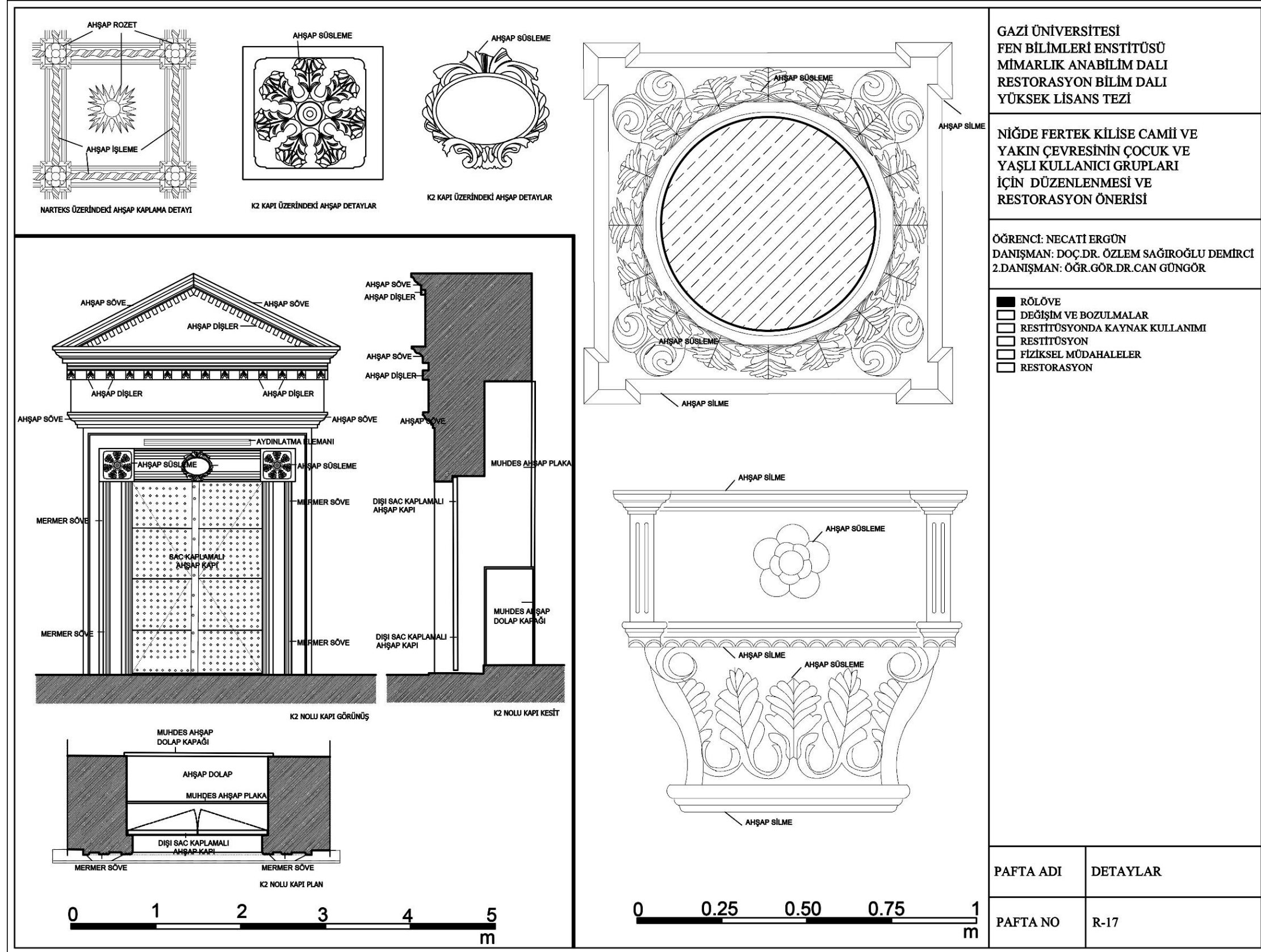
Şekil 15. Sağyan (güney) cephe

EK-1 (Devam) Rölöve çizimleri

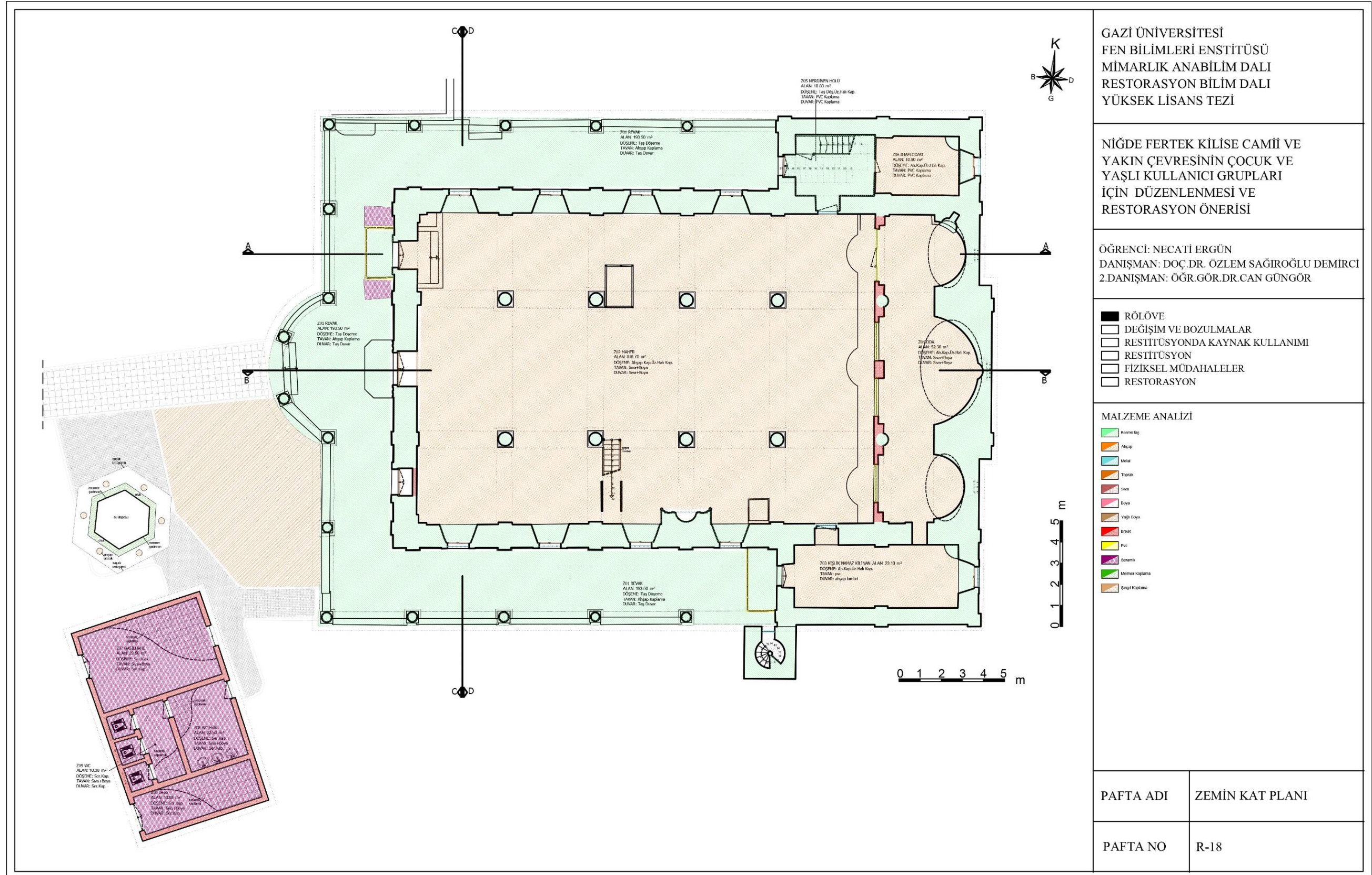
Şekil 16. Arka (doğu) cephe

EK-1 (Devam) Rölöve çizimleri

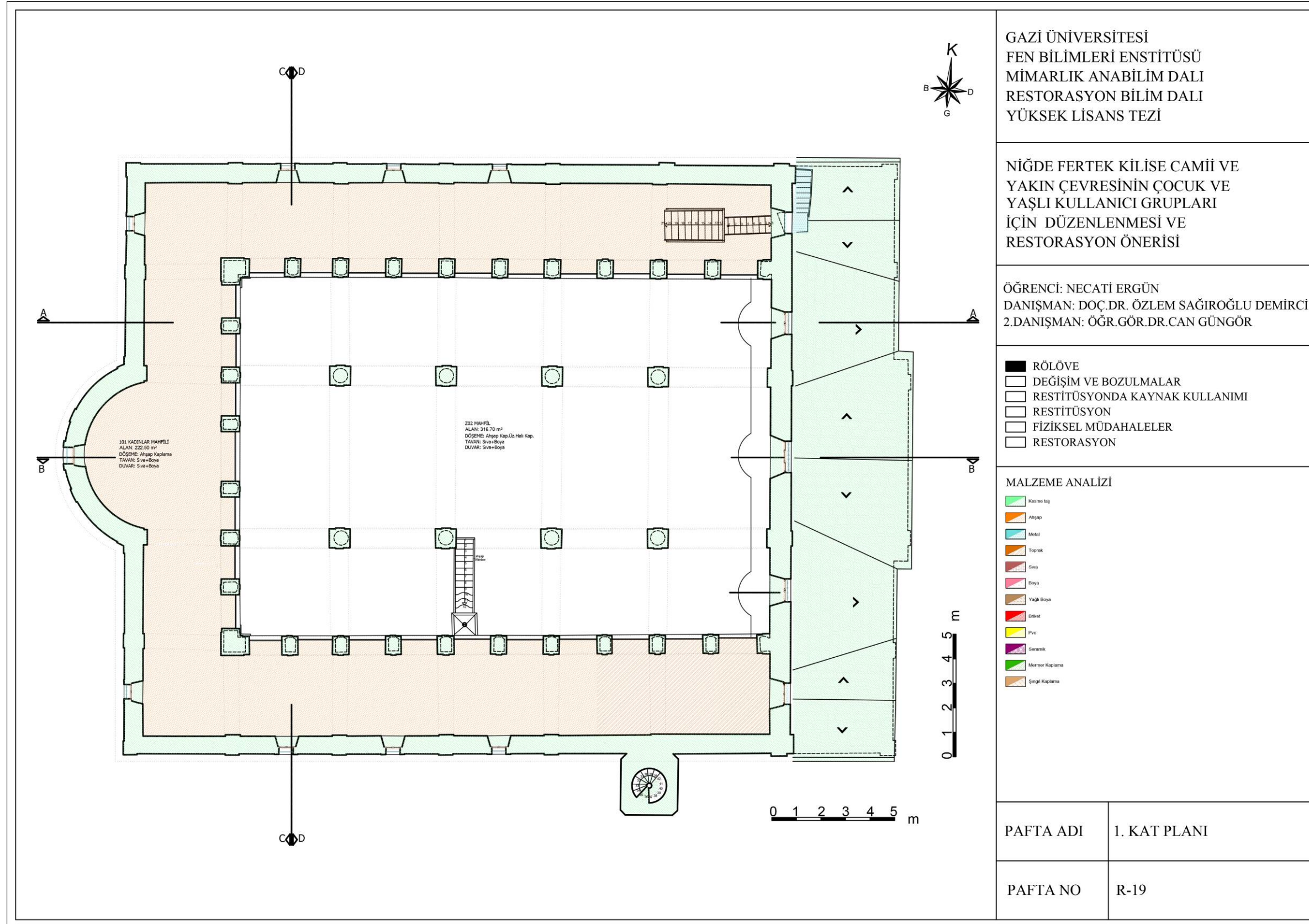
Şekil 17. Detaylar

EK-1 (Devam) Rölöve çizimleri

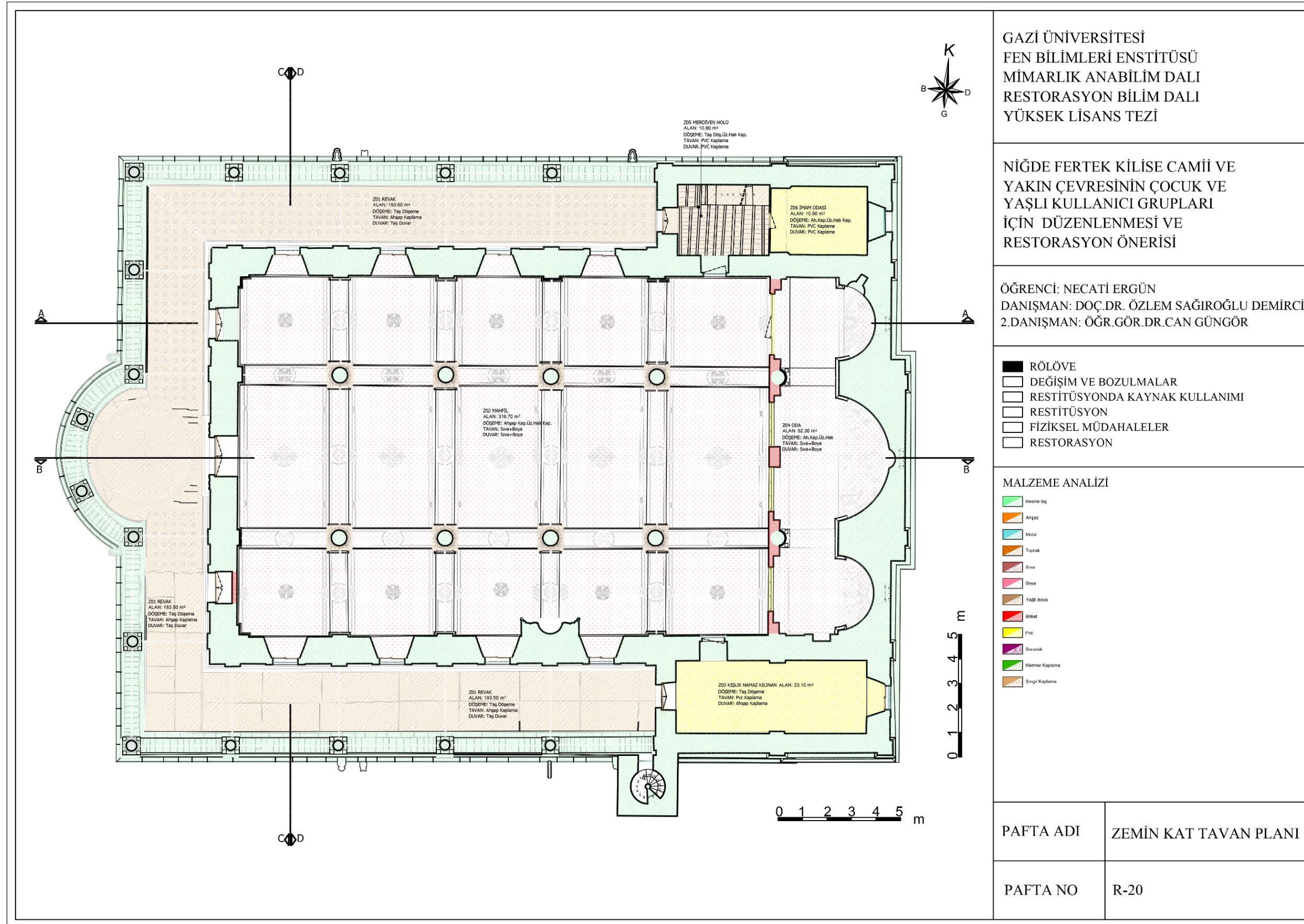
Şekil 18. Malzeme analizi - zemin kat planı

EK-1 (Devam) Rölöve çizimleri

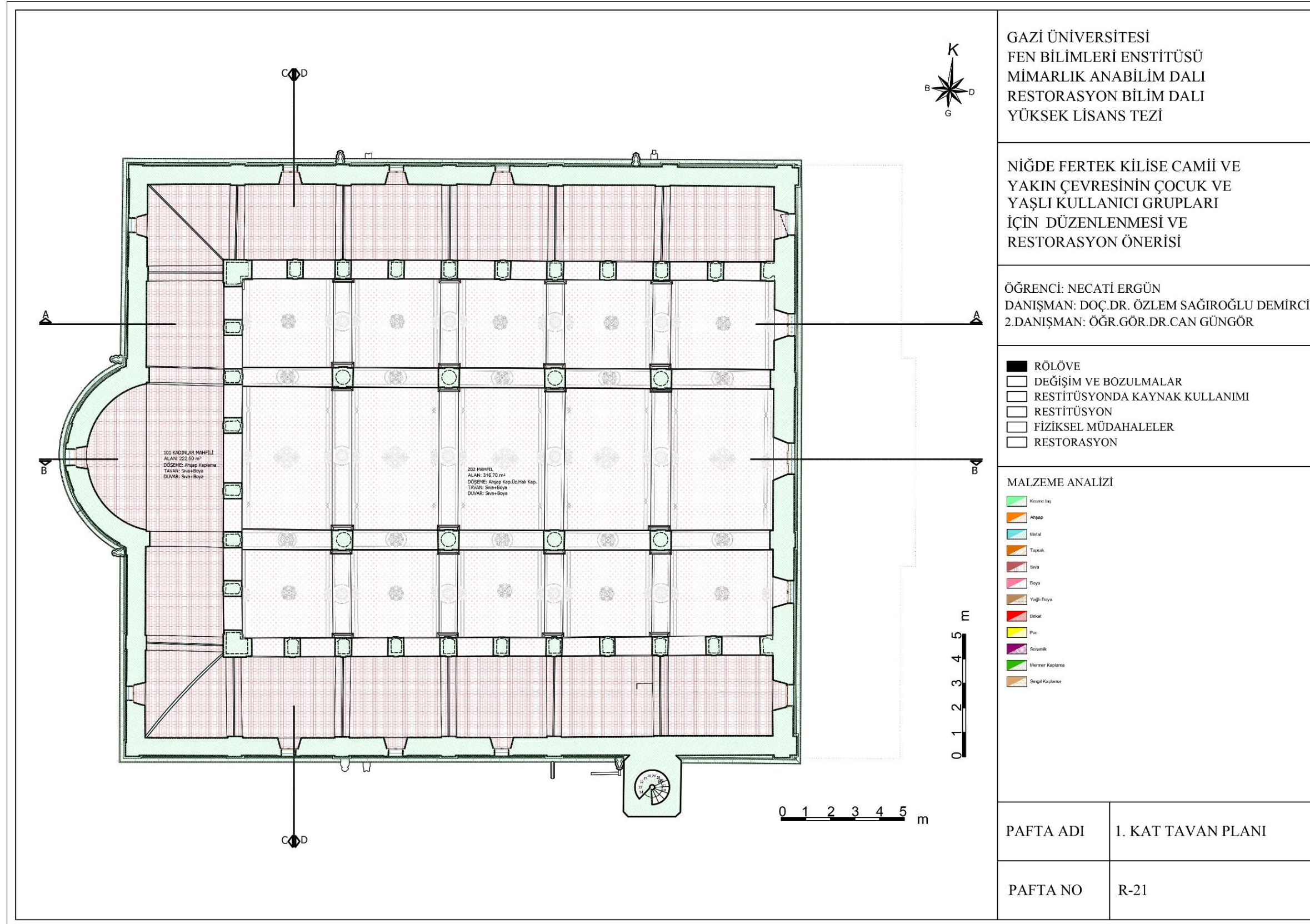
Şekil 19. Malzeme analizi - 1. kat planı

EK-1 (Devam) Rölöve çizimleri

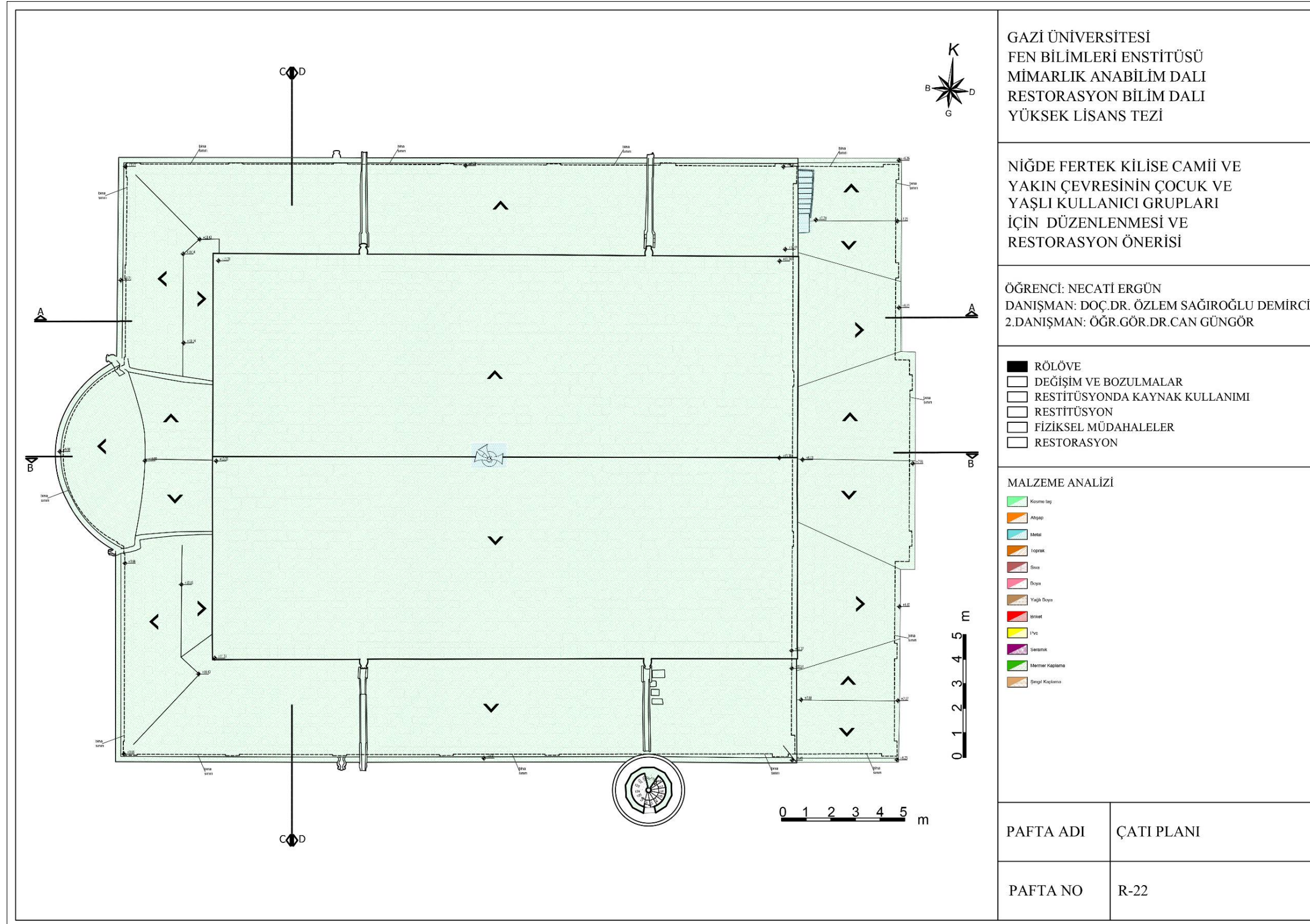
Şekil 20. Malzeme analizi - zemin kat tavan planı

EK-1 (Devam) Rölöve çizimleri

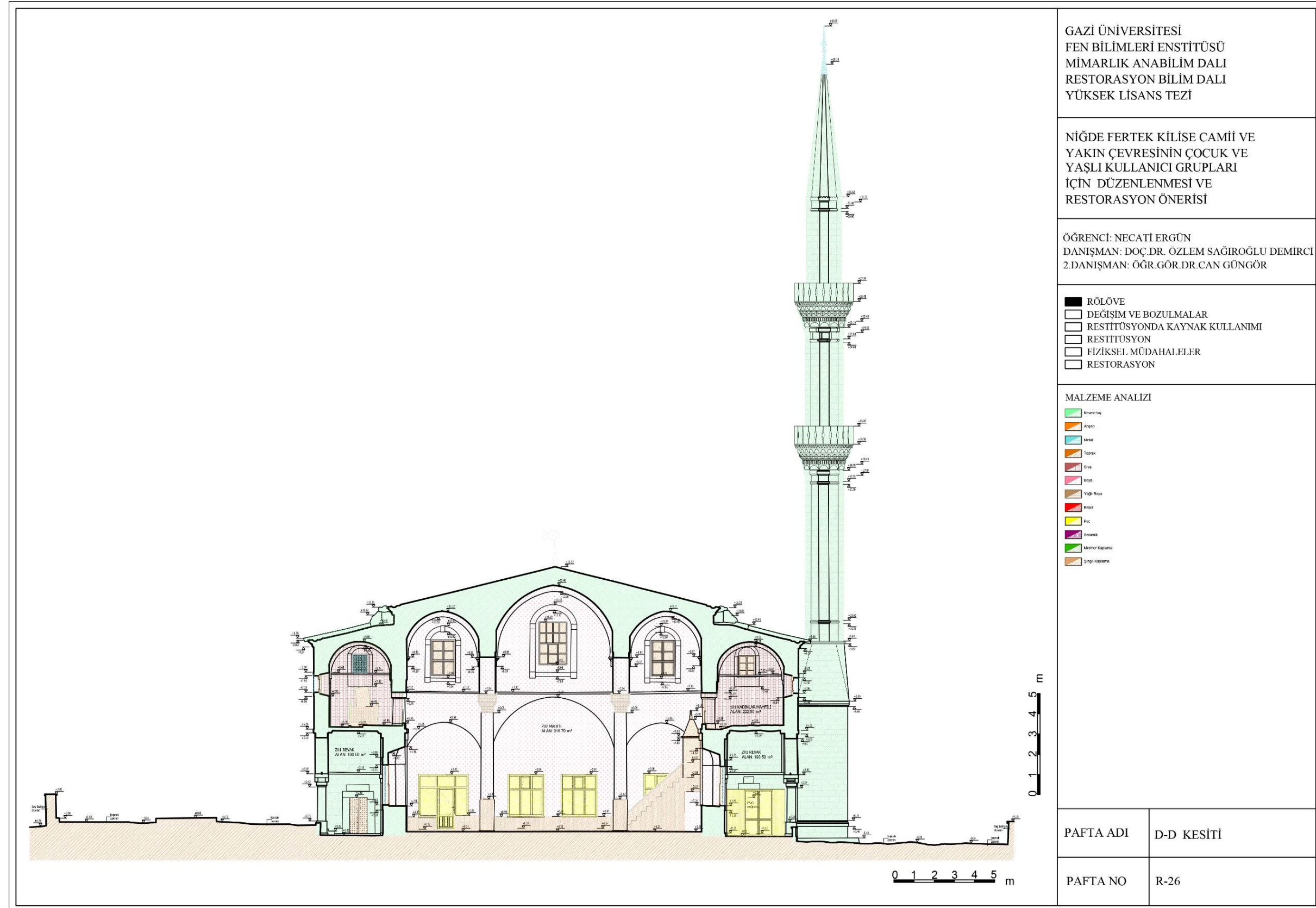
Şekil 21. Malzeme analizi – 1. kat tavan planı

EK-1 (Devam) Rölöve çizimleri

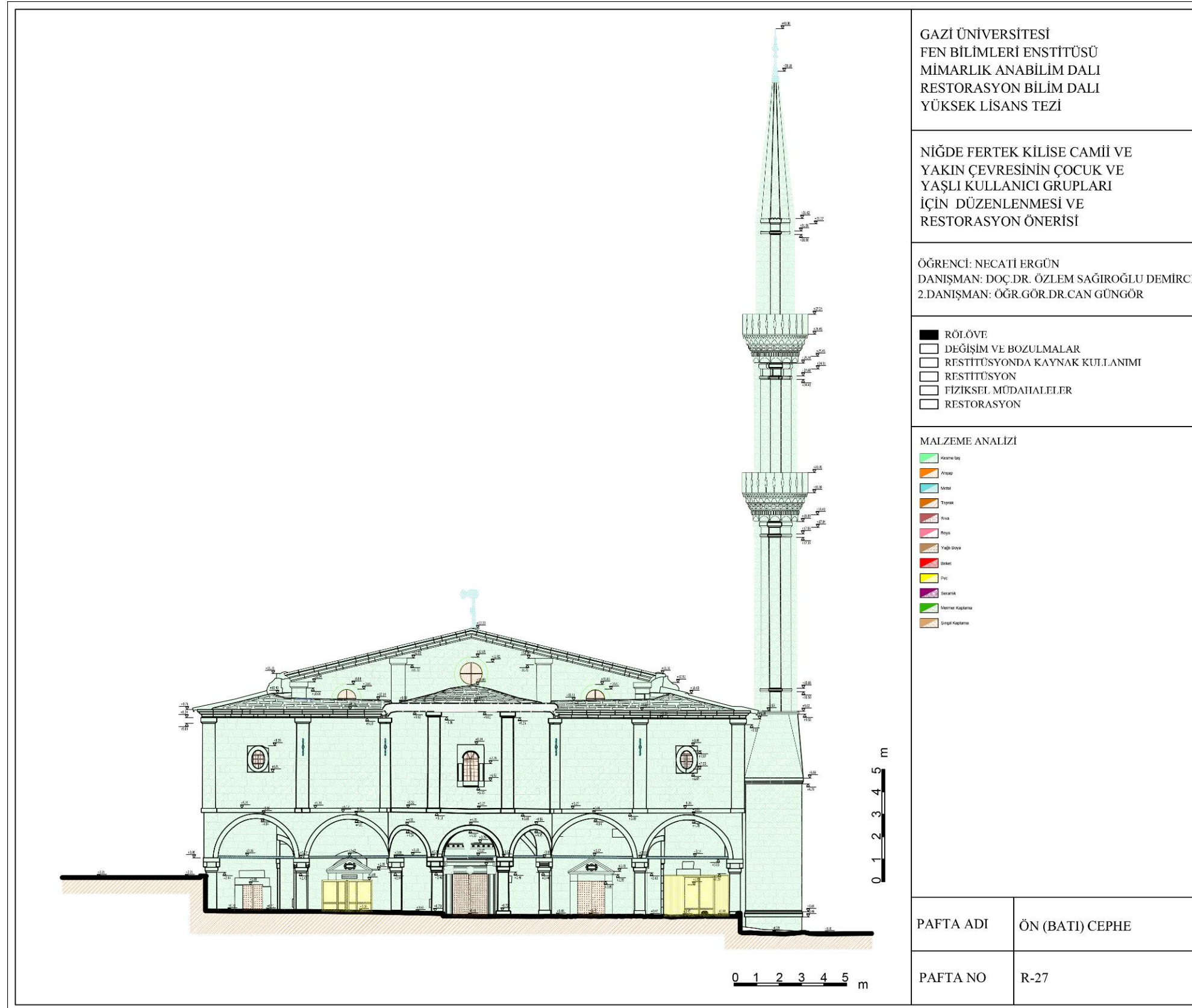
Şekil 22. Malzeme analizi - çatı planı

EK-1 (Devam) Rölöve çizimleri

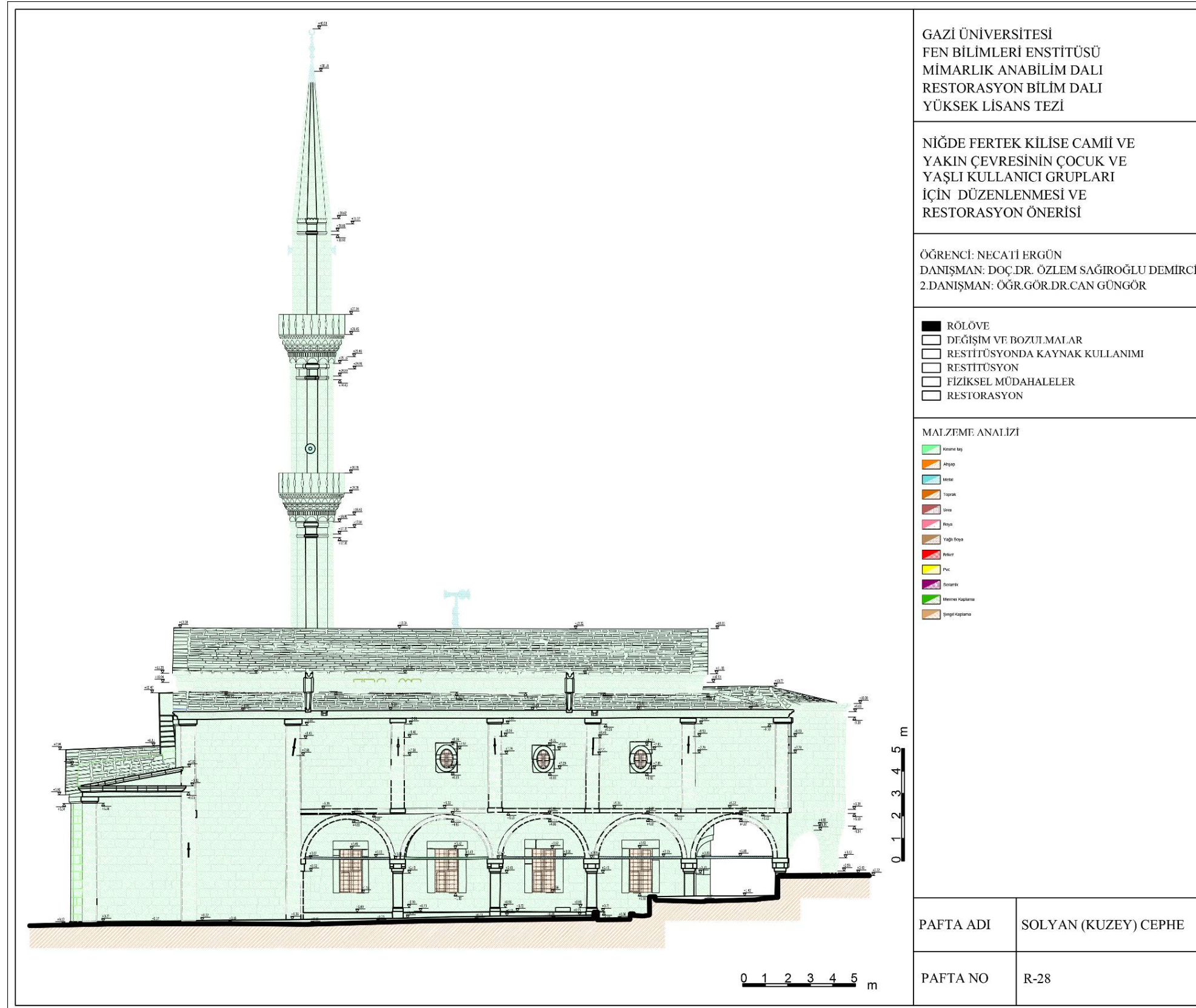
Şekil 26. Malzeme analizi – D-D kesiti

EK-1 (Devam) Rölöve çizimleri

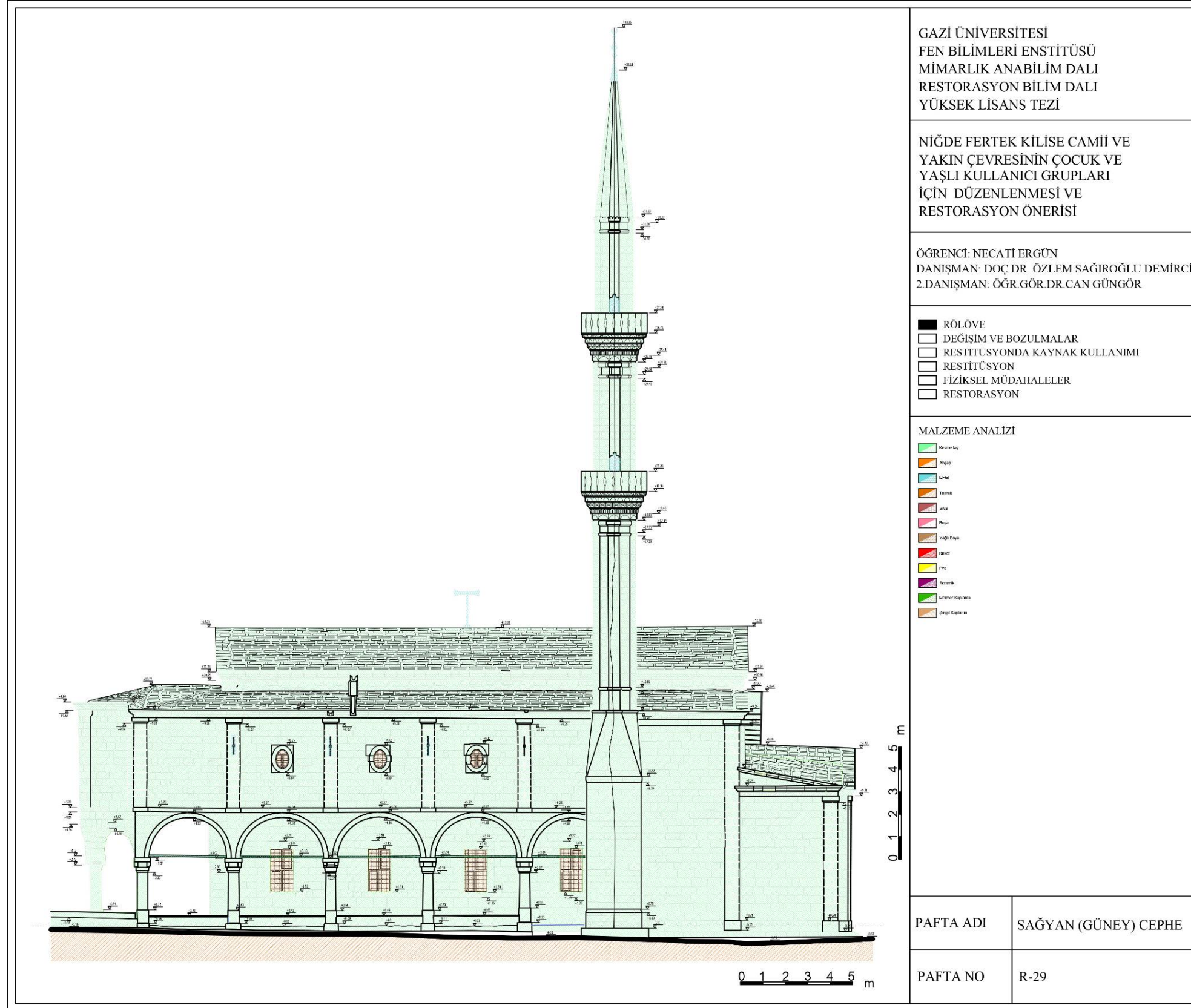
Şekil 27. Malzeme analizi – ön (batı) cephe

EK-1 (Devam) Rölöve çizimleri

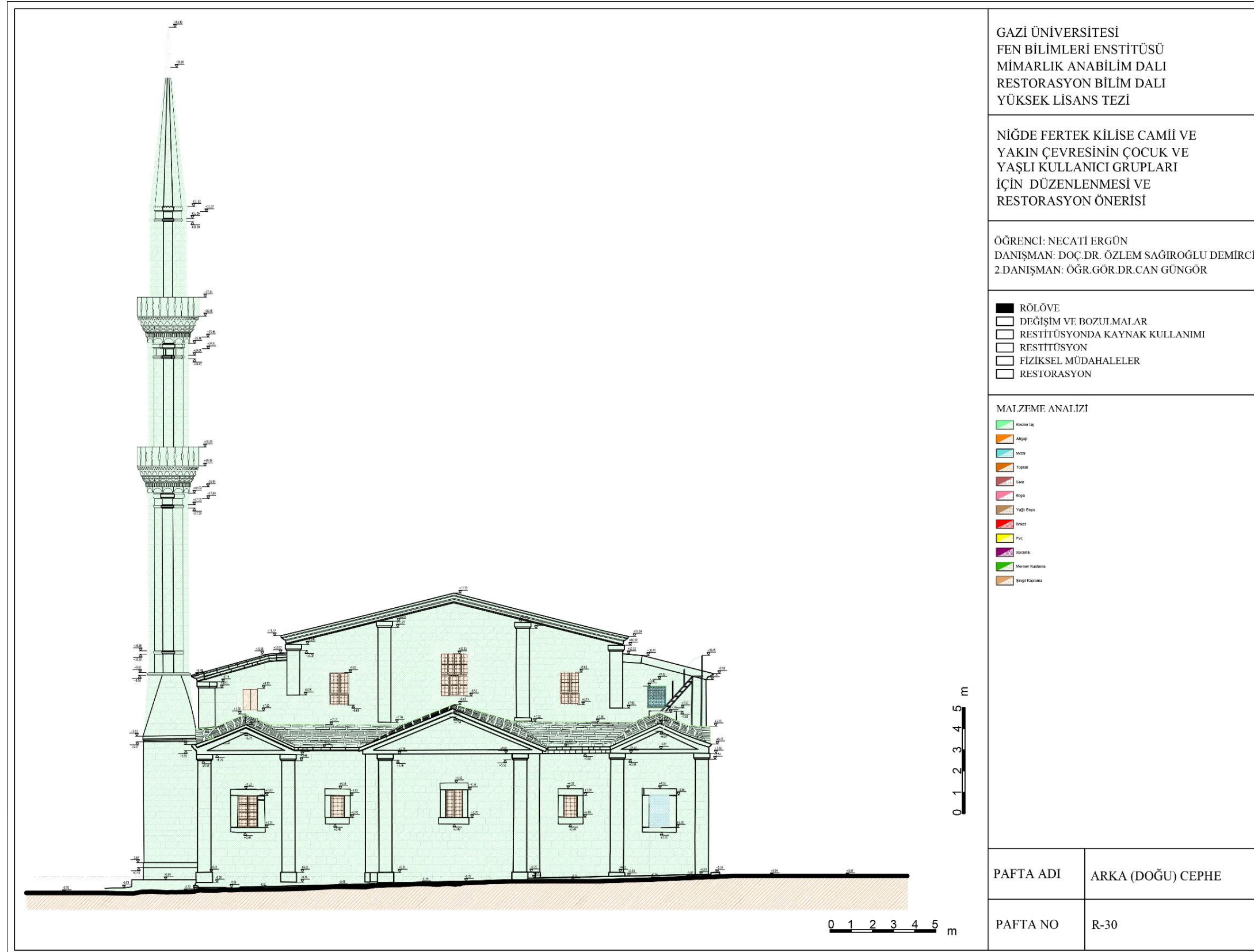
Şekil 28. Malzeme analizi – solyan (kuzey) cephe

EK-1 (Devam) Rölöve çizimleri

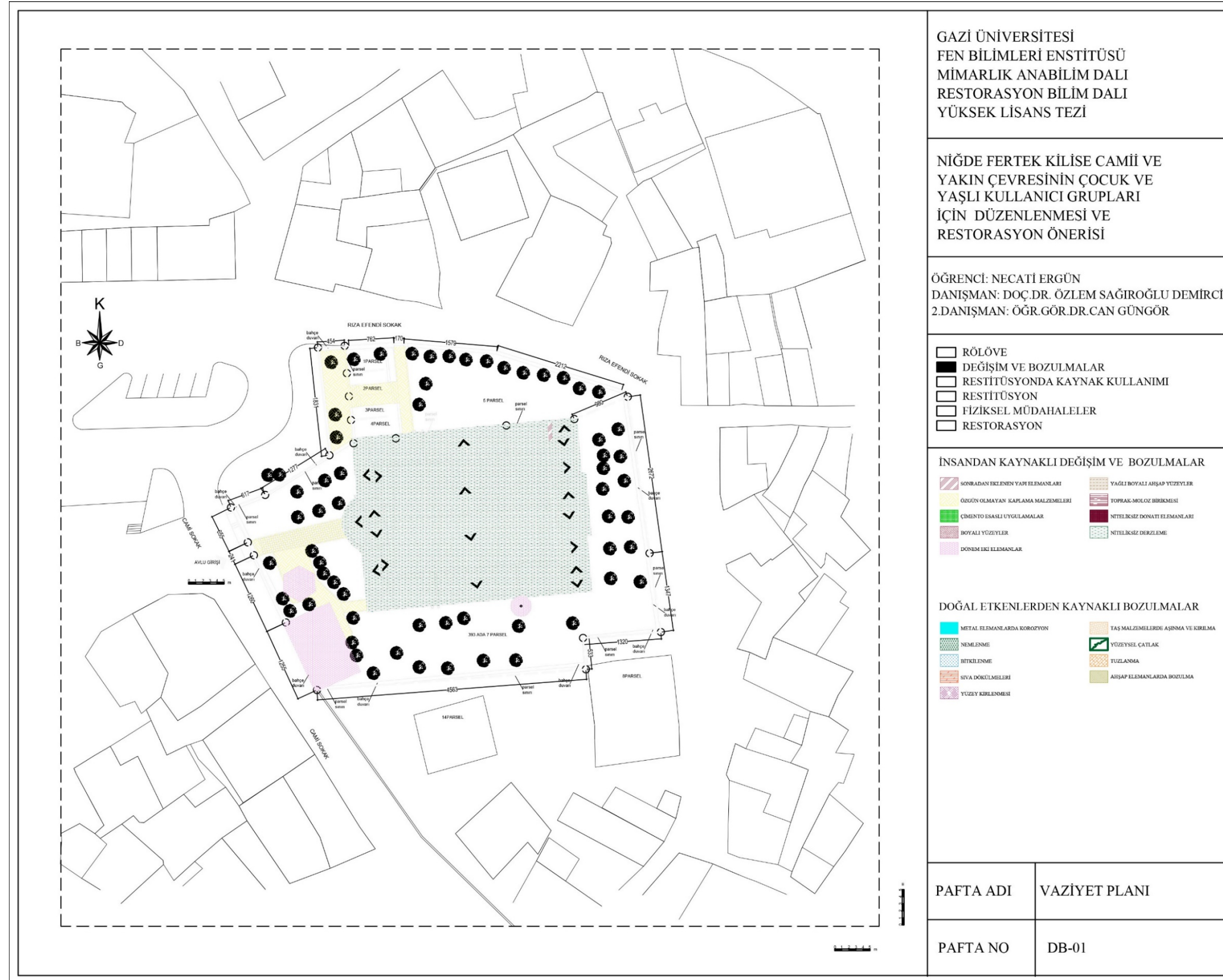
Şekil 29. Malzeme analizi – sağyan (güney) cephe

EK-1 (Devam) Rölöve çizimleri

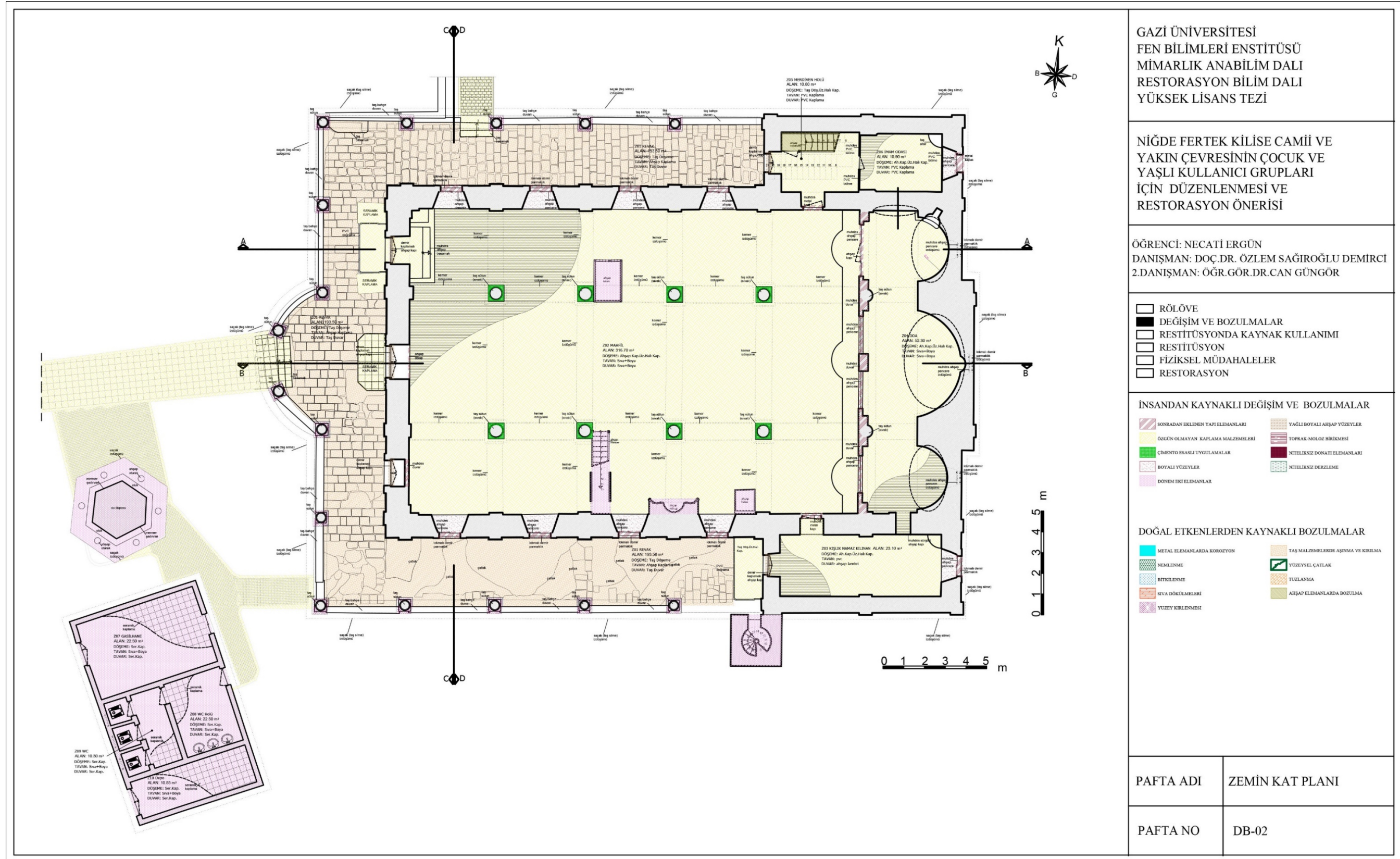
Şekil 30. Malzeme analizi – arka (doğu) cephe

EK-2 Değişim ve bozulmalar

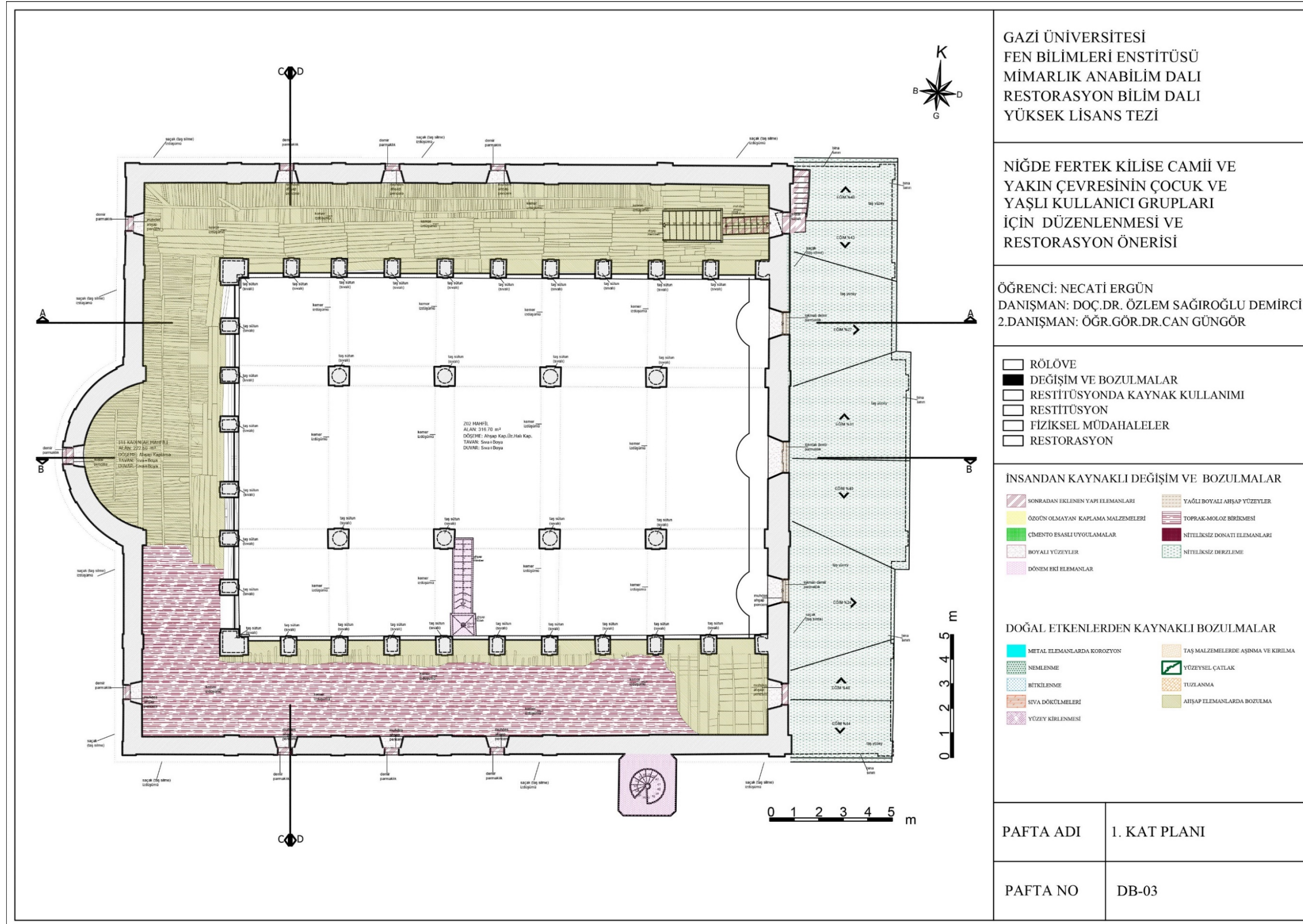
Şekil 31. Değişim ve bozulmalar – vaziyet planı

EK-2 (Devam) Değişim ve bozulmalar

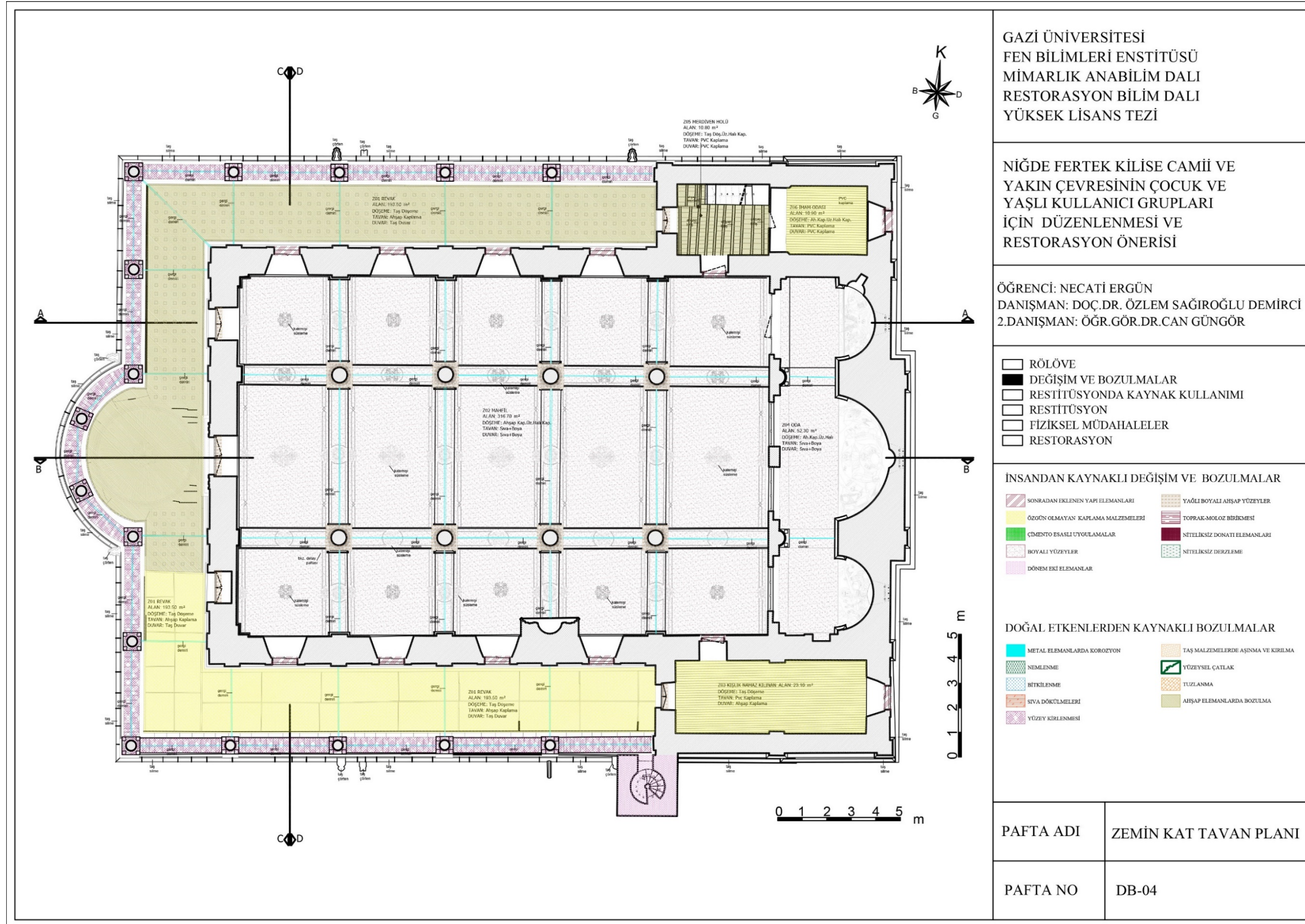
Şekil 32. Değişim ve bozulmalar – zemin kat planı

EK-2 (Devam) Değişim ve bozulmalar

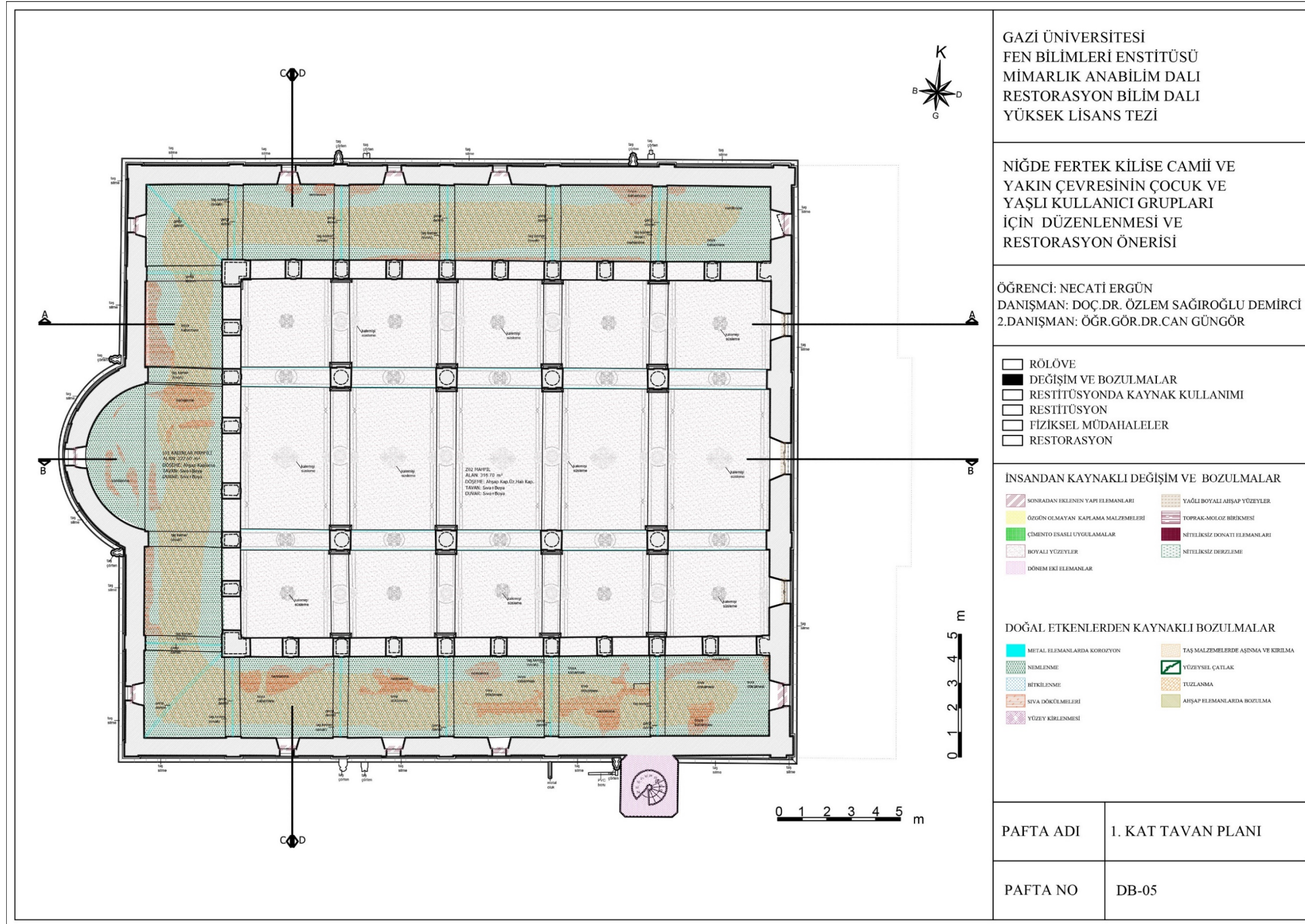
Şekil 33. Değişim ve bozulmalar – 1.kat planı

EK-2 (Devam) Değişim ve bozulmalar

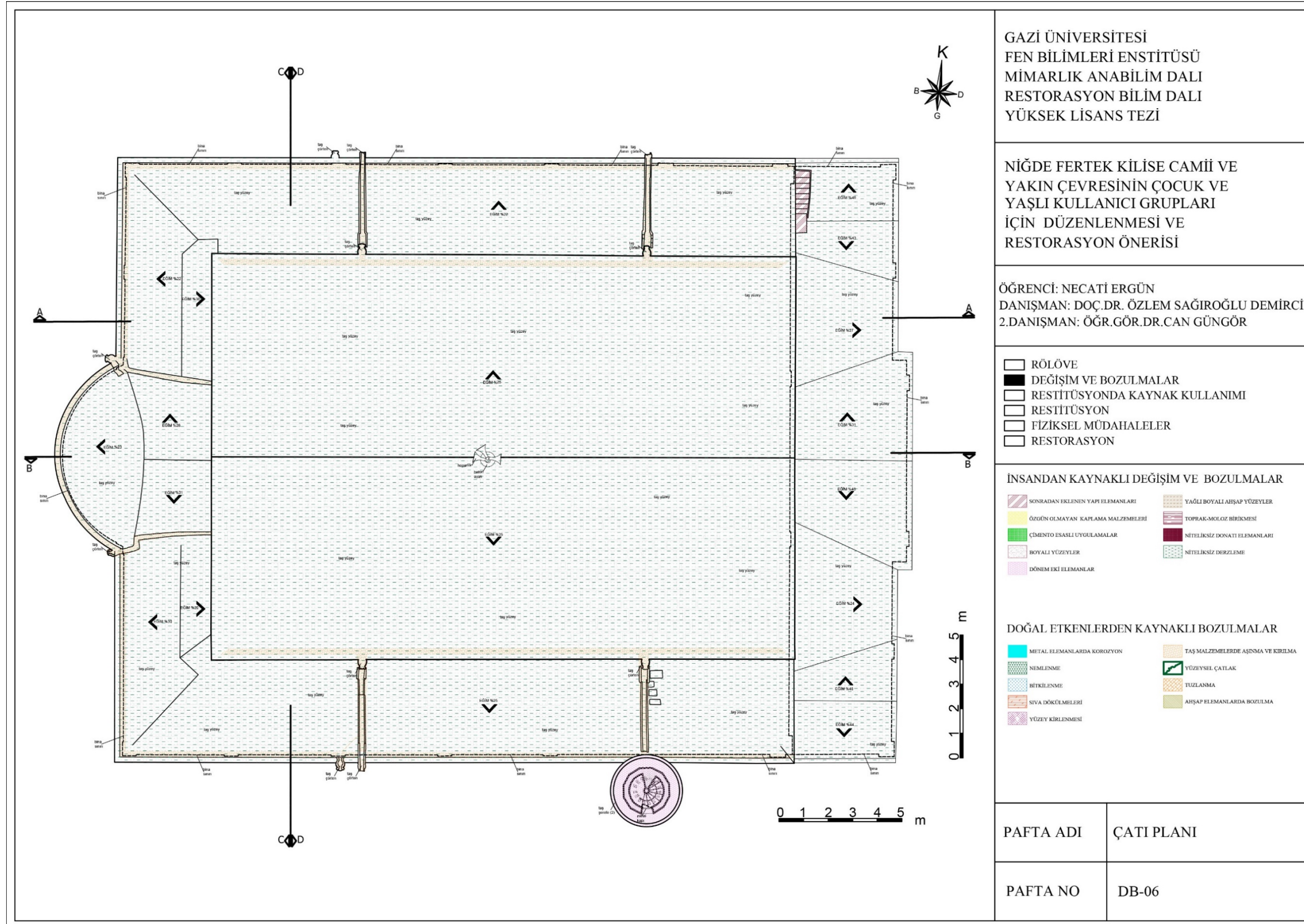
Şekil 34. Değişim ve bozulmalar – zemin kat tavan planı

EK-2 (Devam) Değişim ve bozulmalar

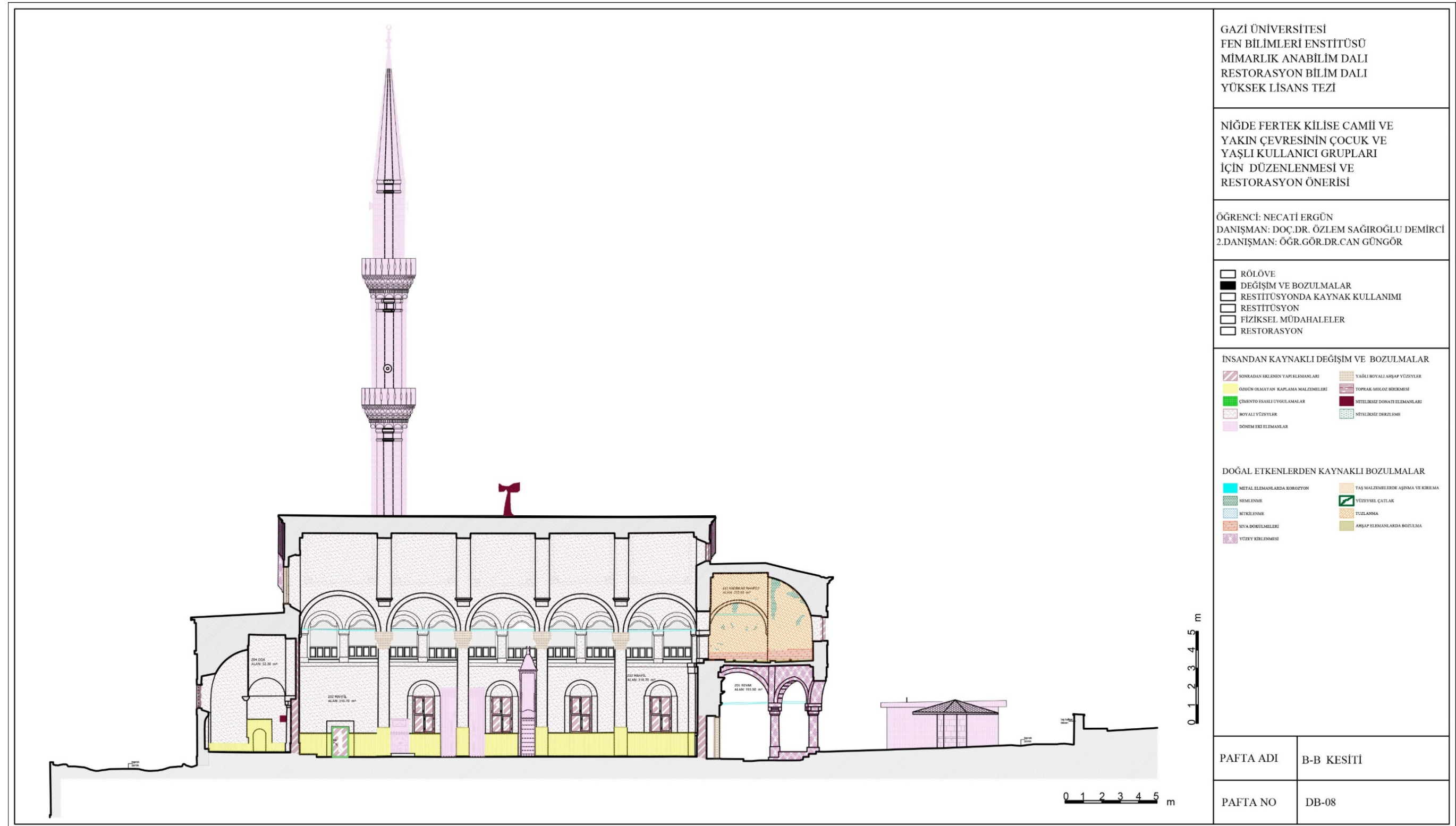
Şekil 35. Değişim ve bozulmalar – 1. kat tavan planı

EK-2 (Devam) Değişim ve bozulmalar

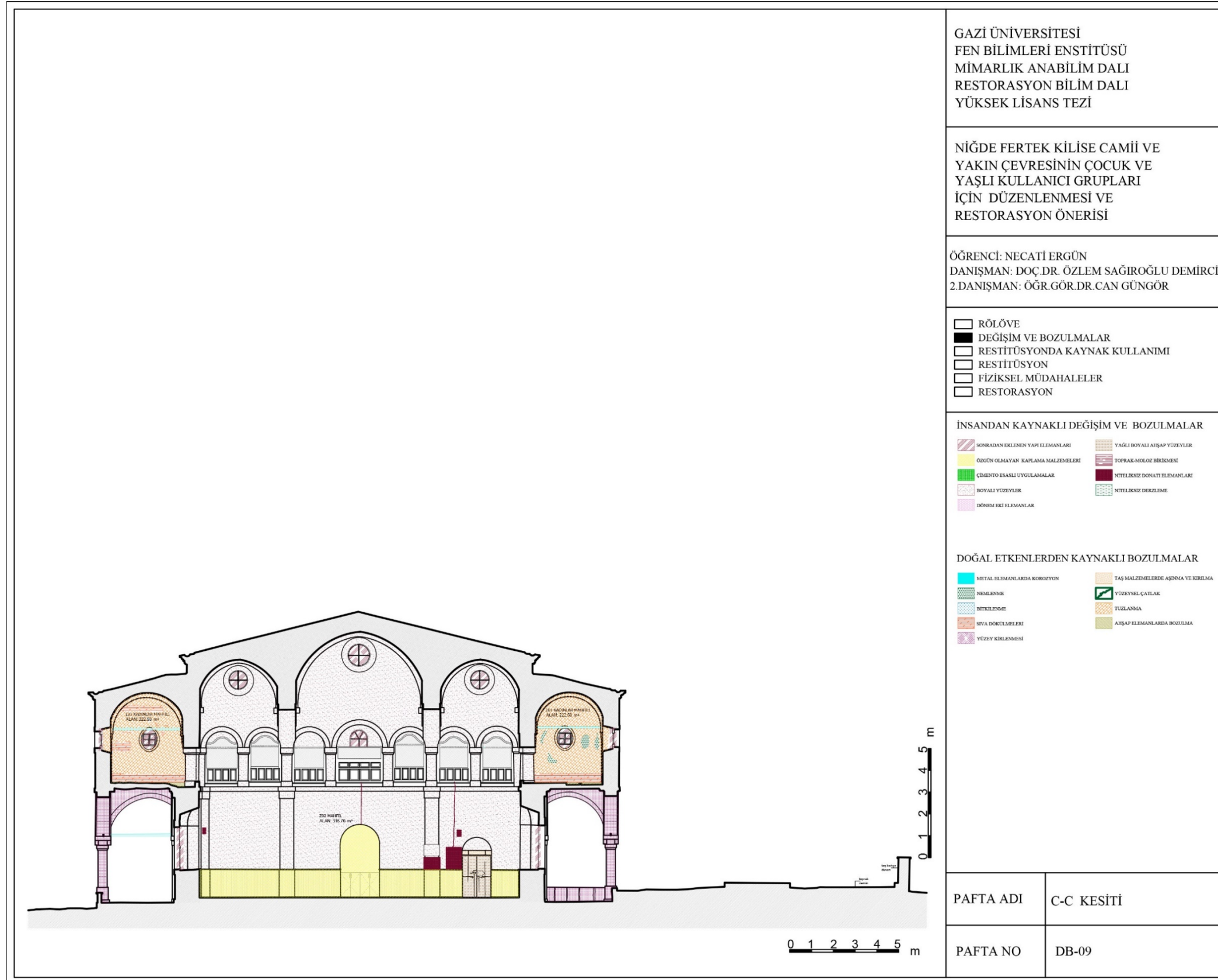
Şekil 36. Değişim ve bozulmalar – çatı planı

EK-2 (Devam) Değişim ve bozulmalar

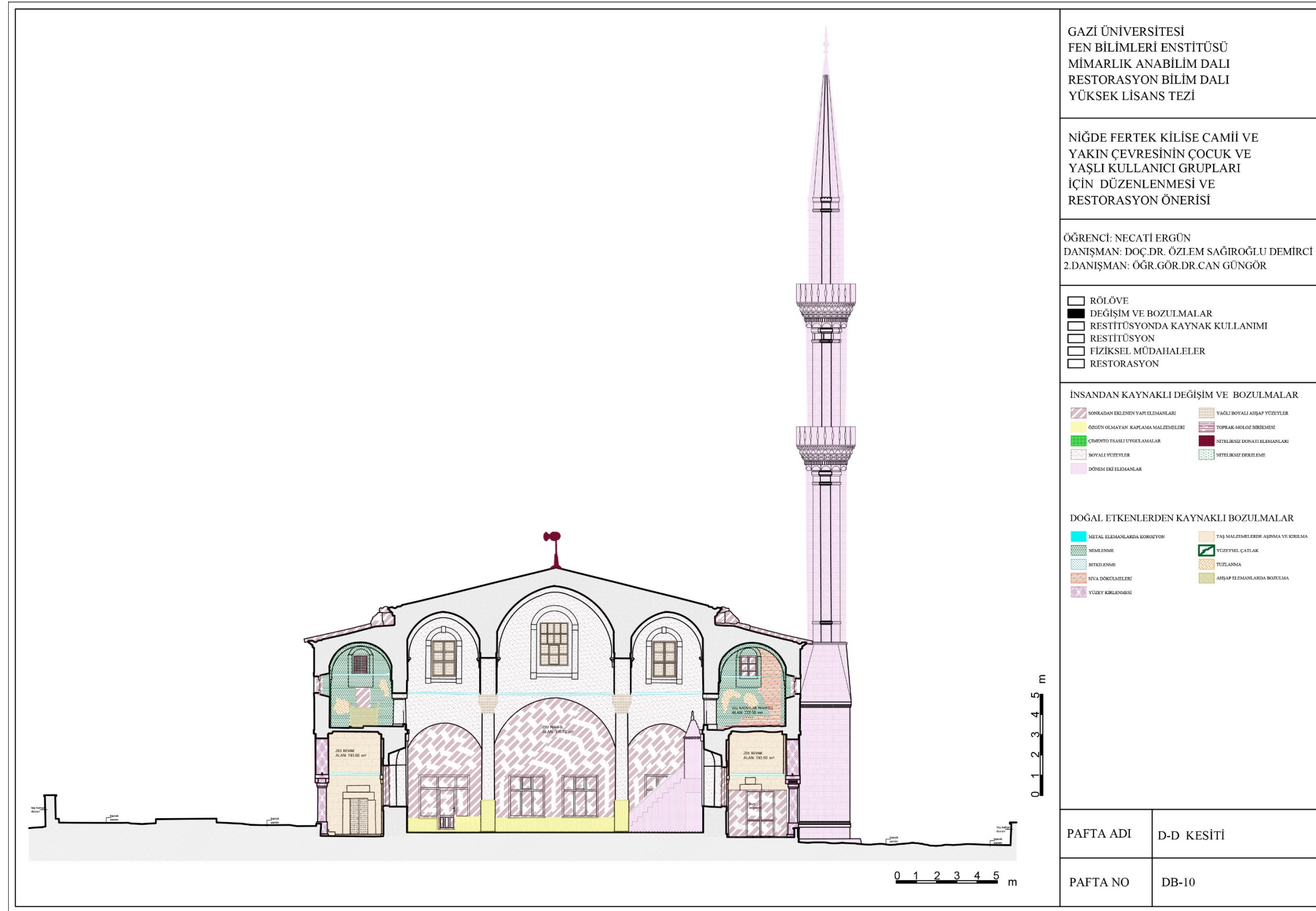
Şekil 38. Değişim ve bozulmalar – B-B kesiti

EK-2 (Devam) Değişim ve bozulmalar

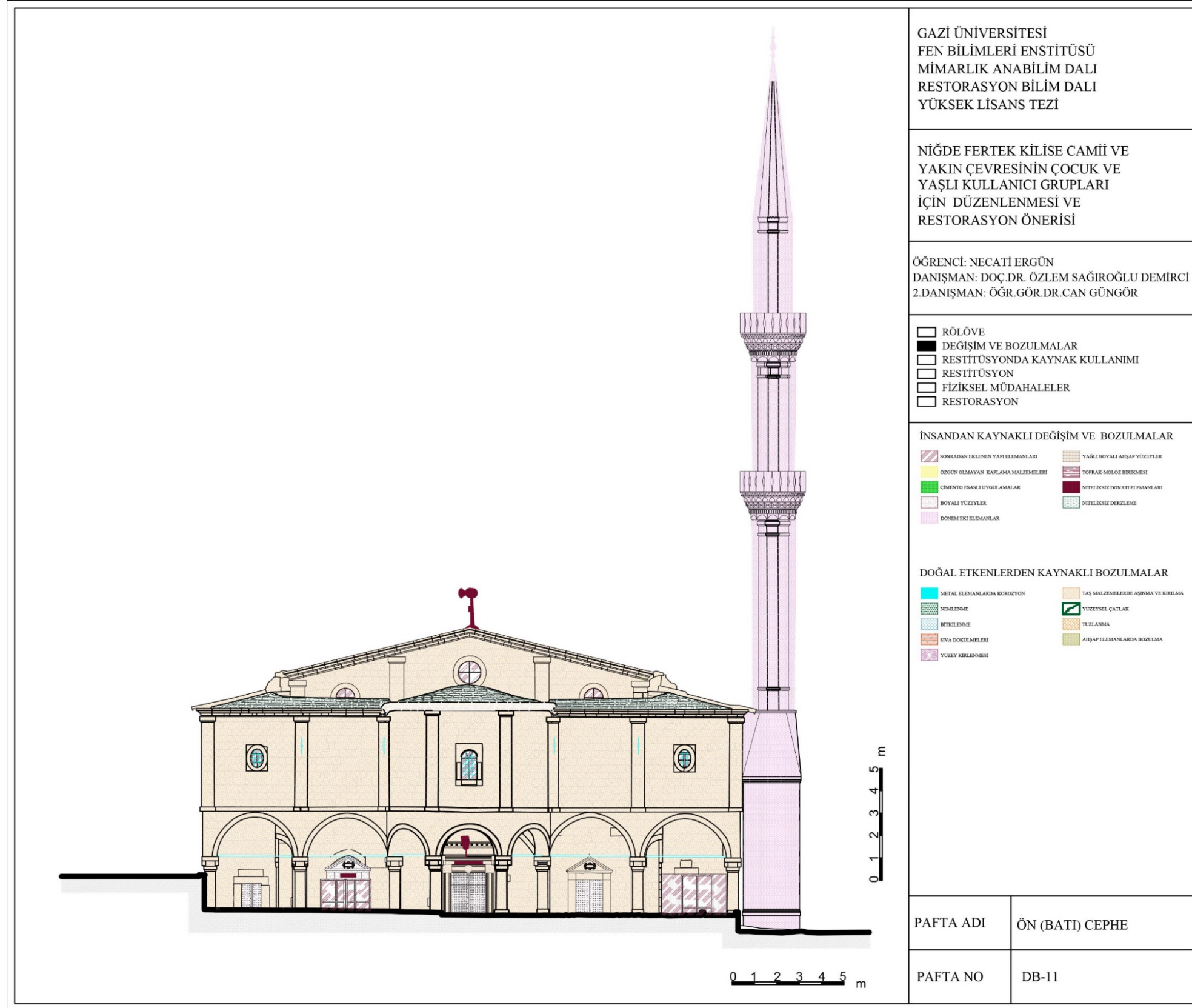
Şekil 39. Değişim ve bozulmalar – C-C kesiti

EK-2 (Devam) Değişim ve bozulmalar

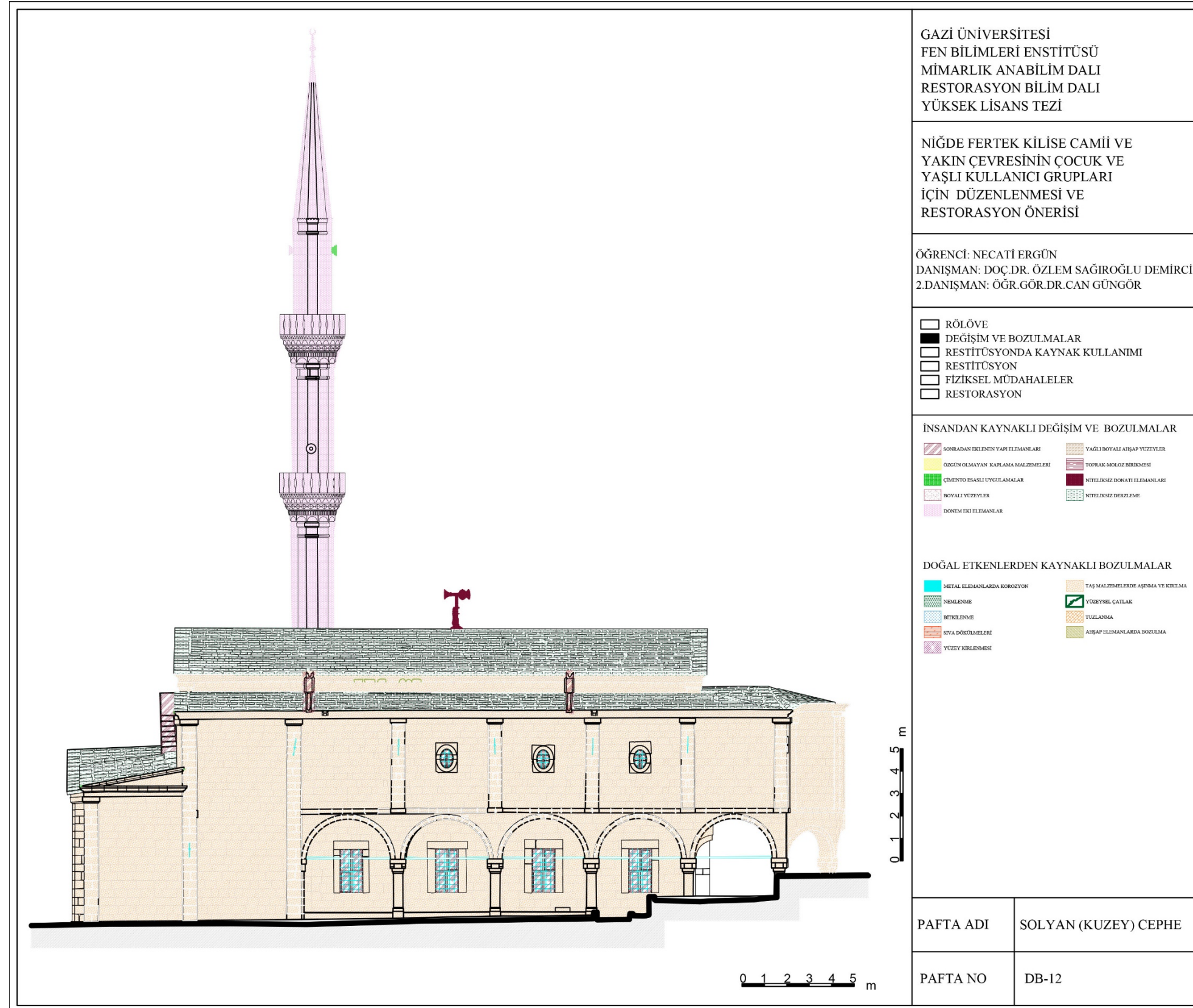
Şekil 40. Değişim ve bozulmalar – D-D kesiti

EK-2 (Devam) Değişim ve bozulmalar

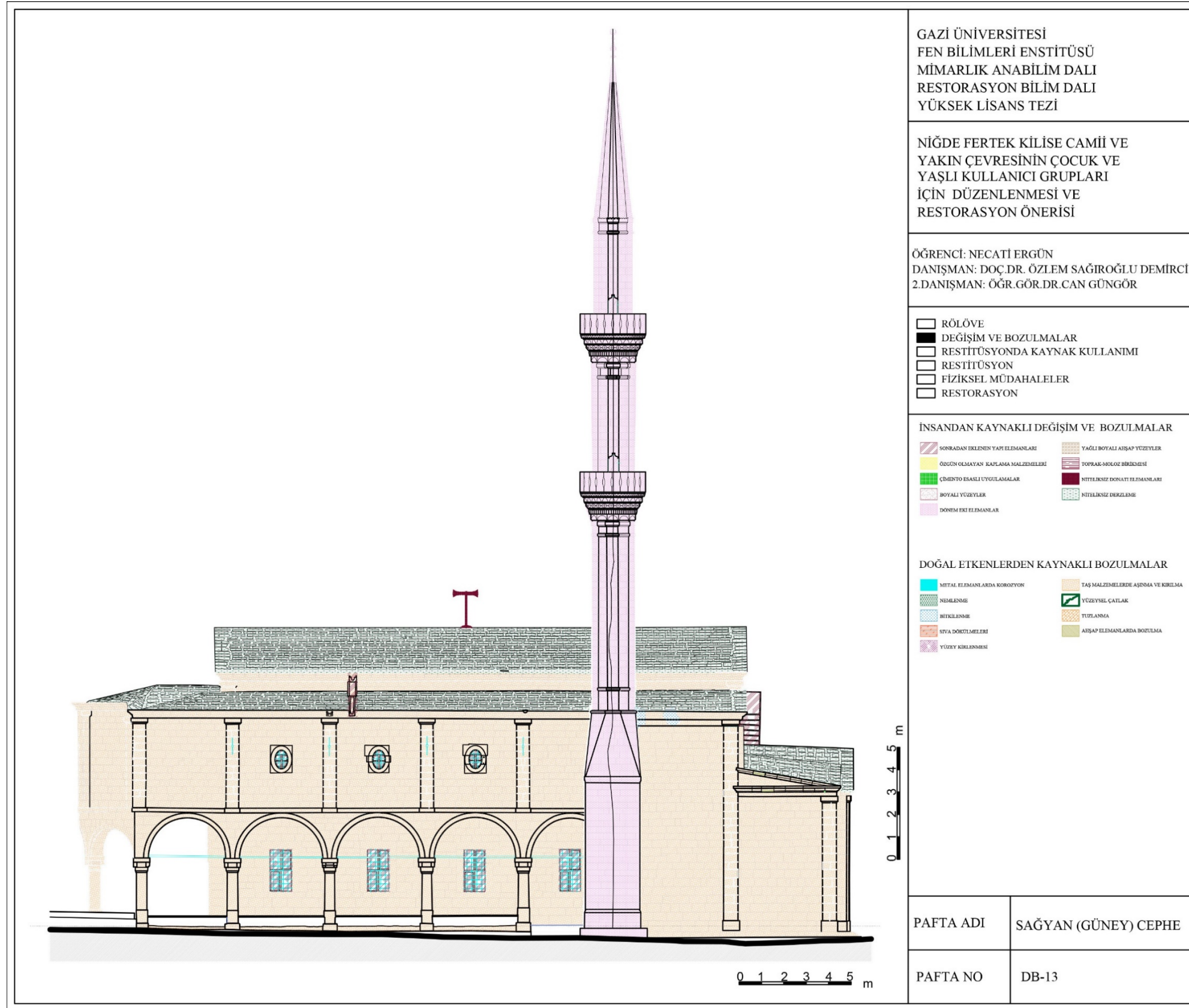
Şekil 41. Değişim ve bozulmalar – ön (batı) cephe

EK-2 (Devam) Değişim ve bozulmalar

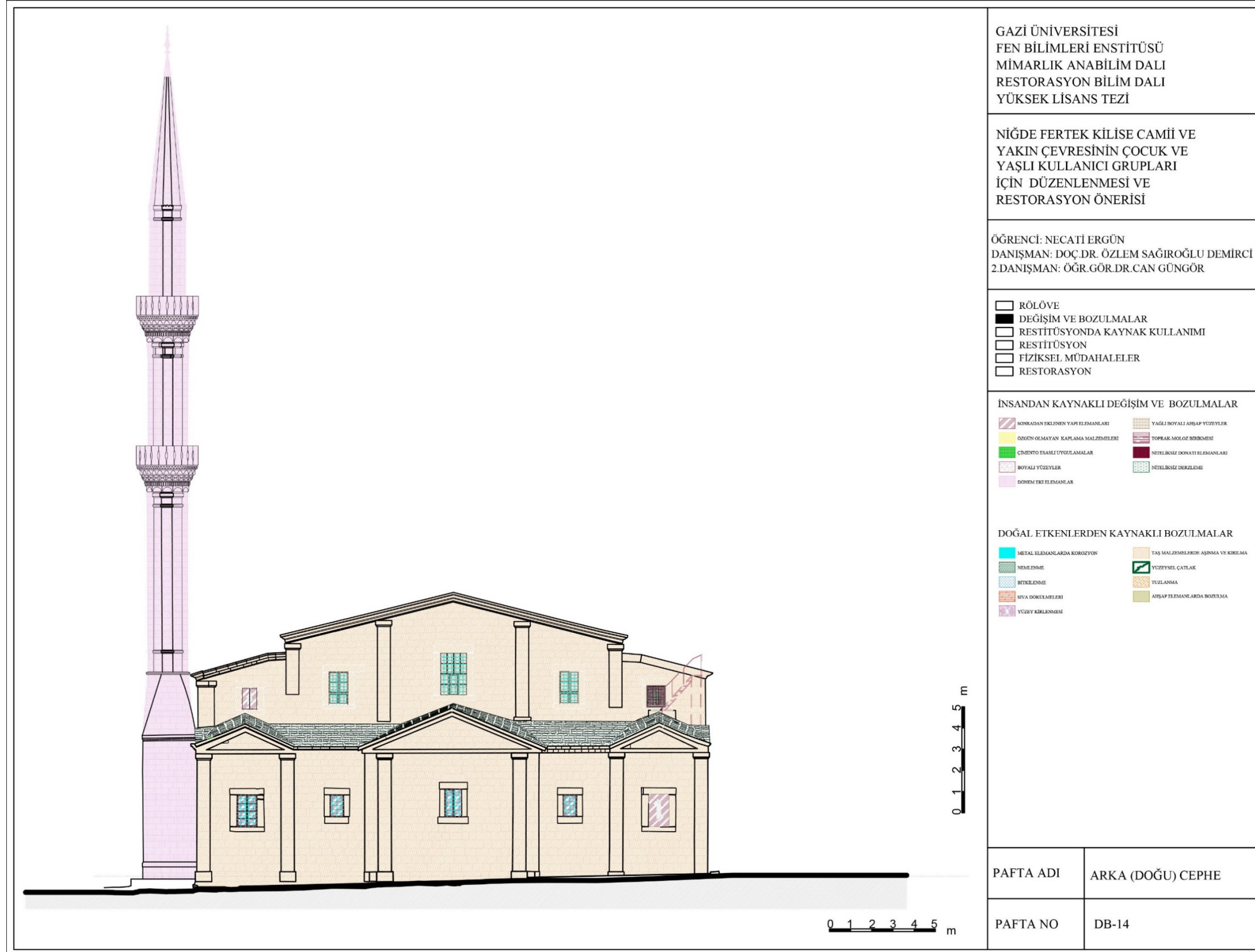
Şekil 42. Değişim ve bozulmalar – solyan (kuzey) cephe

EK-2 (Devam) Değişim ve bozulmalar

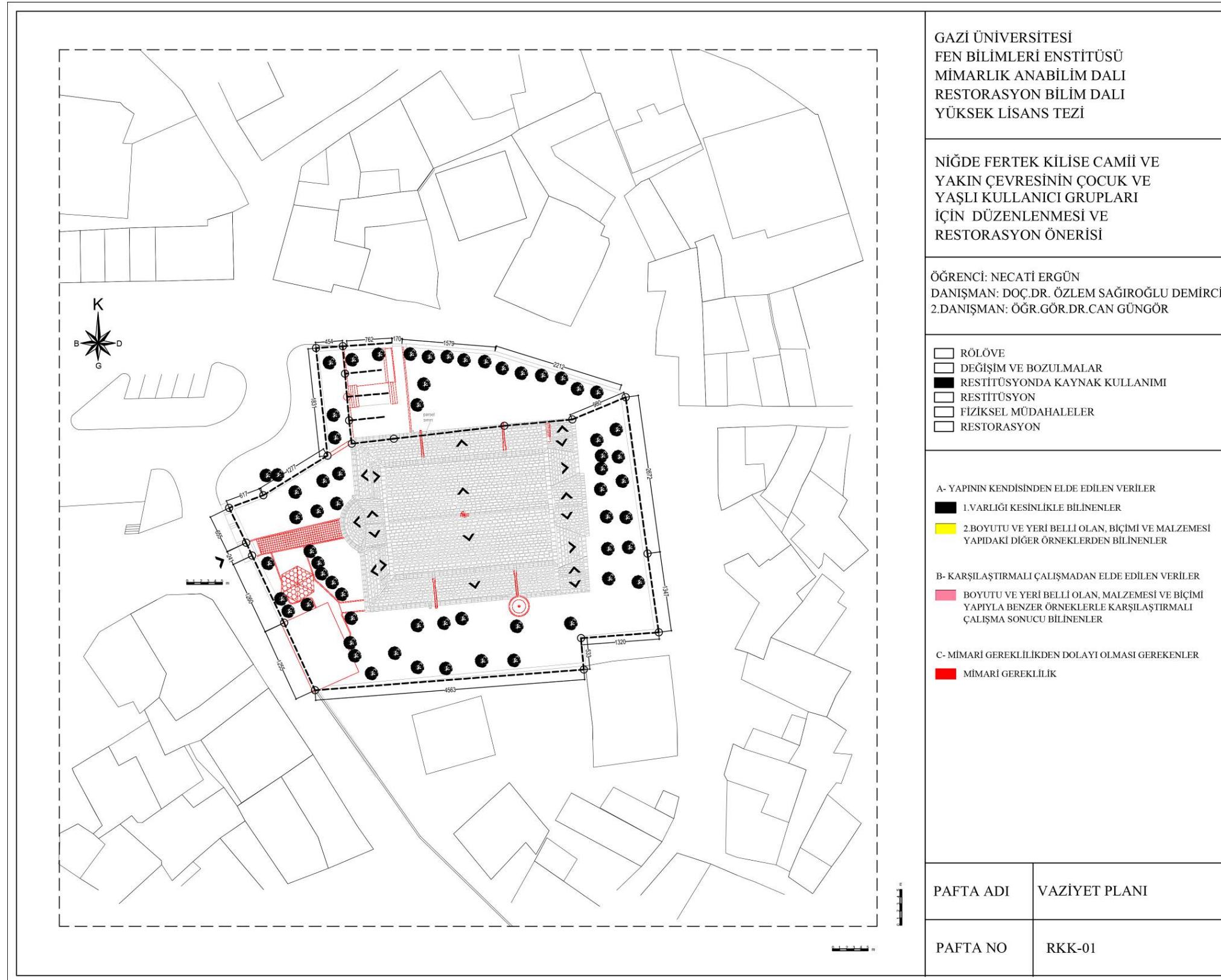
Şekil 43. Değişim ve bozulmalar – sağyan (güney) cephe

EK-2 (Devam) Değişim ve bozulmalar

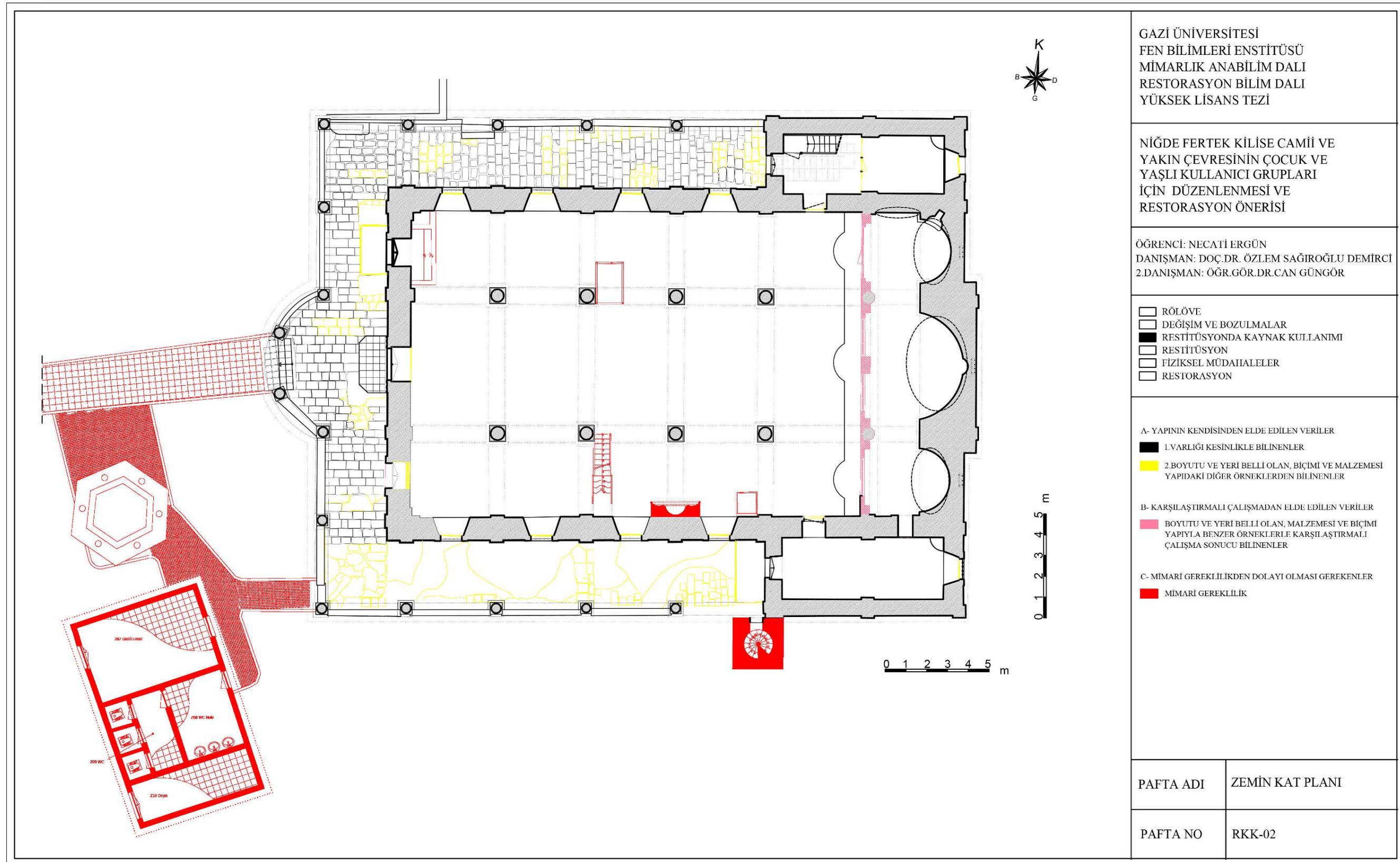
Şekil 44. Değişim ve bozulmalar – arka (doğu) cephe

EK-3 Restitüsyonda kaynak kullanımı

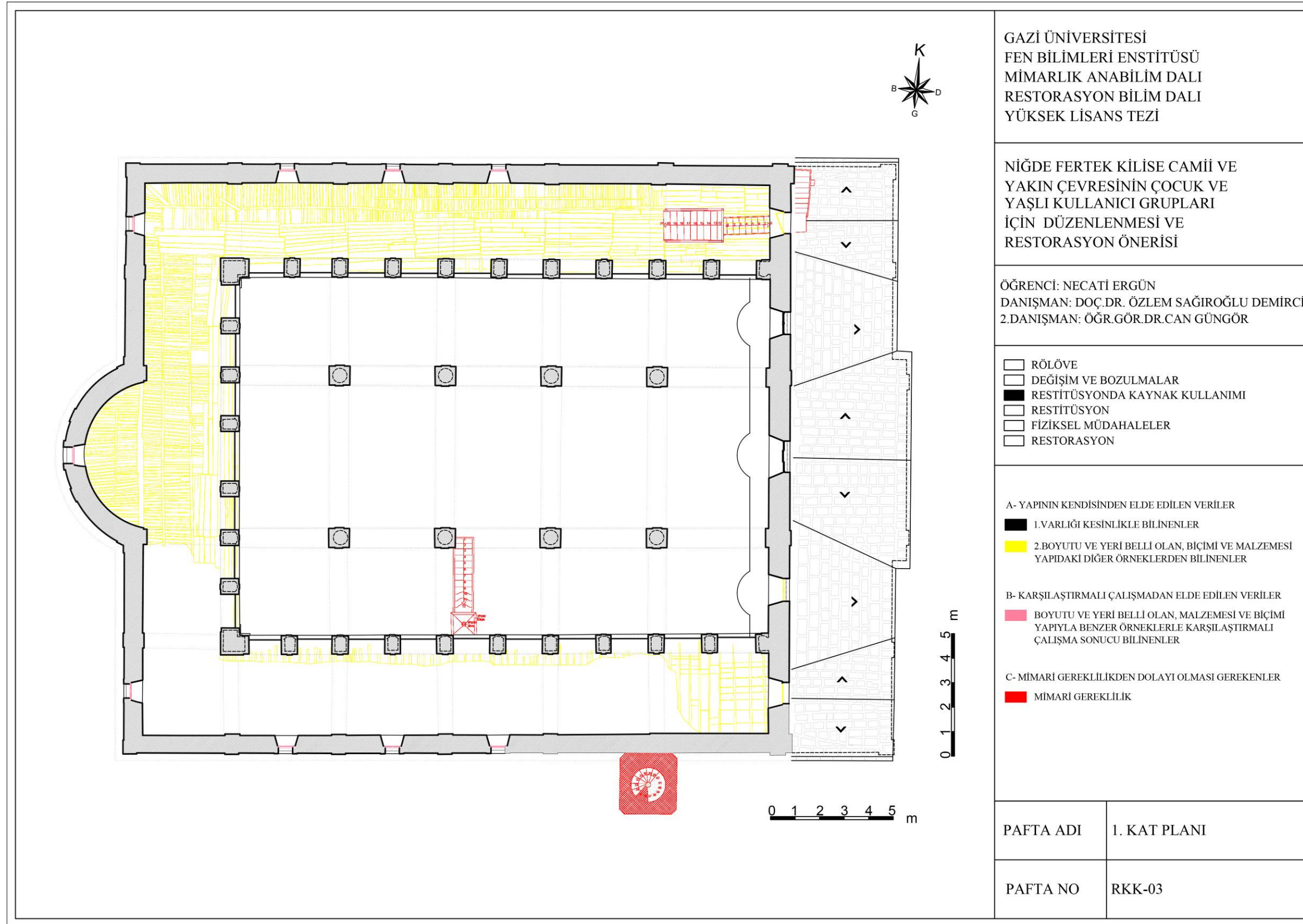
Şekil 45. Restitüsyonda kaynak kullanımı – vaziyet planı

EK-3 (Devam) Restitüsyonda Kaynak Kullanımı

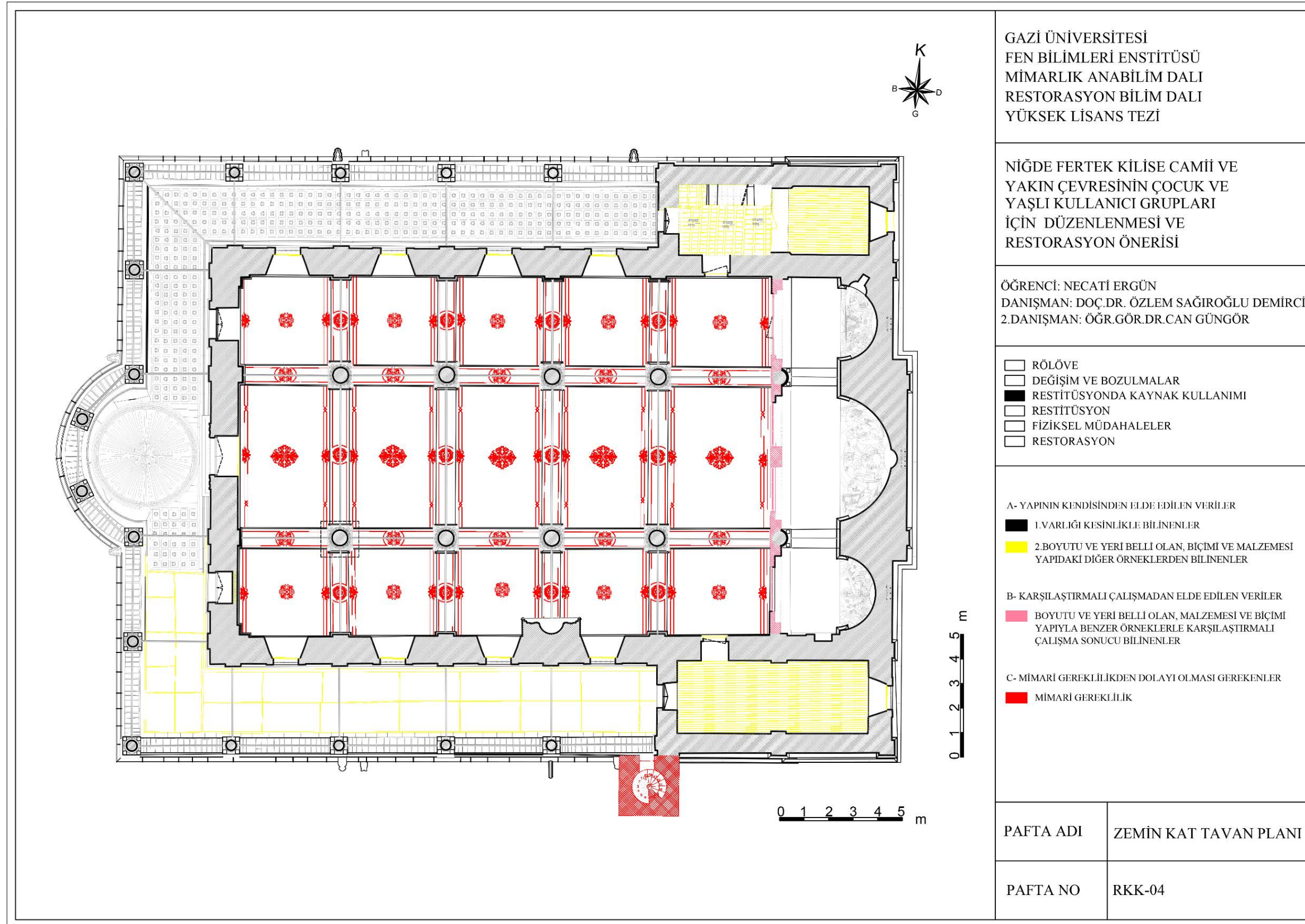
Şekil 46. Restitüsyonda kaynak kullanımı – zemin kat planı

EK-3 (Devam) Restitüsyonda kaynak kullanımı

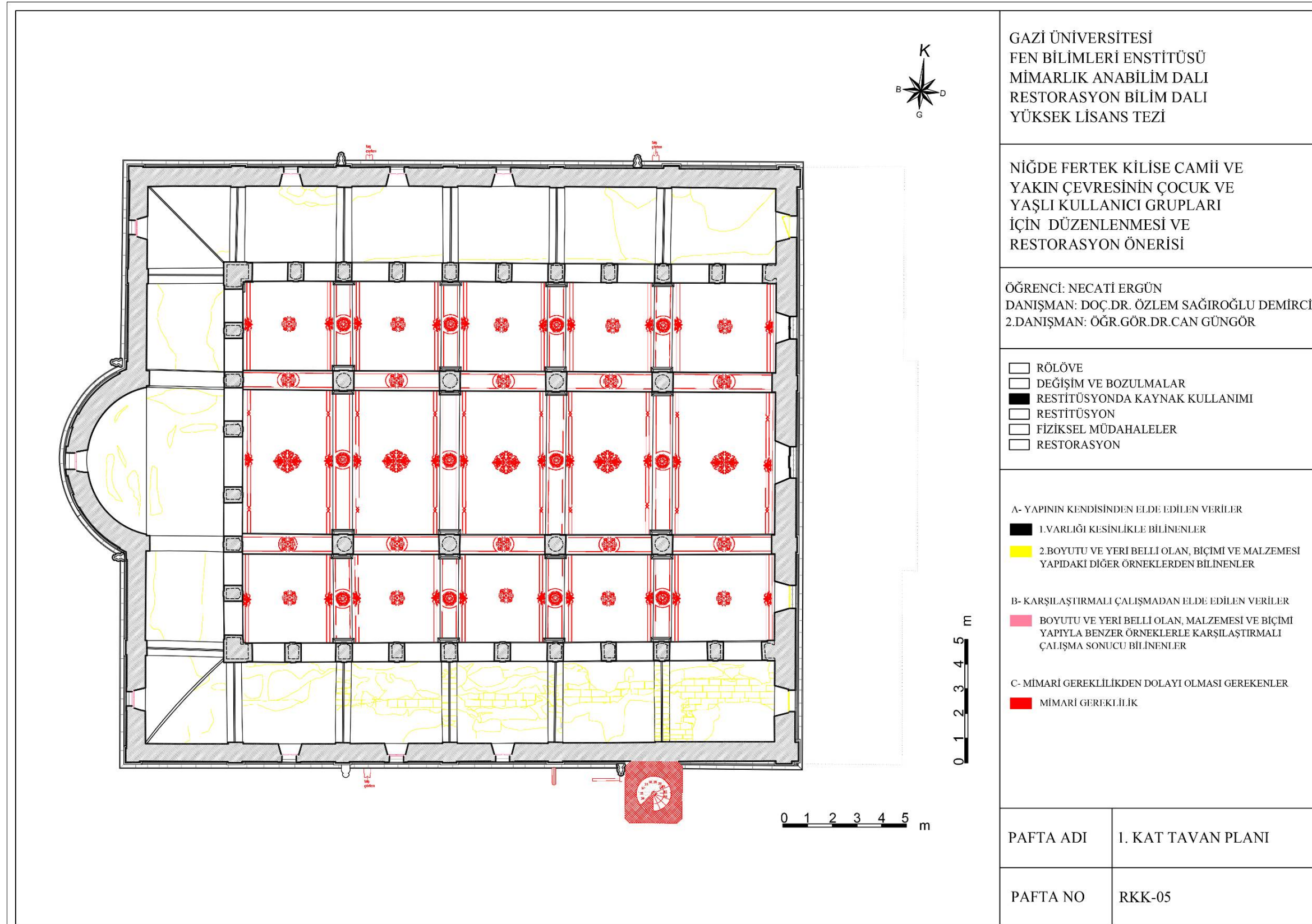
Şekil 47. Restitüsyonda kaynak kullanımı – 1. kat planı

EK-3 (Devam) Restitüsyonda kaynak kullanımı

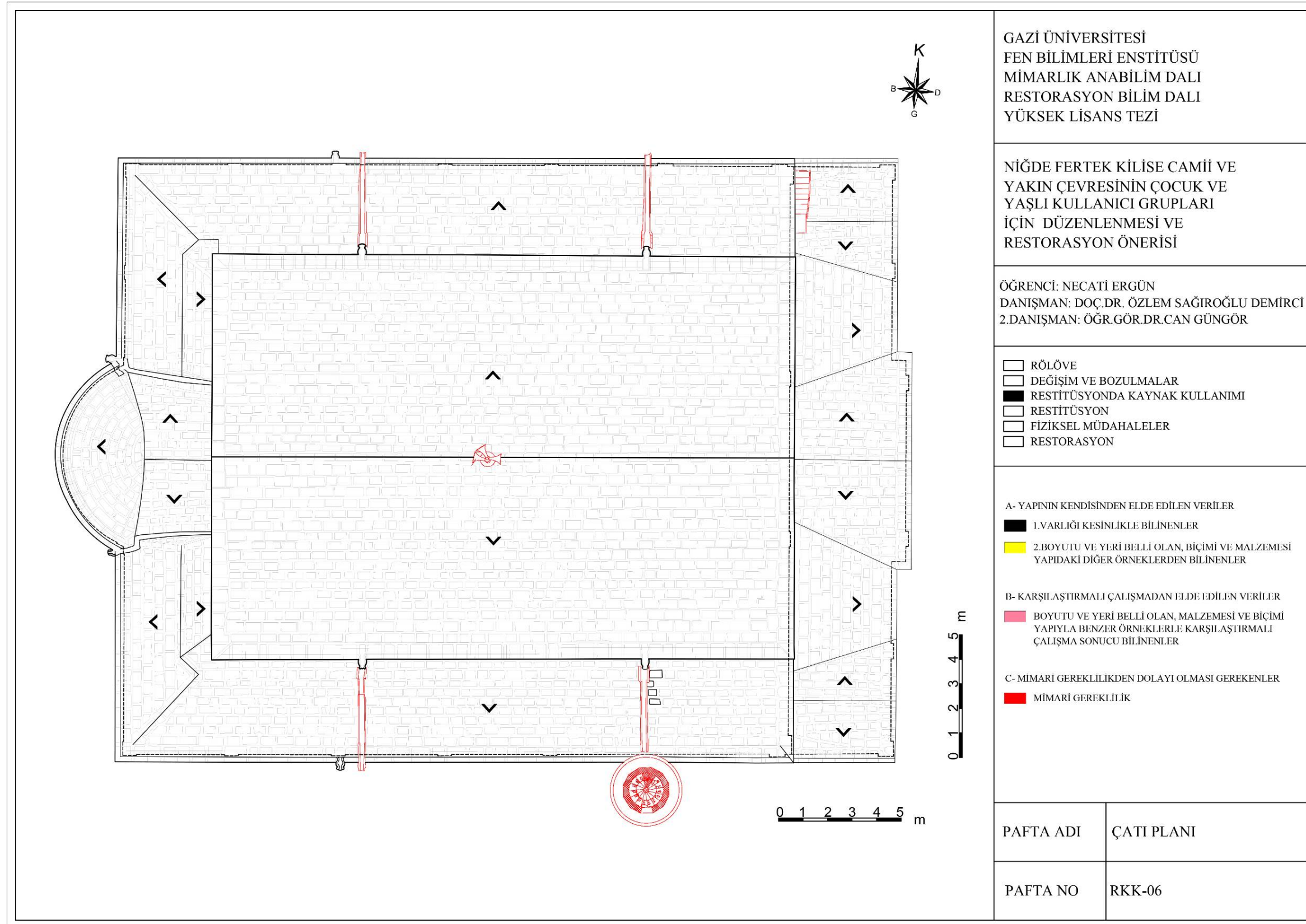
Şekil 48. Restitüsyonda kaynak kullanımı – zemin kat tavan planı

EK-3 (Devam) Restitüsyonda kaynak kullanımı

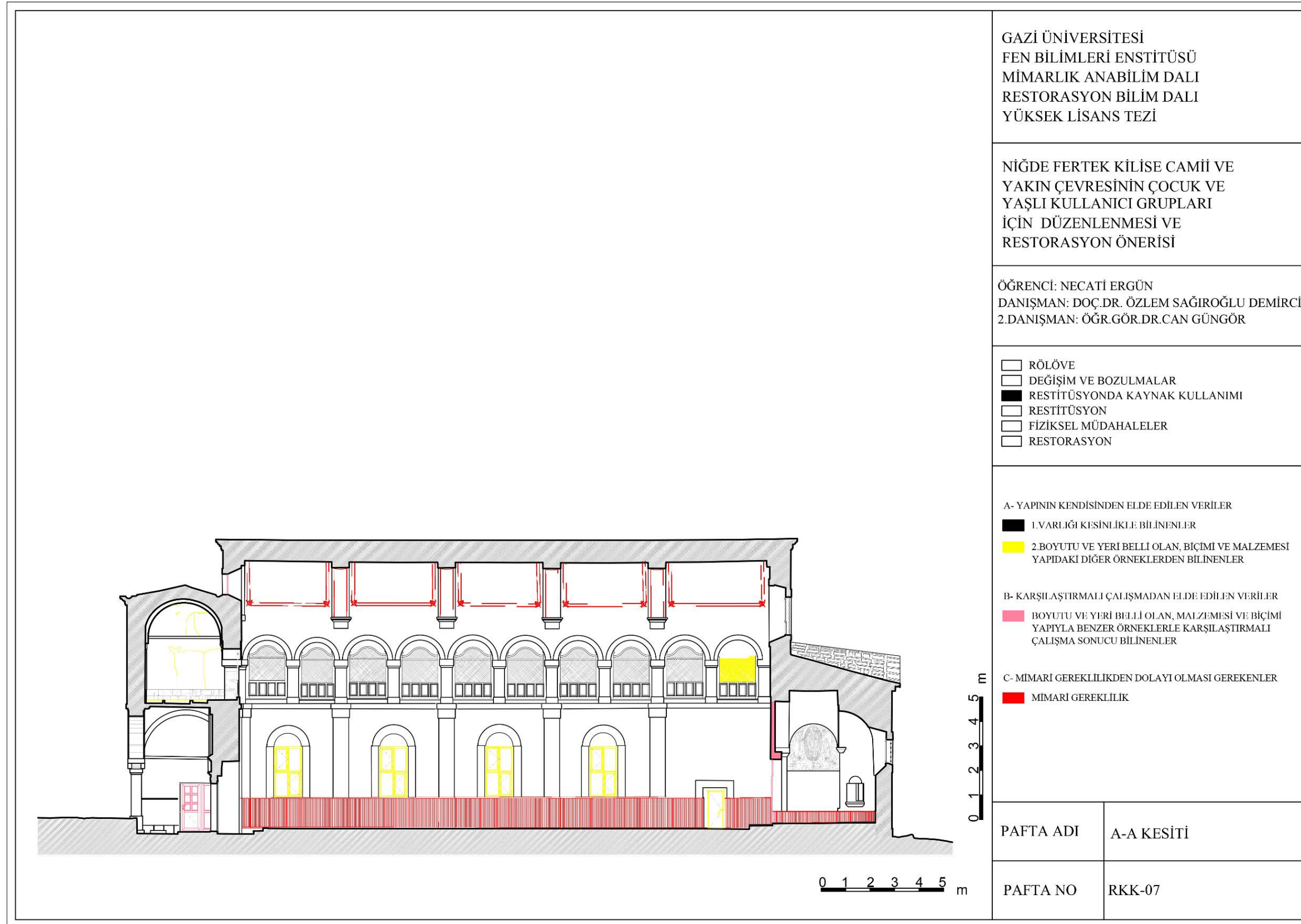
Şekil 49. Restitüsyonda kaynak kullanımı – 1. kat tavan planı

EK-3 (Devam) Restitüsyonda kaynak kullanımı

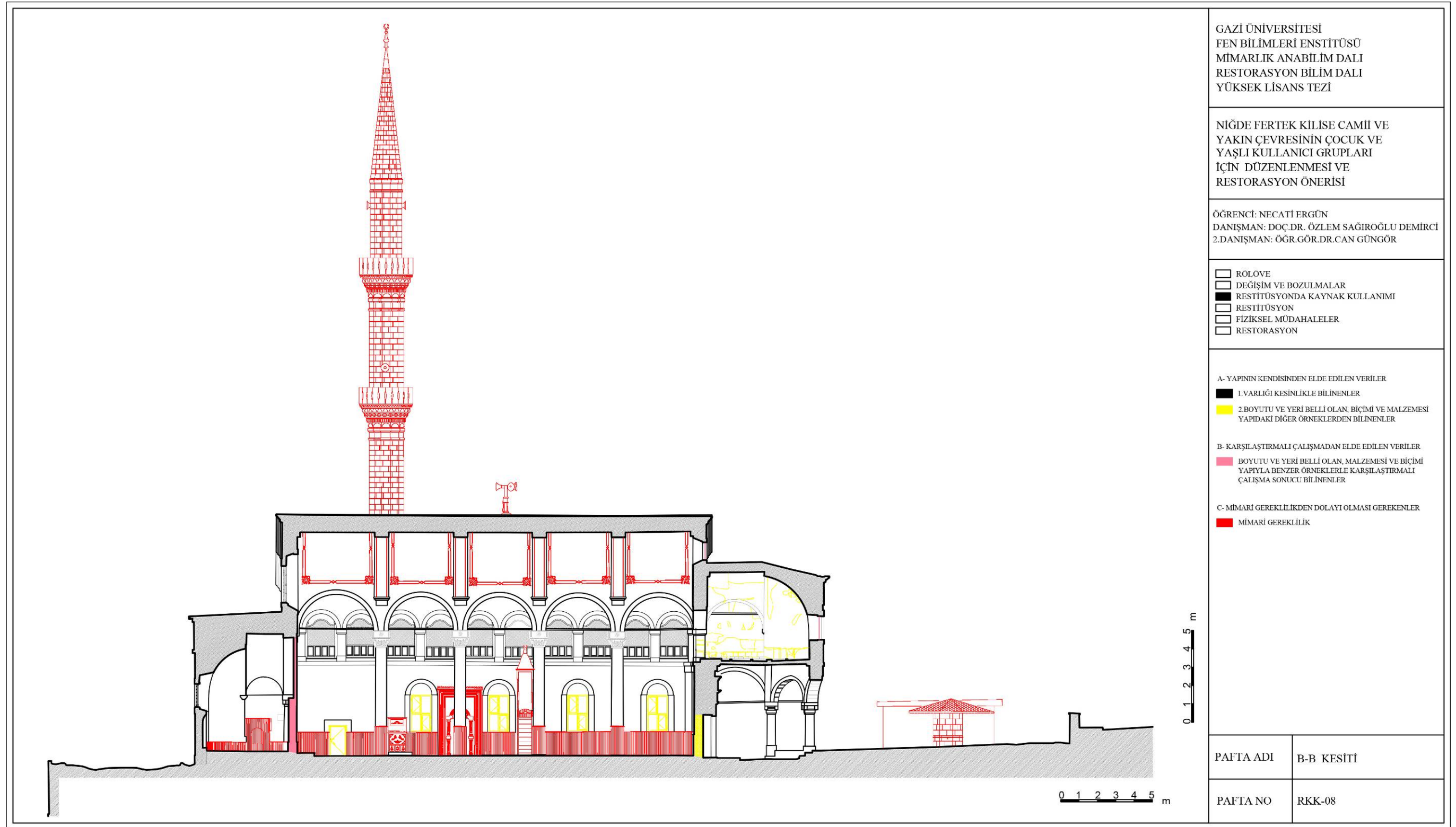
Şekil 50. Restitüsyonda kaynak kullanımı – çatı planı

EK-3 (Devam) Restitüsyonda kaynak kullanımı

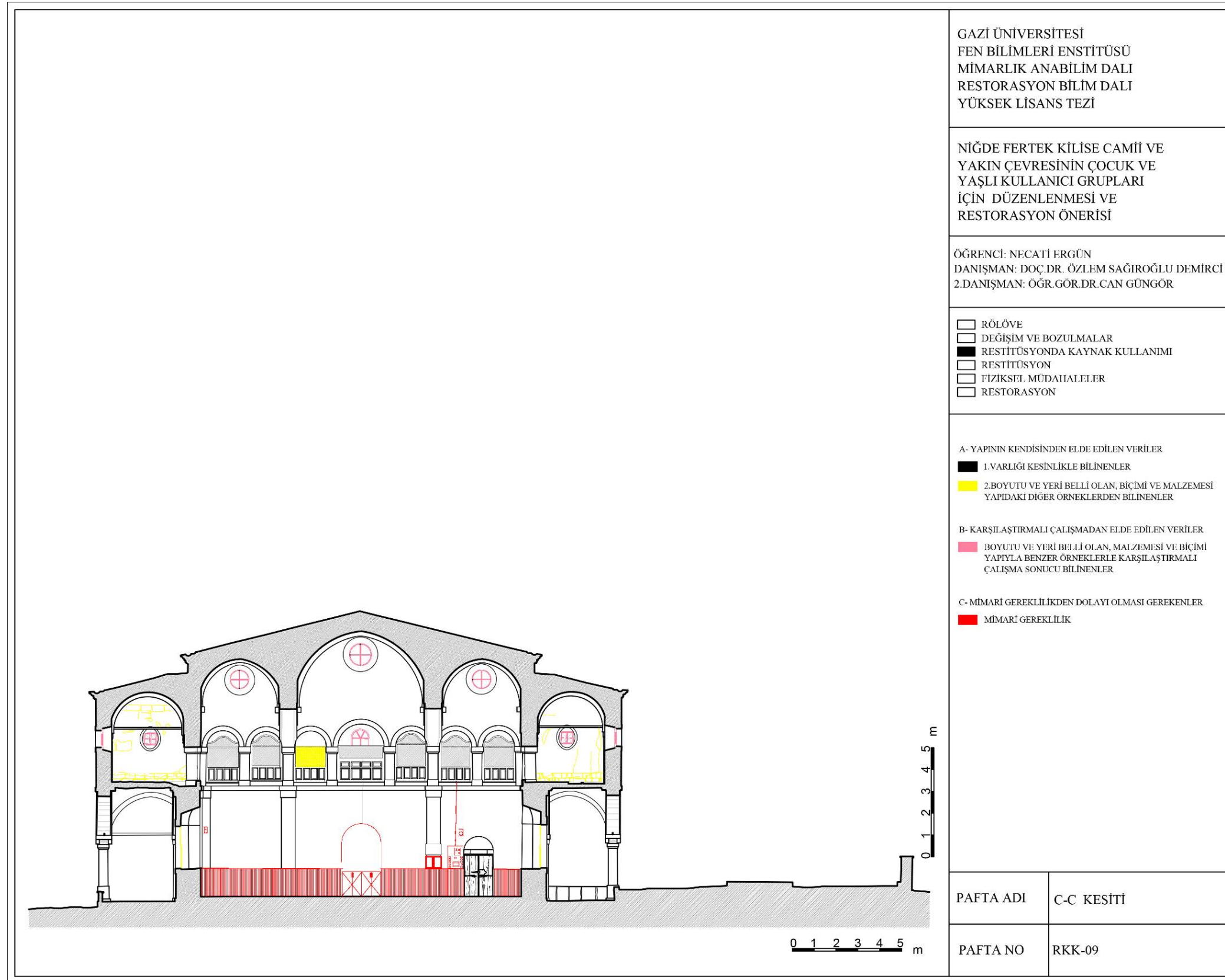
Şekil 51. Restitüsyonda kaynak kullanımı – A-A kesiti

EK-3 (Devam) Restitüsyonda kaynak kullanımı

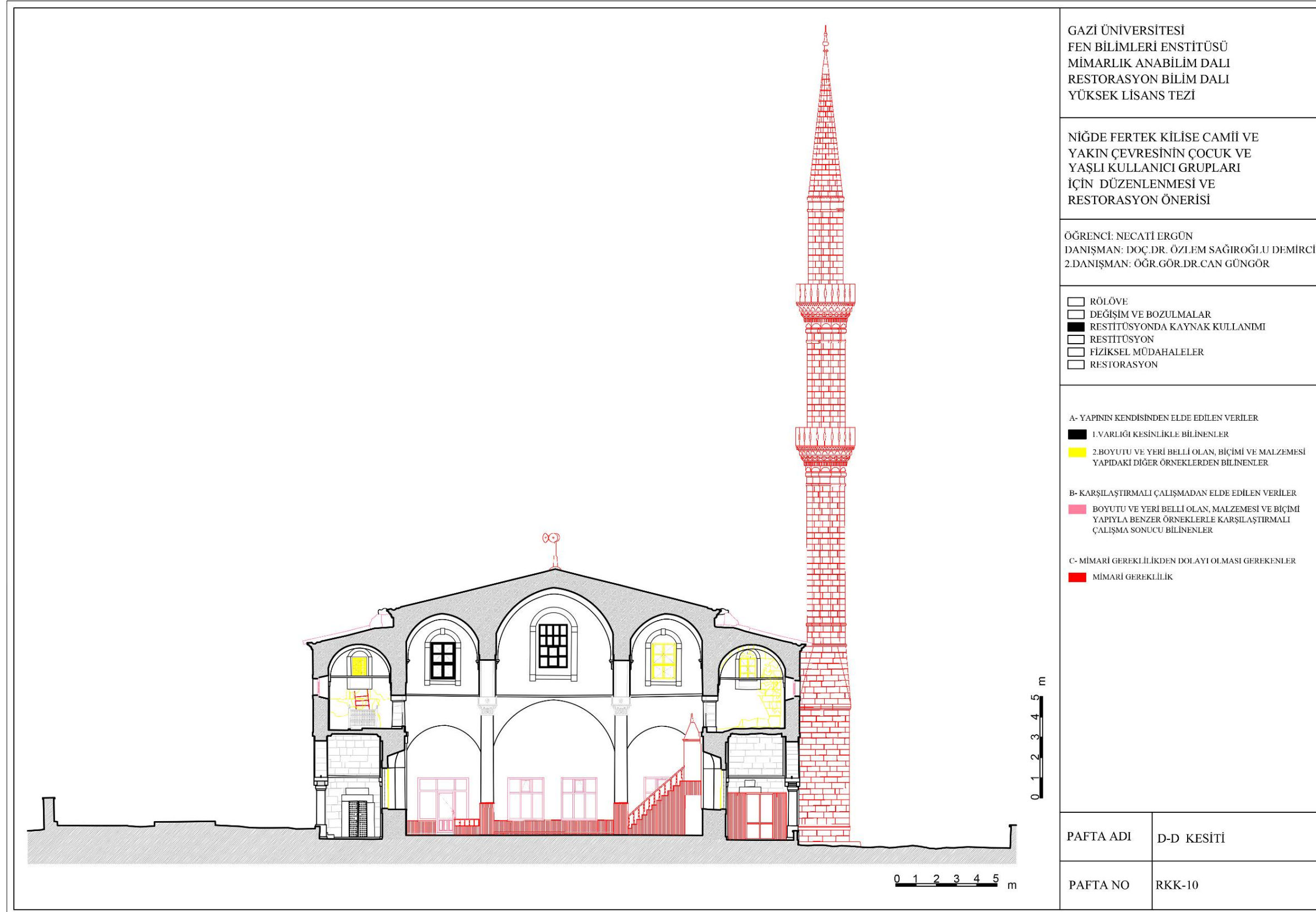
Şekil 52. Restitüsyonda kaynak kullanımı – B-B kesiti

EK-3 (Devam) Restitüsyonda kaynak kullanımı

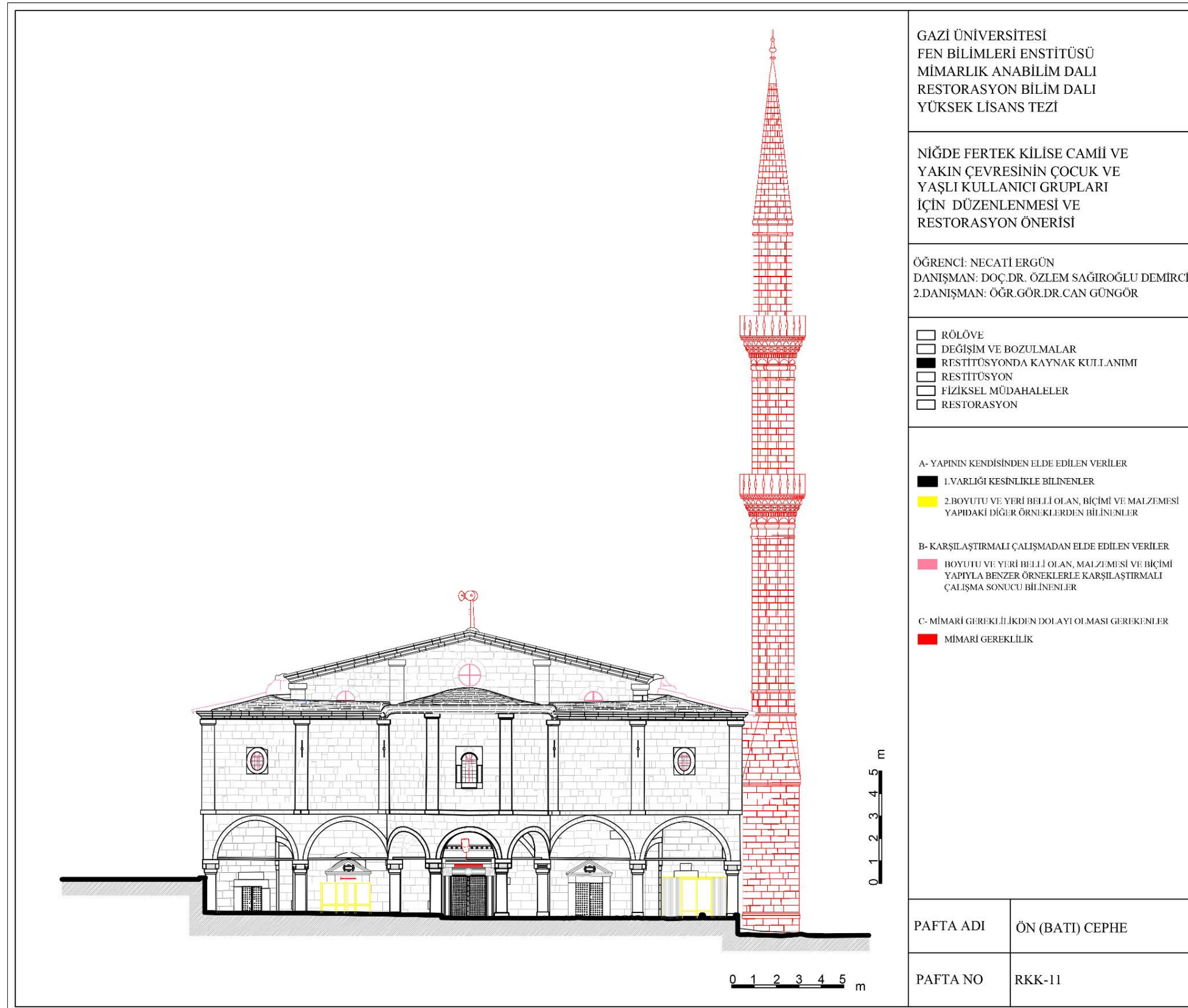
Şekil 53. Restitüsyonda kaynak kullanımı – C-C kesiti

EK-3 (Devam) Restitüsyonda kaynak kullanımı

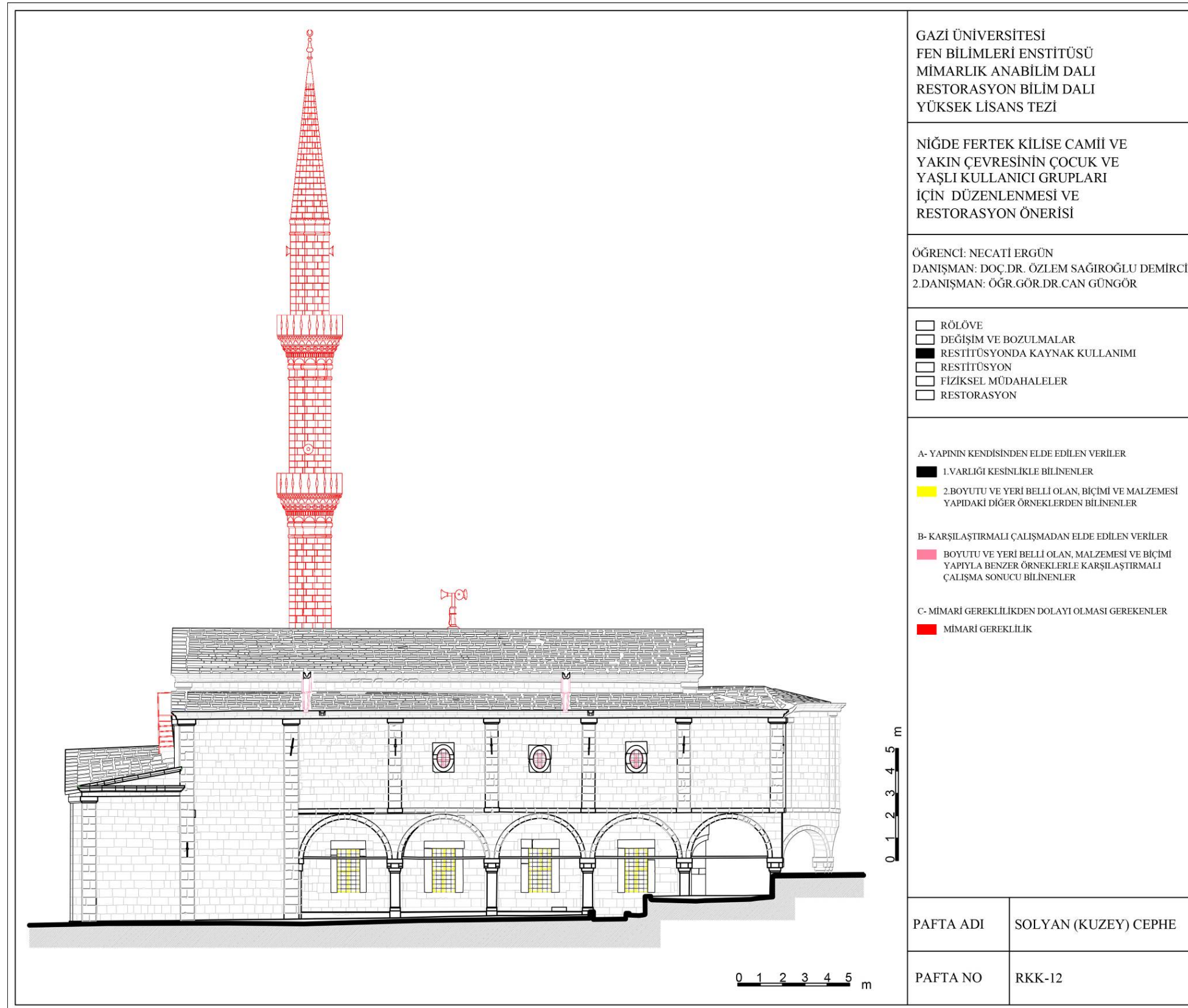
Şekil 54. Restitüsyonda kaynak kullanımı – D-D kesiti

EK-3 (Devam) Restitüsyonda kaynak kullanımı

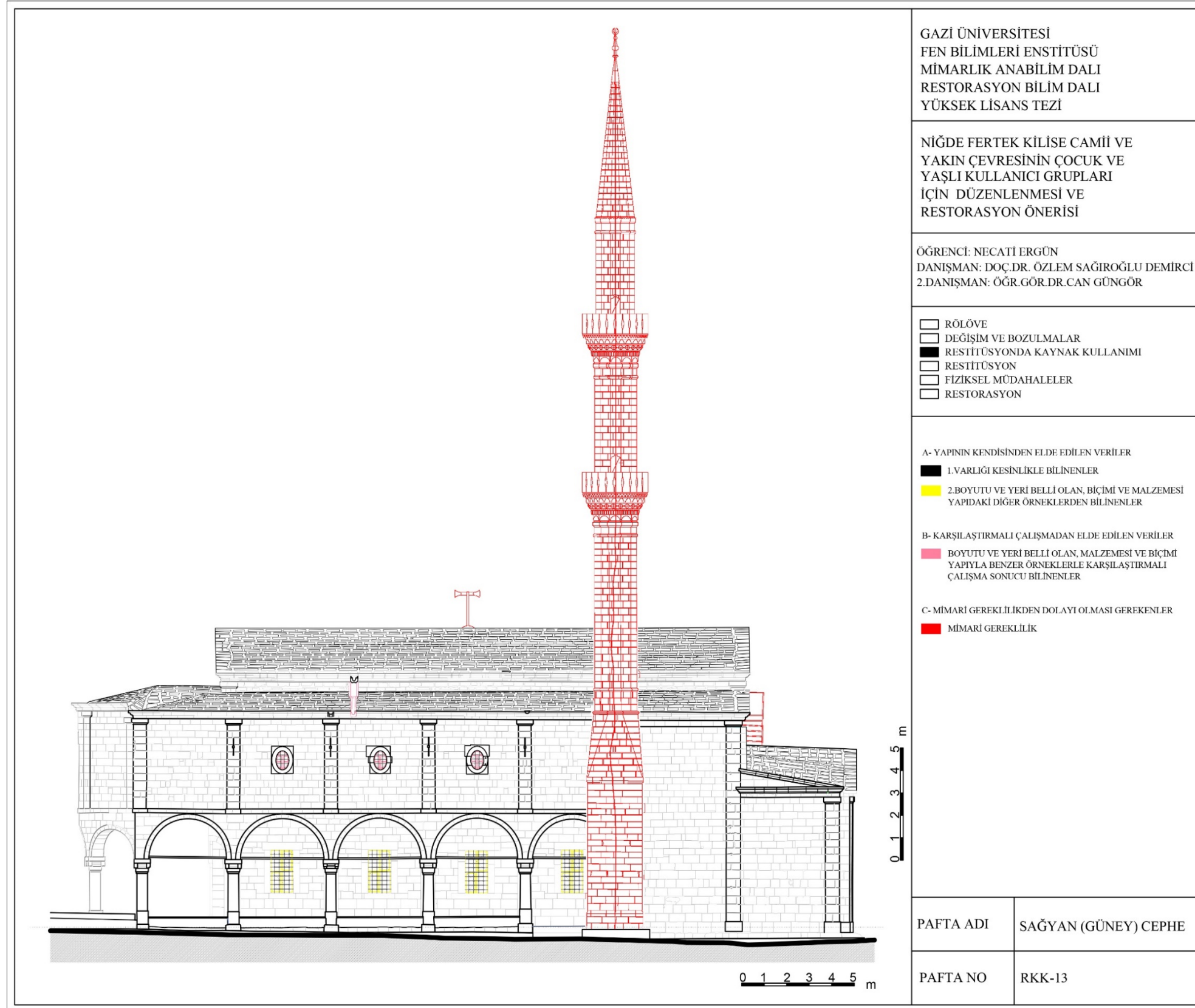
Şekil 55. Restitüsyonda kaynak kullanımı – ön(batı) cephe

EK-3 (Devam) Restitüsyonda Kaynak Kullanımı

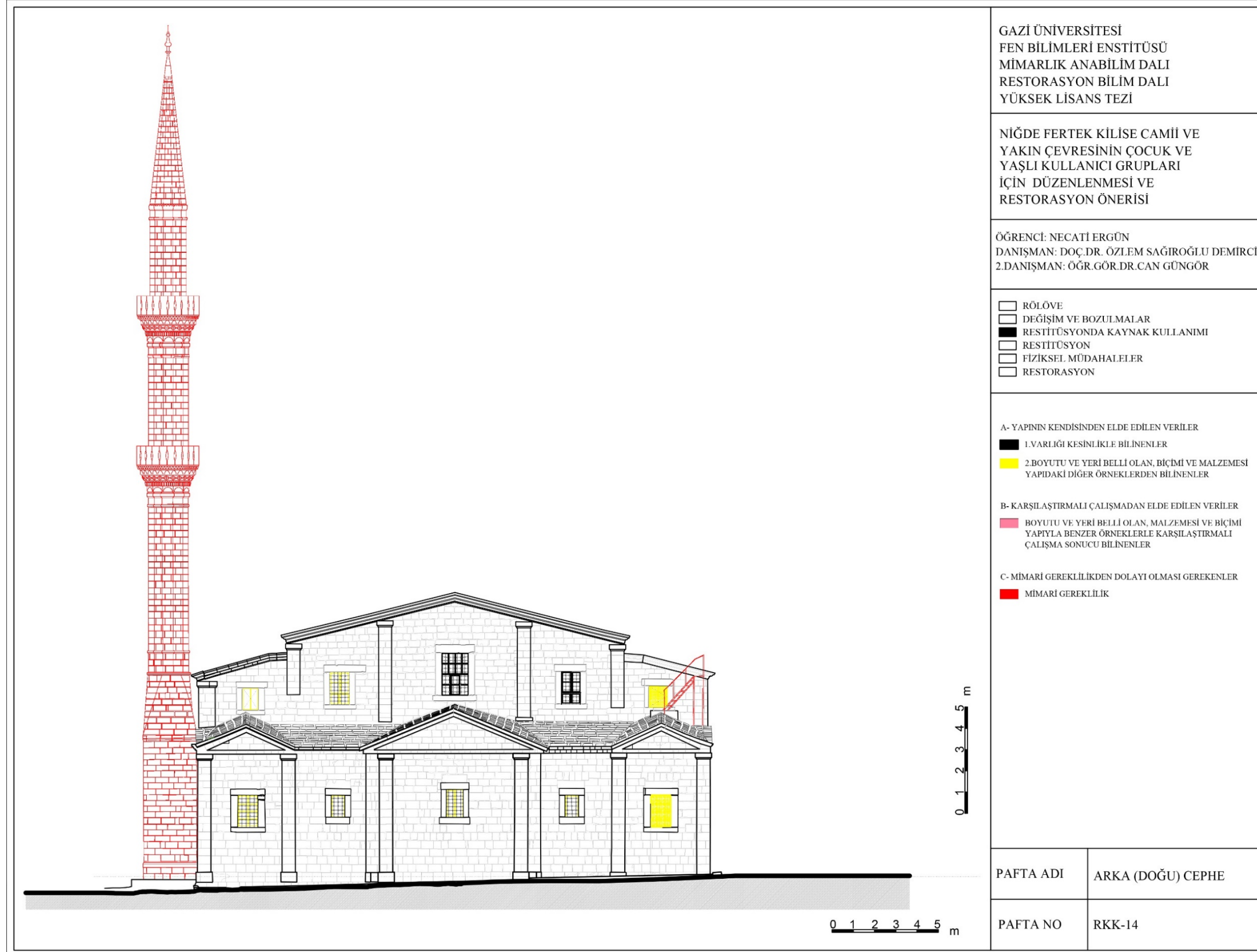
Şekil 56. Restitüsyonda kaynak kullanımı – solyan (kuzey) cephe

EK-3 (Devam) Restitüsyonda kaynak kullanımı

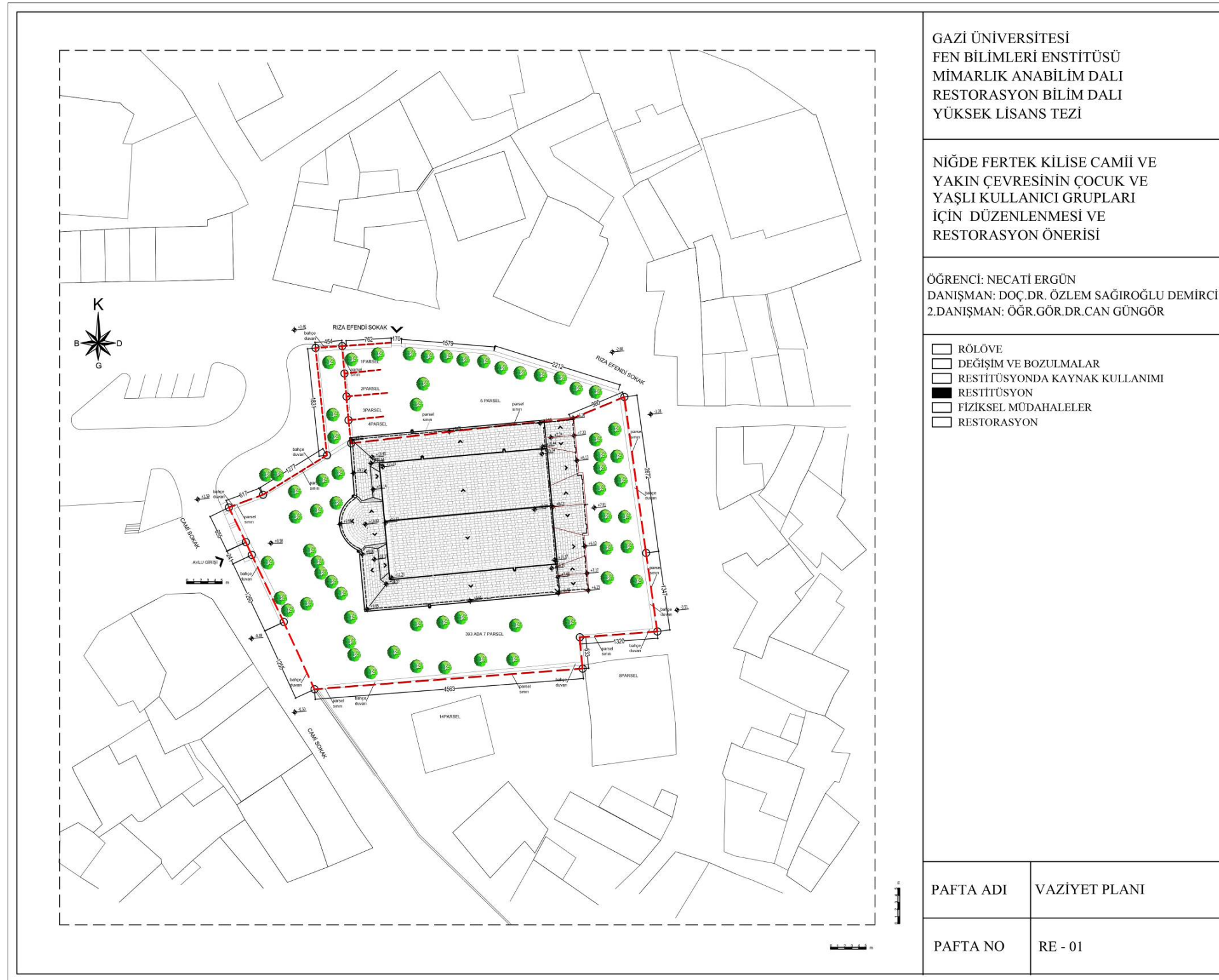
Şekil 57. Restitüsyonda kaynak kullanımı – sağyan (güney) cephe

EK-3 (Devam) Restitüsyonda kaynak kullanımı

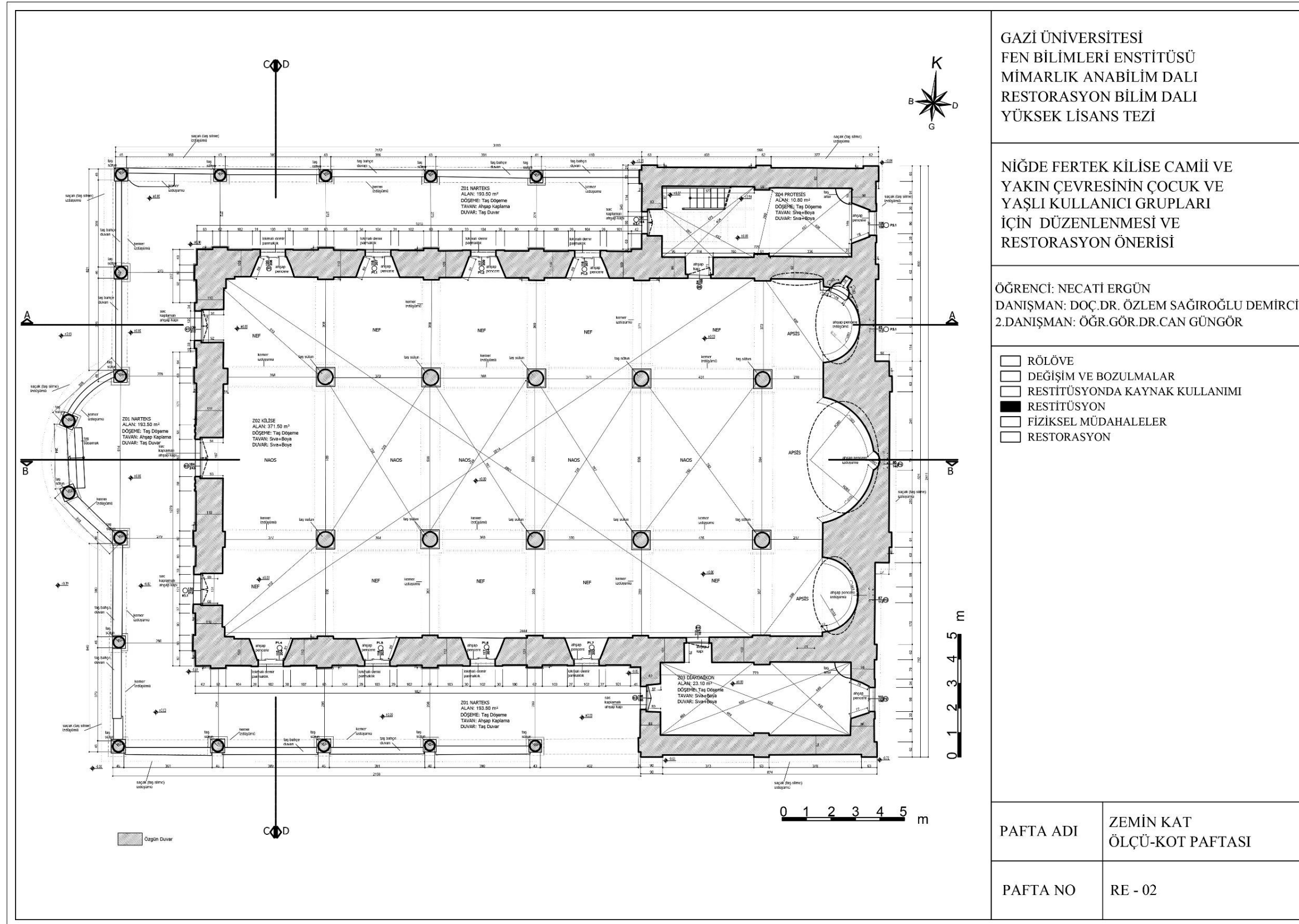
Şekil 58. Restitüsyonda kaynak kullanımı – arka (doğu) cephe

EK-4 Restitüsyon

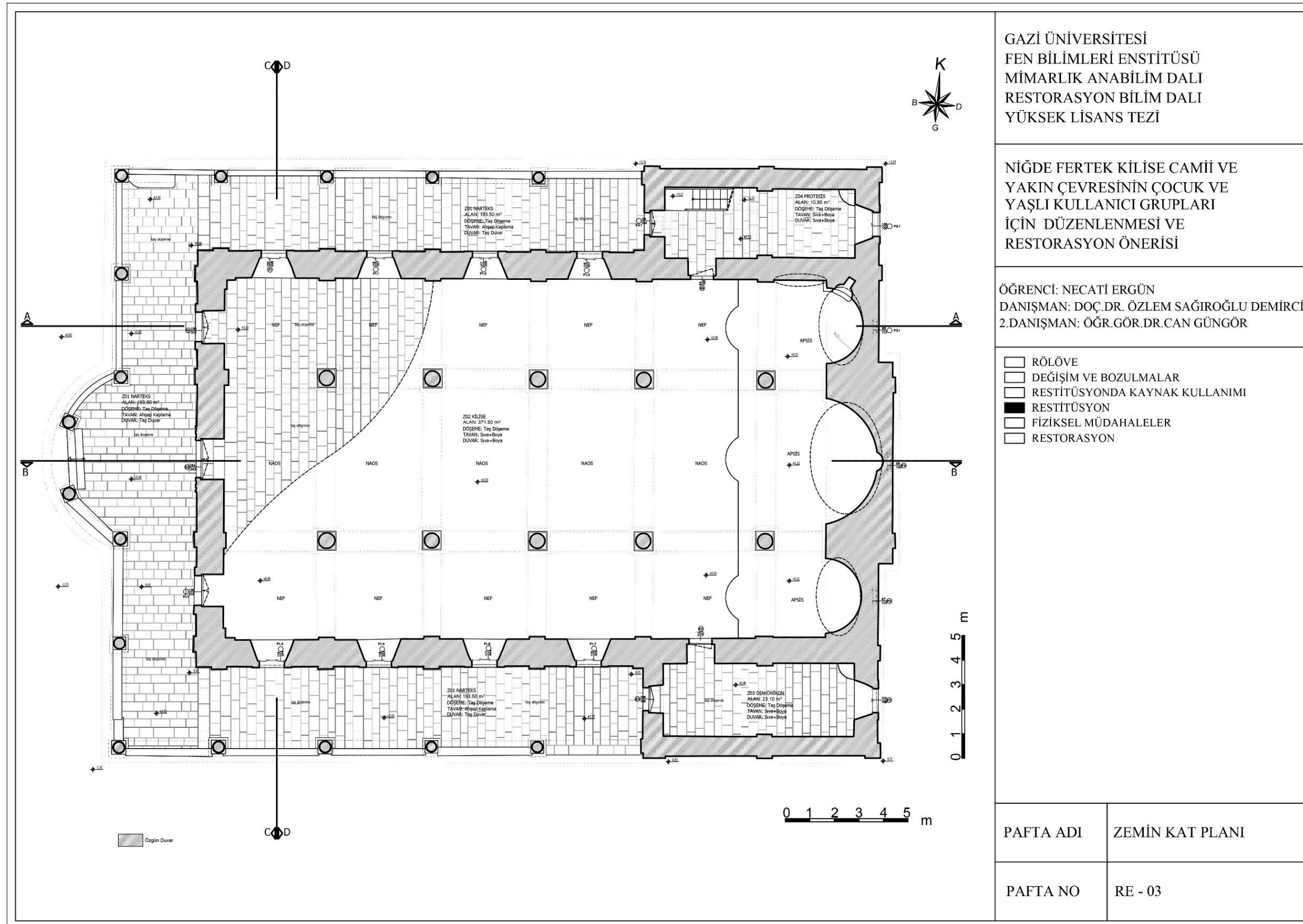
Şekil 59. Restitüsyon– vaziyet planı

EK-4 (Devam) Restitüsyon

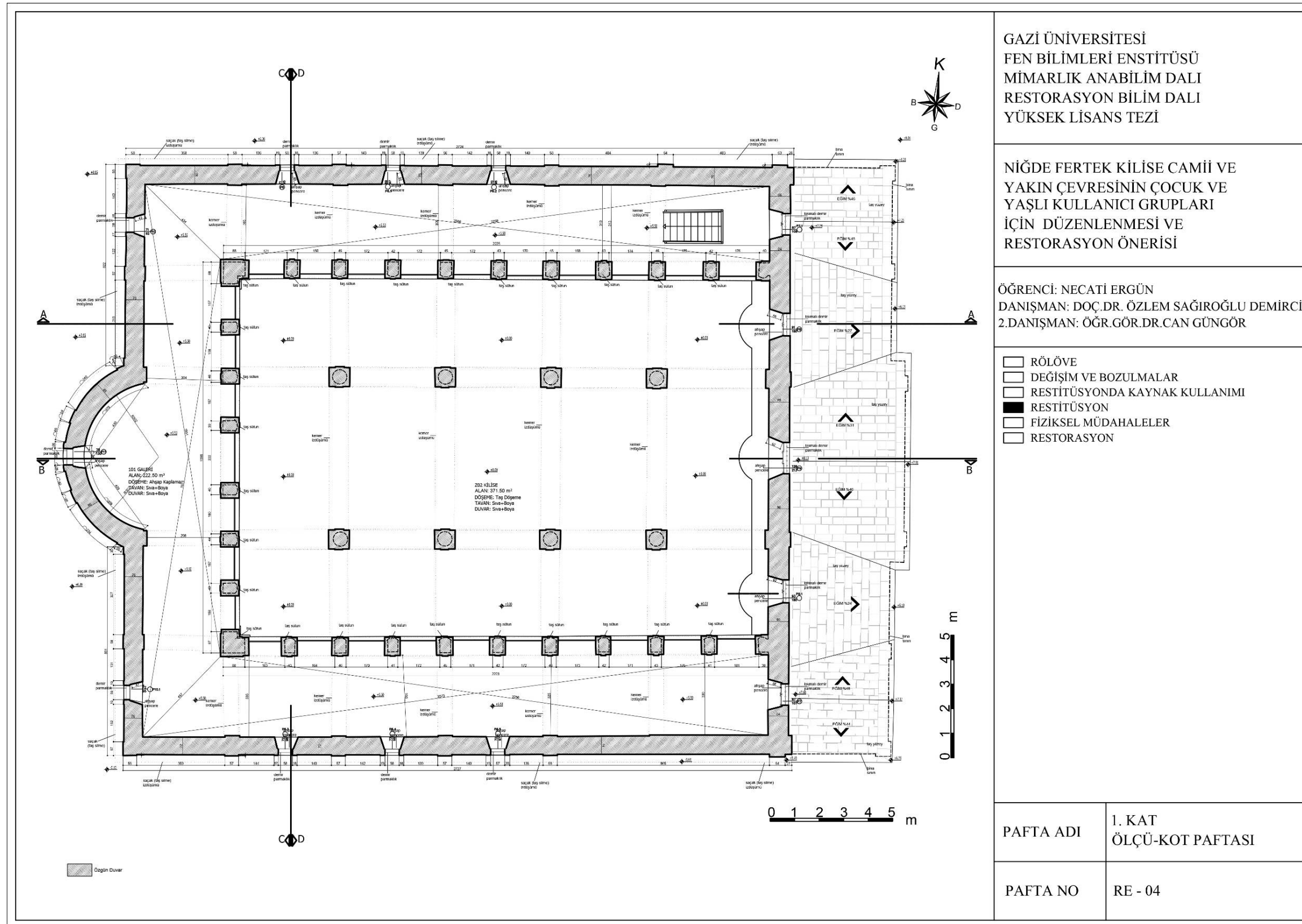
Şekil 60. Restitüsyon– zemin kat ölçü-kot paftası

EK-4 (Devam) Restitüsyon

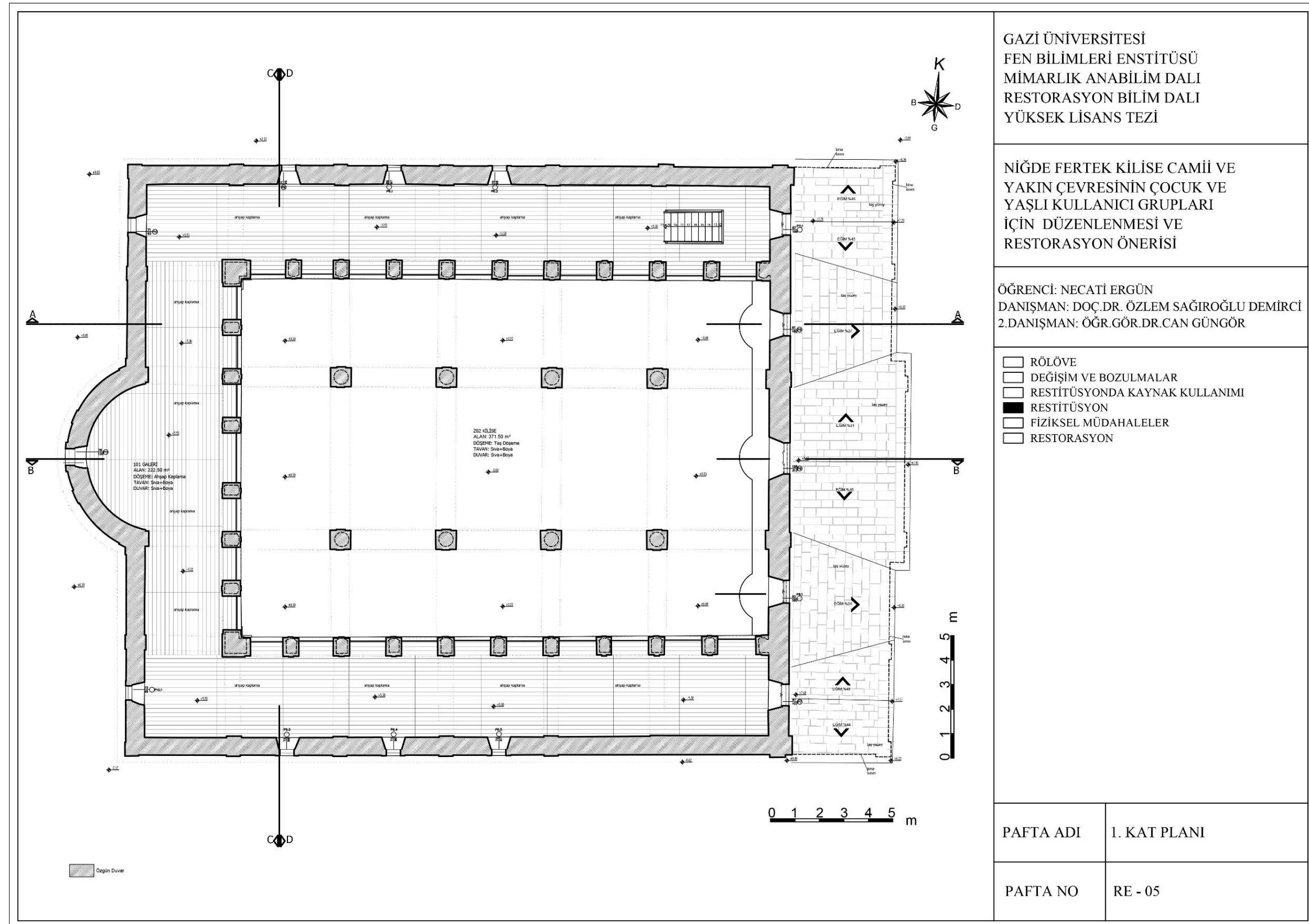
Şekil 61. Restitüsyon– zemin kat planı

EK-4 (Devam) Restitüsyon

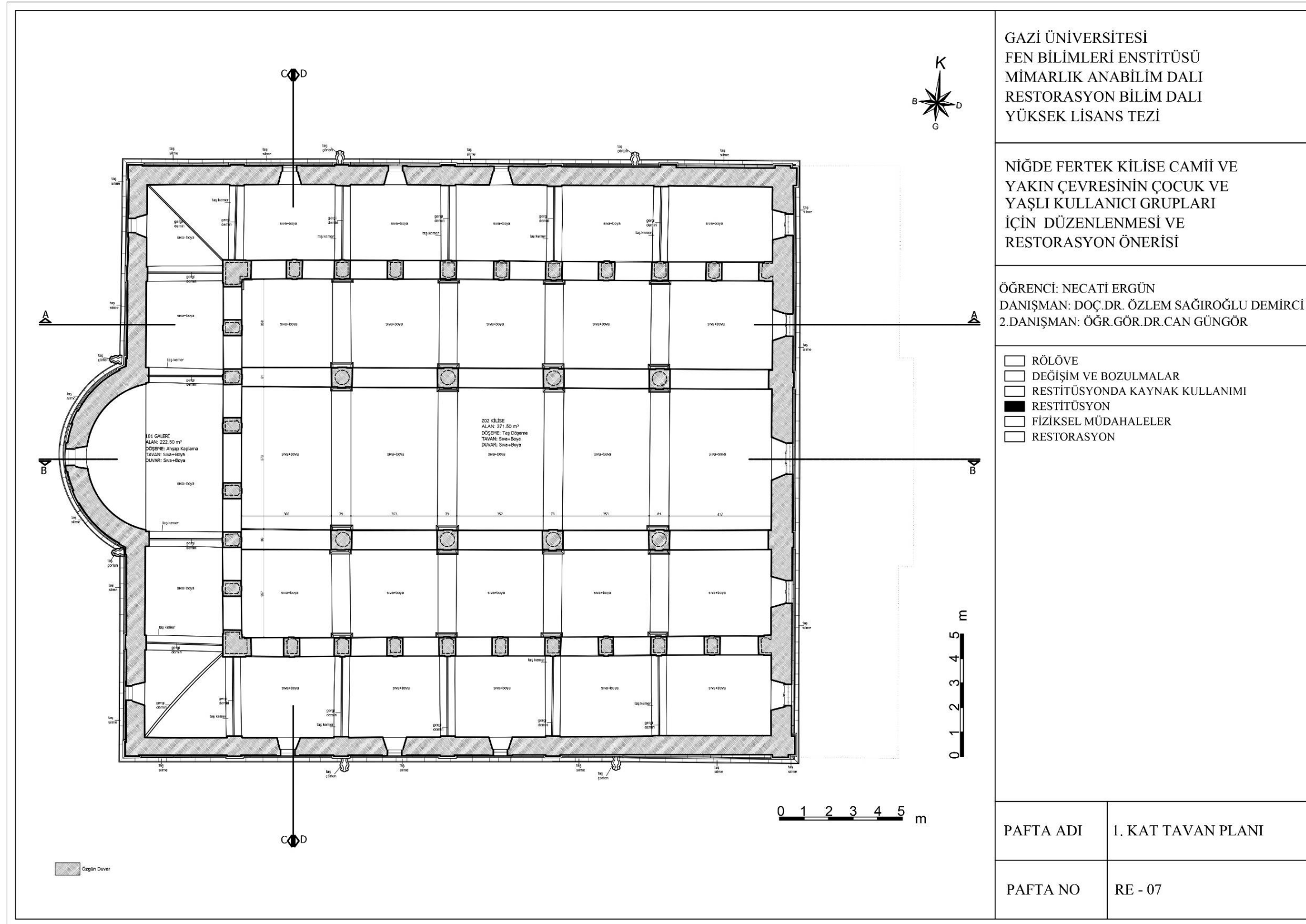
Şekil 62. Restitüsyon– 1. kat ölçü-kot paftası

EK-4 (Devam) Restitüsyon

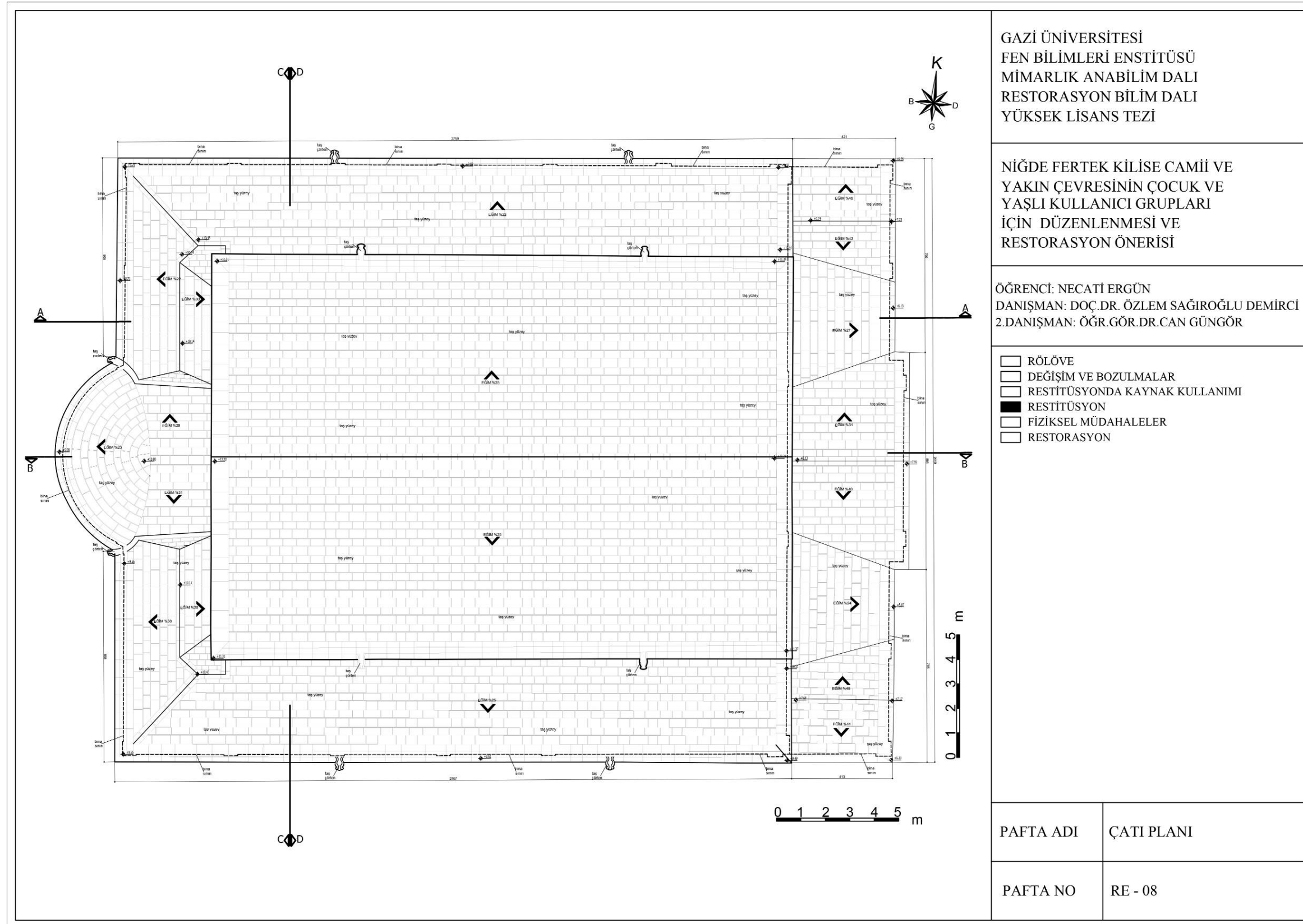
Şekil 63. Restitüsyon– 1. kat planı

EK-4 (Devam) Restitüsyon

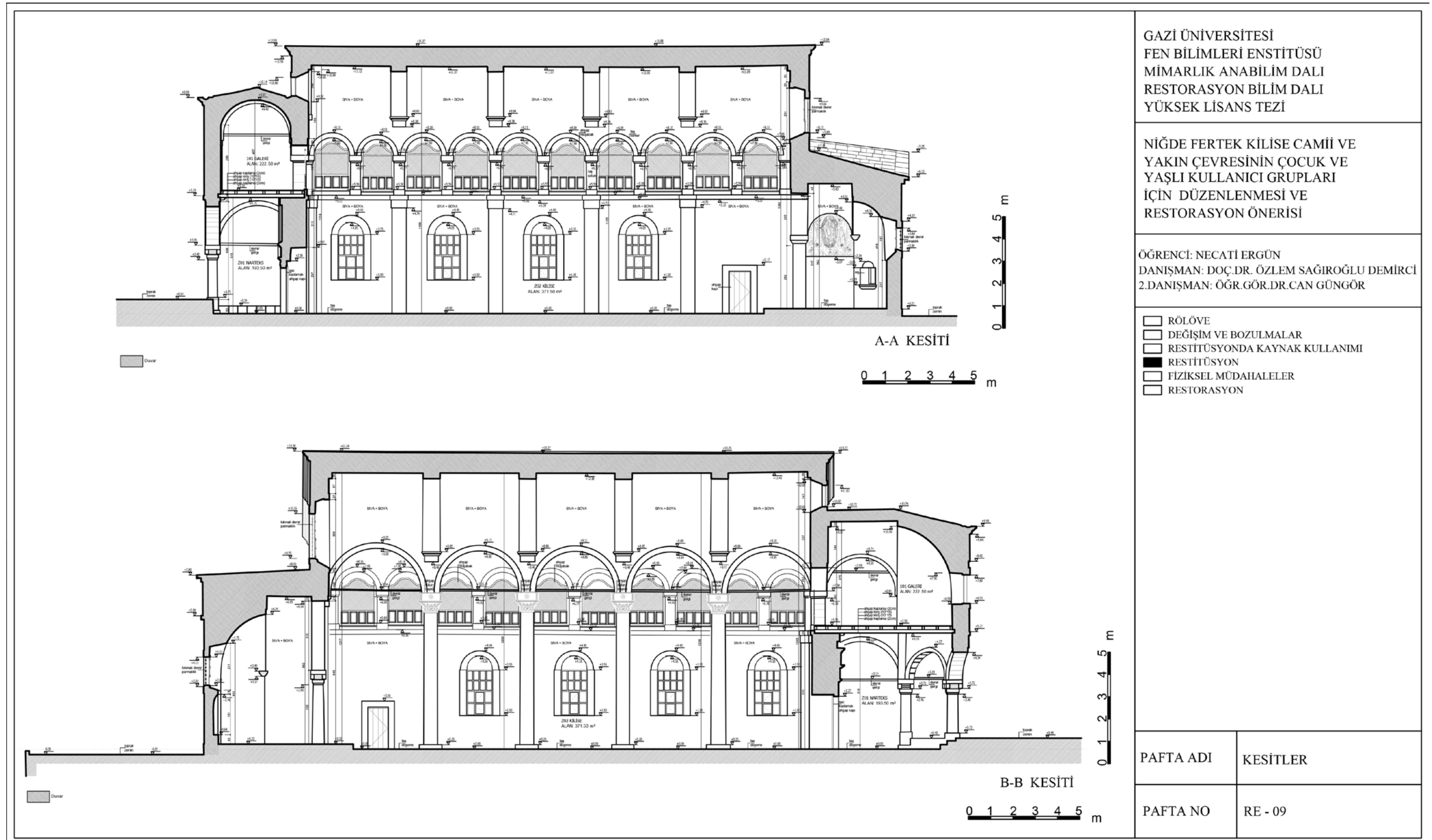
Şekil 65. Restitüsyon– 1. kat tavan planı

EK-4 (Devam) Restitüsyon

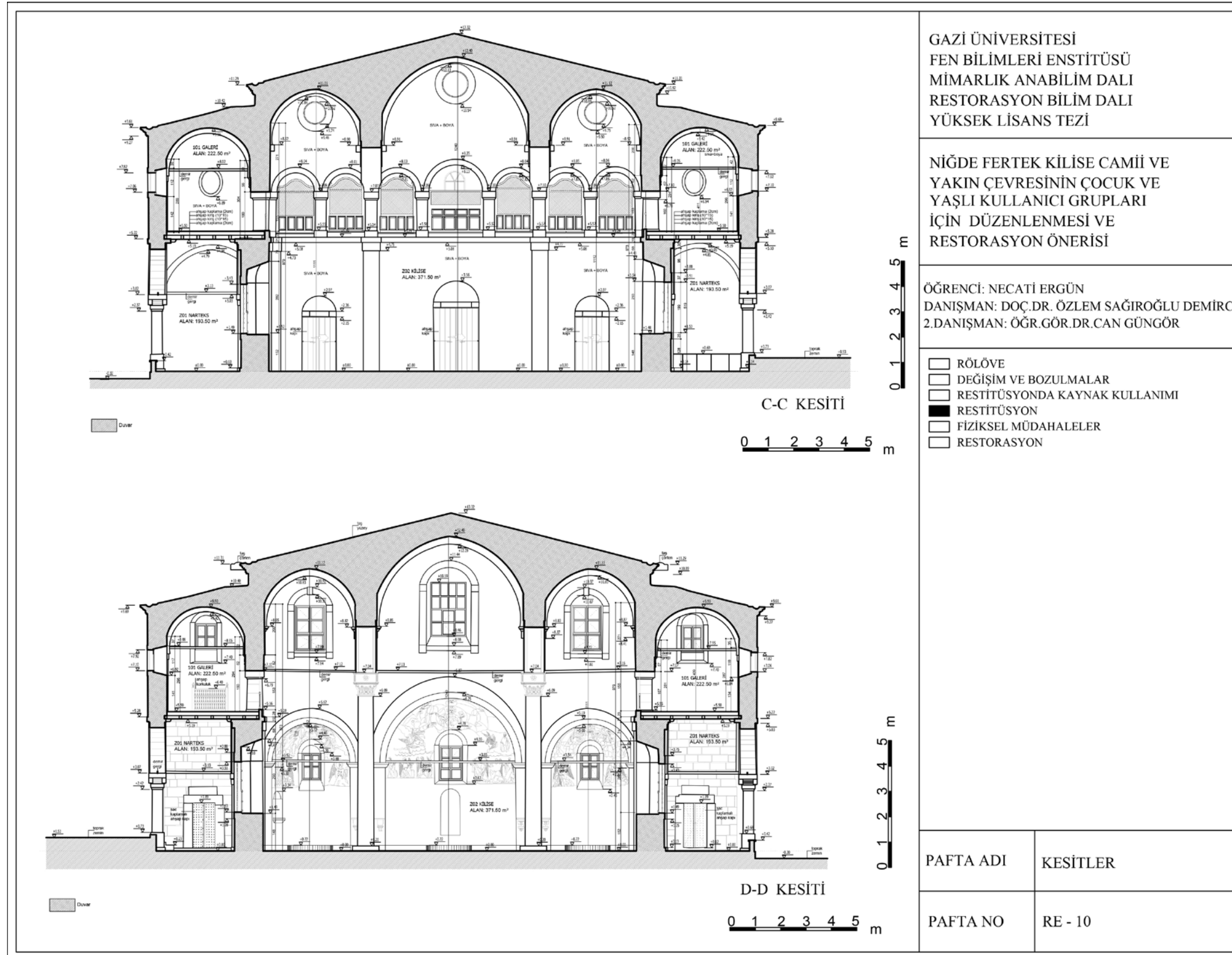
Şekil 66. Restitüsyon- çatı planı

EK-4 (Devam) Restitüsyon

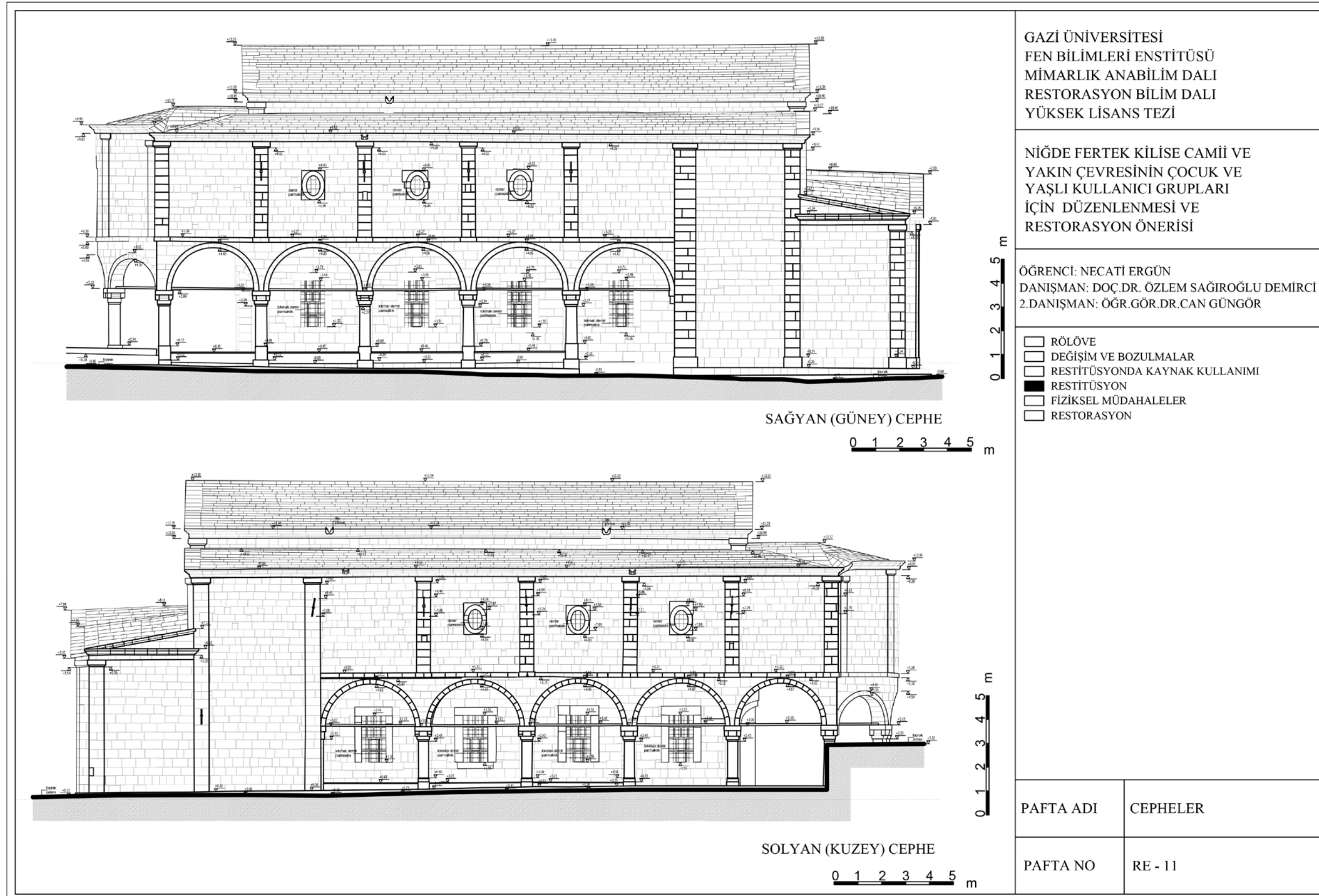
Şekil 67. Restitüsyon– A-A Ve B-B kesiti

EK-4 (Devam) Restitüsyon

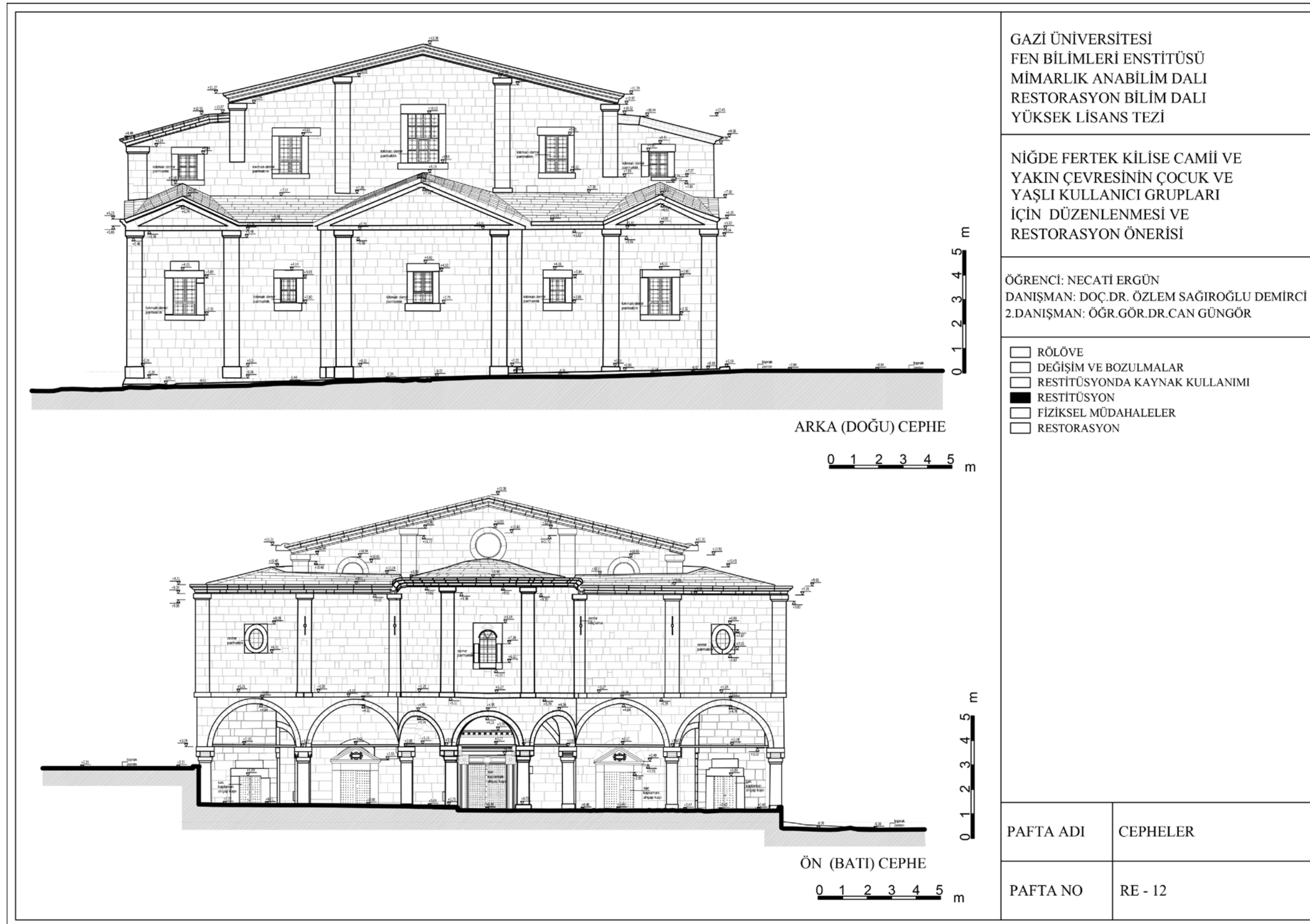
Şekil 68. Restitüsyon– C-C Ve D-D kesiti

EK-4 (Devam) Restitüsyon

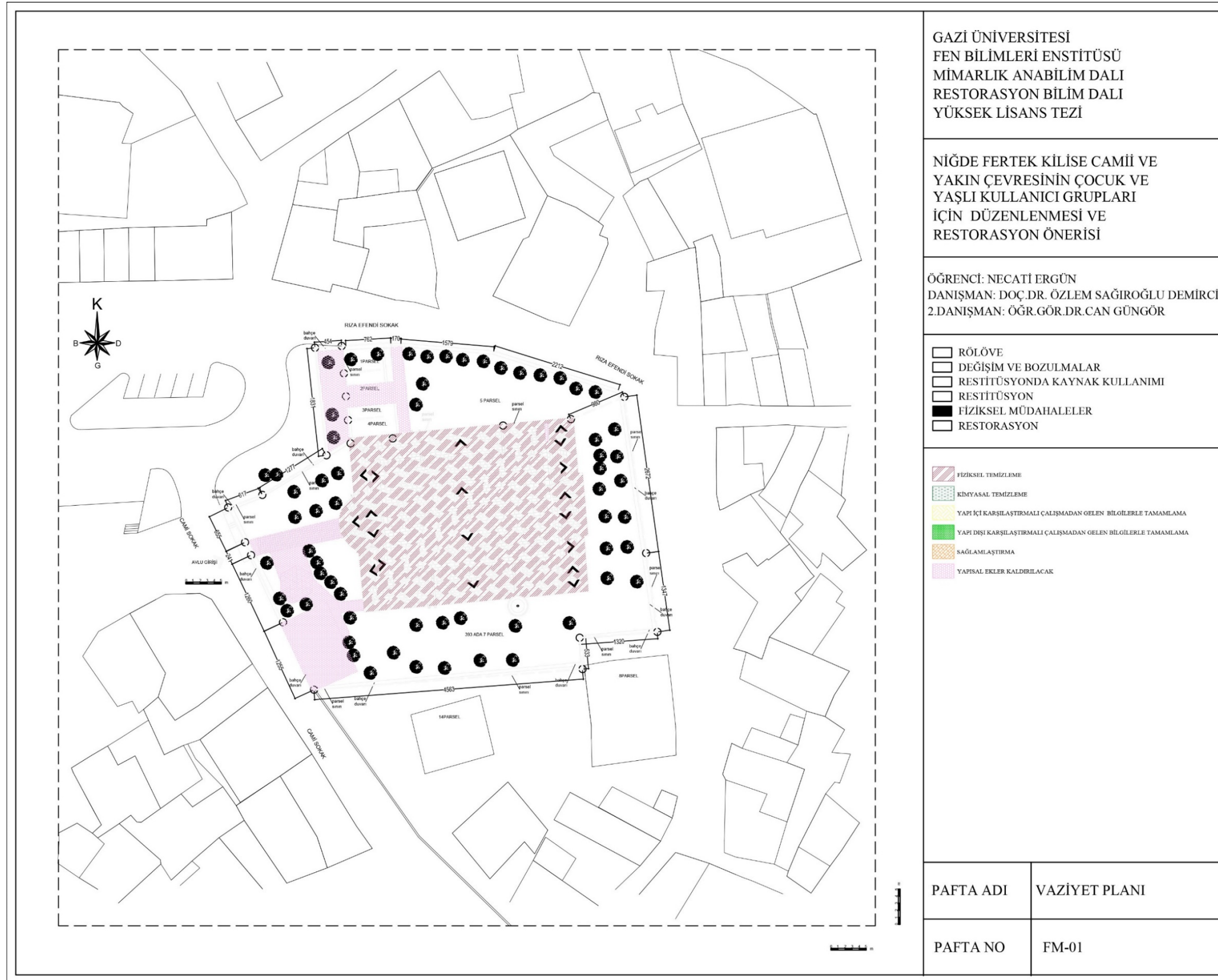
Şekil 69. Restitüsyon– kuzey ve güney cepheler

EK-4 (Devam) Restitüsyon

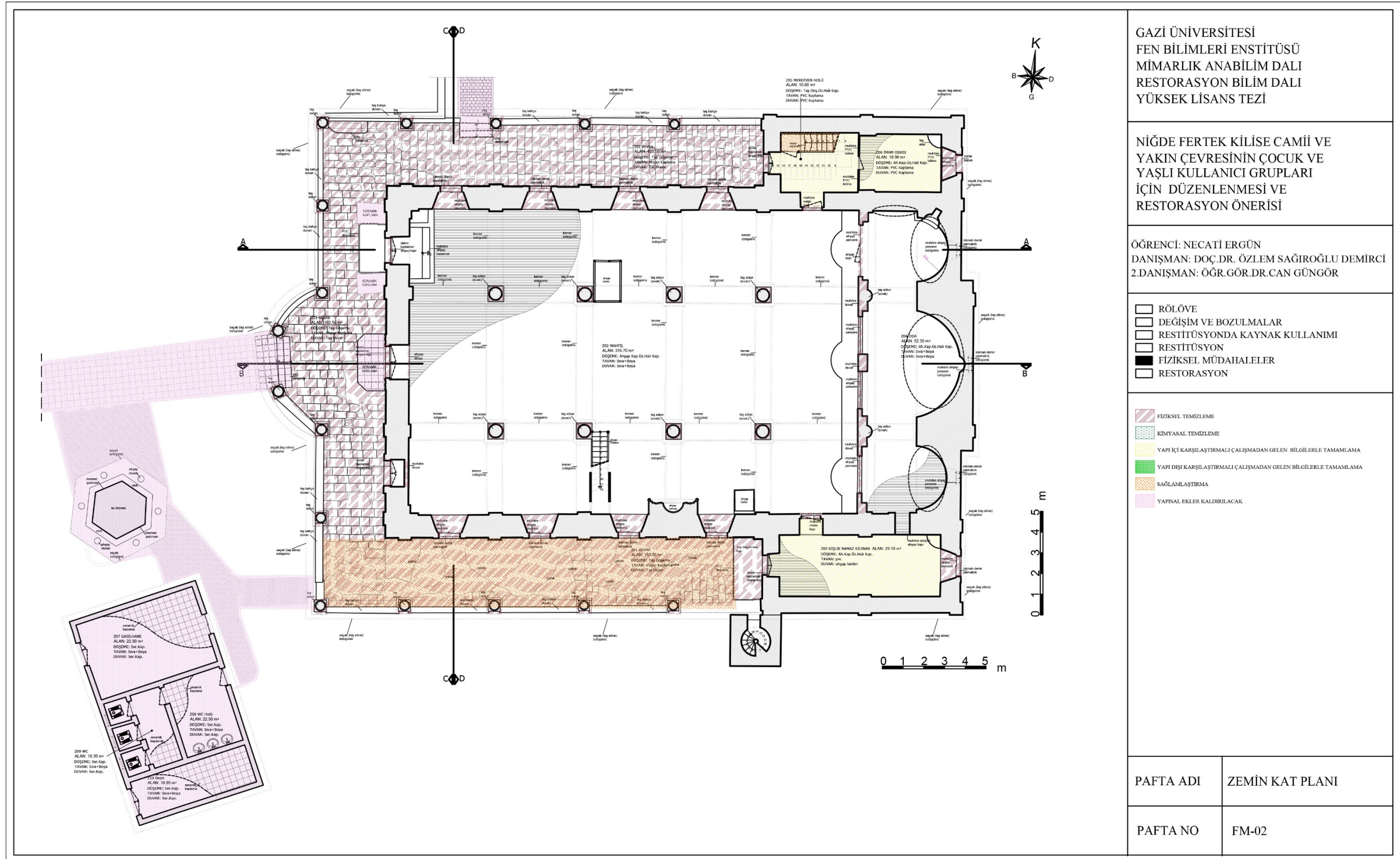
Şekil 70. Restitüsyon– doğu ve batı cepheler

EK-5 Fiziksel müdahaleler

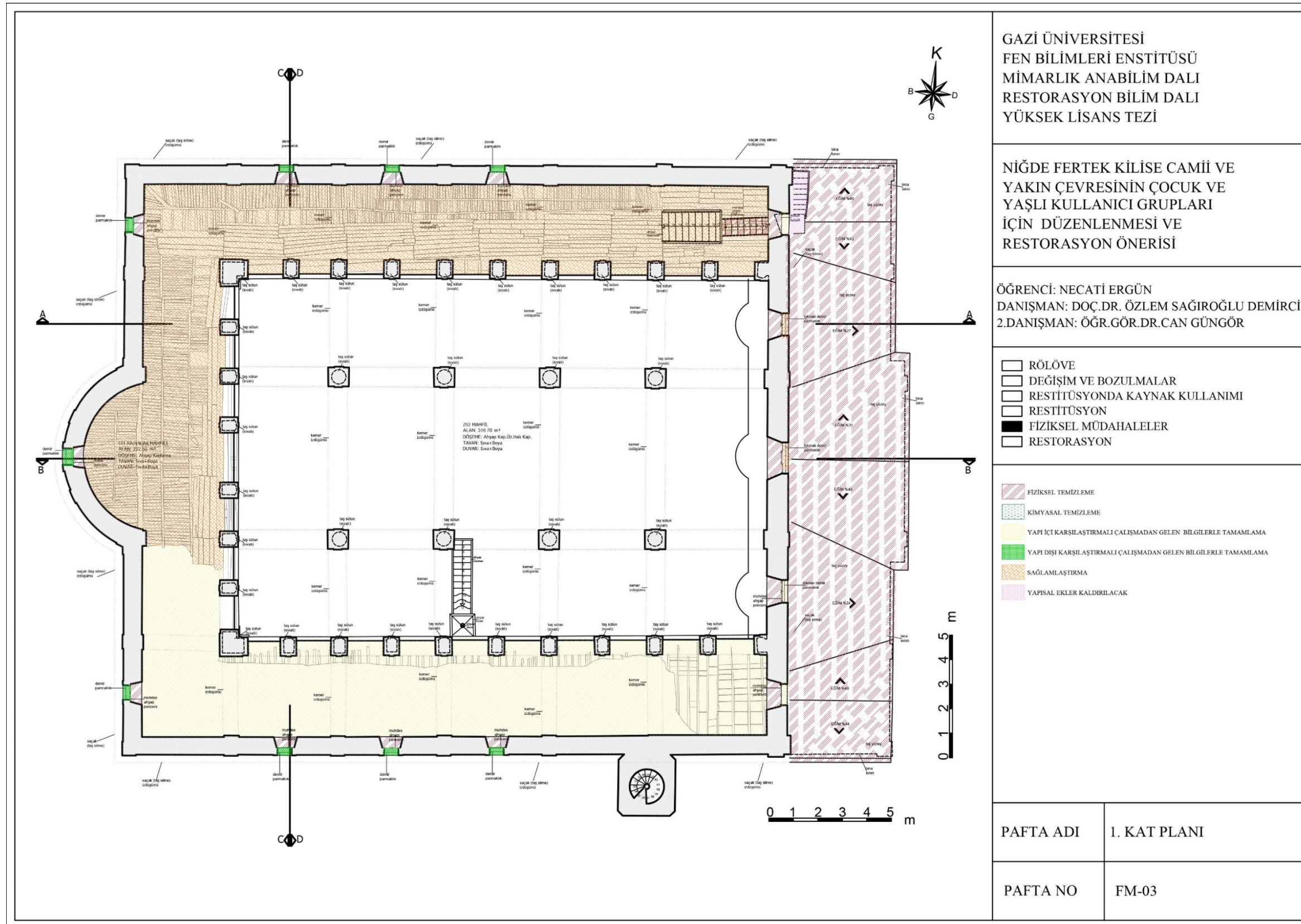
Şekil 71. Fiziksel müdahaleler – vaziyet planı

EK-5 (Devam) Fiziksel müdahaleler

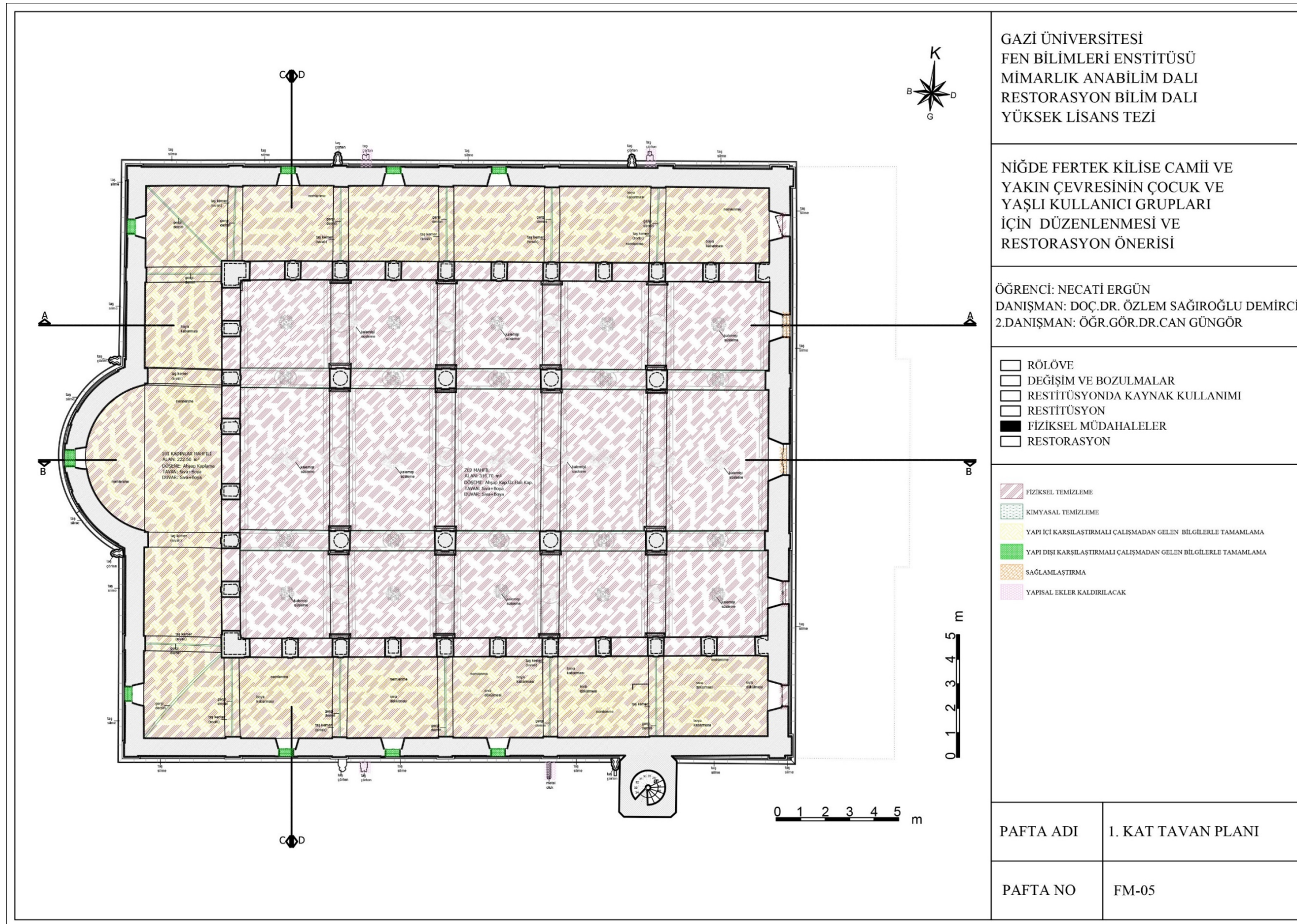
Şekil 72. Fiziksel müdahaleler – zemin kat planı

EK-5 (Devam) Fiziksel müdahaleler

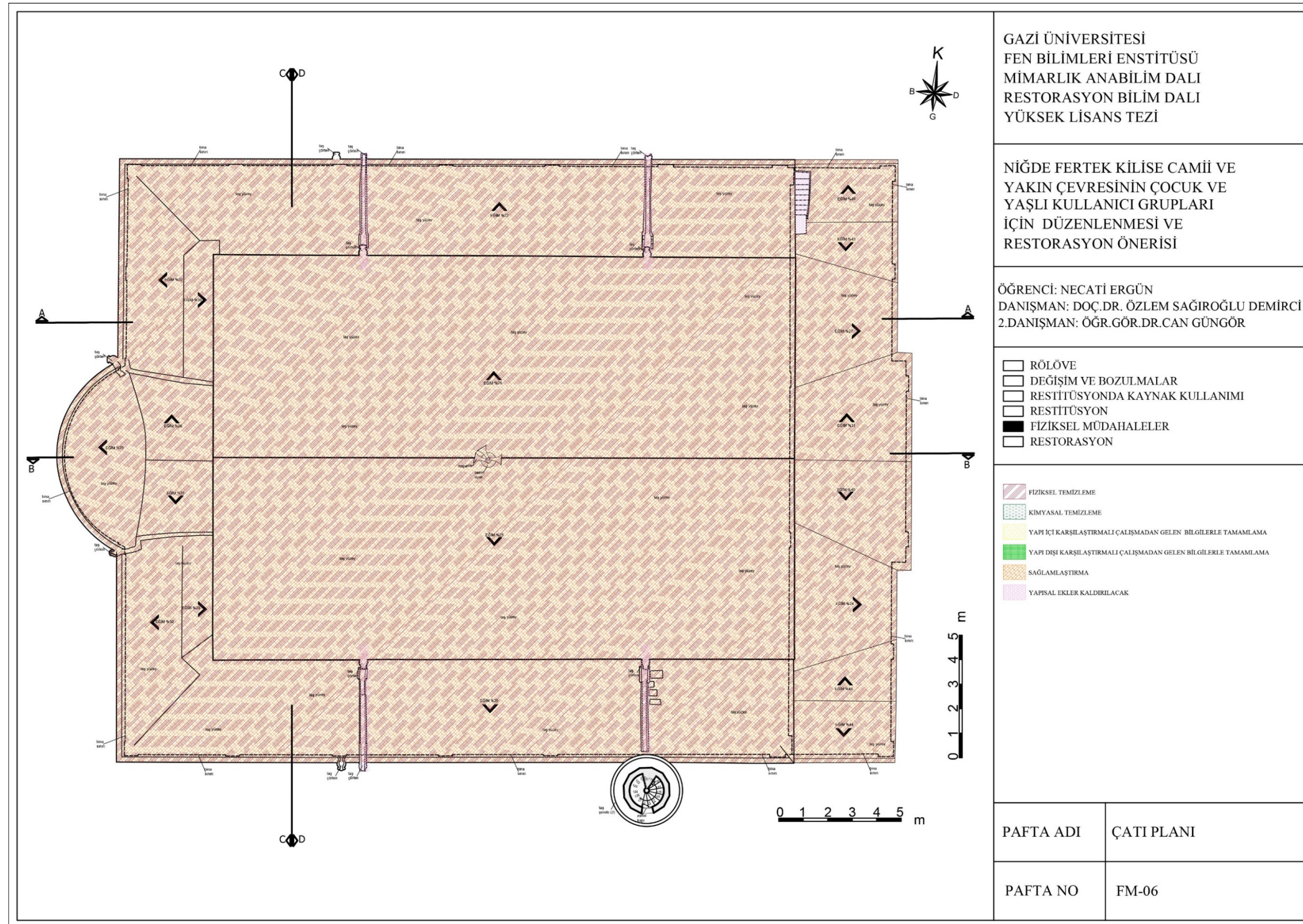
Şekil 73. Fiziksel müdahaleler – 1. kat planı

EK-5 (Devam) Fiziksel müdahaleler

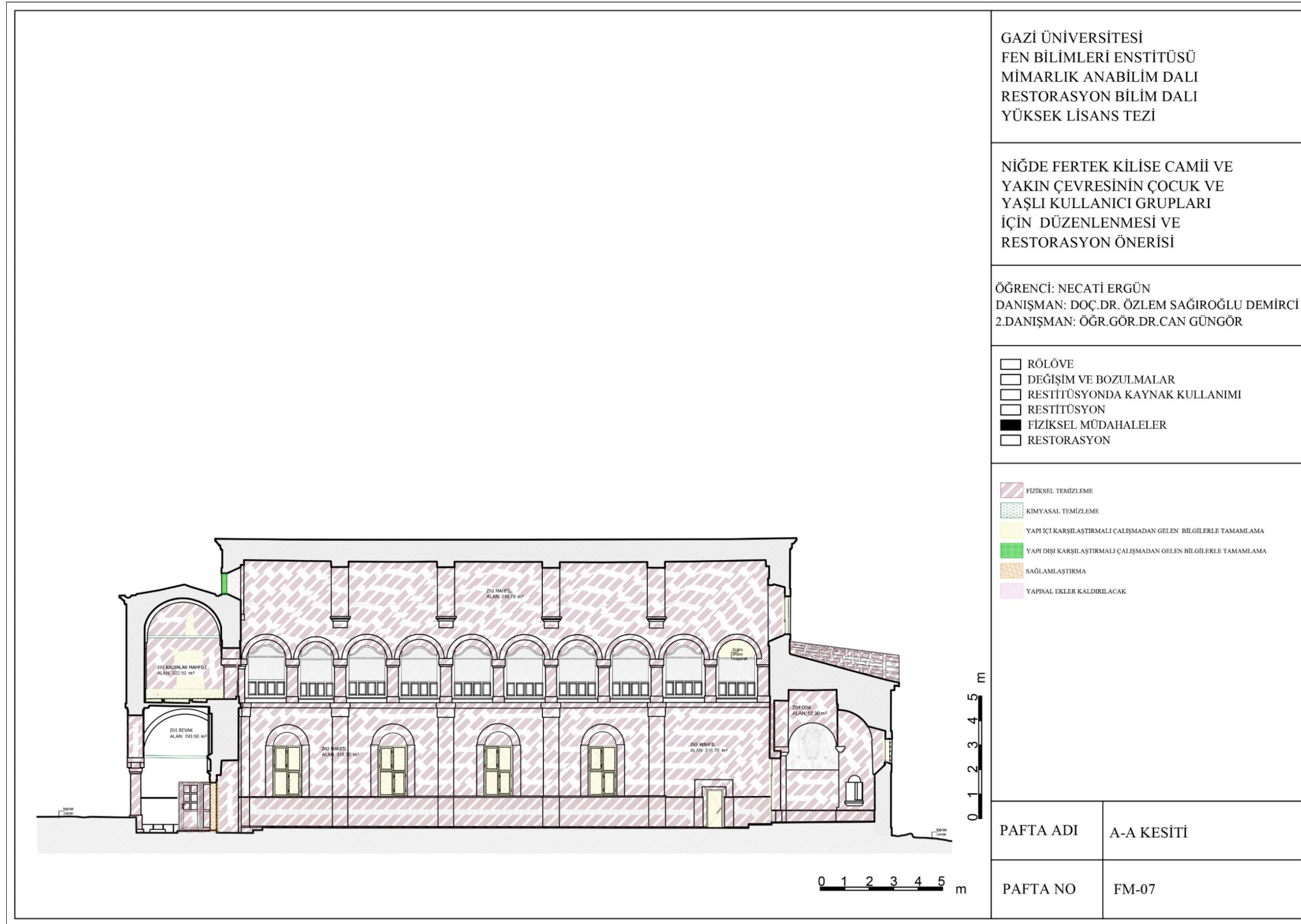
Şekil 75. Fiziksel müdahaleler – 1. kat tavan planı

EK-5 (Devam) Fiziksel müdahaleler

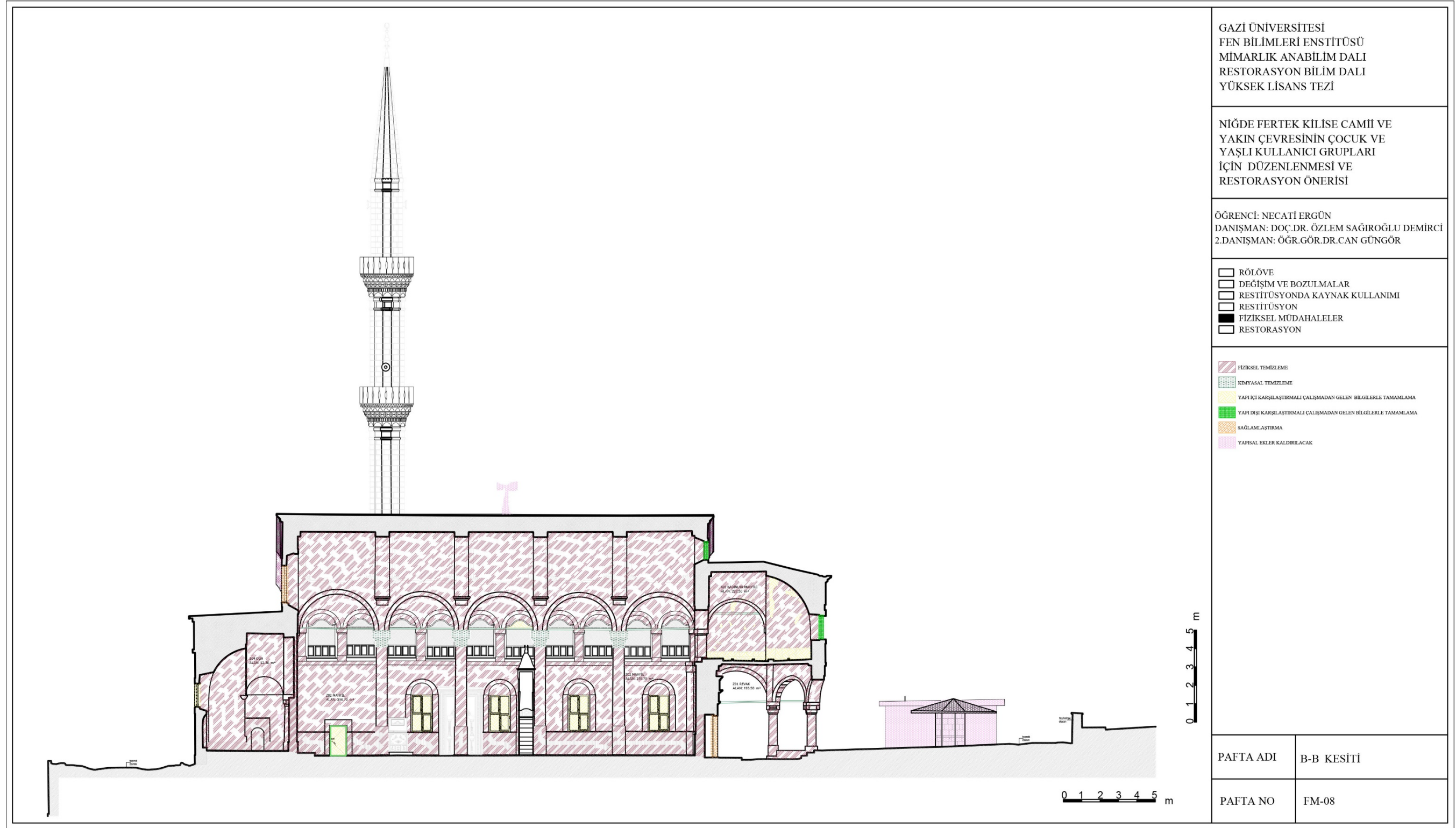
Şekil 76. Fiziksel müdahaleler – çatı planı

EK-5 (Devam) Fiziksel müdahaleler

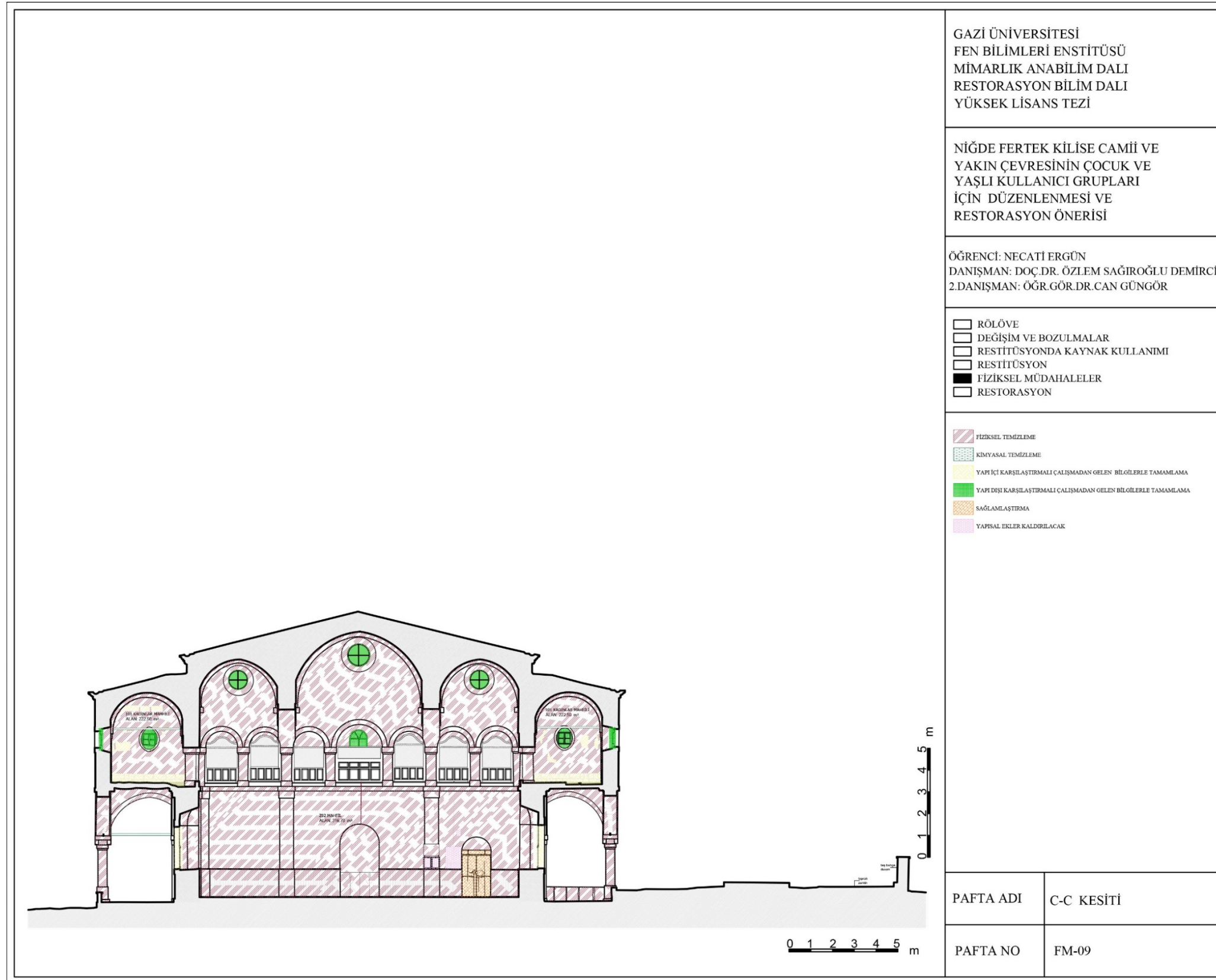
Şekil 77. Fiziksel müdahaleler – A-A kesiti

EK-5 (Devam) Fiziksel müdahaleler

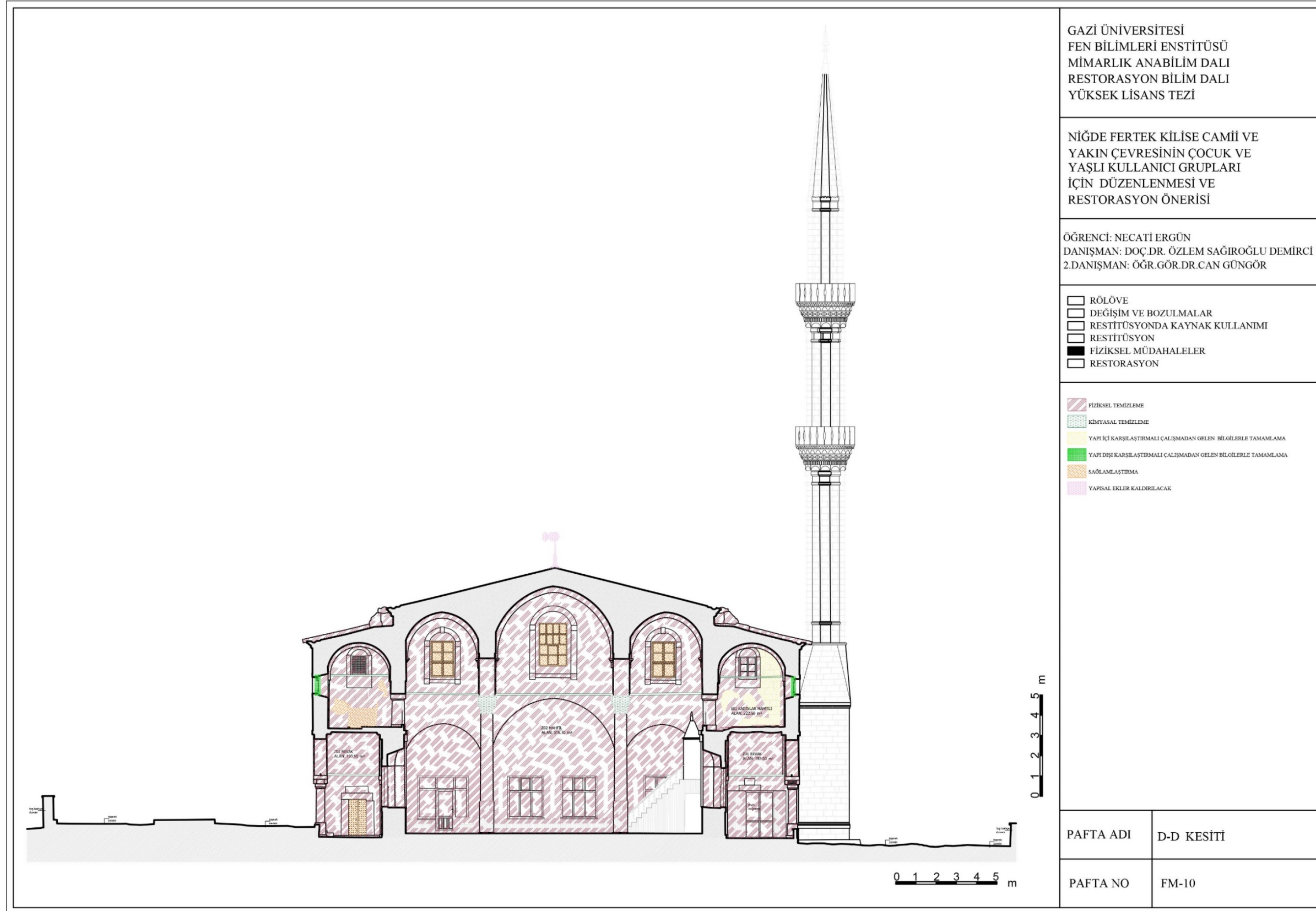
Şekil 78. Fiziksel müdahaleler – B-B kesiti

EK-5 (Devam) Fiziksel müdahaleler

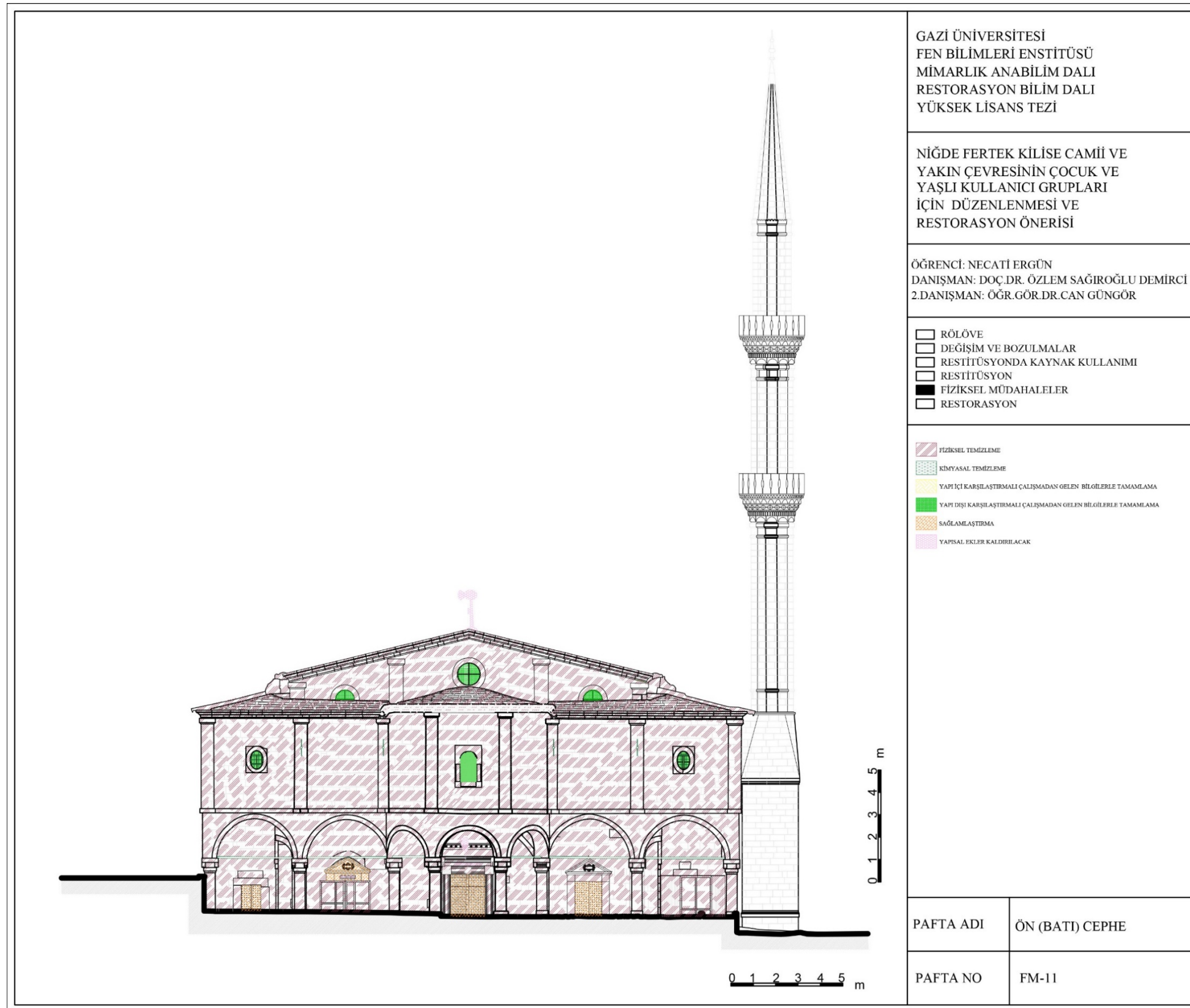
Şekil 79. Fiziksel müdahaleler – C-C kesiti

EK-5 (Devam) Fiziksel müdahaleler

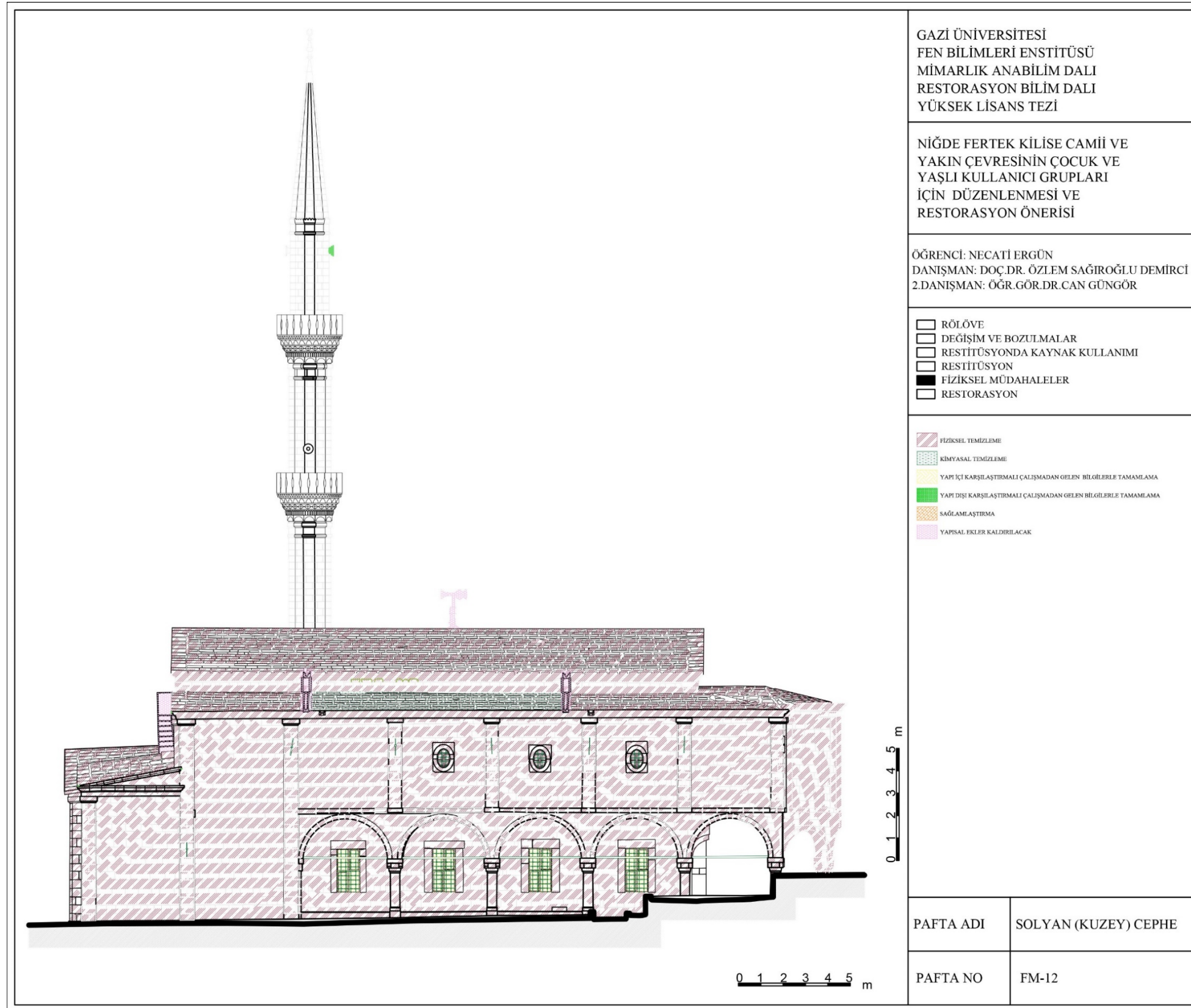
Şekil 80. Fiziksel müdahaleler – D-D kesiti

EK-5 (Devam) Fiziksel müdahaleler

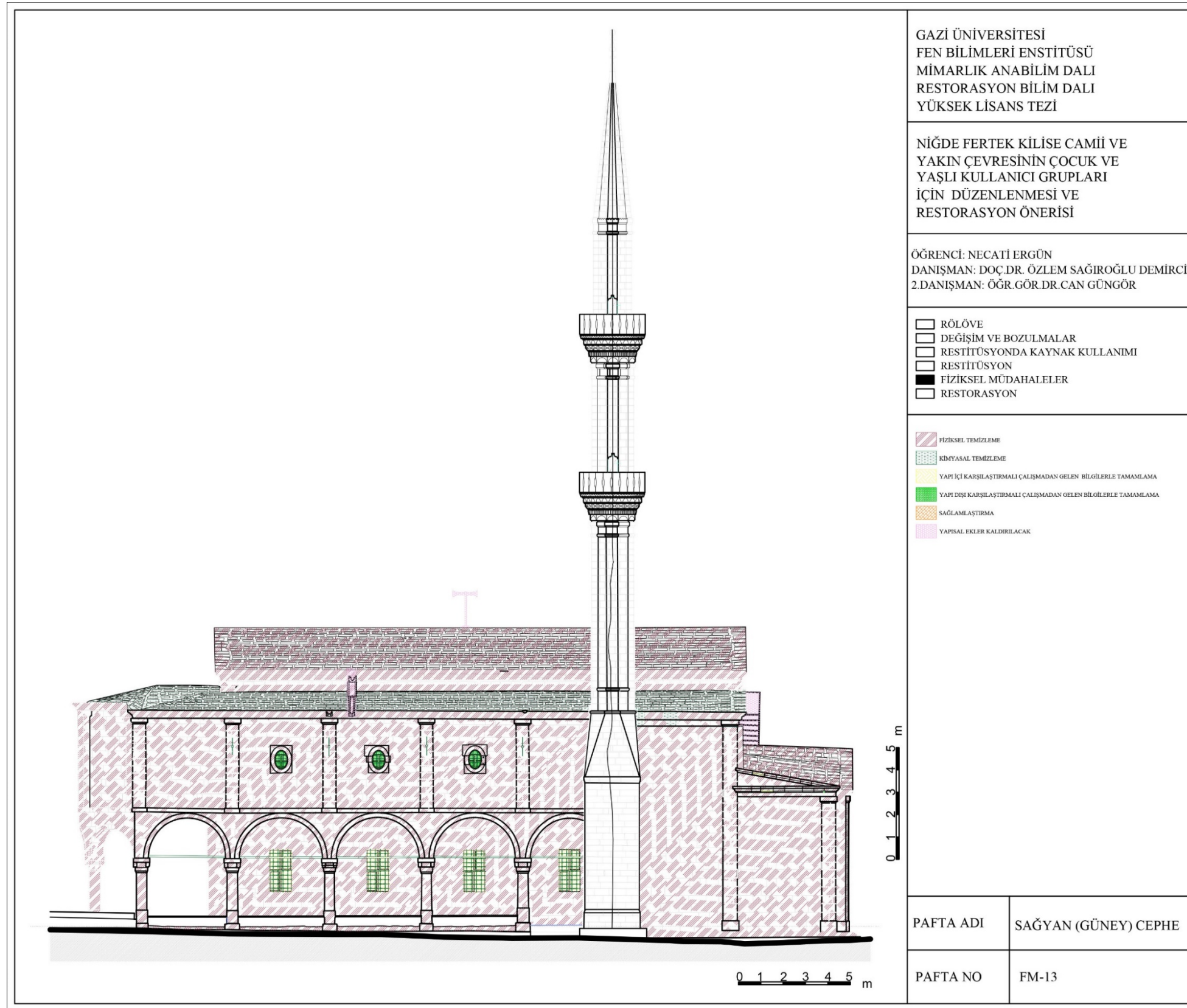
Şekil 81. Fiziksel müdahaleler – ön (batı) cephe

EK-5 (Devam) Fiziksel müdahaleler

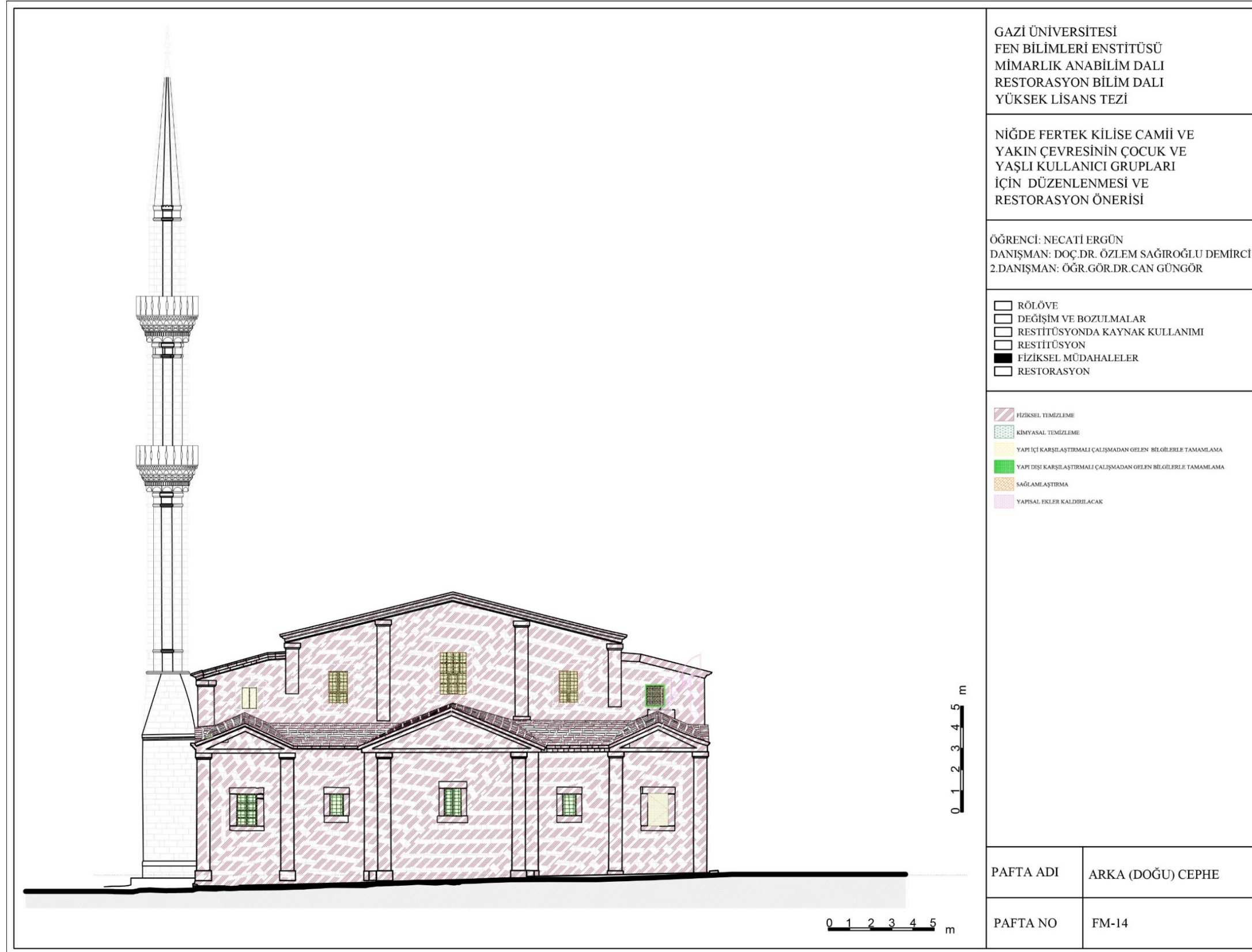
Şekil 82. Fiziksel müdahaleler – solyan (kuzey) cephe

EK-5 (Devam) Fiziksel müdahaleler

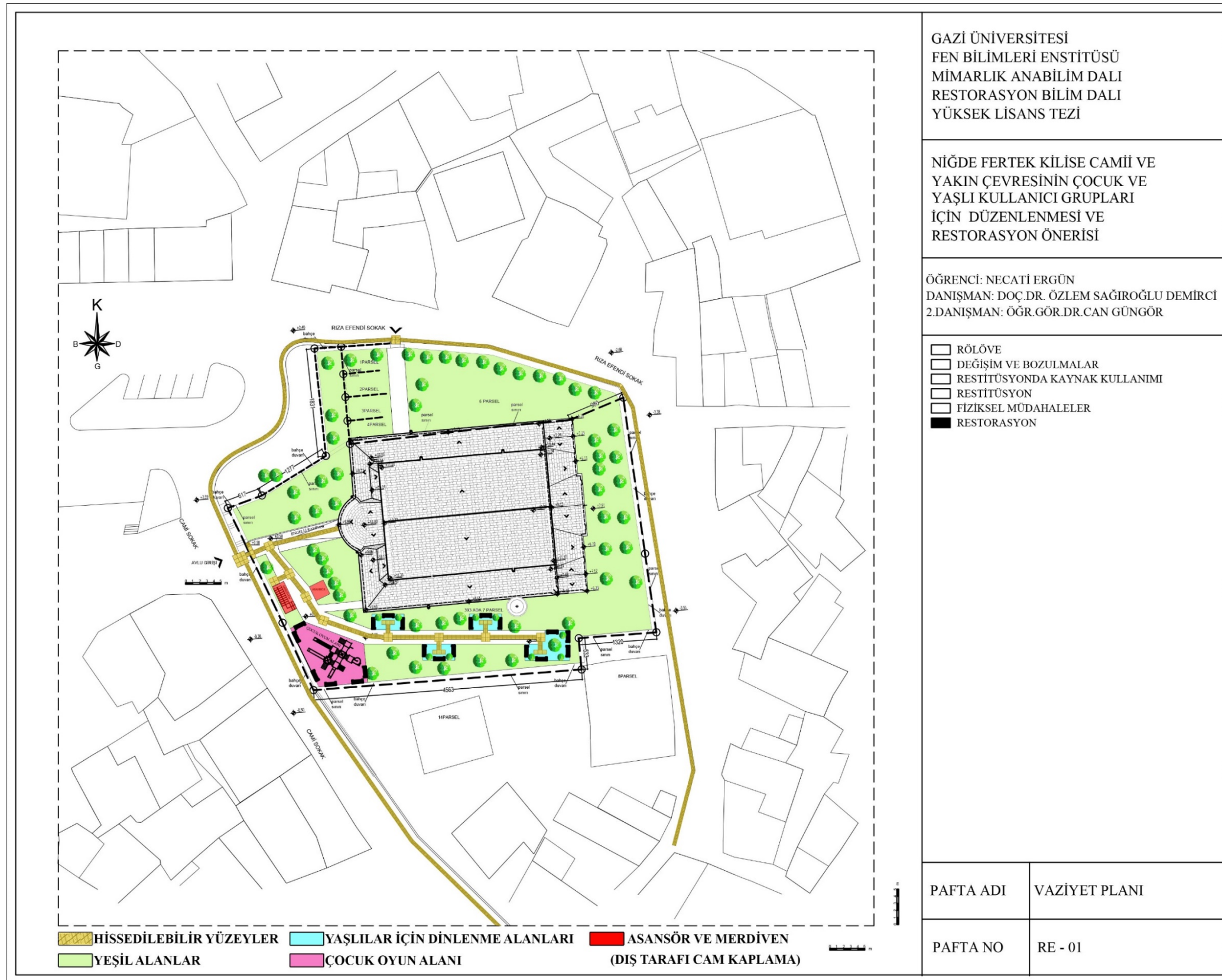
Şekil 83. Fiziksel müdahaleler – sağyan (güney) cephe

EK-5 (Devam) Fiziksel müdahaleler

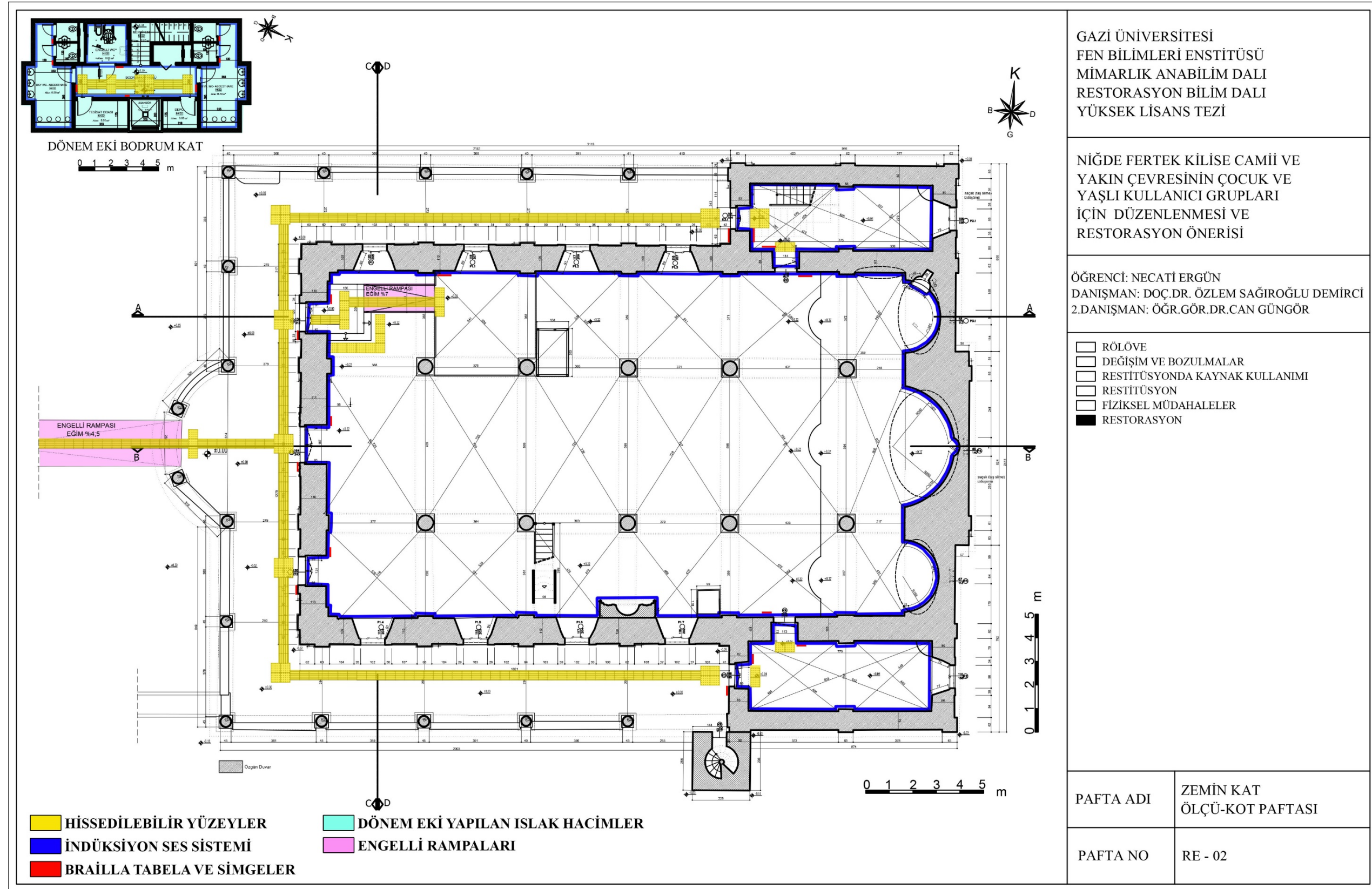
Şekil 84. Fiziksel müdahaleler – arka (doğu) cephe

EK-6 Restorasyon

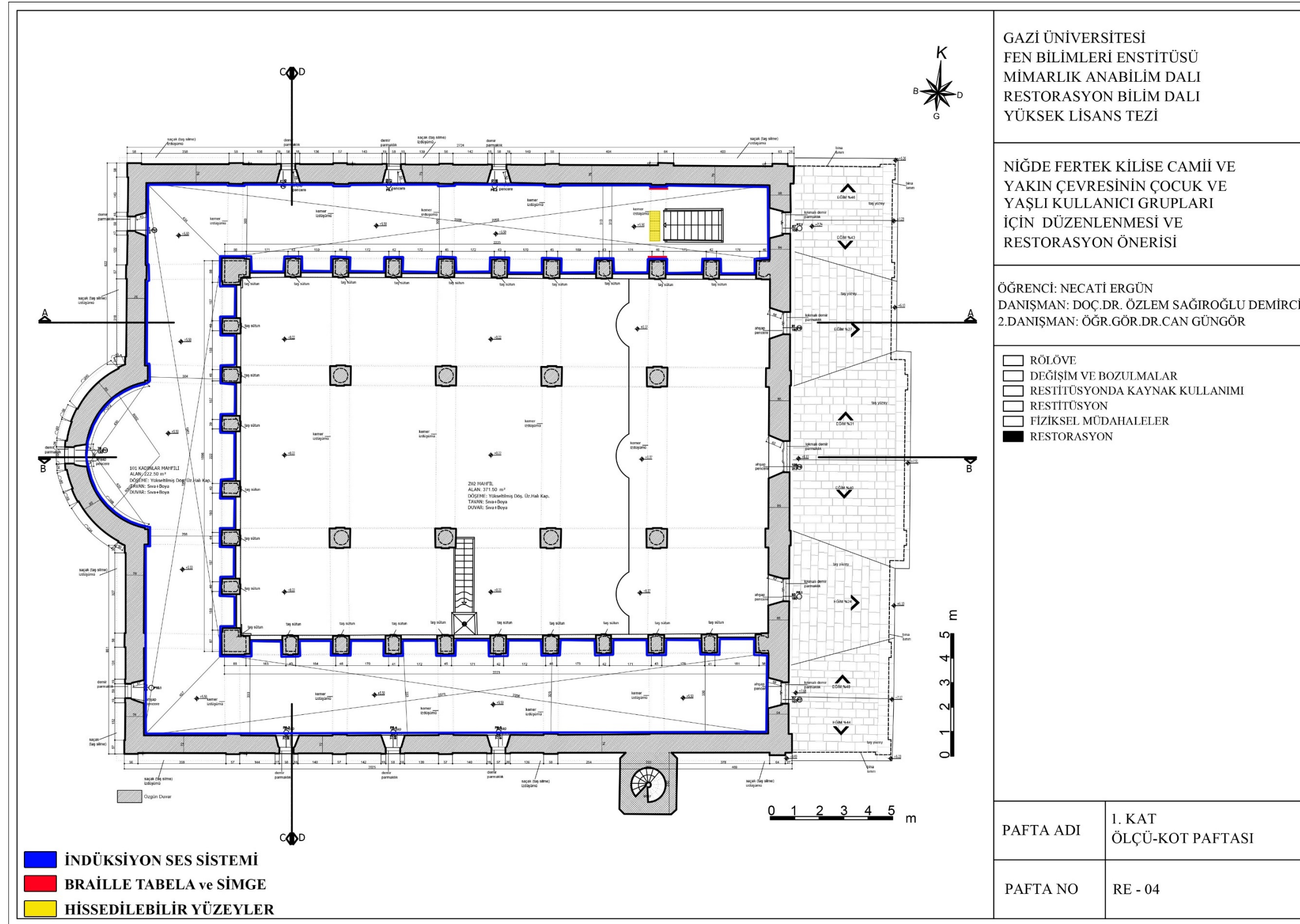
Şekil 6.1. Restorasyon – vaziyet planı

EK-6 (Devam) Restorasyon

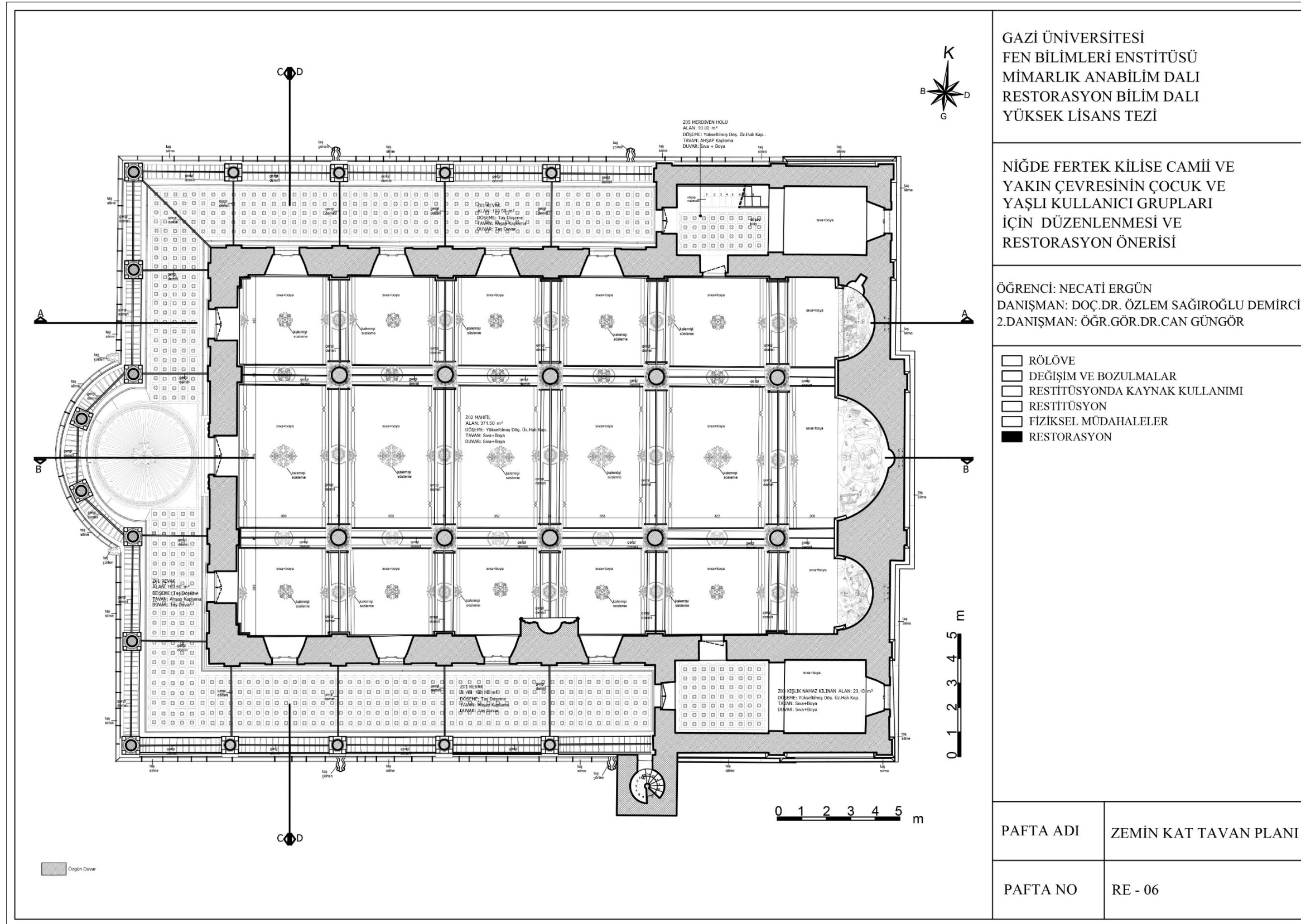
Şekil 6.2. Restorasyon – zemin kat ölçü-kot paftası

EK-6 (Devam) Restorasyon

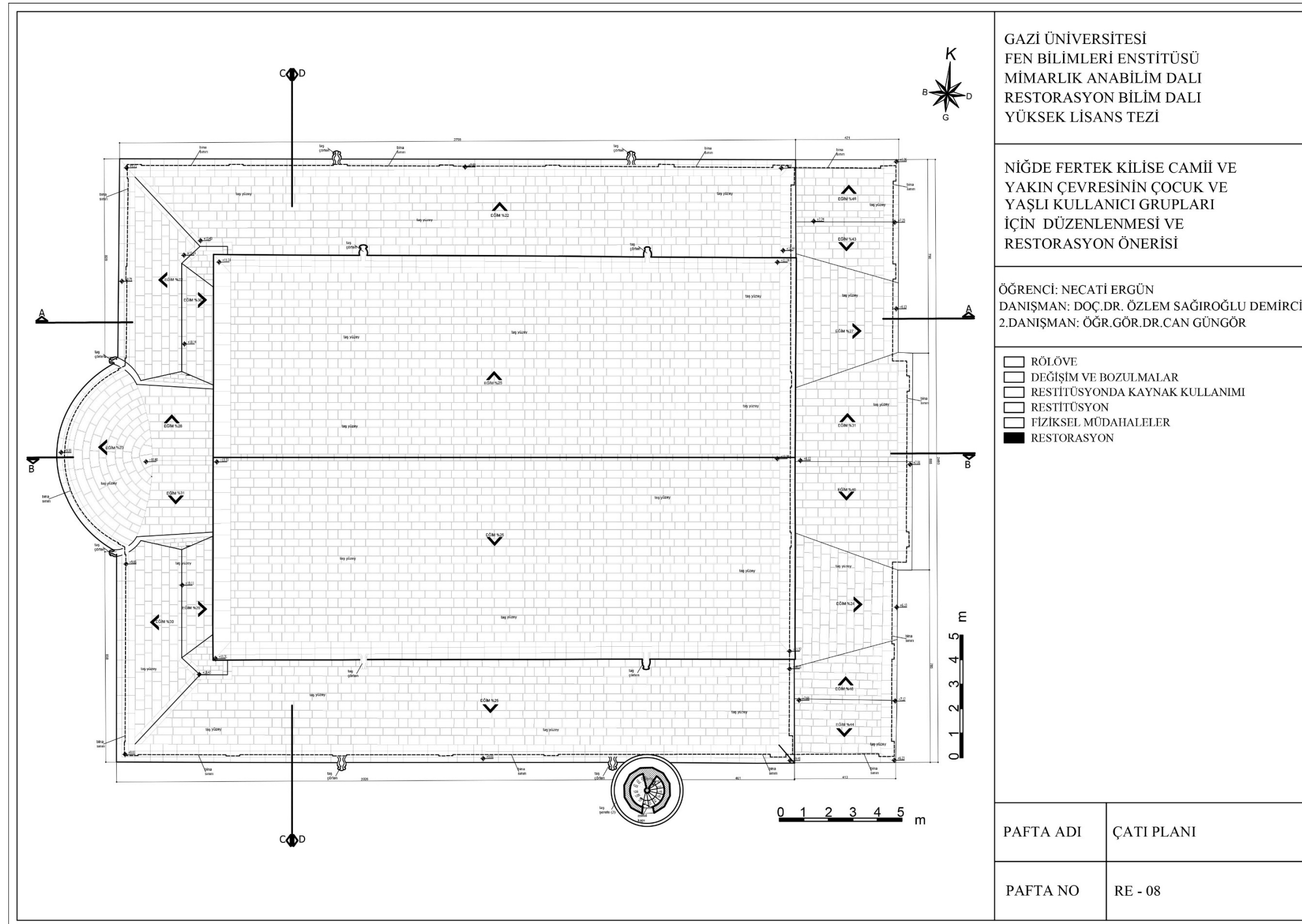
Şekil 6.4. Restorasyon – 1.kat ölçü-kot paftası

EK-6 (Devam) Restorasyon

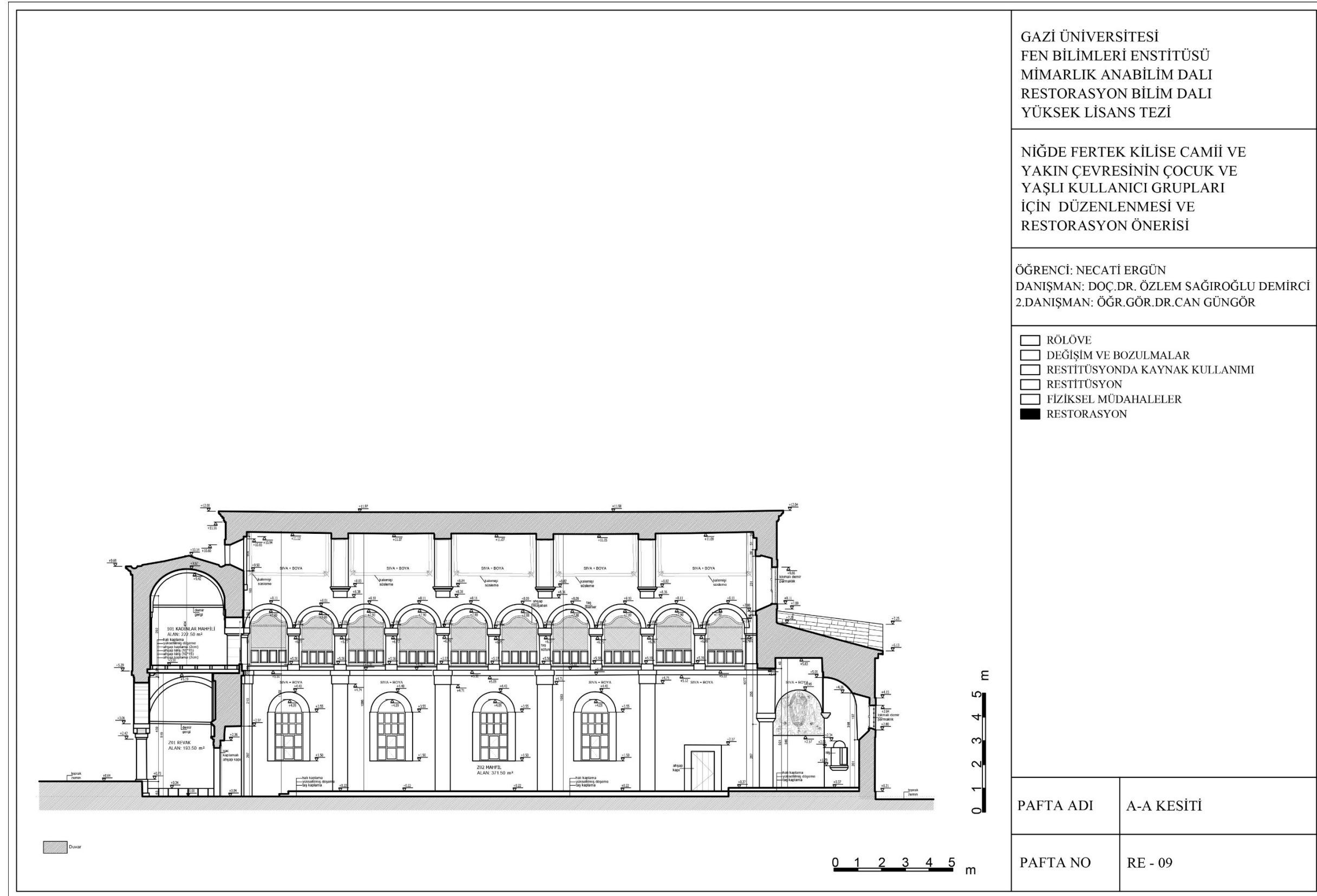
Şekil 6.6. Restorasyon – zemin kat tavan planı

EK-6 (Devam) Restorasyon

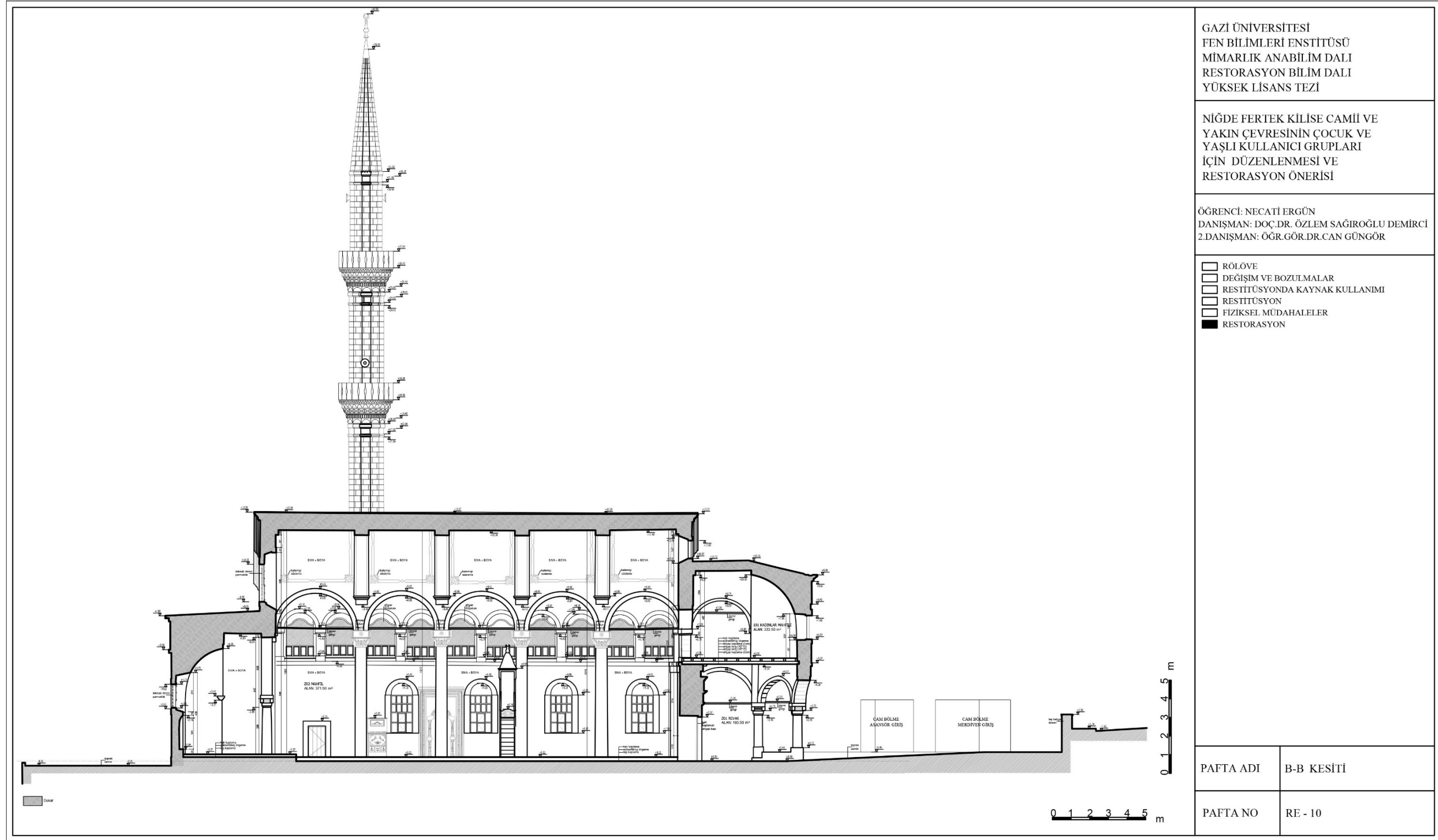
Şekil 6.8. Restorasyon – çatı planı

EK-6 (Devam) Restorasyon

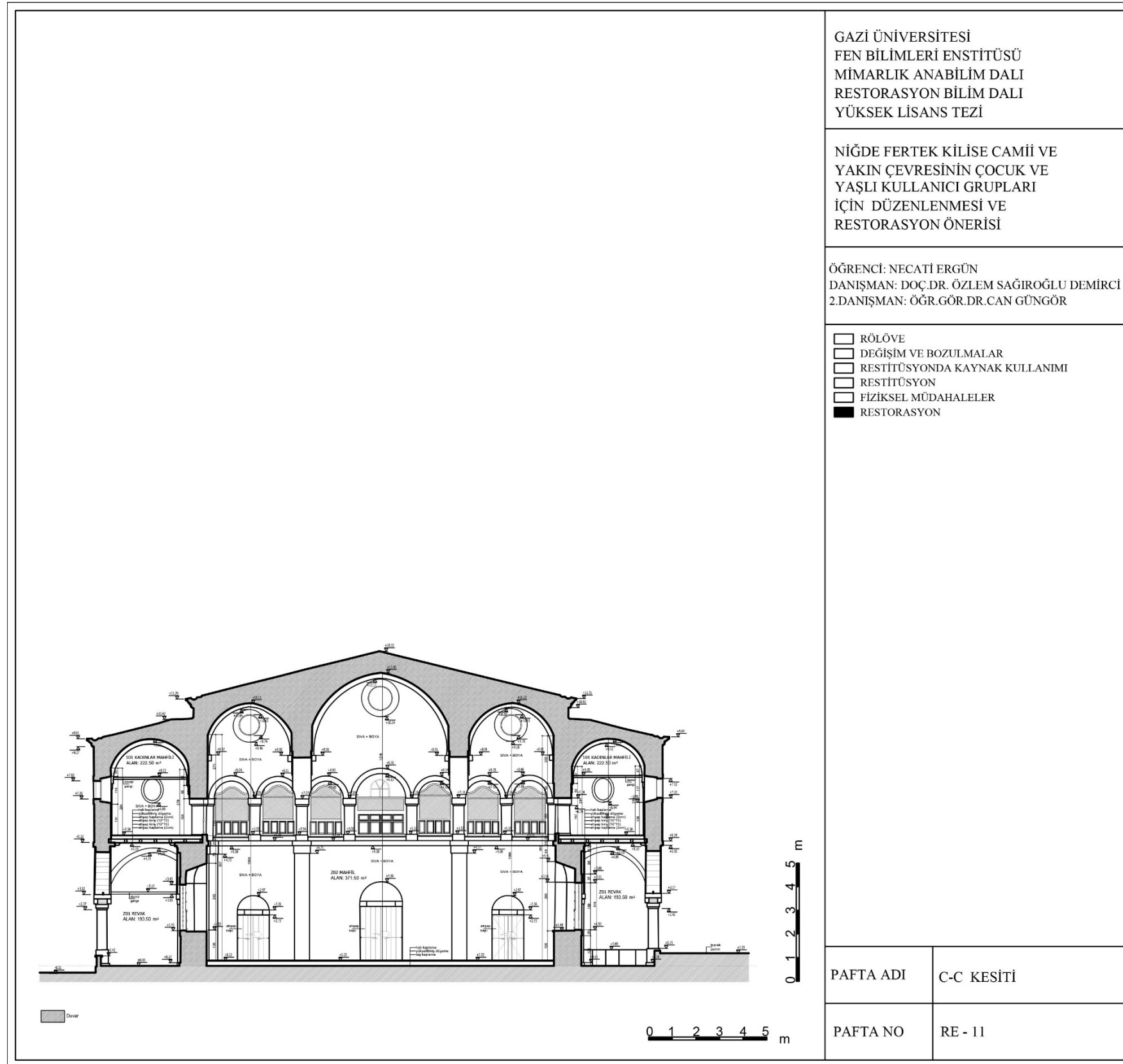
Şekil 6.9. Restorasyon – A-A kesiti

EK-6 (Devam) Restorasyon

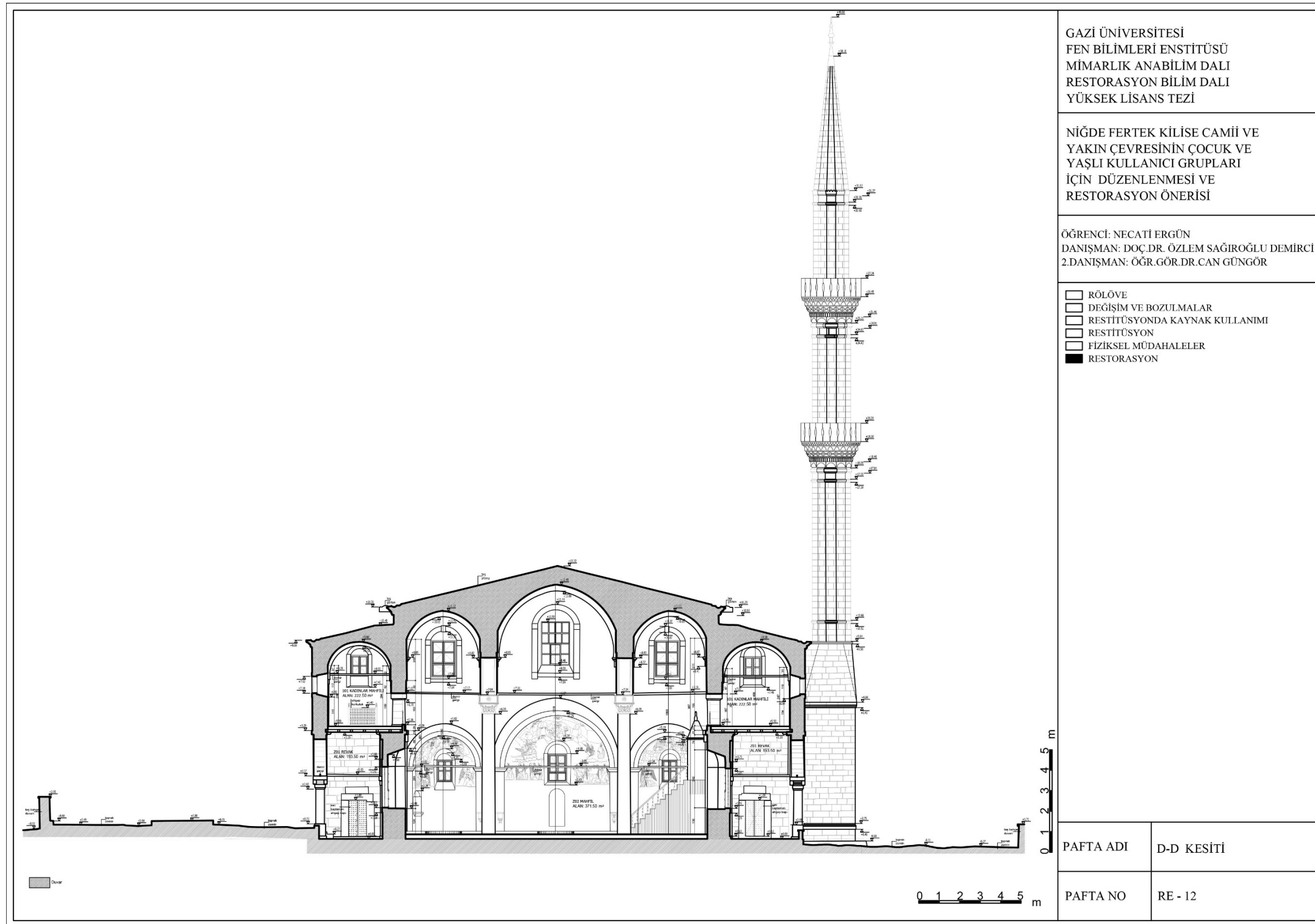
Şekil 6.10. Restorasyon – B-B kesiti

EK-6 (Devam) Restorasyon

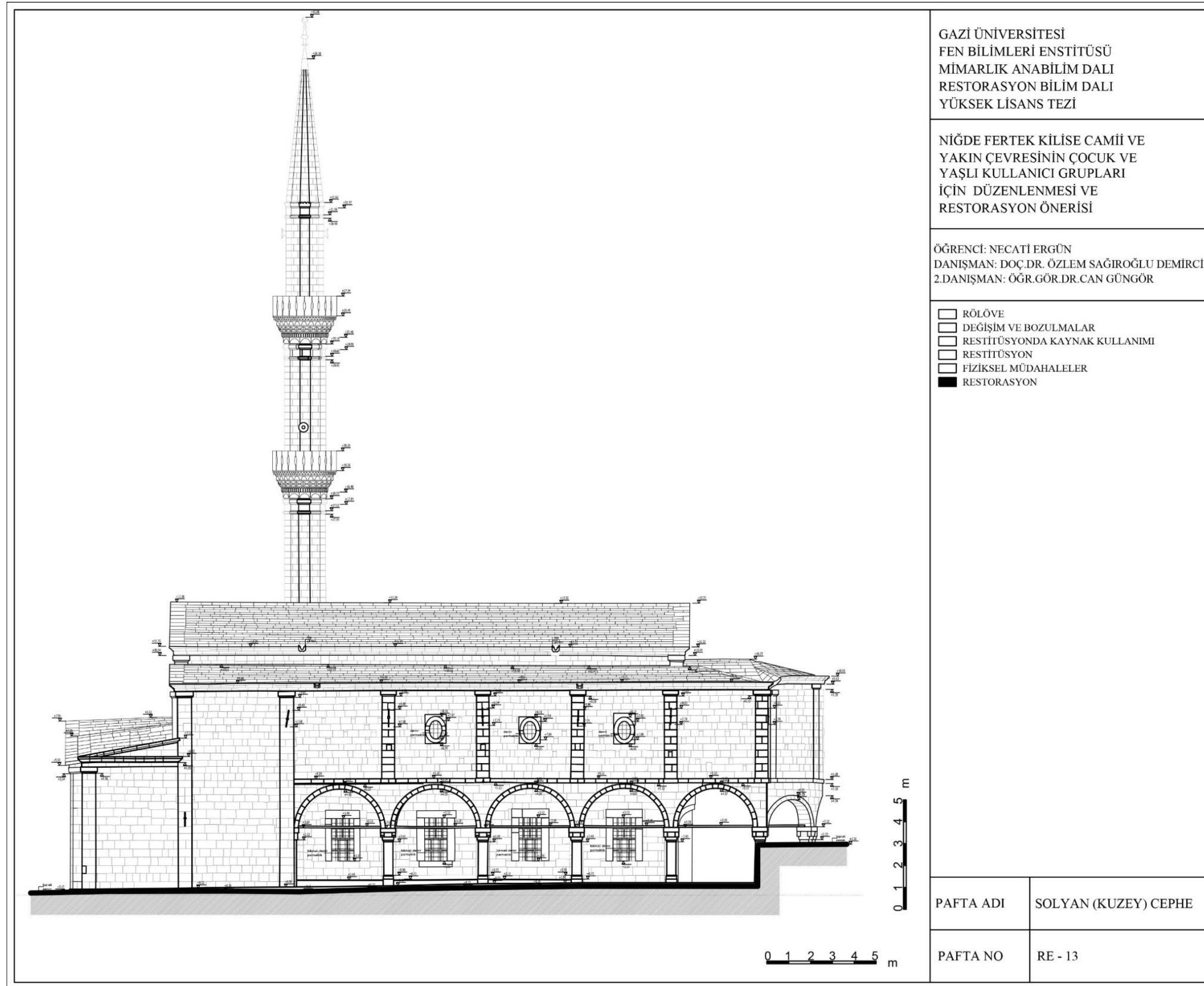
Şekil 6.11. Restorasyon – C-C kesiti

EK-6 (Devam) Restorasyon

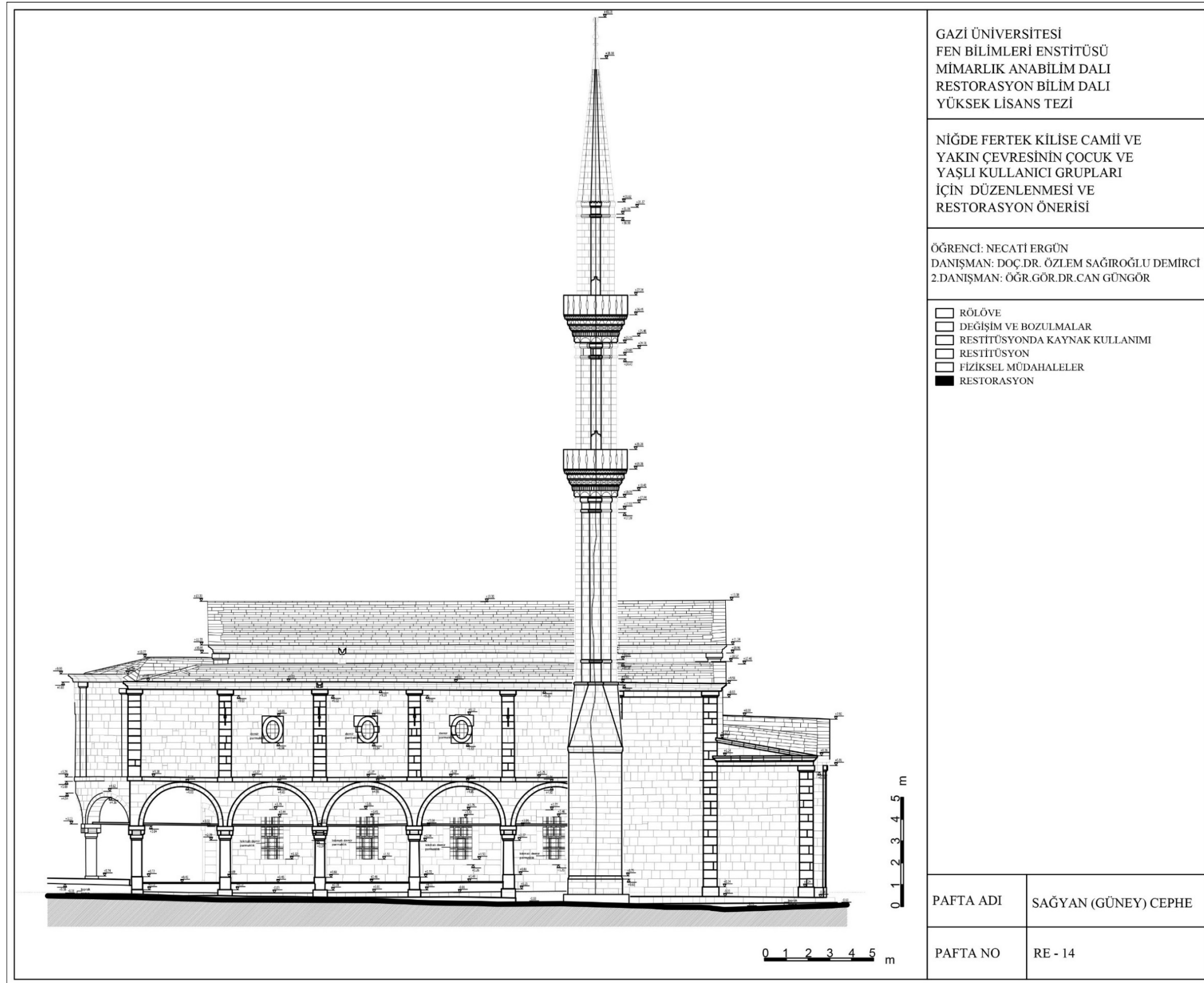
Şekil 6.12. Restorasyon – D-D kesiti

EK-6 (Devam) Restorasyon

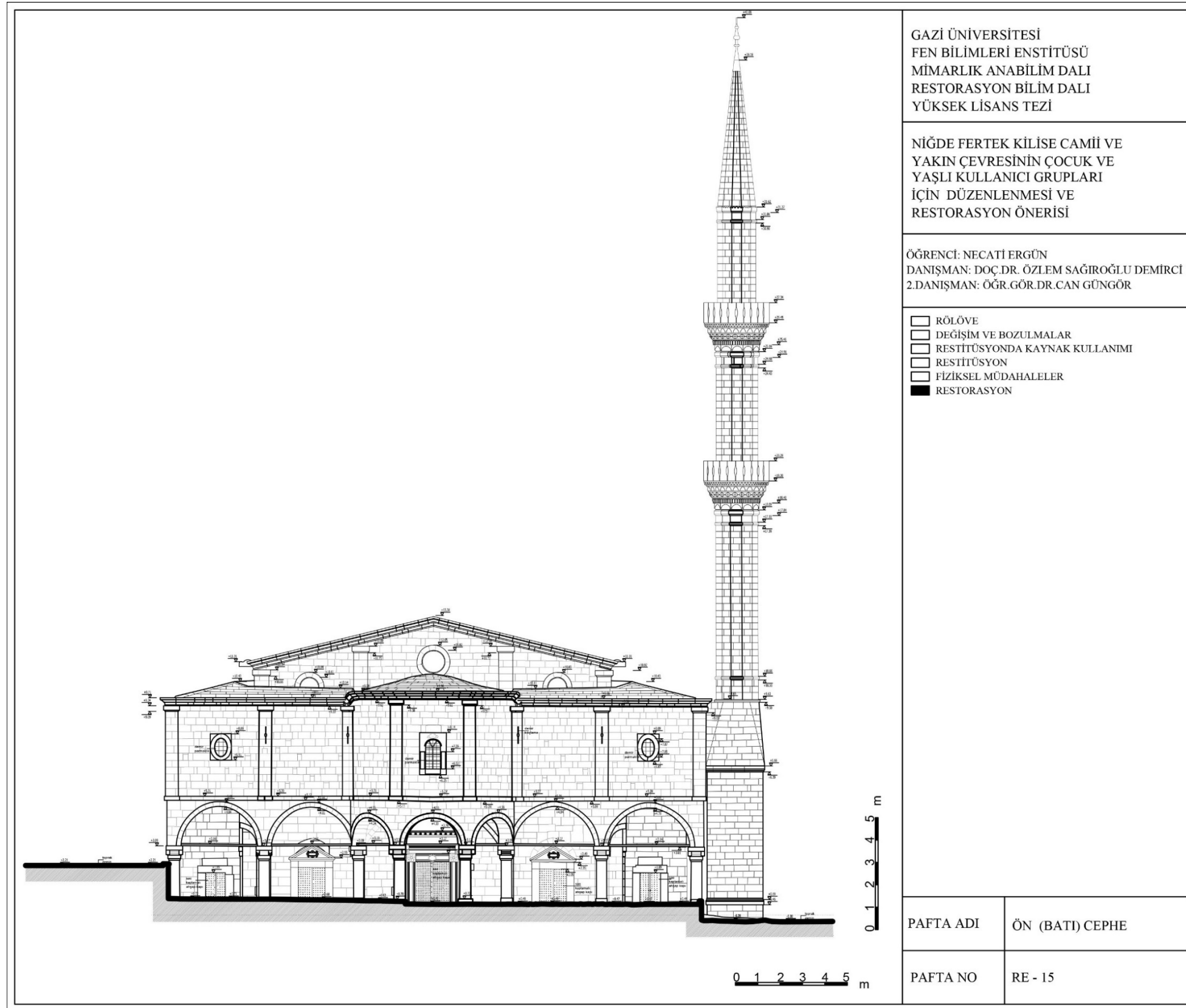
Şekil 6.13. Restorasyon – solyan (kuzey) cephe

EK-6 (Devam) Restorasyon

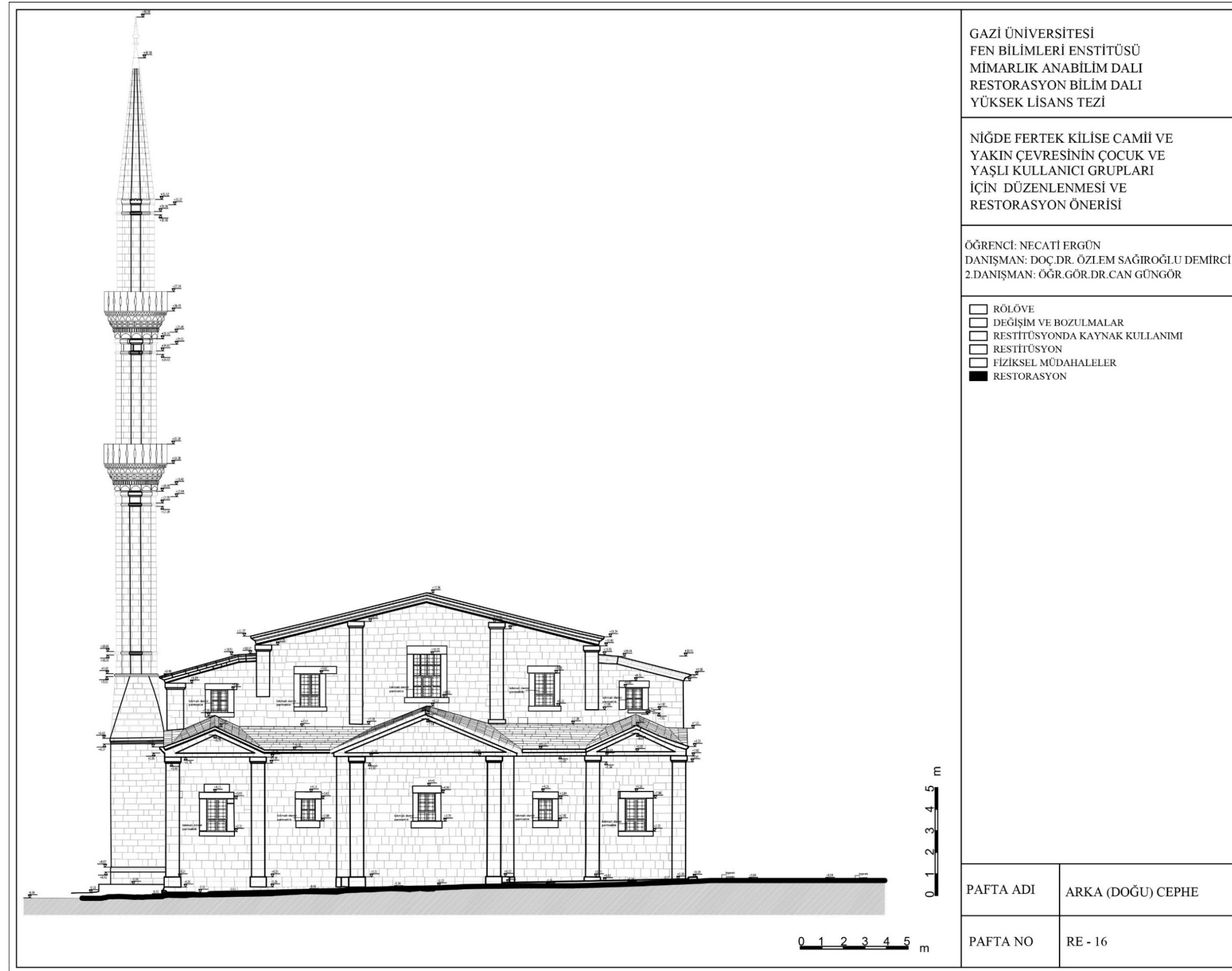
Şekil 6.14. Restorasyon – sağyan (güney) cephe

EK-6 (Devam) Restorasyon

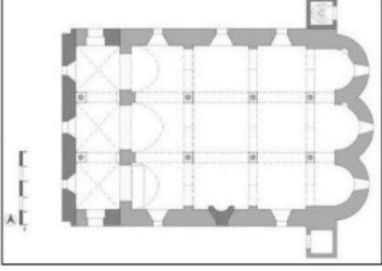
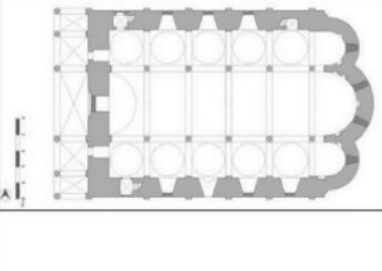
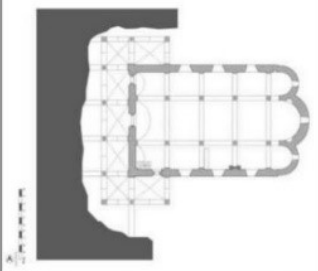
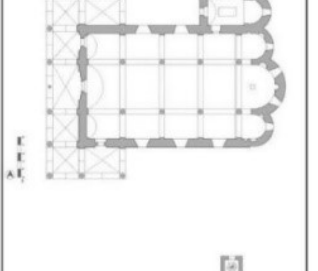
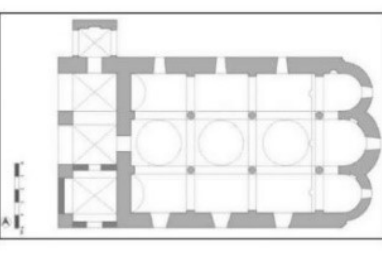
Şekil 6.15. Restorasyon – ön (batı) cephe

EK-6 (Devam) Restorasyon

Şekil 6.16. Restorasyon – arka (doğu) cephe

EK-7 Karşılaştırmalı çalışma tablosu Niğde ve çevresi kiliseleri

PLAN						
ADI		NİĞDE OVACIK KİLİSE CAMİİ	NİĞDE KONAKLI(RUM) KİLİSESİ	NİĞDE AŞAĞI KAYABAŞI KİLİSESİ (BEGÜM CAMİİ)	NİĞDE HASAKÖY KİLİSESİ	NİĞDE KÜÇÜKKÖY(AZİZ NİKOLAOS) KİLİSESİ
PLAN TİPLERİ		BAZİLİKAL PLANLIDIR.	BAZİLİKAL PLANLIDIR.	BAZİLİKAL PLANLIDIR.	BAZİLİKAL PLANLIDIR.	BAZİLİKAL PLANLIDIR.
YERİ		NİĞDE'NİN KUZEYDOĞUSUNDA MERKEZDEN 18km UZAKLIKTAKİ OVACIK KASABASINDA BULUNMAKTADIR.	NİĞDE İLİNİN 27km KUZEYDOĞUSUNDA KONAKLI (MİSLİ) KASABASINDA BULUNMAKTADIR.	NİĞDE ŞEHİR MERKEZİNDE KAYABAŞI MAHALLESİ KADIOĞLU SOKAĞINDA BULUNMAKTADIR.	NİĞDE'NİN KUZEYİNDE MERKEZDEN 28km UZAKLIKTAKİ HASAKÖY KÖYÜNDE BULUNMAKTADIR.	NİĞDE'NİN KUZEBATISINDA YER ALAN KÜÇÜKKÖY KÖYÜNDE BULUNMAKTADIR.
YAPIM TARİHİ		YAPININ ÖZELLİKLERİNDEN 19.YY'DA İNŞA EDİLMİŞ OLDUĞU DÜŞÜNÜLMEKTEDİR.	KİTABESİNDEN ANLAŞILDIĞI ÜZERE YAPI 1844 YILINDA İNŞA EDİLMİŞTİR.	KİTABESİNDEN ANLAŞILDIĞI ÜZERE YAPI 1831-1835 YILLARI ARASINDA İNŞA EDİLMİŞTİR.	YAPININ ÖZELLİKLERİNDEN 19.YY İNŞA EDİLMİŞ OLDUĞU DÜŞÜNÜLMEKTEDİR.	YAPININ ÖZELLİKLERİNDEN 19.YY İNŞA EDİLMİŞ OLDUĞU DÜŞÜNÜLMEKTEDİR.
KİTABESİ		KİTABESİ MEVCUT DEĞİLDİR.	KİTABESİ MEVCUTTUR.	KİTABESİ MEVCUTTUR.	BULUNMAMAKTADIR.	BULUNMAMAKTADIR.
GÜNÜMÜZDE KULLANIMI		GÜNÜMÜZDE CAMİİ OLARAK KULLANILMAKTADIR.	YAPI AKTİF OLARAK KULLANILMAMAKTADIR.	GÜNÜMÜZDE CAMİİ OLARAK KULLANILMAKTADIR.	YAPI AKTİF OLARAK KULLANILMAMAKTADIR.	YAPI AKTİF OLARAK KULLANILMAMAKTADIR.
NARTEKS	PLAN ŞEKLİ	DİKDÖRTGEN PLANLIDIR.	DİKDÖRTGEN PLANLIDIR.	'U' PLANLIDIR.	'U' PLANLIDIR.	DİKDÖRTGEN PLANLIDIR.
	DUVAR	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA
	ÖRTÜ	ÇAPRAZ TONUZ	ÇAPRAZ TONUZ	ÇAPRAZ TONUZ	ÇAPRAZ TONUZ	ÇAPRAZ TONUZ
	MİM.ELM.	AYDINLATMA ELEMANI	MEVCUT DEĞİLDİR	MEVCUT DEĞİLDİR	MEVCUT DEĞİLDİR	MEVCUT DEĞİLDİR
	ZEMİN	KESME TAŞ ÜZERİ AHSAP KAPLAMA ÜZERİ HALI KAPLAMA YAPILMIŞTIR.	KESME TAŞ VE BAZALT TAŞ	KESME TAŞ VE TOPRAK	KESME TAŞ VE TOPRAK	KESME TAŞ VE TOPRAK
NAOS	PLAN ŞEKLİ	3 NEFLİ BAZİLİKAL PLANLIDIR.	3 NEFLİ BAZİLİKAL PLANLIDIR.	3 NEFLİ BAZİLİKAL PLANLIDIR.	3 NEFLİ BAZİLİKAL PLANLIDIR.	3 NEFLİ BAZİLİKAL PLANLIDIR.
	DUVAR	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	YONU TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA
	ÖRTÜ	YAPI İÇTEN BEŞİK TONUZ, DIŞTAN KIRMA ÇATI İLE ÖRTÜLÜDÜR.	YAPI İÇTEN BEŞİK TONUZ VE KUBBE, DIŞTAN KIRMA ÇATI VE KUBBE İLE ÖRTÜLÜDÜR.	YAPI İÇTEN BEŞİK TONUZ, DIŞTAN KIRMA ÇATI İLE ÖRTÜLÜDÜR.	YAPI İÇTEN BEŞİK TONUZ, DIŞTAN KIRMA ÇATI İLE ÖRTÜLÜDÜR.	YAPI İÇTEN BEŞİK TONUZ VE KUBBE, DIŞTAN KIRMA ÇATI İLE ÖRTÜLÜDÜR.
	MİM.ELM.	AYDINLATMA ELEMANI	PENCERE	PENCERE VE ELEKTRİKLİ AYD. ELM.	PENCERE	PENCERE
	ZEMİN	KESME TAŞ ÜZERİ AHSAP KAPLAMA ÜZERİ HALI KAPLAMA YAPILMIŞTIR.	KESME TAŞ VE BAZALT TAŞ	KESME TAŞ ÜZERİ AHSAP KAPLAMA ÜZERİ HALI KAPLAMA YAPILMIŞTIR.	KESME TAŞ VE TOPRAK	KESME TAŞ VE TOPRAK
APSİS	PLAN ŞEKLİ	İÇTEN VE DIŞTAN YARIM DAİRE FORMLUDUR. DIŞA TAŞKIN BİÇİMEDİR.	İÇTEN VE DIŞTAN YARIM DAİRE FORMLUDUR. DIŞA TAŞKIN BİÇİMEDİR.	İÇTEN VE DIŞTAN YARIM DAİRE FORMLUDUR. DIŞA TAŞKIN BİÇİMEDİR.	İÇTEN VE DIŞTAN YARIM DAİRE FORMLUDUR. DIŞA TAŞKIN BİÇİMEDİR.	İÇTEN VE DIŞTAN YARIM DAİRE FORMLUDUR. DIŞA TAŞKIN BİÇİMEDİR.
	DUVAR	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA
	ÖRTÜ	İÇTEN VE DIŞTAN YARIM KUBBE İLE ÖRTÜLÜDÜR. FAKAT DIŞTAN TAŞ ÜZERİ ŞİNGİL MALZEME İLE KAPLANMIŞTIR.	YARIM KUBBE İLE ÖRTÜLMÜŞTÜR.	YARIM KUBBE İLE ÖRTÜLMÜŞTÜR.	YARIM KUBBE İLE ÖRTÜLMÜŞTÜR.	YARIM KUBBE İLE ÖRTÜLMÜŞTÜR.
	MİM.ELM.	AYDINLATMA ELEMANI	PENCERE	PENCERE VE ELEKTRİKLİ AYD. ELM.	PENCERE	PENCERE
	ZEMİN	KESME TAŞ ÜZERİ AHSAP KAPLAMA ÜZERİ HALI KAPLAMA YAPILMIŞTIR.	KESME TAŞ VE BAZALT TAŞ	KESME TAŞ ÜZERİ AHSAP KAPLAMA ÜZERİ HALI KAPLAMA YAPILMIŞTIR.	KESME TAŞ VE TOPRAK	KESME TAŞ
GALERİ	PLAN ŞEKLİ	DİKDÖRTGEN PLANLIDIR.	'U' PLANLIDIR.	'U' PLANLIDIR.	'U' PLANLIDIR.	DİKDÖRTGEN PLANLIDIR.
	DUVAR	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA
	ÖRTÜ	İÇTEN BEŞİK TONUZ, DIŞTAN KIRMA ÇATI İLE ÖRTÜLÜDÜR.	İÇTEN ÇAPRAZ TONUZ, DIŞTAN KIRMA ÇATI İLE ÖRTÜLÜDÜR.	İÇTEN BEŞİK TONUZ, DIŞTAN KIRMA ÇATI İLE ÖRTÜLÜDÜR.	İÇTEN BEŞİK TONUZ, DIŞTAN KIRMA ÇATI İLE ÖRTÜLÜDÜR.	İÇTEN BEŞİK TONUZ, DIŞTAN KIRMA ÇATI İLE ÖRTÜLÜDÜR.
	MİM.ELM.	AYDINLATMA ELEMANI	PENCERE	PENCERE	PENCERE	PENCERE
	ZEMİN	KESME TAŞ ÜZERİ AHSAP KAPLAMA ÜZERİ HALI KAPLAMA YAPILMIŞTIR.	KESME TAŞ	KESME TAŞ ÜZERİ AHSAP KAPLAMA ÜZERİ HALI KAPLAMA YAPILMIŞTIR.	BİLİNMEMEKTEDİR.	BİLİNMEMEKTEDİR.
ÇAN KULESİ	KORKULUK	KORKULUK MEVCUTTUR.	KORKULUK MEVCUT DEĞİLDİR.	AHSAP KORKULUK BULUNMAKTADIR.	KORKULUK MEVCUT DEĞİLDİR.	KORKULUK MEVCUT DEĞİLDİR.
	NİŞ	NİŞ YOKTUR.	NİŞ YOKTUR.	NİŞ YOKTUR.	BİLİNMEMEKTEDİR.	NİŞ YOKTUR.
	PLAN ŞEKLİ	KÜBİK PLANLIDIR.	ÇAN KULESİ YOKTUR.	ÇAN KULESİ YOKTUR.	KÜBİK PLANLIDIR.	ÇAN KULESİ YOKTUR.
	DUVAR	KESME TAŞ	ÇAN KULESİ YOKTUR.	ÇAN KULESİ YOKTUR.	KESME TAŞ	ÇAN KULESİ YOKTUR.
	ÖRTÜ	YIKILMIŞTIR.	ÇAN KULESİ YOKTUR.	ÇAN KULESİ YOKTUR.	YIKILMIŞTIR.	ÇAN KULESİ YOKTUR.
AVLU	DUVAR	ÖZGÜN OLMAYAN YONU TAŞ DUVAR BULUNMAKTADIR.	YÜKSEK TAŞ DUVAR BULUNMAKTADIR.	KESME TAŞ VE YONU TAŞTAN OLUŞAN AVLU DUVARI BULUNMAKTADIR.	YONU TAŞTAN OLUŞAN AVLU DUVARI BULUNMAKTADIR.	YONU TAŞTAN OLUŞAN AVLU DUVARI BULUNMAKTADIR.
	ZEMİN	TOPRAK VE KİLİTLİ PARKE	TOPRAK	TOPRAK VE KİLİTLİ PARKE	TOPRAK	TOPRAK

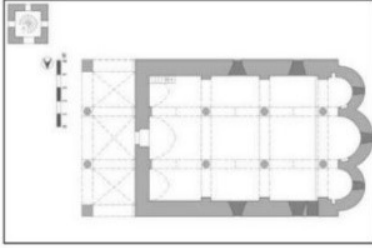
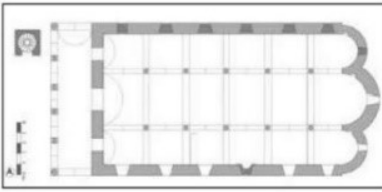
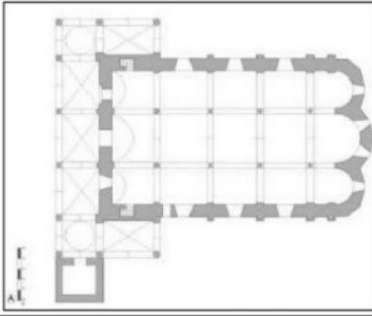
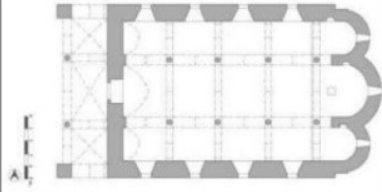
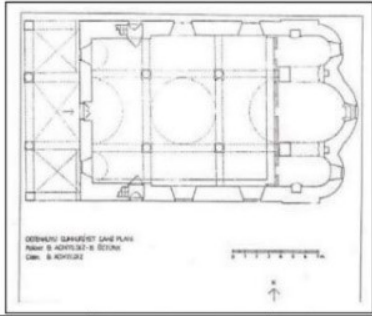
Şekil 7.1. Karşılaştırmalı çalışma tablosu

EK-7 (Devam) Karşılaştırmalı çalışma tablosu Niğde ve çevresi kiliseleri

PLAN						
ADI		NİĞDE MERKEZ KİLİSE (H. PRODROMOS MANASTIRI KİLİSESİ)	BOR MERKEZ KİLİSE (RUM KİLİSESİ)	NİĞDE ERMENİ KİLİSESİ	NİĞDE AKTAŞ KİLİSESİ	NİĞDE YEŞİLBURÇ KİLİSESİ
PLAN TİPLERİ		BAZİLİKAL PLANLIDIR.	BAZİLİKAL PLANLIDIR.	BAZİLİKAL PLANLIDIR.	BAZİLİKAL PLANLIDIR.	BAZİLİKAL PLANLIDIR.
YERİ		NİĞDE MERKEZ KALE ALTI ESKİ SARAY MAHALLESİ	NİĞDE İLİ, BOR İLÇESİ ORTA MAHALLE SEMTİ, 29 EKİM İLKOKULU YANI	NİĞDE MERKEZ ESKİ SARAY MAHALLESİ KİBLE SOKAKTA BULUNMAKTADIR.	NİĞDE KAYSERİ YOLU ÜZERİNDE, NİĞDE MERKEZİN 10KM KUZEYDOĞUSUNDA AKTAŞ(Andavalı) KASABASINDA BULUNUR	NİĞDE İLİ, YEŞİLBURÇ KÖYÜNDE BULUNMAKTADIR.
YAPIM TARİHİ		KİTABESİNDEN ANLAŞILDIĞI ÜZERE YAPI 1861 YILINDA İNŞA EDİLMİŞTİR.	KİTABESİNDEN ANLAŞILDIĞI ÜZERE YAPI 1834 YILINDA İNŞA EDİLMİŞTİR.	YAPININ ÖZELLİKLERİNDEN 19.YY İKİNCİ YARISI İNŞA EDİLMİŞ OLDUĞU DÜŞÜNÜLMÜKTÜR.	YAPININ ÖZELLİKLERİNDEN 19.YY'DA (1842?) İNŞA EDİLMİŞ OLDUĞU DÜŞÜNÜLMÜKTÜR.	KİTABESİNDEN ANLAŞILDIĞI ÜZERE YAPI 1807 YILINDA TAMİR EDİLMİŞTİR.
KİTABESİ		YAPININ 8 SATIRLIK KİTABESİ MEVCUTTUR.	KİTABESİ MEVCUTTUR.	BULUNMAMAKTADIR.	KİTABESİ MEVCUT DEĞİLDİR.	12 SATIRLIK KİTABESİ MEVCUTTUR.
GÜNÜMÜZDE KULLANIMI		YAPI AKTİF OLARAK KULLANILMAMAKTADIR. FAKAT BELEDİYE'DEN FÖRLENEN BİLGİYE GÖRE KÜTÜPHANE OLARAK KULLANILMASI DÜŞÜNÜLMÜKTÜR.	BOR BELEDİYESİ KÜLTÜR EVİ OLARAK HİZMET VERMEKTEDİR.	YAPI, GEÇİRMİŞ OLDUĞU RESTORASYON SONUCU SANAT GALERİSİ OLARAK KULLANILMAKTA DİR.	YAPI BELİRLİ BİR DÖNEM CAMİİ OLARAK KULLANILMIŞ FAKAT GÜNÜMÜZDE BOŞ OLARAK DURMAKTADIR.	ESKİDEN CAMİİ OLARAK KULLANILAN YAPI ŞUAN RESTORASYON AŞAMASINDADIR.
NARTEKS	PLAN ŞEKLİ	'U' PLANLIDIR.	DİKDÖRTGEN PLANLIDIR.	DİKDÖRTGEN PLANLIDIR.	DİKDÖRTGEN PLANLIDIR.	DİKDÖRTGEN PLANLIDIR.
	DUVAR	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA
	ÖRTÜ	ÇAPRAZ TONUZ	BEŞİK TONUZ	ÇAPRAZ TONUZ	BİLİNMEMEKTEDİR.	ÇAPRAZ TONUZ
	MİM.ELM. AYDINLATMA ELEMANI	MEVCUT DEĞİLDİR	MEVCUT DEĞİLDİR	ELEKTRİKLİ AYD. ELM.	BİLİNMEMEKTEDİR.	MEVCUT DEĞİLDİR
	ZEMİN	KESME TAŞ VE BAZALT TAŞ	KESME TAŞ VE BAZALT TAŞ	KESME TAŞ VE BAZALT TAŞ	KESME TAŞ, TOPRAK VE AHŞAP	KESME TAŞ VE BAZALT TAŞ
NAOS	PLAN ŞEKLİ	3 NEFLİ BAZİLİKAL PLANLIDIR.	3 NEFLİ BAZİLİKAL PLANLIDIR.	3 NEFLİ BAZİLİKAL PLANLIDIR.	3 NEFLİ BAZİLİKAL PLANLIDIR.	3 NEFLİ BAZİLİKAL PLANLIDIR.
	DUVAR	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA
	ÖRTÜ	YAPI İÇTEN BEŞİK TONUZ, DIŞTAN KIRMA ÇATI İLE ÖRTÜLÜDÜR.	YAPI İÇTEN BEŞİK TONUZ VE KUBBE, DIŞTAN KIRMA ÇATI İLE ÖRTÜLÜDÜR.	YAPI İÇTEN BEŞİK TONUZ, DIŞTAN KIRMA ÇATI İLE ÖRTÜLÜDÜR.	YAPI İÇTEN BEŞİK TONUZ, DIŞTAN KIRMA ÇATI İLE ÖRTÜLÜDÜR.	YAPI İÇTEN BEŞİK TONUZ, DIŞTAN KIRMA ÇATI İLE ÖRTÜLÜDÜR.
	MİM.ELM. AYDINLATMA ELEMANI	PENCERE	PENCERE VE ELEKTRİKLİ AYD. ELM.	PENCERE VE ELEKTRİKLİ AYD. ELM.	PENCERE VE ELEKTRİKLİ AYD. ELM.	PENCERE
	ZEMİN	KESME TAŞ VE BAZALT TAŞ	BAZALT TAŞ	KESME TAŞ ÜZERİ AHŞAP KAPLAMA	KESME TAŞ ÜZERİ AHŞAP KAPLAMA	KESME TAŞ VE BAZALT TAŞ
APSİS	PLAN ŞEKLİ	İÇTEN VE DIŞTAN YARIM DAİRE FORMLUDUR. DIŞA TAŞKIN BİÇİMDEDİR.	İÇTEN VE DIŞTAN YARIM DAİRE FORMLUDUR. DIŞA TAŞKIN BİÇİMDEDİR.	İÇTEN VE DIŞTAN YARIM DAİRE FORMLUDUR. DIŞA TAŞKIN BİÇİMDEDİR.	İÇTEN VE DIŞTAN YARIM DAİRE FORMLUDUR. DIŞA TAŞKIN BİÇİMDEDİR.	İÇTEN VE DIŞTAN YARIM DAİRE FORMLUDUR. DIŞA TAŞKIN BİÇİMDEDİR.
	DUVAR	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA
	ÖRTÜ	YARIM KUBBE İLE ÖRTÜLMÜŞTÜR.	YARIM KUBBE İLE ÖRTÜLMÜŞTÜR.	İÇTEN YARIM DAİRE FORMLU, DIŞTAN TEK TARAFI KIRMA ÇATI İLE ÖRTÜLÜDÜR.	YARIM KUBBE İLE ÖRTÜLMÜŞTÜR.	KIRMA ÇATI ÖRTÜLMÜŞTÜR.
	MİM.ELM. AYDINLATMA ELEMANI	PENCERE	PENCERE	ELEKTRİKLİ AYD. ELM. BULUNMAKTADIR.	PENCERE	PENCERE
	ZEMİN	BAZALT TAŞ	KESME TAŞ	KESME TAŞ	KESME TAŞ VE ÇİMENTO İLE KAPLIDIR.	KESME TAŞ VE BAZALT TAŞ
GALERİ	PLAN ŞEKLİ	'U' PLANLIDIR.	DİKDÖRTGEN PLANLIDIR.	DİKDÖRTGEN PLANLIDIR.	GALERİ KATI NARTEKS BÖLÜMÜ İLE YIKILMIŞ OLUP SONRADAN NAOS İLE BAĞLANTILI OLAN BÖLÜMÜ KESME TAŞ İLE ÖRÜLMÜŞTÜR.	DİKDÖRTGEN PLANLIDIR.
	DUVAR	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	BİLİNMEMEKTEDİR.	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA
	ÖRTÜ	İÇTEN BEŞİK TONUZ, DIŞTAN KIRMA ÇATI İLE ÖRTÜLÜDÜR.	BEŞİK TONUZ	İÇTEN BEŞİK TONUZ, DIŞTAN KIRMA ÇATI İLE ÖRTÜLÜDÜR.	BİLİNMEMEKTEDİR.	İÇTEN BEŞİK TONUZ, DIŞTAN KIRMA ÇATI İLE ÖRTÜLÜDÜR.
	MİM.ELM. AYDINLATMA ELEMANI	PENCERE	PENCERE VE ELEKTRİKLİ AYD. ELM.	PENCERE VE ELEKTRİKLİ AYD. ELM.	BİLİNMEMEKTEDİR.	PENCERE
	ZEMİN	KESME TAŞ VE BAZALT TAŞ	BETON, KESME TAŞ, VE BAZALT TAŞ	KESME TAŞ	BİLİNMEMEKTEDİR.	TOPRAK VE KESME TAŞ
ÇAN KULESİ	KORKULUK	KORKULUK MEVCUT DEĞİLDİR.	BETON KORKULUK	ÖZGÜN OLMAYAN AHŞAP KORKULUK	BİLİNMEMEKTEDİR.	KORKULUK MEVCUT DEĞİLDİR.
	NİŞ	NİŞ YOKTUR.	NİŞ YOKTUR.	NİŞ YOKTUR.	BİLİNMEMEKTEDİR.	NİŞ YOKTUR.
	PLAN ŞEKLİ	ÇAN KULESİ YOKTUR.	ÇAN KULESİ YOKTUR.	ÇAN KULESİ YOKTUR.	ÇAN KULESİ YOKTUR.	KUBİK PLANLIDIR.
	DUVAR	ÇAN KULESİ YOKTUR.	ÇAN KULESİ YOKTUR.	ÇAN KULESİ YOKTUR.	ÇAN KULESİ YOKTUR.	KESME TAŞ
	ÖRTÜ	ÇAN KULESİ YOKTUR.	ÇAN KULESİ YOKTUR.	ÇAN KULESİ YOKTUR.	ÇAN KULESİ YOKTUR.	KUBBE
AVLU	DUVAR	ÖZGÜN OLMAYAN YONU TAŞ DUVAR BULUNMAKTADIR.	AVLU DUVARI VE AVLU BULUNMAMAKTADIR	ÖZGÜN OLMAYAN BETONARME DUVAR BULUNMAKTADIR.	ÖZGÜN OLMAYAN YONU TAŞ DUVAR BULUNMAKTADIR.	ÖZGÜN OLMAYAN YONU TAŞ DUVAR BULUNMAKTADIR.
	ZEMİN	TOPRAK	AVLU DUVARI VE AVLU BULUNMAMAKTADIR	BAZALT, KİLİTLİ PARKE VE TOPRAK İLE KAPLIDIR. AVLUNUN İÇERİSİNDE PARK BULUNMAKTADIR.	KİLİTLİ PARKE VE TOPRAK	BAZALT VE TOPRAK

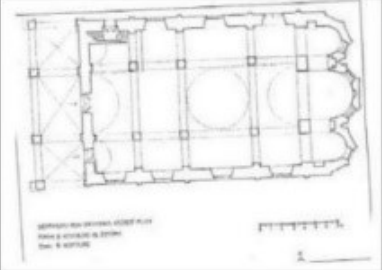
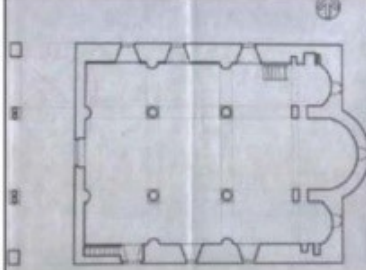
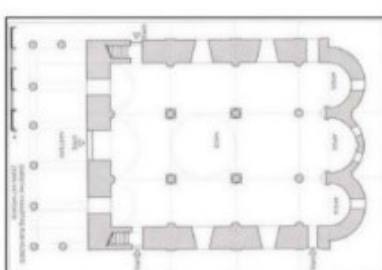
Şekil 7.2. Karşılaştırmalı çalışma tablosu

EK-7 (Devam) Karşılaştırmalı çalışma tablosu Niğde ve çevresi kiliseleri

PLAN						
ADI		NİĞDE BALLI KİLİSESİ	NİĞDE HANÇERLİ KİLİSESİ	NİĞDE HAMAMLI KİLİSESİ	NİĞDE DİKİLİTAŞ KİLİSESİ	DERİNKUYU BAŞMELEKLER KİLİSESİ (DERİNKUYU CUMHURİYET CAMİİ)
PLAN TİPLERİ		BAZİLİKAL PLANLIDIR.	BAZİLİKAL PLANLIDIR.	BAZİLİKAL PLANLIDIR.	BAZİLİKAL PLANLIDIR.	BAZİLİKAL PLANLIDIR.
YERİ		NİĞDE İLİ, BALLI KÖYÜ (MADALAY)NDE YER ALMAKTADIR.	NİĞDE İLİNİN 6 km KUZEYBATISINDA HANÇERLİ KÖYÜ'NDE BULUNMAKTADIR.	NİĞDE'NİN 2km BATISINDA KAYARCI BAĞLARI OLARAK BİLİNE BÖLGEYE GİRİŞTE, HAMAMLI KÖYÜNDE BULUNMAKTADIR.	NİĞDE İLİ, DİKİLİTAŞ KÖYÜ'NDE YER ALMAKTADIR.	NEVŞEHİR İLİNİN DERİNKUYU İLÇESİNDE DEMİRCİ MAHALLESİNDE BULUNMAKTADIR.
YAPIM TARİHİ		YAPININ ÖZELLİKLERİNDEN 19.YY'DA İNŞA EDİLMİŞ OLDUĞU DÜŞÜNÜLMEKTEDİR.	YAPININ ÖZELLİKLERİNDEN 19.YY'DA (1832 ?) İNŞA EDİLMİŞ OLDUĞU DÜŞÜNÜLMEKTEDİR.	YAPININ ÖZELLİKLERİNDEN 19.YY İNŞA EDİLMİŞ OLDUĞU DÜŞÜNÜLMEKTEDİR.	YAPININ ÖZELLİKLERİNDEN 19.YY'DA İNŞA EDİLMİŞ OLDUĞU DÜŞÜNÜLMEKTEDİR.	YAPININ KİTABESİNDEN ANLAŞILDIĞI ÜZERE KİLİSENİN YAPIMINA 1859 YILINDA BAŞLANMIŞ 1860 YILINDA TAMAMLANMIŞTIR.
KİTABESİ		KİTABESİ MEVCUT DEĞİLDİR.	KİTABESİ MEVCUT DEĞİLDİR.	KİTABESİ MEVCUT DEĞİLDİR.	KİTABESİ MEVCUT DEĞİLDİR.	YAPININ 11 SATIRLIK KİTABESİ MEVCUTTUR.
GÜNÜMÜZDE KULLANIMI		YAPI AKTİF OLARAK KULLANILMAKTAADIR.	YAPI CAMİİ OLARAK KULLANILMAKTAADIR.	YAPI AKTİF OLARAK KULLANILMAKTAADIR.	YAPI AKTİF OLARAK KULLANILMAMAKTAADIR.	GÜNÜMÜZDE CAMİİ OLARAK KULLANILMAKTAADIR.
NARTEKS	PLAN ŞEKLİ	DİKDÖRTGEN PLANLIDIR.	DİKDÖRTGEN PLANLIDIR.	'U' PLANLIDIR.	DİKDÖRTGEN PLANLIDIR.	DİKDÖRTGEN PLANLIDIR.
	DUVAR	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA
	ÖRTÜ	ÇAPRAZ TONUZ	BEŞİK TONUZ	KUBBE VE ÇAPRAZ TONUZ	ÇAPRAZ TONUZ	ÇAPRAZ TONUZ
	MİM.ELM.	AYDINLATMA ELEMANI	MEVCUT DEĞİLDİR	MEVCUT DEĞİLDİR	MEVCUT DEĞİLDİR	PENCERE VE ELEKTRİKLİ AYD. ELM.
	ZEMİN	MEVCUT DEĞİLDİR	MEVCUT DEĞİLDİR	MEVCUT DEĞİLDİR	MEVCUT DEĞİLDİR	KESME TAŞ ÜZERİ AHŞAP KAPLAMA ÜZERİ HALI KAPLAMA YAPILMIŞTIR.
NAOS	PLAN ŞEKLİ	3 NEFLİ BAZİLİKAL PLANLIDIR.	3 NEFLİ BAZİLİKAL PLANLIDIR.	3 NEFLİ BAZİLİKAL PLANLIDIR.	3 NEFLİ BAZİLİKAL PLANLIDIR.	3 NEFLİ BAZİLİKAL PLANLIDIR.
	DUVAR	YONU TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA
	ÖRTÜ	YAPI İÇTEN BEŞİK TONUZ, DIŞTAN KIRMA ÇATI İLE ÖRTÜLÜDÜR.	YAPI İÇTEN BEŞİK TONUZ, DIŞTAN KIRMA ÇATI İLE ÖRTÜLÜDÜR.	YAPI İÇTEN BEŞİK TONUZ, DIŞTAN KIRMA ÇATI İLE ÖRTÜLÜDÜR.	YAPI İÇTEN BEŞİK TONUZ, DIŞTAN KIRMA ÇATI İLE ÖRTÜLÜDÜR.	YAPI İÇTEN BEŞİK TONUZ VE KUBBE, DIŞTAN KIRMA ÇATI VE KUBBE İLE ÖRTÜLÜDÜR.
	MİM.ELM.	AYDINLATMA ELEMANI	PENCERE	PENCERE	PENCERE VE ELEKTRİKLİ AYD. ELM.	PENCERE VE ELEKTRİKLİ AYD. ELM.
	ZEMİN	KESME TAŞ VE TOPRAK	KESME TAŞ ÜZERİ AHŞAP KAPLAMA ÜZERİ HALI KAPLAMA YAPILMIŞTIR.	KESME TAŞ VE TOPRAK	KESME TAŞ VE AHŞAP KAPLAMA	KESME TAŞ ÜZERİ AHŞAP KAPLAMA ÜZERİ HALI KAPLAMA YAPILMIŞTIR.
APSİS	PLAN ŞEKLİ	İÇTEN VE DIŞTAN YARIM DAİRE FORMLUDUR. DIŞA TAŞKIN BİÇİMDİR.	İÇTEN VE DIŞTAN YARIM DAİRE FORMLUDUR. DIŞA TAŞKIN BİÇİMDİR.	İÇTEN VE DIŞTAN YARIM DAİRE FORMLUDUR. DIŞA TAŞKIN BİÇİMDİR.	İÇTEN VE DIŞTAN YARIM DAİRE FORMLUDUR. DIŞA TAŞKIN BİÇİMDİR.	İÇTEN VE DIŞTAN YARIM DAİRE FORMLUDUR. DIŞA TAŞKIN BİÇİMDİR.
	DUVAR	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA
	ÖRTÜ	YARIM KUBBE İLE ÖRTÜLMÜŞTÜR.	YARIM KUBBE İLE ÖRTÜLMÜŞTÜR.	YARIM KUBBE İLE ÖRTÜLMÜŞTÜR.	YARIM KUBBE İLE ÖRTÜLMÜŞTÜR.	İÇTEN VE DIŞTAN YARIM KUBBE İLE ÖRTÜLÜDÜR.
	MİM.ELM.	AYDINLATMA ELEMANI	PENCERE	PENCERE	PENCERE	PENCERE VE ELEKTRİKLİ AYD. ELM.
	ZEMİN	KESME TAŞ VE TOPRAK	KESME TAŞ ÜZERİ AHŞAP KAPLAMA ÜZERİ HALI KAPLAMA YAPILMIŞTIR.	KESME TAŞ VE TOPRAK	KESME TAŞ	KESME TAŞ ÜZERİ AHŞAP KAPLAMA ÜZERİ HALI KAPLAMA YAPILMIŞTIR.
GALERİ	PLAN ŞEKLİ	DİKDÖRTGEN PLANLIDIR.	GALERİ BULUNMAMAKTAADIR	'U' PLANLIDIR.	DİKDÖRTGEN PLANLIDIR.	DİKDÖRTGEN PLANLIDIR.
	DUVAR	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	GALERİ BULUNMAMAKTAADIR	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA
	ÖRTÜ	İÇTEN BEŞİK TONUZ, DIŞTAN KIRMA ÇATI İLE ÖRTÜLÜDÜR.	GALERİ BULUNMAMAKTAADIR	İÇTEN BEŞİK TONUZ, DIŞTAN KIRMA ÇATI İLE ÖRTÜLÜDÜR.	İÇTEN BEŞİK TONUZ, DIŞTAN KIRMA ÇATI İLE ÖRTÜLÜDÜR.	İÇTEN BEŞİK TONUZ, DIŞTAN KIRMA ÇATI İLE ÖRTÜLÜDÜR.
	MİM.ELM.	AYDINLATMA ELEMANI	PENCERE	PENCERE	PENCERE	PENCERE VE ELEKTRİKLİ AYD. ELM.
	ZEMİN	BİLİNEMEKTEDİR.	GALERİ BULUNMAMAKTAADIR	KESME TAŞ VE TOPRAK	BİLİNMEMEKTEDİR.	KESME TAŞ ÜZERİ AHŞAP KAPLAMA ÜZERİ HALI KAPLAMA YAPILMIŞTIR.
ÇAN KULESİ	KORKULUK	KORKULUK MEVCUT DEĞİLDİR.	GALERİ BULUNMAMAKTAADIR	KORKULUK MEVCUT DEĞİLDİR.	KORKULUK MEVCUT DEĞİLDİR.	KORKULUK MEVCUTTUR.
	NİŞ	NİŞ YOKTUR.	GALERİ BULUNMAMAKTAADIR	NİŞ YOKTUR.	NİŞ YOKTUR.	NİŞ YOKTUR.
	PLAN ŞEKLİ	KÜBİK PLANLIDIR	YIKILMIŞ FAKAT İZLERİ MEVCUTTUR	KÜBİK PLANLI OLDUĞU DÜŞÜNÜLMEKTEDİR. İZİ MEVCUTTUR	ÇAN KULESİ YOKTUR.	ÇAN KULESİ YOKTUR.
	DUVAR	KESME TAŞ	YIKILMIŞTIR.	YIKILMIŞTIR.	ÇAN KULESİ YOKTUR.	ÇAN KULESİ YOKTUR.
	ÖRTÜ	YIKILMIŞTIR.	YIKILMIŞTIR.	YIKILMIŞTIR.	ÇAN KULESİ YOKTUR.	ÇAN KULESİ YOKTUR.
AVLU	DUVAR	AVLU DUVARI YIKILMIŞ FAKAT İZLERİ MEVCUTTUR.	KESME TAŞ VE YONU TAŞTAN OLUŞAN AVLU DUVARI BULUNMAKTADIR.	BİR KISMI KESME TAŞ BİR KISMI YONU TAŞTAN OLUŞAN AVLU DUVARI BULUNMAKTADIR.	AVLU DUVARI YOKTUR.	ÖZGÜN KESME TAŞ VE SONRADAN EKLENEN BAZALT TAŞTAN OLUŞAN AVLU DUVARI BULUNMAKTADIR.
	ZEMİN	TOPRAK	TOPRAK VE KİLİTLİ PARKE	TOPRAK	AVLU DUVARI YOKTUR.	TOPRAK , BETON ve KİLİTLİ PARKE

Şekil 7.2. Karşılaştırmalı çalışma tablosu

EK-7 (Devam) Karşılaştırmalı çalışma tablosu Niğde ve çevresi kiliseleri

PLAN					
ADI		AZİZ THEODOROS TRİON KİLİSESİ (DERİNKUYU ÜZÜMLÜ KİLİSE)	KAYSERİ AĞİOS PROKOPIOS KİLİSESİ (KAYSERİ AĞIRNAS RUM KİLİSESİ)	KAYSERİ GESİ KAYABAĞ YANARTAŞ (DARŞIYAK) KİLİSESİ	
PLAN TİPLERİ		BAZİLİKAL PLANLIDIR.	BAZİLİKAL PLANLIDIR.	BAZİLİKAL PLANLIDIR.	
YERİ		NEVŞEHİR İLİ'NİN DERİNKUYU İLÇESİ'NDE NEVŞEHİR - NİĞDE KARAYOLU ÜZERİNDE BULUNMAKTADIR.	KAYSERİ İLİ'NİN MELİKGAZI İLÇESİ'NİN AĞIRNAS KÖYÜ'NÜN MERKEZİNDE BULUNMAKTADIR.	KAYSERİ İLİ'NİN KARŞIYAKA MEVKİNDE GESİ İLÇESİ'NİN KAYABAĞ KÖYÜNDE BULUNMAKTADIR.	
YAPIM TARİHİ		YAPININ KİTABESİNDEN ANLAŞILDIĞI ÜZERE KİLİSE 1898 YILINDA İNŞA EDİLMİŞTİR.	YAPININ ÖZELLİKLERİNDEN 19.YY'DA(1857 ?) İNŞA EDİLMİŞ OLDUĞU DÜŞÜNÜLMEKTEDİR.	YAPININ ÖZELLİKLERİNDEN 19.YY'DA(1837 ?) İNŞA EDİLMİŞ OLDUĞU DÜŞÜNÜLMEKTEDİR.	
KİTABESİ		YAPININ 12 SATIRLIK KİTABESİ MEVCUTTUR.	KİTABESİ MEVCUT DEĞİLDİR.	KİTABESİ MEVCUT DEĞİLDİR.	
GÜNÜMÜZDE KULLANIMI		YAPI AKTİF OLARAK KULLANILMAMAKTADIR.	YAPI AKTİF OLARAK KULLANILMAMAKTADIR.	YAPI AKTİF OLARAK KULLANILMAMAKTADIR.	
NARTEKS	PLAN ŞEKLİ	DİKDÖRTGEN PLANLIDIR.	DİKDÖRTGEN PLANLIDIR.	DİKDÖRTGEN PLANLIDIR.	
	DUVAR	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	
	ÖRTÜ	ÇAPRAZ TONUZ	ÇAPRAZ TONUZ	BEŞİK TONUZ	
	MİM.ELM. AYDINLATMA ELEMANI	MEVCUT DEĞİLDİR	MEVCUT DEĞİLDİR	MEVCUT DEĞİLDİR	
	ZEMİN	KESME TAŞ VE BAZALT	KESME TAŞ VE BAZALT	KESME TAŞ VE TOPRAK	
	NİŞ	NİŞ YOKTUR	NİŞ YOKTUR	NİŞ YOKTUR	
NAOS	PLAN ŞEKLİ	3 NEFLİ BAZİLİKAL PLANLIDIR.	3 NEFLİ BAZİLİKAL PLANLIDIR.	3 NEFLİ BAZİLİKAL PLANLIDIR.	
	DUVAR	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	
	ÖRTÜ	YAPI İÇTEN BEŞİK TONUZ VE KUBBE, DIŞTAN KIRMA ÇATI VE KUBBE İLE ÖRTÜLÜDÜR.	YAPI İÇTEN BEŞİK TONUZ , DIŞTAN KIRMA ÇATI İLE ÖRTÜLÜDÜR.	YAPI İÇTEN BEŞİK TONUZ VE KUBBE, DIŞTAN KIRMA ÇATI VE KUBBE İLE ÖRTÜLÜDÜR.	
	MİM.ELM. AYDINLATMA ELEMANI	PENCERE	PENCERE	PENCERE	
	ZEMİN	KESME TAŞ VE BAZALT	KİLİTLİ PARKE	KESME TAŞ VE TOPRAK	
	NİŞ	NİŞ MEVCUTTUR.	NİŞ MEVCUTTUR.	NİŞ MEVCUTTUR.	
APSİS	PLAN ŞEKLİ	İÇTEN VE DIŞTAN YARIM DAİRE FORMLUDUR. DIŞA TAŞKIN BİÇİMDEDİR.	İÇTEN VE DIŞTAN YARIM DAİRE FORMLUDUR. DIŞA TAŞKIN BİÇİMDEDİR.	İÇTEN VE DIŞTAN YARIM DAİRE FORMLUDUR. DIŞA TAŞKIN BİÇİMDEDİR.	
	DUVAR	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	
	ÖRTÜ	İÇTEN VE DIŞTAN YARIM KUBBE İLE ÖRTÜLÜDÜR.	İÇTEN VE DIŞTAN YARIM KUBBE İLE ÖRTÜLÜDÜR.	İÇTEN YARIM KUBBE VE DIŞTAN KIRMA ÇATI İLE ÖRTÜLÜDÜR.	
	MİM.ELM. AYDINLATMA ELEMANI	PENCERE	PENCERE	PENCERE	
	ZEMİN	KESME TAŞ VE BAZALT	KESME TAŞ VE KİLİTLİ PARKE	KESME TAŞ VE TOPRAK	
	NİŞ	NİŞ MEVCUTTUR.	NİŞ MEVCUTTUR.	NİŞ MEVCUTTUR.	
GALERİ	PLAN ŞEKLİ	DİKDÖRTGEN PLANLIDIR.	DİKDÖRTGEN PLANLIDIR.	'U' PLANLIDIR.	
	DUVAR	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	TAŞ, KESME TAŞ ve SIVA	
	ÖRTÜ	İÇTEN BEŞİK TONUZ, DIŞTAN KIRMA ÇATI İLE ÖRTÜLÜDÜR.	İÇTEN BEŞİK TONUZ, DIŞTAN KIRMA ÇATI İLE ÖRTÜLÜDÜR.	İÇTEN BEŞİK TONUZ, DIŞTAN KIRMA ÇATI İLE ÖRTÜLÜDÜR.	
	MİM.ELM. AYDINLATMA ELEMANI	PENCERE	PENCERE	PENCERE	
	ZEMİN	AHŞAP KAPLAMA	KESME TAŞ VE TOPRAK	KESME TAŞ VE TOPRAK	
	KORKULUK	KORKULUK MEVCUTTUR.	KORKULUK MEVCUT DEĞİLDİR.	KORKULUK MEVCUT DEĞİLDİR.	
ÇAN KULESİ	NİŞ	NİŞ YOKTUR.	NİŞ YOKTUR.	NİŞ YOKTUR.	
	PLAN ŞEKLİ	KÜBİK PLANLIDIR	ÇAN KULESİ YOKTUR.	ÇAN KULESİ YOKTUR.	
	DUVAR	KESME TAŞ	ÇAN KULESİ YOKTUR.	ÇAN KULESİ YOKTUR.	
	ÖRTÜ	KUBBE	ÇAN KULESİ YOKTUR.	ÇAN KULESİ YOKTUR.	
AVLU	DUVAR	ÖZGÜN KESME TAŞ VE SONRADAN EKLENEN BAZALT TAŞTAN OLUŞAN AVLU DUVARI BULUNMAKTADIR.	AVLU DUVARININ BİR KISMI YIKILMIŞTIR. AVLU DUVARININ YIKILMAMIS OLAN KISIMLARI ÖZGÜN KESME TAŞ İLE YAPILMIŞTIR.	KESME TAŞ'TAN YAPILMIŞ AVLU DUVARI BULUNMAKTADIR.	
	ZEMİN	TOPRAK ve BAZALT TAŞ	TOPRAK VE TAŞ	TOPRAK	

Şekil 7.2. Karşılaştırmalı çalışma tablosu

GAZİ GELECEKTİR..